

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı**

**3.- 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİ
KULLANMA ALIŞKANLIKLARI İLE SOSYAL-DUYGUSAL
UYUM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**Didem ER DALMA
(Yüksek Lisans Tezi)**

İstanbul- 2019

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı**

**3.- 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİ
KULLANMA ALIŞKANLIKLARI İLE SOSYAL-DUYGUSAL
UYUM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**Didem ER DALMA
(Yüksek Lisans Tezi)**

Danışmanlar

Dr. Öğr. Üyesi Oktay AYDIN

Doç. Dr. Gönül SAKIZ

İstanbul- 2019

**Tüm kullanım hakları
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsüne aittir.
©2019**

ONAY

Didem Er tarafından hazırlanan “3.-6. Sınıf Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları İle Sosyal-Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” konulu bu çalışma, ...26.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
TEZ DANIŞMANI	Dr. Öğr. Üyesi Oktay AYDIN	
TEZ DANIŞMANI	Doç. Dr. Gönül SAKIZ	
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. M. Cihangir DOĞAN	
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Sefer ADA	

ÖZGEÇMİŞ

2004 – 2008	Denizli Çivril Şevkiye Özel Anadolu Öğretmen Lisesi
2008 – 2012	Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı
2012 – 2016	İTÜ Geliştirme Vakfı Okulları Sınıf Öğretmenliği
2012 – 2019	Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı
2016- devam ediyor	Mardin Artuklu Tozan İlkokulu Müdür Yetkili Öğretmenlik

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Görev Yaptığı Kurum : Mardin Artuklu Tozan İlkokulu
E- posta : didem-15@hotmail.com

ÖNSÖZ

Gelişen teknolojilerle birlikte bu teknolojilerin hayatımıza etkisi gün geçtikçe artmaktadır. Hayatımızın her alanında, çalışırken, eğlenirken, dinlenirken, tedavi olurken, yolculuk sırasında, spor yaparken hep bu teknolojileri kullanmaktayız. Yetişkinlerde olduğu gibi çocukları da teknolojiden uzak tutmak hem imkânsız hem de tarihsel uyum açısından yararsızdır. Bu araştırmanın amacı çocukluktan ergenliğe geçiş sürecinde bilişim teknolojileri kullanma alışkanlıklarına göre öğrencilerin sosyal duygusal uyum düzeylerini tespit etmektir.

Beni bu uzun süren araştırma, uygulama ve yazma sürecimde sürekli destekleyen, kendime olan inancımı kaybettiğimde dahi benden umutlarını kesmeyen, sorduğum her soruda beni sıcak bir şekilde yanıtlayan danışmanlarım Dr. Öğr. Üyesi Oktay Aydın'a ve Doç. Dr. Gönül Sakız'a çok teşekkür ederim.

İstanbul'da başlayıp Mardin'de son bulan tez yazım sürecimde yılmadan, ben reddedip görmezden gelmeye çalıştığımda dahi beni teze dönmem için motive etmeye çalışan, hayatımın her anında bana destek olan, büyüdükçe en büyük şanslarım olduğuna daha da inandığım meslektaşlarım annem Berrin Er ve babam Halil Er'e; hayattan beklentimi sorgulayıp tekrar teze dönmeme neden olan kardeşim mühendis Sacide Çiğdem Er'e ve yine her anımda yanımda olan, hayatımı güzelleştiren, bana sabredebilen, Mardin'in bana kazandırdığı sevgili eşim Gökhan Dalma'ya çok teşekkür ederim. İyi ki hayatımdasınız.

Ayrıca okullarında anketimi uygulamama izin veren ve uygulamalarım esnasında bana yardımcı olan tüm müdürlerime ve öğretmen arkadaşlarıma ve jürime katılarak beni onurlandıran lisans ve yüksek lisans hocalarım Prof. Dr. Sefer Ada ve Prof. Dr. M. Cihangir Doğan'a teşekkürü bir borç bilirim.

Didem ER DALMA

İstanbul-2019

ÖZET

Bu çalışmanın amacı çocukluktan ergenliğe geçiş sürecindeki öğrencilerin bilişim teknolojileri kullanma alışkanlıkları ile sosyal duygusal gelişim düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla literatürde var olan çalışmalar incelendikten sonra danışmanların görüşü alınarak, öğrencilerin bilişim teknolojileri kullanma sıklığını ve onların sosyal duygusal gelişim özellikleri belirtebilecekleri bir anket geliştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında, İstanbul'un Avrupa Yakasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren ilkokulların üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıfları ile ortaokul altıncı sınıfa devam eden öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Avrupa Yakası'nı temsilen, İstanbul Ticaret Odası'nın 2011 yılında gerçekleştirdiği İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması verilerinden faydalanarak ekonomik düzeylerine göre alt, orta ve üst düzey olmak üzere belirlenmiş Sultangazi İlçesi'nden bir resmi okul, Kağıthane İlçesi'nden üç resmi ve bir özel okul ve Beşiktaş İlçesi'nden üç resmi okul olmak üzere toplam sekiz okulda öğrenim gören üçüncü sınıftan altıncı sınıf düzeyine kadar olan öğrencilerden 935 kişi oluşturmuştur.

Öğrencilerden, uygulayıcının danışmanlarıyla birlikte geliştirmiş olduğu ve bakanlıkça onaylanan, öğrencilerin demografik bilgilerini elde etmek için geliştirilen Kişisel Bilgiler Formu, kullanım sıklıklarını belirlemeyi amaçlayan Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları Anketi ve öğrencilerin kendilerine yönelik algılarını ortaya koymasını hedefleyen Sosyal Yaşantılar Formu'nun doldurulması istenilmiştir. Verilerin analizi bir istatistik paket programından faydalanılarak tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Ki-Kare, t-testi ve Kruskal-Wallis testi ile yapılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin evinde bilişim teknolojilerinin bulunması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin bu cihazları kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Öğrencilerin cihazlarla haber takibi yapması ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin bu

cihazları kullanma amaçları göz önünde bulundurulduğunda ise ödev yapmaları ve merak ettikleri konuları araştırmaları, bu cihazları bilgi edinmek için kullanmaları ile sosyal yaşam becerileri, çatışma ve sorun çözme becerileri ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Öğrencilerin bu cihazları kullanırken uykusuz kalması ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin ağrılarının olması ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin fazla abur-cubur yemesi ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte bilişim teknolojileri kullanma alışkanlıkları ile anne baba eğitim durumu, devam edinilen okul türü, yaşanılan ilçenin sosyoekonomik durumu gibi değişkenler de bulgular bölümünde detaylı bir şekilde incelenmiştir. Anlamlı farklılaşmalar belirtilmiştir. Elde edilen bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmış ve gelecek araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik öneriler sunulmuştur.

THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN 3rd-6th GRADE
STUDENTS' HABITS OF USING INFORMATION TECHNOLOGIES AND THEIR
SOCIAL-EMOTIONAL ADAPTATION LEVELS

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate the relationship between the habits of using information technologies of students during transition from childhood to adolescence and their levels of social-emotional development. For this purpose, after examining the studies in the literature, by consulting the advisors, the questionnaire was developed in which the students are able to specify the frequency of using information technologies and their characteristics of social-emotional development. The population of the study was consisted of the third-, fourth- and fifth-grade students of the primary schools and sixth grade students of the secondary schools operating in the European side of Istanbul in the 2015-2016 academic year.

The sample of the research included 935 students from the third- to the sixth-grade studying in eight schools, including one public school in Sultangazi district, three public schools and one private school in Kağıthane district and three public schools in Beşiktaş district, representing the European side of Istanbul. The participating school districts were in the lower, middle and upper socio-economic levels based on the data of the Istanbul Quality of Life Survey conducted by Istanbul Chamber of Commerce in 2011.

The participating students were requested to complete the Personal Information Form to obtain demographic information, the Habits of Using Information Technologies Survey to determine students' frequency of technology use and the Social Experiences Form to determine students' perceptions towards themselves. The survey packet was developed by the researchers and approved by the Ministry of National Education. The data were analyzed using One-way Analysis of Variance (ANOVA), Chi-Square, t-test and Kruskal-Wallis test.

According to the findings, a positive relationship was found between the presence of information technologies in the students' residences, social life skills, conflict and

problem solving skills and general social-emotional adaptation levels. A negative relation was found between the students' usage time of these devices, social life skills, conflict and problem solving skills and general social-emotional adaptation levels.

There was a positive relation between students' news tracking with devices, social life skills and general social-emotional adaptation levels. Considering the purpose of the students to use these devices, a positive relation was found between doing their homework and researching the subjects they are curious about, using these devices to obtain information and social life skills, conflict and problem solving skills and general social-emotional adaptation levels.

A negative relation was found between sleeplessness while using these devices, social life skills and general social-emotional adaptation skills. Also, a negative relation was detected between having the students pain and their social life skill levels. Eventually, a negative relationship was found between eating the students too much junk food, their social life skills and general social-emotional adaptation levels. In addition, variables, such as habits of using information technologies, educational status of parents, their school type, and socio-economic status of the district where they live, were also examined thoroughly in the findings. The significant differences were highlighted. The findings were discussed under the light of the related literature and the recommendations were provided for future researchers and practitioners.

İÇİNDEKİLER

ÖZGEÇMİŞ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xviii
KISALTMA VE SEMBOLLER.....	xviii

BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	5
1.3. Önem.....	6
1.4. Sınırlılıklar	7
1.5. Sayılılar (Varsayımlar)	7
1. 6. Tanımlar.....	8

BÖLÜM II: İLGİLİ ALANYAZIN.....	9
2.1. Sosyal- Duygusal Uyum	9
2.1.1. Sosyal Uyum	10
2.1.2. Sosyal Duygusal Uyum	13
2.1.3. Sosyal- Duygusal Gelişimin Kuramsal Temelleri.....	14
2.1.3.1. Freud'un Psikanaliz Kişilik Kuramı	14
2.1.3.2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Teorisi.....	16
2.1.3.3. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı.....	18
2.1.3.4. Bowlby Bağlanma Kuramı	19
2.1.3.5. Urie Bronfenbrenner Ekolojik Sistemler Kuramı	20
2.1.4. Sosyal- Duygusal Uyum Sorunu	23
2.1.5. Sosyal – Duygusal Uyumu Etkileyen Faktörler	26
2.1.5.1. Genetik.....	26

2.1.5.2. Çocuğun Geliştirdiği Özellikler	27
2.1.5.3. Aile.....	28
2.1.5.4. Arkadaşlar	30
2.1.5.5. Okul	31
2.1.5.6. Sosyo-Ekonomik Düzey	33
2.1.5.7. Bilişim Teknolojileri.....	34
2.1.6. Son Çocuklukta Sosyal ve Duygusal Gelişim.....	34
2.2. Bilişim Teknolojileri.....	38
2.2.1. Bilgisayarın Kısa Tarihçesi	42
2.2.2. Cep Telefonlarının Kısa Tarihçesi	44
2.2.3. Bilişim Teknolojileri Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi	46
2.2.3.1. Cinsiyet	46
2.2.3.2. Yaş	47
2.2.3.3. Ebeveynlerin Öğrenim Durumu ve Ebeveyn Tutumları	48
2.2.3.4. Sosyo Ekonomik Durum.....	50
2.3. İlgili Araştırmalar	51
BÖLÜM 3: YÖNTEM.....	58
3.1. Araştırmanın Modeli.....	58
3.2. Evren ve Örneklem	58
3.3. Veri Toplama Araçları	60
3.3.1. Kişisel Bilgiler Formu	60
3.3.2. Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları Anketi	60
3.3.3. Sosyal Yaşantılar Formu	61
3.4. Verilerin Toplanması	69
3.5. Verilerin Çözümlemesi	69
BÖLÜM 4: BULGULAR	71
4.1. Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıklarına Yönelik Bulgular	71
4.1.1. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarına Yönelik Bulgular	71
4.1.2. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	76
4.1.3. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	84

4.1.4. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	90
4.1.5. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	98
4.1.6. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Okul Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	106
4.1.7. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Yaşanılan İlçenin Sosyoekonomik Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	111
4.2. 3.- 6. sınıf Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerine Yönelik Bulgular	118
4.2.1. Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerine Yönelik Bulgular	118
4.2.2. Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Sınıflara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	118
4.3. Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular	123
BÖLÜM V: SONUÇ	137
5.1. Yargı	137
5.2. Tartışma	147
5.2.1. 3.- 6. sınıf Öğrencilerinin Bilişim Teknolojileri Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Tartışma	147
5.2.2. 3.- 6. sınıf Öğrencilerinin Sosyal/Duygusal Uyum Düzeylerine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma.....	157
5.2.3. 3.- 6. sınıf Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal/Duygusal Uyum Düzeylerine Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar ve Tartışma.....	159
5.3. Öneriler	165
5.3.1. Araştırmacılara Öneriler.....	165
5.3.2. Uygulayıcı ve Ebeveynlere Öneriler	165
KAYNAKLAR	167
EKLER	185
Ek 1: İstanbul İl Müdürlüğü İzin Yazısı.....	185
Ek 2: Kişisel Bilgiler Formu	186
Ek 3: Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları Anketi.....	187
Ek 4: Sosyal Yaşantılar Formu.....	189

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1.	Bilgi Toplumu İstatistikleri (2011-2018).....	40
Tablo 2.2.	İnternet Kullanan Bireylerin İnterneti Kişisel Kullanma Amaçları (Mayıs-Temmuz/2018)	41
Tablo 3.1.	Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	59
Tablo 3.2.	KMO ve Bartlet T-testi	62
Tablo 3.3.	Ölçeğin Özdeğer Tablosu.....	63
Tablo 3.4.	Ölçeğin Yenilenen Özdeğer Tablosu	64
Tablo 3.5.	Ölçeğin Faktör Yükleri	65
Tablo 3.6.	Ölçeğin Madde ve Faktörlerine Yönelik Güvenirlik Analizi.....	66
Tablo 3.7.	Sosyal Yaşantılar Formu Maddelerinin Ayırt Ediciliklerine İlişkin Bağımsız Gruplar T-testi (n = 504).....	67
Tablo 3.8.	Sosyal Yaşantılar Formunun Genel ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları (n = 935).....	68
Tablo 4.1.	Öğrencilerin Bilgisayar Kullanmayı Bilme Düzeyleri.....	71
Tablo 4.2.	Öğrencilerin Tablet Kullanmayı Bilme Düzeyleri	72
Tablo 4.3.	Öğrencilerin Akıllı Telefon Kullanmayı Bilme Düzeyleri	72
Tablo 4.4.	Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olmasına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	73
Tablo 4.5.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Her Bir Kullanışta Kullanma Sürelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	73
Tablo 4.6.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatlerde Kullandıklarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	74
Tablo 4.7.	Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdikleri ve Oyun Oynadıkları Gün ve Saatlere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	74
Tablo 4.8.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Daha Çok Hangi Amaçla Kullandıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	75

Tablo 4.9.	Öğrencilerin Bir Süredir Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	75
Tablo 4.10.	Öğrencilerin Tedavi Gördükleri Bir Hastalıklarının Olup Olmadığına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	76
Tablo 4.11.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanmayı Bilme Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi	76
Tablo 4.12.	Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle Sınıf Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)	77
Tablo 4.13.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935).....	78
Tablo 4.14.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatte Kullandığı Durumu İle Sınıf Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)	79
Tablo 4.15.	Öğrencilerin Akıllı Telefon Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Sınıf Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	79
Tablo 4.16.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)	82
Tablo 4.17.	Öğrencilerin Sınıflarına Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	84
Tablo 4.18.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanmayı Bilme Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T-testi (n = 935)	85
Tablo 4.19.	Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	85
Tablo 4.20.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T-testi (n = 935)	86
Tablo 4.21.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatte Kullandığı Durumu İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	86

Tablo 4.22.	Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	87
Tablo 4.23.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T-testi (n = 935)	89
Tablo 4.24.	Öğrencilerin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	90
Tablo 4.25.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Düzeylerinin Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 877) .	91
Tablo 4.26.	Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle Annenin Eğitim Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)	92
Tablo 4.27.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)	92
Tablo 4.28.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatte Kullanma Durumu İle Annenin Eğitimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)	93
Tablo 4.29.	Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Annenin Eğitim Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	94
Tablo 4.30.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935) .	96
Tablo 4.31.	Öğrencilerin Anne Eğitimine Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	98
Tablo 4.32.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Düzeylerinin Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal-Wallis Testi (n = 862)	99
Tablo 4.33.	Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle Babanın Eğitim Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)	100

Tablo 4.34.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal-Wallis Testi (n = 862)	100
Tablo 4.35.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Telefonu Hangi Gün ve Saatte Kullanma Durumu İle Babanın Eğitimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	101
Tablo 4.36.	Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Babanın Eğitim Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	102
Tablo 4.37.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal-Wallis Testi (n = 862)	104
Tablo 4.38.	Öğrencilerin Babanın Eğitimine Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	106
Tablo 4.39.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Düzeylerinin Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T-testi (n = 935)	106
Tablo 4.40.	Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle Okul Türü Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	107
Tablo 4.41.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T-testi (n = 935)	107
Tablo 4.42.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatte Kullanma Durumu İle Okul Türü Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	108
Tablo 4.43.	Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Okul Türü Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	108
Tablo 4.44.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T-testi (n = 935)	110
Tablo 4.45.	Öğrencilerin Okul Türüne Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	111

Tablo 4.46.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Düzeylerinin İlçe Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)	112
Tablo 4.47.	Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle İlçe Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)	112
Tablo 4.48.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin İlçe Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935).....	113
Tablo 4.49.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatte Kullandığı Durumu İle Yaşanılan İlçe Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	114
Tablo 4.50.	Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Yaşanılan İlçe Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	114
Tablo 4.51.	Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Yaşanılan İlçe Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935).....	116
Tablo 4.52.	Öğrencilerin Yaşanılan İlçeye Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935).....	117
Tablo 4.53.	Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzelerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	118
Tablo 4.54.	Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935).....	119
Tablo 4.55.	Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T-testi (n = 935)	120
Tablo 4.56.	Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Anova Testi (n = 935)	121
Tablo 4.57.	Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)	122
Tablo 4.58.	Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Okul Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T-testi (n = 935)	122

Tablo 4.59.	Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Yaşanılan İlçeye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)	123
Tablo 4.60.	Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular (n = 935)	125
Tablo 4.61.	Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935).....	127
Tablo 4.62.	Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935).....	129
Tablo 4.63.	Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935)	131
Tablo 4.64.	Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935)	133
Tablo 4.65.	Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Okul Türü Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935).....	135
Tablo 4.66.	Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Yaşanılan Sosyoekonomik Çevre (İlçe) Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935).....	136

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1.	Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı.....	21
Şekil 3.1.	Ölçeğin Yenilenen Özdeğer Tablosu	64

KISALTMA VE SEMBOLLER

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BT	: Bilişim Teknolojileri
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu-
DVD	: Çok Amaçlı Sayısal Disk
ENIAC	: Elektronik Sayısal Doğrulayıcı ve Bilgisayar
GSM	: Global System for Mobile Communications
IBM	: International Business Machines
MMS	: Multimedya Mesaj
SMS	: Kısa Mesaj Servisi
TBA	: Temel Bileşenler Analizi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VCD	: Video Kompakt Disk
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem

Bilişim teknolojileri, bilginin alınıp işlenmesinde, depolanmasında, ağlar aracılığıyla bir yerden bir yere iletilip kullanıcıların hizmetine sunulmasında kullanılan iletişim ve bilgisayarlar dâhil bütün teknolojileri kapsayan teknolojilerdir. Zaman, mekan gözetmez. Bilişim teknolojileri yalnızca bilgisayar ile sınırlandırılmaz. Televizyondan, radyoya, akıllı telefonlardan hesap makinelerine kadar bilginin üretiminde ve iletiminde akla gelen tüm makineler bilişim teknolojilerinin kapsamı içindedir.

Gelişen teknolojiyle birlikte bilişim teknolojilerinin insan hayatında kapladığı alan giderek artmaktadır. Bilgiye en hızlı şekilde ulaşma ve bunu paylaşma noktasında her geçen gün yeni teknolojiler üretilmekte, bu teknolojiler hayatın farklı alanlarında kendilerine yer bulmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2018 yılı hanelerde bilişim teknolojileri bulunma oranı araştırma sonuçlarına göre Türkiye'de hanelerde %98,7 oranla en fazla akıllı cep telefonları kullanılmaktadır. Bunu sırasıyla %37,9 ile taşınabilir bilgisayarlar (dizüstü, netbook), %32,1 ile internete bağlanabilen televizyon (smart TV), %28,4 ile tablet bilgisayarlar, %19,2 ile masaüstü bilgisayar ve %5,6 ile oyun konsolları takip etmektedir (TÜİK, 2018a).

Bilişim teknolojileri, çocukların ilgi alanına giren bir dizi ürüne (DVD- Çok Amaçlı Sayısal Disk- veya VCD- Video Kompakt Disk- formatlarında video, film, oyun, kitap vb.) ulaşımı kolaylaştırırken internet bağlantısı sayesinde bilgi erişimi, çevrimiçi oyun, haber, sohbet, alışveriş gibi geniş bir alan ulaşmada da önemli bir aracı niteliği kazanmıştır (Cesur & Paker, 2007). Dolayısıyla bilişim teknolojilerinin kullanımının; amacı, süresi ve sıklığına bağlı olarak özellikle çocuklar üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilerinin ortaya çıkma ihtimali bulunmaktadır.

Son yıllarda yapılan çalışmalar incelendiğinde çocukluk döneminde bilişim teknolojilerinin kullanılmasının çocuklar üzerinde olumsuz etkileri (Kütükte, 2010; Secer, 2010; Yılmaz & Benli, 2010) yanında olumlu etkilerinin de (Başaran, Akar, & Ulu, 2015; Sayan, 2016) olduğunu ortaya koyan çalışmalara rastlanmaktadır. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında yapılan *Dijital Oyunlar ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri* başlıklı çalışmaya göre “çocukluk ve gençlik döneminde, daha çok öğrenme ve bilgi edinme gerekçeleriyle olmazsa olmaz haline getirilen bilgisayar ve internet kullanımı, bilgi edinme alanındaki bu olumlu ve masum görünen gerekçeleri de aşarak çoğunlukla olumsuz bir işlev de görebilmektedir” (Gürcan, Özhan, & Uslu, 2008, s. 23).

Çocukların erken yaşta bilişim teknolojilerine maruz bırakılmasına karşı çıkan bakış açısı, bu teknolojilerin önemli gelişim etkinliklerinin yerini tutmasından endişe duymaktadır. Bu yaklaşıma göre çocuklar gerçek oyun kültüründen uzak bir şekilde yetişmekle birlikte gereğinden fazla ve gelişimsel dönemlerine uygun olmayan uyarana maruz kalmaktadırlar. Bu durumda çocuklar gerçekle sanal dünyanın ayırımında ileri dönemlerde zorluk çekme ihtimaliyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Ayrıca farkındalığın ve yaratıcılığın körelmesi durumu da söz konusudur (Ceyhan & Ceyhan, 2011).

2005 yılında İstanbul ili Kartal ilçesinde ergenlerin bilgisayar kullanımına ilişkin yapılan bir araştırmada öğrencilerin oyun oynama süreleri incelendiğinde, bilgisayar oyunu oynama süresi arttıkça anti sosyal saldırganlığın arttığı, buna karşın depresyon ve yalnızlık düzeyinde herhangi bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir (Bilgi, 2005).

Çocukların zararlı içeriklerle karşılaşmalarının yanı sıra, bilgisayar kullanım sürelerinde gözlemlenen aşırılıkların, çocukların fiziksel durumları ve sağlıklarına ilişkin bir takım zararlı etkilerinin olabileceğine ilişkin bulgular mevcuttur. Uzun süre bilgisayar önünde kalma ile yeme alışkanlıkları, fiziksel aktivite azlığı ve obezitede artış arasında doğrusal bir ilişkinin varlığından söz edilmektedir (Muslu & Bolışık, 2009). İnternet kullanımının neden olduğu genel sağlık sorunları arasında; el bilek sendromu, boyun kaslarında tutulma, uyku bozuklukları, görme ve beslenme bozuklukları en fazla karşılaşılan sorunlar olmaktadır (Demir, 2006).

Yapılan araştırma ve çalışmalar dikkatle incelendiğinde çağımızın buluşu olan internetin sayısız faydalarının yanında, kontrolsüz ve aşırı kullanım durumunda

çocukların hem psikolojik hem de fizyolojik gelişimini olumsuz şekilde etkilemekte olduğu görülmektedir (Karahisar, 2014; Yurttaş, 2013). Bilgisayar ve internetin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileriyle ilgili olarak ebeveynlerin yoğun kaygılar yaşadığı da görülmektedir (Arnas, 2005; Erişti, Kabakçı, & Kurt, 2008; Terkan & Taylan, 2010).

Güncel teknolojileri çocuklar için bir fırsat olarak gören yaklaşımda ise çocukların gelişim düzeylerine uygun program ve uygulamaların doğru biçimde kullanılmasıyla yaratıcılığın geliştirilebileceği vurgulanmaktadır (Haugland & Wright, 1997). Bu bağlamda çocukların öğrenme stillerine uygun, katılımcılığı teşvik eden etkinliklere yer vermenin güncel teknolojilerle daha da kolaylaştığı; farklı gelişim gereksinimlerine hitap eden bütüncül bir öğrenme ve deneyimleme ortamı sunmanın artık mümkün olduğu; gerçeğe yakın oyun ve sosyalleşme fırsatları ile gelişim dönemlerine uygun deneyimlerin yaşatılmasının söz konusu olduğu belirtilmektedir (Haugland & Wright, 1997).

Görüldüğü üzere, bilişim teknolojilerinin kullanımının çocuklar üzerinde doğuracağı etkiler üzerine farklı yaklaşımlar söz konusudur. Günümüzde tamamen teknolojiden uzak bir çocukluk ve ergenlik dönemi düşünülemez gibi, teknoloji yönünden aşırı zengin bir çocukluk döneminin de gelişimsel sakıncaları olabilir. Alanyazında çocukların gelişim ödevlerini yerine getirebilmeleri için 7 yaşına kadar bilgisayar ve internet kullanılmaları gerektiğine dair görüşler bulunmaktadır. Öte yandan bu görüşlere sahip yayınlarda da bilgisayar ve internet kullanımında tamamen kısıtlamaya gidilmemesi önerilmekte; çocuklara bilgisayar ve internete yönelik bir bakış açısı kazandırma ve onlarda aşinalık yaratma amacıyla kontrollü ve verimli bazı yaşantılara gereksinim duyulduğu vurgulanmaktadır (Ceyhan & Ceyhan, 2011).

Ergenlik dönemi, fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psikososyal olgunlaşma ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını, kimlik duygusunu ve sosyal üretkenliğini kazandığı zaman sona eren bir dönemdir (Derman, 2008). Bu dönem biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerle oldukça ilişkilidir İnsan hayatında önemli kritik dönemlerden biri olan bu süreç Piaget'in soyut işlemler dönemine denk gelir. Fakat soyut işlemler döneminin altını bir nevi dolduran çocukluk dönemini oluşturan

somut işlemler döneminde edinilen yaşantılar bu dönemin daha verimli geçmesi açısından oldukça önem taşır (Derman, 2008).

Yaşamın temelini oluşturan çocukluk ve ergenlik döneminde edinilen yaşantılar gelecekte insanın ilerleyeceği yolun taslağını çizer. 2018 yılı TÜİK verilerine göre hane içinde bilişim teknolojileri kullanma araştırmasında 16-24 yaş aralığı, bu teknolojileri en fazla kullanan yaş grubu olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2018b). Bu durum, bu yaş aralığının temelini oluşturan çocukluk ve erken ergenlik dönemlerinde bilişim teknolojileri kullanımının etkilerine dair soru işaretlerinin oluşmasına neden olmaktadır.

Akran ilişkileri çocuk ve ergen psikososyal gelişiminde oldukça etkilidir. Çünkü bu yaş dönemi insanları zamanlarının çoğunu akranlarıyla geçirirler (Köse, 2015). Ayrıca sosyal bir varlık olan insanın gelecekteki ilişkilerinin temelini oluşturan bu etkileşim onu gelecekteki ilişkileri için de hazırlar. Bu açıdan bakıldığında günümüzde oldukça artan bilişim teknolojilerini kullanma sıklığının artması büyük önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar sonucu bilişim teknolojileri aracılığıyla oynanan oyunların çocukları gerçek dünyadan yalıttığı ve özellikle tercih edilen oyunların türlerine göre çocuklarda şiddete yönelimin arttığı görülmüştür (Karaaslan, 2015). Bu sebeple özellikle bu araçlar ile oynanan oyunların paylaşma ve işbirliğini ödüllendirme yoluyla olumlu davranışları destekleyen türde hazırlanması önerilse de maalesef incelendiğinde rekabete iten ve çocuğu bireyselleştiren oyunların daha popüler olduğu gözlemlenmektedir (Anderson & Bushman, 2001).

İnternet aracılığıyla gençler ve çocuklar elektronik posta ve sohbet odalarını kullanarak yeni dostluklar kurarak, arkadaşlarını devam ettirmekte, sosyal hayatlarını paylaşmakta, günlük olaylarla ilgili sohbet imkânı yakalayarak sosyal ilişkilerini sürdürmektedir. Dolayısıyla internet, çocuğun ve ergenin sosyalleşme süreci içinde kendini tanıması, kendi doğru ve yanlışlarını, kurallarını ve değerlerini değerlendirmesi için kullandığı bir araçtır. Ancak bilgisayar ve interneti fazla kullanmaktan dolayı çocuğun psikososyal gelişimi olumsuz etkilenmektedir (Caplan, 2002). Çocuğun tam bir iyilik hali içinde gelişimi için gerekli olan okul, aile ve arkadaş etkileşimi yerini elektronik arkadaşlığa bırakmakta, bu durum ise kişilerarası ilişki kurma ve sürdürme becerisini olumsuz yönde etkilemektedir. Problemler internet kullanımını ile depresyon, sosyal izolasyon,

yalnızlık ve ev/okul/iş performansında azalma arasında doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir (Caplan, 2002).

Yapılan bazı araştırmalar çocukların sanal ortamda oluşturdukları sanal kimlikleriyle de olsa kendilerini daha rahat ifade edebilmelerinden ötürü bu durumu bir sosyalleşme becerisi olarak görse de sanal ortamda oluşacak sosyal çevrenin hiçbir şekilde gerçek, yüz yüze etkileşimin yerini tutmayacağını savunan görüş baskınlığını korumaktadır (Gürcan, Özhan, & Uslu, 2008; Karagülle & Çaycı, 2014; Yorğancı, 2018; Yüksel & Yılmaz, 2016).

Bu araştırmanın problem sorusu “3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojinin kullanma alışkanlıkları ile sosyal-duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” şeklindedir.

1.2. Amaç

Bu çalışmada 3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojinin kullanma alışkanlıklarıyla sosyal-duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1) 3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanma alışkanlıkları

- a) nasıldır?
- b) sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- c) cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- d) anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- e) devam edilen okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
- f) yaşanan ilçeye göre farklılaşmakta mıdır?

2) 3.- 6. sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal uyum düzeyleri

- a) nedir?
- b) sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- c) cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- d) anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

- e) devam edilen okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
- f) yaşanan ilçeğe göre farklılaşmakta mıdır?
- 3) 3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojileri kullanım alışkanlıkları ve sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında
- a) ilişki var mıdır?
- b) cinsiyet alt gruplarında ilişki var mıdır?
- c) sınıf düzeyleri alt gruplarında ilişki var mıdır?
- d) anne ve baba eğitim düzeyleri alt gruplarında ilişki var mıdır?
- e) devam edilen okul türleri alt gruplarında ilişki var mıdır?
- f) yaşanan ilçenin sosyoekonomik durumu alt gruplarında ilişki var mıdır?

1.3. Önem

Günümüz gelişen teknolojileri ev, iş, okul ve daha birçok alanda insanların hayatını kolaylaştırmaktadır. Bu teknolojiler içinde bilgisayar ve cep telefonları da yer almaktadır. Evde, işyerinde ve okulda hem öğrenciler hem yetişkinler yazmak istediği bir metni kolaylıkla bilgisayar aracılığıyla yazmakta, en basit hesaplamalardan en karmaşık hesaplamalara kadar işlemleri bir tuşla gerçekleştirebilmektedir. Cep telefonları da uzakları yakınlaştırmakta özellikle ebeveynlerin çocuklarına anında ulaşabilmelerini sağlamaktadırlar. Bilgisayar ve cep telefonun bu denli hayatımıza girmiş olması konu üzerinde çok sayıda araştırmanın yapılmasına da neden olmaktadır. Literatürde çocukların ve gençlerin bilgisayar ya da cep telefonu kullanım alışkanlıklarına yönelik çok sayıda araştırmaya rastlanmaktadır. Araştırmalar ağırlıklı olarak bilgisayarın internete girme yönü üzerinde yoğunlaşmaktadır. Birçok araştırma bilişim teknolojilerinin (bilgisayar, internet ve cep telefonu) okul öncesi çocuklar, ilköğretim düzeyindeki çocuklar, ortaöğretim düzeyindeki çocuklar, üniversite öğrencileri üzerinde olumsuz etkileri olduğunu, fiziksel, psikolojik yönden etkilediğini, farkındalık ve yaratıcılıklarının körelendiğini ortaya koymakla (Ceyhan & Ceyhan, 2011; Demir, 2006; Gürcan, Özhan, & Uslu, 2008; Karahisar, 2014; Muslu & Bolışık, 2009; Yurttaş, 2013) beraber özellikle 3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojilerini

kullanma alışkanlıkları ile sosyal-duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmalar ağırlıklı olarak internet üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda bu araştırma literatüre katkı sağlama noktasında önem taşımaktadır. Ayrıca araştırma sonucu elde edilecek bulguların;

- a) Başta araştırmanın yapıldığı okulun Rehberlik servislerinin çalışmaları olmak üzere tüm eğitim kurumlarının Rehberlik servislerine kaynak olması,
- b) MEB'in öğretmenlere vereceği hizmet içi eğitim konularına katkı sağlaması,
- c) Okul yöneticilerinin velilerine yönelik düzenleyeceği eğitim çalışmalarına
- d) Yeni yapılacak araştırmalara katkı sağlaması noktasında önem taşımaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırmadan elde edilen bulgular;

- 1) Zaman açısından 2015-2016 eğitim- öğretim yılı ile sınırlıdır.
- 2) Konu açısından sosyal duygusal uyum düzeyleri incelenmekle birlikte, patolojik durumlar araştırmanın kapsamı dışındadır.
- 3) Örneklem açısından ilkokul üç ve dört, ortaokul beş ve altıncı sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- 4) Veri toplama araçları açısından yöntem kısmında sunulan ölçeklerle sınırlıdır.
- 5) Bilişim teknolojileri başlığı, masaüstü bilgisayar, dizüstü bilgisayar, tablet bilgisayarlar ve akıllı telefon kullanımını kapsamaktadır.

1.5. Sayılılar (Varsayımlar)

Araştırmanın sayılıları şu şekildedir:

- 1) Öğrencilerin ölçeklere samimi yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.
- 2) Araştırmada yer alan örneklem sayısının evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Uyum: “Bireyin sosyal bir uyarıcıya, özellikle grupla yaşamanın baskı ve zorluklarına karşı, duyarlılık geliştirmesi, diğer fertlerle geçinebilmesi, onlar gibi davranıp, toplum tarafından onaylanabilir davranış kalıpları geliştirebilmesidir” (Dökmen, 2000).

Duygusal Uyum: “Kişinin kendisine, başkalarına ve çevresindeki nesnel dünyaya olan tutumlarıyla ilgili her çeşit duygu ve düşünceyi içerir” (Watts, 1979, Akt. Özden, 2006, s. 5).

Bilişim Teknolojileri Kullanma Alışkanlıkları: TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması'na dayanan verilere göre hane içinde bulunma oranının en fazla olduğu bilişim teknolojileri bilgisayar, dizüstü (laptop), tablet pc ve akıllı telefon olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada da bilişim teknolojileri başlığı bilgisayar, laptop, tablet ve akıllı telefon kullanma alışkanlıkları olarak sınırlandırılmaktadır.

BÖLÜM II: İLGİLİ ALANYAZIN

Araştırma konusunu oluşturan sosyal-duygusal uyum, bilişim teknolojileri kavramsal ve kuramsal çerçeve bu bölümde ele alınmıştır. Ayrıca araştırma konusuyla ilgili olarak daha önce yapılan benzer araştırmalar da bu bölümde yer almaktadır.

2.1. Sosyal- Duygusal Uyum

Bireyin yaşamını sürdürebilmesi uyum sağlama yeteneğine bağlıdır. Bireyin tüm yaşamı çevresine uyum sağlama çabasıyla geçmektedir. Bireyin bu çabası doğumla başlayarak hayatı boyunca sürmektedir. İlk uyum çabası anne ile bebek arasında başlayarak gelişim boyunca okulda arkadaş gruplarına uyum, ilerleyen yaşlarda toplumsal kurallara uyum şeklinde devam etmektedir (Kalyencioğlu & Kutlu, 2010). Türk Dil Kurumu (TDK) Büyük Türkçe Sözlükte uyum; “toplumsal çevreye veya bir duruma uyma, uyum sağlama, intibak, entegrasyon” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, t.y.).

Uyum göreceli bir kavramdır. Bu da alanyazında uyumla ilgili farklı disiplinler ve psikolojik yaklaşımlar tarafından birçok tanımlamanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Bayrak & Bülbül, 2013; Sezer, 2005).

Alanyazında uyum süreciyle ilgili birçok tanıma rastlamak mümkündür. Yaşam boyunca, psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlar sürekli uyarılır ve birey ihtiyaçlarını ya kısıtlar ya da doyurur. Bu uyarılma ve doyurma sürecine uyum adı verilmektedir (Goodstein & Lanyon, 1975). Uyum, bireyin hem kendisi, hem de çevresi ile iyi ilişkiler kurabilmesi, geliştirebilmesi ve bu ilişkileri başarılı olarak sürdürebilme derecesidir (Aslan, 2015; Çağlar, 1981). Bir başka tanıma göre, canlıların gereksinimlerini gidermek, isteklerini karşılamak amacıyla içinde bulunduğu çevre arasında dengeli ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi sürdürebilmesidir (Bakırcıoğlu, 2002; Yavuzer, 2005). Bu özelliklere sahip kendisiyle ve çevresiyle ahenkli ilişkiler kurabilen çocuklar “uyumlu çocuklar” olarak nitelendirilmektedir (Selimhocaoglu, 2009).

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak uyumun, bir durum olmaktan çok, davranışın tutarlılığını sağlamak için alışma tepkilerini ortaya çıkaran güçlerin değiştiği bir süreç

olduğu söylenebilir. Bu süreçte davranışsal, bilişsel ve duyuşsal süreçlerin birbirleriyle girdikleri karmaşık bir etkileşimi söz konusudur.

2.1.1. Sosyal Uyum

Birey, çevresiyle sürekli etkileşim içinde yaşar ve bu etkileşim sürecinde karşısına çıkan problemlerle iç içe yaşar. Bu problemlerin çözümünde kullanılan yöntemler kişiden kişiye değişiklik gösterir. Bu durum sonucunda bireyler tarafından gösterilen uyum kişisel ve sosyal uyum olmak üzere iki türlü açığa çıkar (Özkurt, 2018). Literatürde sosyalleşme ve toplumsal uyum olarak da yer bulan sosyal uyum kavramı konusunun belirsizliği açık bir tanımlama yapılmasını mümkün kılmamaktadır. Sosyal uyum, sosyal yaşam içinde yer alan, zenginlik-yoksulluk, sosyal sermaye-sosyal sınıf kavramlarının dahil edilerek bilimsel açıdan ele alınması gereken bir konudur. 1990'lı yıllarda sosyal politika analistleri söylemlerinin sosyal bütünlüğünün çerçevesini ortaya koymak adına sosyal uyum ifadesini bulmuşlardır. Sosyal uyum kavramını oluşturan unsurlar şöyle sıralanabilir (Beauvais & Jenson, 2002, s. 2):

- 1) Ortak değerler ve toplumsal kültür,
- 2) Sosyal düzen ve sosyal kontrol,
- 3) Sosyal dayanışma ve gelir eşitsizliklerinde azalma,
- 4) Sosyal ağlar ve sosyal sermaye,
- 5) Bölgesel aidiyet ve kimlik.

Sosyal uyum süreci, anne ve babaların yeni doğan kız çocuğunu pembe, erkek çocuğunu mavi battaniyeye sardığı zaman başlayan bir süreçtir. Birey, kendisini toplumdan soyutlamadığı sürece de bu süreç ömür boyu devam eder (Bayhan & Artan, 2004). Hiçbir çocuk dünyaya geldiğinde sosyal olarak uyumlu ya da uyumsuz değildir. İnsanlarla birlikte olma güdüsü yaşamın ilk yıllarında gelişmeye başlar. Bebeğin ilk sosyal davranışı, insanlarla eşyalarla birbirinden ayırt etmesidir. Üçüncü ayını dolduran bebek obje ve insanlara farklı tepkiler vermeye başlar. İlk sosyal tepkilerini yetişkinlere karşı verir; ilk sosyal ilişkisini kendisiyle ilgilenen yetişkinlerle kurar (Yavuzer, 2000).

Sosyal uyum çok sayıda karmaşık faktörden etkilenen bir olgudur. Bireyin sosyal uyumuyla, yaşadığı kültürü ve dolaylı olarak bu kültürle bağlantılı olan kültürleri öğrenmesi kastedilir. Diğer bir ifadeyle sosyal uyum, kişinin bulunduğu sosyal yapının kural ve değerlerine uymayı öğrenerek bu değerleri benimsemesidir. Bu benimseme süreci doğumdan ölüme kadar devam eder ve bu süreçte bireyin çevresindeki insanlarla

olan ilişkileri ve diğer çevresel faktörler sosyal uyumunda önemli bir rol üstlenir (Doğan, 2010).

Sosyal uyum, toplumsal davranışların kalıplaşmış alışkanlıklar haline gelmesi değil, bireylere göre hareket etmeyi öğrenmektir. Psikologların kullandığı anlamda sosyal uyum, geniş bir davranış ve oluşum alanını içermektedir. “Sosyal uyum, en başarılı şekliyle insan organizmasının çaresizlik ve tam bir bencillikle nitelenen bebeklik çağından, bağımsız bir yaratıcılıkla nitelenen yetişkinlik dönemine geçmesiyle sonuçlanan bir öğrenme ve öğretme işlemidir”. Öğrenmenin yanı sıra, şartlanma, katılma ve alıştırma, sosyalleşmenin gerçekleşmesinde rol oynayan temel öğelerdir. Yaşamının belki de en büyük başarısını, sağlam ve dengeli bir sosyal uyuma kavuşma oluşturur (Yavuzer, 2007).

Sosyal uyum bireylerin düşünce ve davranışlarının ait olduğu grubun ölçütleriyle tutarlı olacak biçimde değiştirmeleridir. Bireyler beğenilme ve doğru davranma arzusuyla uyum gösterirler (Gökdağ, 2011). Sosyal uyum, bireyin diğer insanlara uyum gösterebilme başarısı, grubunda kendini özgün bir biçimde tanıtabilmesidir. İyi bir sosyal uyumun gerçekleşebildiğini bazı ölçütlerle anlamak mümkündür. Bunlar (Yavuzer, 2007):

1) Farklı Gruplara Uyum Gösterme: Farklı gruplara uygun bir biçimde davranan, onlarla ilişki kuran, arkadaş gruplarına olduğu kadar yetişkinlere de uyum gösteren birey, sosyal açıdan uyumlu bir kişi olarak kabul edilir.

2) Sosyal Tutumlar: Toplumca istenen tutum ve tavırları diğer insanlara yönelten, sosyal yaşama bu tavırlarla katılan kişiler sosyal bakımdan uyumlu sayılırlar.

3) Kişisel Doyum: Toplumsal ortamda aldığı rolle, kurduğu ilişkiden yeterince doyum sağlayan kişi, sosyal bakımdan uyumlu sayılır.

Öznel olarak sosyal uyum, bireyin içinde bulunduğu topluma uyması olarak adlandırılır. Toplumun davranış kalıplarını öğrenerek birey bir topluma dahil olur. Birey bu süreçte benlik ve kişilik kazanır (Tezcan, 1984). Dobson ve arkadaşları (1995) sosyal uyum davranışının üç şekilde görülebileceğinden bahsetmişlerdir:

1) Normatif uyumluluk: Grup tarafından bireye uygulanan baskı, bireyin belirli bir şekilde davranışta bulunması için zorlar. Sözel olarak birey buna uyar ancak bu davranışla ilgili gerçek fikirlerini gruptan saklar.

2) Enformel uyumluluk: Bireyin alışagelenin dışında ya da nasıl davranacağını belli olmadığı durumlarda enformel olmayan uyum sergiler. Genellikle başkalarının davranışını temel alır.

3) İsteyerek Uyuma: Bireyin diğer bir bireyi etkilediği ya da gruptakilerin kabulünü kazandığında ortaya çıkan uyumdur.

Mükemmel bir sosyal uyumun varlığından söz etmek mümkün değildir. İnsan, biyo-kültürel ve sosyal bir varlıktır. Kültürel koşullarda sosyal ilişkiler, hem kültürün, hem toplumun, hem de insanın yapısına etki eder. Bir insanın tüm hayatı çevresine uyum sağlamaya çalışarak geçer. Bu süreç, doğumdan başlayarak bir gelişim gösterir. Sosyal gelişme; “toplumsal beklentilere uygunluk gösteren kazanılmış davranış yeteneği” şeklinde tanımlanmaktadır. Geniş anlamda sosyal gelişme; insanın doğumuyla başlayan evreyi kapsarken dar anlamda günlük davranış gelişimini kapsamaktadır. Daha yaygın bir tanımla, sosyal gelişme (toplumsal gelişim), “kişinin sosyal uyarıcıya, özellikle grup yaşamının baskı ve zorunluluklarına karşı duyarlılık geliştirmesi, grubunda ya da kültüründe başkalarıyla geçinebilmesi, onlar gibi davranabilmesidir”. Çocuğun topluma ve sosyal yaşantılara karşı tavırlarının şekli, başkalarıyla nasıl geçineceği, geniş ölçüde yaşamın ilk yıllarındaki öğrenme deneyimlerine bağlıdır. Bu deneyimler, çocuğa sunulan fırsatlar, bu fırsatların değerlendirilmesi için sahip olduğu motivasyon, öğretmen ve yetişkinlerin rehberliğine bağlıdır. Bütün bu faktörler çocuğun sosyalleşmeyi öğrenerek grup içindeki yeri ve sosyal gelişimine etki eder. Anne ve babaların bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına gösterdikleri tutumlar değişiklik gösterebilmektedir. Bazı çocuklar daha çok sevilme, bazılarında baskı yapılmakta, bazıları istenmeyen çocuk olarak görülmekte, bazılarında ise daha çok hoşgörü gösterilmektedir. Bu tutumların hepsi çocuğun hem kişiliğinin hem de sosyal gelişiminin farklı şekiller kazanmasına yol açmaktadır. İstanbul çocukları üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, anne ve baba baskısının, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir (Yavuzer, 2007).

2.1.2. Sosyal Duygusal Uyum

Duygular, insan olmanın en önemli unsurlarıdır. Tüm insanların hatta bebeklerin de duyguları vardır. Sosyal bağların kurulmasında duygular temel rol oynar. Bu nedenle insan davranışının sosyal ve duygusal boyutlarının ne derece iç içe olduğunu vurgu yapmak amacıyla araştırmacılar "sosyal duygusal" terimini benimsemişlerdir (Bayhan & Artan, 2004).

Tüm insan doğası dikkate alındığında duygu yaşantılarının ve toplumsal ilişkilerin insan hayatının en önemli yönleri olduğu görülmektedir (Keskinlik, 2005). İnsanın tüm yaşam evrelerinde duygusal faktörlerin önemli bir yeri olduğu şüphesizdir. Günlük yaşam içinde yetişkinlerin bile çok fazla etkisi altısı kaldığı duygular, henüz bunları yeterli düzeyde kontrol edebilecek yetiye ulaşmamış çocuğun davranışlarını yönlendirmesinde çok büyük rol oynar. Yaş küçüldükçe çocuk duygularını daha fazla gösterir. Mutsuzluğunu ya da hoşnutsuzluğunu daha rahat gösterir. Çocuğun zaman zaman başvurduğu surat asma, ağlama, saldırganlık, içine kapanma gibi davranışlar bu tarz davranışa ilişkin örneklerdir (Oktay, 2000).

Duygusal- sosyal ve kişilik gelişimine ilişkin davranışlar gelişim süreci içerisinde aşamalı olarak kazanılmaktadır. Kendi kimliğini tanımlama ile başlayan süreç başkalarını tanıma, başkaları içinde kendini anlamlandırma ve başkaları ile ilişkiler kurabilme ile devam etmektedir. Bu sırada kendini kontrol edebilme –haz ve dürtü kontrolü ya da kontrolsüzlüğü- motivasyon, sabır, kendini duyguları ile başkalarının duygularını anlamlandırarak ilişki kurabilme ve bu dinamikler içerisinde bir birey olarak varlığını tanımlayarak kendi gelişimini desteklemek ve sürdürülebilmek için gerekli yaşam deneyimlerini üretebilmek söz konusudur.

Bu bağlamda duygusal ve sosyal gelişimin birey için anlamı (Ağır, 2014):

- 1) Birisi ya da birileri için anlamlı ve özel olmak, fiziksel, sosyal ve duygusal varlığını destekleyecek hayati ihtiyaçlarla ilgili destek alabilmek;
- 2) Yaşamlarında önem atfettikleri bireylere güvenli, sağlıklı bağlanmayı yaşayabilmek, kurabilmek;
- 3) Yakın ilişkiler içinde başka dünyaları keşfederken aitlik duygusunu geliştirebilmek,

4) Sosyalleşme süreci içinde özdeşim kurabileceği modeller ile birlikte olabilmek, kendi ve başkaları hakkında olumlu fikirler geliştirebileceği ilişkileri yaşayabilmek,

5) Düşüncelerini, ideallerini, fikirlerini, duygularını, sevincini, üzüntüsünü, hayal kırıklığını, korkularını ifade edebileceği ve bu konuda desteklenebileceği, teşvik edebileceği yaşantılara sahip olabilmek şeklinde ifade edilebilir.

2.1.3. Sosyal- Duygusal Gelişimin Kuramsal Temelleri

Alanyazın incelendiğinde sosyal duygusal gelişimle ilgili olarak farklı yaklaşımlara rastlanmaktadır. Bu yaklaşımlardan bazıları aşağıda incelenmiştir.

2.1.3.1. Freud'un Psikanaliz Kişilik Kuramı

Freud, insan kişiliğini bilinç, bilinçaltı ve bilinçdışı olmak üzere üç bölüme ayırmıştır. Bu bölümlere topografik model olarak bilinir. Bilinç, bireyin bulunulan anda farkında olduğu düşünceleri içerir. Bilinçaltı, bulunulan an farkında olunmayan ancak yeterli bir çabayla ya da kendiliğinden bilince gelmesi mümkün olan yaşantı ve bilgilerin yer aldığı bölümdür. Bilinçdışı ise bireyin farkında olmadığı ancak bireyin söylem, duygu ve davranışlarını yönlendiren tüm dürtü, güdü ve isteklerden oluşmaktadır. Gözlenebilen ve açık davranışların farkında olan birey bilinçdışı davranışlarının altında yatan zihin süreçlerin farkında değildir. Birey, bilinçdışı alandaki bilgilere olağanüstü şartlar dışında istediği an ulaşamaz. Bir başka deyişle bu bilgiler kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bireyin kontrolünde değildir (Burger, 2010). Topografik Kişilik Kuramı olarak açıklandığı bu görüşler bireyin bilişsel etkinlikleri ile ilgilidir. Daha sonra bu kuramı geliştiren Freud, kişiliği ilkel benlik (id), benlik (ego), üst benlik (süper ego) olmak üzere üç yapıya olarak ele almış ve Yapısal Model olarak adlandırmıştır. Freud, insan davranışlarının yaşanan bir dizi iç çatışmanın sonucu olduğunu varsaymaktadır. İlkel benlik, ego ve süperego arasında düzenli ve sürekli bir iç çatışmanın yaşandığını öne sürmüştür (Xavier, 1996).

İd; içgüdüler, iç tepkiler, istek ve istikalar halinde kendini ifade eden psişik enerji deposu, asıl psişik gerçektir. Ego; gerçeklik ilkesinin hükmü altındadır ve organizmanın gerçek nesnel dünya ile alışverişe geçme gereksiniminden varlık bulur. Süperego, dıştan gelen kontrolün içselleştirilmesidir ve kişiliğin törel yönüdür. Psikanalitik görüşe göre

psikolojik olarak sağlıklı birey; id, ego, süperego dengesini sağlayabilen bireydir. Bu dengenin bozulması bireyin psikolojik sağlığını da olumsuz yönde etkileyecektir. Toplumsal değerlerle id uyumsuzluk yaşadığında toplum kişiyi cezalandırmaktadır. Bu durum da çatışmanın oluşmasının en büyük etkenidir ve çatışma çözülmediği durumda birey bundan rahatsızlık duymaktadır (Tuzcuoğlu, 1995).

Yapısal Kurama göre; tüm içgüdüler id'den yani bireyin biyolojik yapısından oluşur. İd'in içgüdüsel özelliği eğitimle veya gelişimle kaybolmaz. İd, bireyin sadece kendine hizmet eden toplum dışı yapısıdır. Toplumsal değerler kendi çıkarları söz konusu olduğunda önemlidir. Toplumun yasalarını kapsayan yapı ise süper ego' dur. Doğuşta var olmayan ancak gelişmeyle beliren süper ego, içsel yargıdır. Yapılması ve yapılmaması gerekenleri bildirir. İd ve süper ego arasındaki denge durumunu ego sağlamaktadır. İd'nin talepleri ile süper egonun değerlendirmeleri arasında ego, ruhsal dünyadaki bütünlüğünü korumak için savunmalar üretir (Ağır, 2014).

Freud'un psikolojiye en önemli katkılarından biri de kişilik gelişimi kuramıdır. Freud, bireylerin yetişkin kişiliklerinin yaşamlarının ilk beş yılındaki deneyimleriyle oluştuğunu savunur (Levent, 2011). Psikanalitik gelişim teorisine göre kişilik, çocukluk çağında bir dizi psikoseküel evreden geçmektedir. Bu evrelerden araştırmanın konu alanı dahilinde olan yaş dönemlerinin özellikleri şöyle açıklanabilir:

Gizil (Latent) Dönem: Gizli dönem, 5-6 yaşlardan başlayarak 11-13. yaşlara kadar devam eden dönemdir. Bu dönemde faillik dönemindeki duygusal çalkantılar gözlenmez ve o döneme nazaran daha sakin, huzurlu geçirir. Bu dönem aynı zamanda çocukların okula başladığı döneme rastlar. Cinsel merak yerini çevreyi araştırma ve öğrenmeye bırakır. Çocuklar bu dönemde sosyalleşme ve cinsel kimliğin özümlemesi gibi önemli deneyimler yaşarlar (Burger, 2010). Çocuk, bu dönemde yetişkinlerle etkili iletişim kurar ve iki cinsiyet birbirine yakınlaşır. Erkek çocukları babaları ya da yetişkin diğer erkeklerle özdeşim kurarken; kız çocukları anneleri ya da yetişkin diğer hemcinsleriyle özdeşim kurarlar. Özdeşim yoluyla çocuk kendi cinsel kimliğiyle ilgili rolleri yetişkin modellerden "sosyal öğrenme" yoluyla öğrenerek ergenlik ve yetişkinliğe hazırlanır. Bu yolla sosyalleşmenin temelleri sağlanmaktadır. Sağlıklı özdeşim kuramayan çocuklarda gelecekte cinsel kimlikle ilgili sorunlar yaşanabilir (Levent, 2011).

Genital Dönem: Yetişkinliğin temeli bu dönemde atılır. Ergen, anne ve babasına bağımlı olmaktan çıkarak aile dışındaki diğer insanlarla da ilişki kurmayı öğrenir. Dolayısıyla bu dönem başarılı atlatılmazsa ciddi sorunlar ortaya çıkabilir. Başarılı atlatılması halinde ergen kendi gücünü keşfeder, ne istediğini ve neyi, nasıl, ne şekilde yapacağı bilincini kazanır. Başarılı ve ufku geniş bir bireye dönüşür. Bu dönemde çoğunlukla öğretmenler ergenlere yardım edebilecek yegane insanlardır (Börk, 2017). Yaşanılan karmaşaların genital dönemde de çözümlenememesi halinde gencin olgun bir sevgi ilişkisini gerçekleştirerek, bir yetişkin gibi bağımsız davranışlar sergileyebilmesi güçleşmektedir. Cinsel çekicilik, toplumsallaşma, grup etkinlikleri, meslek planlaması ve yuva kurma isteği bu dönemde belirir. Kendisine dönük narsisistik çocuk, gerçeklere yönelik toplumsal yetişkine dönüşür (Geçtan, 1997).

Freud'un görüşlerini günümüz algısıyla yorumlanmak gerekirse; erken çocukluk yıllarında anne-baba-çocuk ilişkilerinin niteliği çocuğun kişilik gelişimi üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Doğumdan sonraki bir iki yıl içindeki, çocuğun beslenme, ilgi, sevgi ve ihtiyaçlarının ebeveynleri tarafından gerektiği gibi karşılanması gerekmektedir. Daha sonraki yıllarda da ana- baba ve okul öncesi öğretmenleri çocuğa karşı sıcak, sevecen ve ilgili olmalı, çocuğun her konuyla ilgili sorularına çocuğu doyurucu ve çocuğun anlayabileceği şekilde cevaplar vermelidirler. Yaklaşımlarında baskıya dayalı bir tutum yerine, hoşgörülü, izin verici, demokratik tutumlar içinde olmalıdırlar.

2.1.3.2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Teorisi

Çocukluk yıllarının önemine değinen bir başka kuramda Erikson'un Psikanalitik Kuramıdır. Erikson Freud'un kuramından etkilenmiştir ancak Erikson bireyin gelişiminin, doğumdan başlayıp ölüme kadar giden zaman dilimi içinde geliştiğini savunmaktadır. Erikson 'un kuramına göre, bireyin çevresindeki tüm kişiler onun kişilik gelişiminde çok önemli bir rol oynamaktadır (Aydın, 2018). Bireyin psikososyal gelişimini betimlemedeki başarısı ile çağdaş kuramcılar arasında önemli bir yere sahip olan Erik Erikson'un 'Psikososyal Gelişim Kuramı' ilk öne sürüldüğü 1950'lerden bu yana bir çok çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Temel olarak bireyin psikososyal gelişimini psikolojik, sosyal ve kültürel güçlerin etkileşimlerinin ortak ürünü olarak tanımlayan Erikson'a (1963) göre bilişsel, biyolojik ve genetik etkiler sonucu ortaya

çıkan ve yaşam boyu süren bir süreç olan kişilik gelişimi geçmiş ve gelecek başarıların ışığında hiyerarşik ve sırası değişmeyecek bir biçimde birbirine karşıt kavramlardan oluşan sekiz farklı evreden oluşmaktadır. Bu evreler sırasıyla; güven/güvensizlik, özerklik/utanç, girişimcilik/suçluluk, başarı/aşağılık duygusu, kimlik/rol karmaşası, yakınlık/yalıtılmışlık, üretkenlik/durağanlık ve benlik bütünlüğü/ umutsuzluk olarak belirlenmiştir (Arslan & Arı, 2008; Özgüngör & Kapıkıran, 2011). Erikson'un gelişim kuramı, ego gelişiminin sekiz aşamasını kapsar ve psikososyal dengenin bir dengesizlik durumundan diğerine kaydığı bir denge süreci ile karakterize edilir (Domino & Affonso, 1990). Bu evrelerden araştırmanın konu alanı dahilinde olan yaş dönemlerinin özellikleri şöyledir (Erikson, 1993):

Başarıya Karşı Aşağılık/Yetersizlik Duygusu (Son Çocukluk 6-11 Yaş): Bu evrede çocuk, yaşantılarından çeşitli sonuçlar çıkarabilecek şekilde düşünmeye başlar. Bu evredeki en önemli kazanım çalışkanlık duygusunun edinilmesidir. Bu evrenin en belirgin özelliklerinden birisi kendisini akranlarıyla kıyaslayarak yetersizlik ve aşağılık duygusu hissetmesidir. Bu dönemde çocuk okula başladığından okul yaşantısı da çocuğu etkiler. Çocuk, anne-baba tarafından verilmeyen desteği bazen öğretmenlerinden görebileceği gibi evde anne-baba tarafından desteklenen çocuk okulda öğretmenlerinin olumsuz tutumlarıyla da karşılaşabilir. Başarı elde etmek ve bu başarısı karşılığında çevresinden beğeni ve takdir toplamak bu dönemde çocuk için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Dolayısıyla ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocuğun başarı isteğinin giderilmesinde yapamayacağı becerilerden çok yapabileceği beceriler üzerinde yoğunlaşması önem taşır. Çocuğu yapamayacağı şeylere yönlendirerek başarısız olarak değerlendirmek yerine yaşına, becerilerine uygun yönlendirmeler yaparak başarılı olmasını sağlamak en uygun davranış olacaktır (Gürses & Kılavuz, 2011).

Ego Kimliğine Karşı Ego/ Rol Karmaşası (Ergenlik): Sekiz evrenin beşincisi ergenlik dönemine denk gelen gencin kimlik kazanmaya karşın yaşadığı rol karmaşasıdır. Ergenlikte kazanılması gereken temel özellik kimlik gelişimidir. Erikson kimliği genetik yapılanma temelinde gelişen ve kültürel çevre ile etkileşerek deneyimlerle şekillenen bir yapı olarak tanımlamıştır (Durdur M. , 2013). Ergen bu dönemde kişiliği için bir kimlik geliştirmeye çalışır. Kimliğini arayış çabası içinde karşı cinsten kişilere, kahramanlara, dinî konulara, öğreti ve ideolojilere, ilgi duyar ve tutkunluk gösterir. Gençlerin kararsızlıkları dayanışma grupları oluşturmalarına neden

olur. Çocuklukta öğrendiği kurallarla yetişkin olarak geliştirmesi gereken değer yargıları arasında bocalama yaşar (Gürses & Kılavuz, 2011). Erikson'a göre ergen kimlik kazanma sorununu bu dönemde başarılı bir şekilde çözerse kendine güvenen, kendinden daima emin bir kişi olarak hayatını sürdürebilir ve başarılı olur. Aksi durumsa rol karmaşası yaşayarak gelecekte bu karmaşayı çözene kadar bu karmaşa devam eder. Ne yapmak istediğine karar veremeyen, sürekli iş değiştiren, çocuksu davranışlar sergileyen yetişkinler rol çatışması yaşayan ve henüz kimliği oturmamış kişilere örnek verilebilir (Öztürk, 2006).

Özetle, hayatın hangi döneminde olunursa olunsun Erikson'a göre yaşamı anlamlı kılacak sosyal ilişkilerle yaşamımız zenginleşir ve olumlu bir kimlik anlayışı ile yaşama veda edebiliriz. Erikson'un başarılı kimlik vurgusu da dikkat edilmesi gereken bir husustur: "Olgun insan, problem yaşamış ve problemlerine çözüm üretebilmiş insandır."

2.1.3.3. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı, 1950'lerin ortalarında ilk olarak Rotter tarafından ortaya atılmış, ancak kısa bir süre sonra Bandura ve Mischel'in katkılarıyla geliştirilmiştir. Sosyal öğrenme kuramının temelleri davranışçı kuramlara dayanmaktadır (Hogben & Byrne, 1998). Bandura'nın sosyal öğrenme kuramı .başlangıçta sosyal davranışçı bir yaklaşım olarak bireylerin nasıl öğrendiklerini açıklayan bir kuram olarak ortaya atılmıştır. Taklit ve gözlemin insanların öğrenmesini açıklamada yetersiz kaldığının farkına varan Bandura sosyal öğrenme kuramını bilişsel süreçleri (düşünme, hafıza, dil, davranışların sonuçlarını tahmin etme ve değerlendirme gibi) de dahil ederek genişletmiştir (Malone, 2002).

Bandura'nın (1977) sosyal öğrenme kuramı, sosyal bağlamda insanların diğer insanlarla olan etkileşimleri sonucu öğrendiği fikrine dayanmaktadır. Ayrıca insanlar, başkalarının davranışlarını gözlemleyerek benzer davranışlar geliştirirler. Bandura'ya (1999) göre sosyal bilişsel kuram; bilişsel, duyuşsal ve biyolojik olaylar, davranış kalıpları ve çevresel olaylar gibi kişisel faktörlerin birbirini karşılıklı olarak etkileyici belirleyiciler olarak işlediği nedensel üçlü bir model üzerine kuruludur. İnsanlar hayatlarının gidişatını aktif olarak kontrol etmektedirler. Çevresel olayların hayatlarını yönetmesine seyirci kalmamaktadırlar. İnsanlar hayatlarına yön verirken duyuşsal, beyin ve motor becerilerini kullanmaktadırlar (Bandura, 1999).

Bandura (1977) sosyal davranışların gözlem yoluyla öğrenildiğini, bu davranışların öğrenilebilmesi için öncelikli olarak uygun bir modelin olmasının gerektiğini vurgulamıştır. Çocuklarda bu davranışlar öğrenilirken, modelin gözlenmesi, modelin uyguladığı davranışın unutulmaması, davranışın tekrarlanması için güdülenmesi gerekmektedir (Bandura, 1977). Sosyal davranışların öğrenilmesi ve kalıcılığının sağlanması için sosyal öğrenme kuramcıları üç grup pekiştireçten söz etmektedirler. Bunlar:

1) Sosyal Pekiştireçler (Social Reinforcement): Onaylama, gülümseme, ilgi gösterme, övgü ve teşvik etme gibi sosyal pekiştireçler bireylere istenilen davranışları kazandırabilme açısından önemlidir. Çocukların eğitiminde kullanılan sosyal pekiştireçler fiziksel şefkat (sevgiyle sarılma, öpme v.b.) ve ebeveyn-çocuk aktivitelerini (birlikte kütüphaneye veya hayvanat bahçesine gitme, hikayeler okuma v.b.) de kapsar ve bu tür pekiştireçler kesinlikle ihmal edilmemelidirler.

2) Öznel Pekiştireçler (Self Reinforcement) : Bu pekiştireçler, bireyin belirli bir olumlu davranış karşısında gerçek ödülleri ödüllendirilmesi yanında (ödevlerini yapma karşılığında televizyon izlemesine izin verme) içsel olarak kendisiyle ilgili pozitif konuşmalar yaparak pozitif duygular hissetmesini kapsamaktadır. Bireyler, başarıları karşılığında kendilerini ödüllendirirken başarısızlık karşısında kendilerine ceza verebilirler.

3) Dolaylı Pekiştireç (Vicarious Punishment): Birey, başka bir bireyin davranış ya da davranışlarının ödüllendirildiğini ya da cezalandırıldığını gördüğünde bu davranış o bireyde dolaylı olarak pekişmektedir. Sözelimi derslerinde başarılı olan bir öğrencinin Teşekkür ya da Takdirname ile ödüllendirilmesi diğer öğrencileri derslerine çalışma davranışına yönlendirecek ve pekiştirecektir. Bu pekiştireçler zaman zaman yetersiz kalabilirler. Çünkü ödüllendirilen ya da cezalandırılan davranış kişiden kişiye farklı şekilde algılanabilir (Bayrakçı, 2007).

2.1.3.4. Bowlby Bağlanma Kuramı

Sosyal uyumla ilgili kuramlardan birisi de Bowlby (1973) tarafından ortaya atılan bağlanma kuramıdır. Bağlanma davranışının, doğal seleksiyon yoluyla geliştiğini görerek, bebekleri tehlikeden koruyarak hayatta kalma avantajı sağladığını görmüştür.

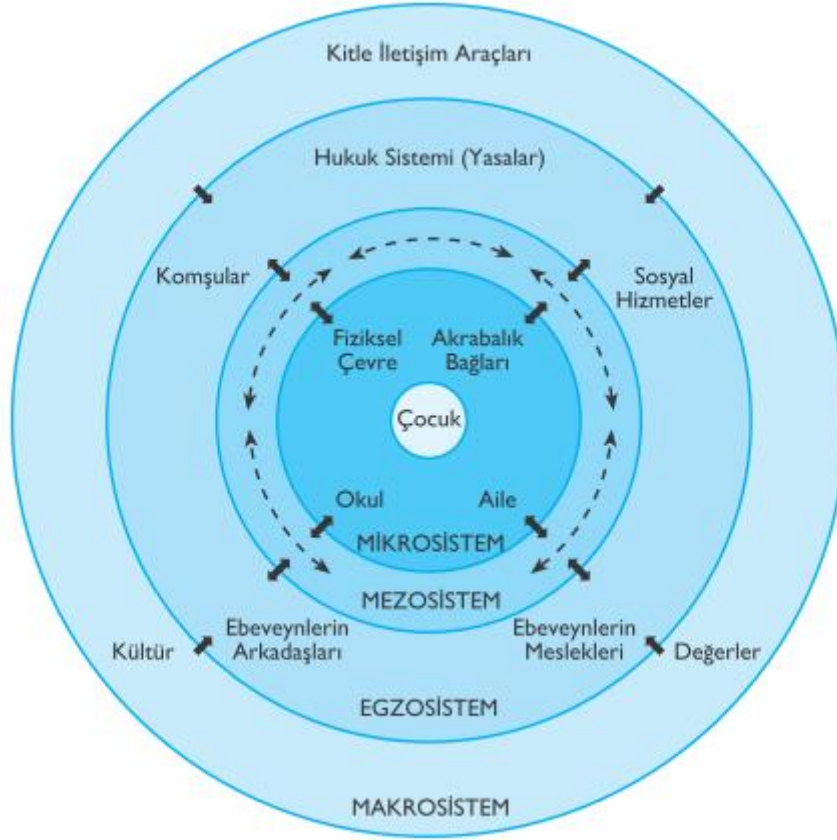
Ağlama ve tutunma gibi belirli bağlanma davranışları organize bir davranış sistemi oluşturur (Feeney, Noller, & Roberts, 2000). Bowlby, bağlanma davranışını “bağlanmanın kendine has bir motivasyona sahip olduğu ve çiftleşme ve beslenmeye hizmet eden sistemlerden kaynaklanmadığı konusunda ısrarcı olarak tahmin edilebilir bir sonuç olarak evrimsel işlevi bebeği tehlikeden korumak olan bir bağlanma figürüne yakınlık sahip olan davranış olarak tanımlar” (Demirdağ, 2017, s. 15).

Kuramın temel noktası, annelerin bebeklerine dış dünyayı inceleyebilecekleri gerekli hallerde emniyet duyguları içerisinde geri dönüşler yapabilmelerini sağlayacak güvenilir bir ortam oluşturmaktır (Tüzün & Sayar, 2006). Bağlanma kuramının temel varsayımlarında biri, bebeklerin yalnızca yetişkinlerin onlara bakma ve korumaya istekleri olursa yaşayabilecekleridir. Bebekler, bir koruyucu ya da bakıcıya yakınlık içeren davranışlar geliştirirler. Bakım karşılığında bebekler gülümserler ve anne-babalar bunu bir ödül olarak algılar. Bebekler ağladığında ise anne-babalar onları rahatlatmaya güdülenirler. Ana babalar uzaklaştıklarında bebekler görsel ya da fiziksel olarak onları izlerler. Bu iki sistem bebeğin hayatta kalmasını destekleyen ya da sağlayan türden bir ilişkinin yaratılmasını sağlar (Hazan & Shaver, 1994).

2.1.3.5. Urie Bronfenbrenner Ekolojik Sistemler Kuramı

Sosyal Öğrenme Kuramları, davranışın belirli sosyal deneyimler yoluyla nasıl değiştirildiği ile ilgilidir. Ekolojik Teoriler ise çocukların yaşadığı ve büyüdüğü çevrenin rolünü kabul eder. Modern, sanayileşmiş toplumlarda, özellikle çocuğun gelişimini etkileyebilecek, özellikle aile süreçleri üzerindeki etkilerini tamamlayacak üç dış sistem var. Bunlardan ilki ebeveynlerin işyeri, ikincisi ebeveynlerin sosyal ağları ve üçüncüsü toplumun aile işleyişine etkisidir. (Bronfenbrenner, 1986). Ekolojik yaklaşımın temelleri 1970’li yıllarda Bronfenbrenner tarafından atılmıştır ve bir meyvenin olgunlaşmasına benzer şekilde çocuğun bulunduğu toplumun gerçek bir üyesi olması için geçen sürece odaklanmaktadır (TEDMEM, 2014). Bronfenbrenner’in ekolojik sistemler yaklaşımı, aile ve okul arasındaki ilişkinin önemini vurgulayan en temel yaklaşımıdır ve yaklaşım çocuğu temel almaktadır. Bronfenbrenner birey ve onun çevresinin birbirinden bağımsız ele alınamayacağını savunmaktadır. Mikrosistem çerçevesinde bakıldığında çocuk ebeveyninin davranışını etkilemekte ve onun davranışından etkilenmektedir (Holden, 2014). Bronfenbrenner, çocuğu çevreleyen ve

etkileyen; mikrosistem, mezosistem, ekzosistem ve makrosistem olmak üzere dört alt sistemden söz etmektedir. (TEDMEM, 2014). Şekil 2.1’de dört temel sistem görülmektedir.

Şekil 2.1. Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı (TEDMEM, 2014).

Bu sistemler ana hatlarıyla şöyle açıklanabilir:

1) Mikrosistem: Bireyi çevreleyen en içteki katmanı ifade eden mikrosistem, çocuğun içinde yaşadığı ve diğer insanlarla etkileşimde bulunduğu temel yapıyı ifade eder (Kandemir , 2018). Çocuğun en yakın ilişki içinde olduğu çevresidir. Çocuk, erken gelişim evresinde ailesiyle olan ilişkiyle beslenir. Bu ilişki, çocuk için en etkili ve kalıcı ilişkidir. Çocuk büyüme sürecinde ailesi dışında çok sayıda yeni çevreyle iletişime geçer. Bu çevre, okul, öğretmenler, akrabalar, komşular ve arkadaşları olarak sayılabilir. Tüm bu çevrenin çocukların gelişimi üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır.

2) Mezosistem: Çocuğun içinde bulunduğu çevrelere sıkça ayrı odaklanma eğilimi vardır. Örneğin öğretmenler iyi öğretse, ebeveynler uygun davranırsa çocuklar gelişir ve iyi öğrenirler gibi. Ancak çocuğun öğrenmesi ve gelişimi mikrosistemler arasındaki

(çocuğun çevresi) bağlantı ve koordinasyon derecesine bağlı olarak değişir. Örneğin; okul ve aile yakın işbirliği sağladığında çocuğun gelişimi bu işbirliğinden olumlu olarak etkilenir. Mikrosistemlerin karşılıklı ilişkileri mezosistemi oluşturur ve aile katılımı büyük önem taşır.

3) Egzosistem: çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı, ama gelişimini dolaylı olarak etkileyen etkileşimler bütünüdür. Yerel yönetimlerin, il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinin, okul-aile birliklerinin aldıkları ve uyguladıkları kararlar, anne-babanın işyerindeki ilişkileri modelin bu katmanında yer alabilir (TEDMEM, 2014). Egzosistemin aileyi etkileme şekline göre çocukların gelişimleri de olumlu ya da olumsuz etkilenir. Örneğin; işsiz bir anne ya da babanın yaşadığı sorunlar, işyerlerinde yaşadıkları sorunlar, düşük sosyo-ekonomik düzey gibi faktörler çocuğa olumsuz yansır. Bu sistem çocuğun tamamen dışında bir sistem olmakla birlikte çocuğu dolaylı olarak etkilemektedir (AÇEVokulöncesi, t.y.).

4) Makrosistem: En dıştaki katman olan bu sistem, toplumdaki kültürel değerleri, inanç sistemlerini, yaşam tarzlarını, sosyal ve ekonomik durumlarını kapsamaktadır. Bu katmandaki bileşenler çocuğun gelişiminde doğrudan bir etkide bulunmamakla birlikte, çocuğun içinde yaşadığı toplumsal ve ekonomik çevreyi belirlemekte ve dolaylı bir etki oluşturmaktadır (TEDMEM, 2014).

Ekolojik yaklaşımın temel prensipleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (TEDMEM, 2014):

- 1) Çocuk, modelin merkezinde yer almaktadır.
- 2) Çocuğun hayatında kendisini ve birbirlerini etkileyen farklı sistemler yer almaktadır.
- 3) Çocuğun davranışları çevresindeki bireylerden ve ilişkilerden etkilendiği gibi, çocuk da onları etkiler.
- 4) Çocuğun gelişimi bu sistemlerdeki deneyimlerin niteliğine bağlıdır.
- 5) Sistemler arasındaki ilişkilerin niteliği ve sıklığı da çocuk üzerinde etkilidir.
- 6) Çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı sistemler de çocuğun gelişimini etkiler.
- 7) Çocuğun sağlıklı gelişimi için sistemler arasındaki etkileşimin tutarlılığı önemlidir.

2.1.4. Sosyal- Duygusal Uyum Sorunu

Çocuk büyürken bir yandan yeni yetenekler ve yeni beceriler kazanarak çevresine daha iyi uyum sağlamakta, öte yandan, gelişmenin bir sonucu olarak birçok yeni sorunla karşılaşmaktadır. Çocuğun kişiliği, sürekli bir uyum içinde oluşarak şekillenmektedir. Çocuğun çözemediği her sorun, aştığı her engel, ruhsal gücünü arttırmaktadır (Yörükoğlu, 1978).

Erikson, bireylerin sosyal uyumları üzerinde durmuş ve kişiliğin oluşumunda sosyal çevrenin de etkilerine değinmiş, Freud'un beşli dönemsel gelişimine yetişkinlik, olgunluk ve yaşlılık dönemlerini de ilave ederek kişilik oluşumunda ömür boyu süren bir gelişimden söz etmiştir. İnsanların bu geçirilen her dönemde uğradığı krizleri sağlıklı olarak atlattığı onun gelecek dönemlerdeki gelişimlerini de olumlu olarak etkilemektedir.

Maslow gizil güçlerini gerçekleştirici 14 niteliği benimsemiş kişinin, ruh sağlığı yönünden tam bir psikolojik sağlığa sahip olduğunu fakat bu durumun gerçek yaşamda ulaşılması zor bir durum olduğunu belirtmiştir. Gerçekçi olma; kendini, başkalarını ve doğayı kabul etme; problemlerin çözümüne dönük olma; otonomi sahibi olma; derinliğine duygulanma; insanlara karşı empati, sempati, acıma duygularını geliştirme; kişiler arası derin ilişkiler kurma; demokratik karakter yapısına sahip olma; amacı araçtan ayırma; filozofik gülmece duygusunu geliştirme; yaratıcı olma; özel ve yalnız yaşamdan zevk alma; günlük yaşamında yenilikler bulabilme; içinden geldiği gibi davranma niteliklerine sahip oluş derecesi şeklinde belirtilen özelliklere sahip olan kişiler kendini gerçekleştirme yolunda olan sağlıklı kişilerdir (Kılıççı, 2000).

Bütün insanlar için iyi olan tek bir yaşama biçimi yoktur. Ancak uzmanların ortak olarak dile getirdikleri uyum süreci ile ilgili beş ölçüt söz konusudur. Bunlar (Kaplan, 1965):

1- Hayata Bakış Açısı: Uyum sorunu yaşamayan bir birey davranışlarına odaklanmasına yardımcı olacak bir takım değerlere sahiptir. Bu değerler araba, ev gibi maddi hedefleri, manevi hedefleri, sosyal hedefleri, çeşitli tutumları ve hayata anlam veren ve davranışları organize eden diğer bir takım motivasyon güçlerini içermektedir. Bu değerler ve hedeflere sıkıca sarılarak birey geçici sıkıntı ve yoksunluklar karşısında dayanabilecek ve çevresel şartları değiştirerek hayatını düzenleyebilecektir.

2- Gerçekçi Kendini Algılama: Uyum sorunu yaşamayan bir birey sadece hayattan ne beklediği bilmek zorunda değildir, aynı zamanda hedeflerine ulaşabilmek için akıllı planlar yapabilmelidir. Birey kendine gerçekçi olarak bakabilmeli, yeteneklerinin farkında olmalı ve mantıklı sınırlar içinde uzak hedefler koyabilmelidir. Zayıf yönlerini görmezden gelmemeli. Onları da hesaba katmalı, üstesinden gelemiyorsa onlarla yaşamayı öğrenmelidir. İnsanlar kendileri ile gerçekleri kabul ettikleri zaman problemleri ile ilgili bir şeyler yapabilir. Ancak psikolojik savunma mekanizmaları ile kendine ait algılamalarını gizlenirse, bunlar birçok uyum sorunları yaratmaktadır.

3- Duygusal Olgunluk: Uyum sorunu yaşamayan bir birey duygularını düzenleyebilir. Bu sayede birey duygularından ne mahrum kalır ne de onlarla aşırı yüklenir. Birey olayların gerekliliğine göre duygusal ifadesini değiştirebilir. Duygusal açıdan olgun kişi başkalarına ihtiyaç duyan kişidir. Kendinden emindir. Başkalarına şefkat gösterir ve başkalarının şefkat duygularını kabul eder ve duygusal stres ile kolayca sallanmayan bir iç güvenliğe sahiptir. Duygusal olgunluk uygun ve toplumsal olarak kabul görmüş duygusal ifade ve tepkilerin düzenlenmesini gerektirir.

4- Sosyal Duyarlılık: Uyum sorunu yaşamayan bir birey diğer insanlarla hoşnut ilişkiler kurabilir. Başkalarının karşısında rahat hisseder ve insanları kendi çıkarları için kullanmaz. Hayata bakış açısı bireyselden çok toplum odaklıdır. Kendisi başkalarının gözünde nasıl görünüyorsa kendini o şekilde görebilir, davranışlarını uyarlayabilir ve bu sayede toplumsal kabulü hak eder. İyi sosyal ilişkiler kurmayı başarmak bireyin illaki dışadönük olmasını gerektirmemektedir. İlişkilerde başarılı olmak başkalarının refahına, sağlığına olan duyarlılığı gerektirmektedir. Bu sayede bireyin mutluluk hissi kendi tepkileri ile gelişecektir.

5- Dinamik Dengeleme: Son ölçüt ise davranışın içsel güçler ile çevrenin dışsal güçleri arasında sağlanan dengedir. Bu güçler sürekli değişmektedir. Eğer birey katı alışkanlık ve tutumlara sahip ise değişen şartlara uyum sağlamak için gerekli olan esnekliğe sahip olamayacaktır. Napoli ve arkadaşlarına (1982) göre birey uyum sürecinde bir strateji uygularken veya karar verirken; çevre hakkında yeterli bilgi toplamak, bilgi süreci ve eylem için gerekli içsel koşulları sürdürmek ve hareket özgürlüğünü sağlamak olmak üzere üç ölçüt kullanır.

İyi bir sosyal uyumu engelleyen birçok etken vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir (Yavuzer, 2007):

- 1) Ailede sosyal davranış biçimi zayıfsa çocuklar evin dışında çok iyi motive de olsalar iyi sosyal uyum gösteremezler.
- 2) Aile içinde çocukların özdeş tutacağı modeller zayıfsa ev dışındaki sosyal uyumları da ciddi boyutlarda engellenmektedir.
- 3) Sosyal uyumda motivasyonun az olmasının nedeni çoğu zaman ev içinde ve dışında edinilen ilk sosyal deneyimlerin azlığıdır.
- 4) Koşullar ne kadar kötü olursa olsun, çocukların iyi bir sosyal uyum gösterebilmeleri için güçlü motivasyonları olabilir. Bu durumda onların, bu öğrenmeleri gerçekleştirecek küçük bir yardıma ve rehberliğe ihtiyaçları vardır .

Okul ortamında öğretmenlerin öğrenciler de karşılaşabileceği sosyal uyum sorunlarından bazıları şunlar olabilir: Fazla çekingen olma, kendine güven beslememe, yalnız kalmayı yeğleme, başkaları tarafından açıkça istenmeme, her iki cinsten arkadaş bulamama, karşıt cinsten kaçma, okul törenlerine veya benzeri törenlere gelmeme, nostalji, sürekli güvensizlik ve anksiyete tutumları, oyunlara katılmama, teneffüste yalnız kalma, gibi (Uğurtaş,1984).

Uyum ve davranış bozukluklarını oluşturan pek çok neden vardır. Bu nedenler ağırlıklı olarak aileden kaynaklı nedenler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Aileden kaynaklı nedenlerin belli başlıları şöyledir (Bakırcıoğlu, 2002):

- 1) Aile içindeki ilişki ve etkileşim bozukluğu,
- 2) Anne ve babanın aşırı ilgisi ya da ilgisizliği,
- 3) Ailenin parçalanmışlığı ya da anne ve babanın boşanması,
- 4) Anne ve babaların alkol, uyuşturucu kullanımı,
- 5) Çocuk üzerinde, tutarsız, kararsız ya da baskıcı bir disiplin uygulanması,
- 6) Yersiz, yanlış ve aşırı bir şekilde çocuğa ceza verilmesi,
- 7) Çocuğa inisiyatifsiz ya da kararsız davranılması,
- 8) Anne ve babanın ekonomik sıkıntı yaşamaması ya da işsiz olması,

- 9) Okul başarısının düşüklüğü,
- 10) Çocuğun kötü arkadaşlar edinmesi,
- 11) Çocuğun beklentilerin çok zayıf ya da hiç olmaması,
- 12) Özgürlüklerin kısıtlanması ya da aşırı toplumsal baskı.

2.1.5. Sosyal-Duygusal Uyumu Etkileyen Faktörler

Sosyal ve duygusal uyumu etkileyen faktörler; “genetik, anne-baba çocuk etkileşimi, akranlar ve arkadaşlık ilişkileri, okul ve öğretmenler, sosyo ekonomik düzey, bilişim teknolojileri” başlıkları altında ele alınmıştır.

2.1.5.1. Genetik

Çocuk doğuştan kalıtsal, biyokimyasal ve sinirsel ya da bu üç faktörün bileşiminden oluşan belirli bir biyolojik yapıya sahiptir. Bu yapı içinde çocuk geniş bir davranış dağarcığı barındırır. Biyolojik etmenler sonuçtan daha fazla eğilimi oluştururlar. Çocuğun bireysel özelliklerinden ya da gerekli olgunlaşmasının tamamlanmadığı sinir sisteminden dolayı uyum sorunu yaşaması gelişiminin de aksamasına neden olabilir (Baran, 1993).

Bir kişinin karşısına çıkan yeni durum, engel ya da sorun karşısında deneyimlerini kullanarak gerekeni yapması, çözümler üretilebilmesi temel zihinsel işlevi gerektirir. Benlik, insanın özellikleri, amaç ve beklentileri, yetenek ve olanakları, değer yargıları ve inançlarından oluşmakta olup üç yaşından itibaren kişiliğe şekil vermektedir. Çocuğun, bedensel yapısıyla ilgili yargıları, yaşlılarıyla kıyasladığında kendini güzel ya da çirkin olarak algılaması kişiliğini etkileyerek sosyal-duygusal gelişimini olumlu ya da olumsuz etkilemektedir (Bulut, 2000).

Çocukların doğuştan getirdiği özellikler sosyal davranışlarıyla yakından ilişkilidir. Hareketli çocuklar, yaşlılarıyla daha kolay sosyal etkileşime girerken, daha pasif çocuklar arkadaşlarıyla sorun yaşayabilmektedirler. Çekingen, sıkılgan çocuklar genellikle sınıf arkadaşlarını izler ve oyun faaliyetlerine sadece bakarak ve az konuşarak etkileşimden kaçınan kaygılı davranışlar sergileyebilirler (Berk, 2006). Bunun için çocuğun doğuştan getirdiği özellikler çok iyi tanımlanarak desteklenmelidir.

Avcıoğlu (2005), araştırmaların engelli çocukların normal gelişim gösteren çocuklara göre daha az sosyal ilişki kurduklarını ve engelli çocukların sıklıkla sosyal beceri öğreniminde sorun yaşadıklarını belirtmektedir.

2.1.5.2. Çocuğun Geliştirdiği Özellikler

Çocuğun geliştirdiği özellikler sosyal uyumu etkilen bir diğer faktördür. Kolay ilişki kurma becerisi, olumlu mizah, tepkilerde esneklik, olumlu benlik saygısı, dürtü kontrolünün ve sosyal ilişkilerinin yeterli düzeyde olması olumlu yönde sosyal uyuma sahip çocukların özellikleri arasında yer alır (Sonuvar & Pehlivanürk, 1999).

Çocuklar, bireysel yaşantılarında dayanışma, işbirliği gibi olumlu davranışlar yanında saldırganlık davranışını da kazanırlar. Olumlu ilişkiler kurabilmesi için saldırganlık eğilimlerini engellemeleri, uygun zamanda ve toplum tarafından onaylanacak davranışlarla kendilerini ifade etmeyi öğrenmeleri gerekir. Öğrenirken model alınan çevrenin olumlu sosyal davranışların gelişmesi yanında saldırganlığın gelişmesinde de önemli bir yeri vardır. Saldırganlık davranışı, kendini koruma ihtiyacı sonucu ortaya çıkmıyorsa, çevreye ya da belirli bir kişiye yönelik açık saldırı şeklindeyse çocuğun sosyal uyumu bozularak akranları ve çevresindeki diğer insanlarla sosyal ilişkiler kurmasına engel olur (Zembat & Unutkan, 2001).

Crick (2000) yaptığı araştırmada ilkokul düzeyindeki çocuklarla çalışmış, öfke ve sosyal-psikolojik uyumsuzluk arasında anlamlı bir bağlantıyı ortaya koymuştur. Çocukların sergilediği uyum güçlüklerinin türünün, cinsiyetle değil öfke türleriyle bağlantılı olduğunu belirtmiştir.

Çocuğun geliştirdiği özelliklerden liderliğe bakıldığında ise liderliğin üç-altı yaşları arasında ortaya çıkan bir özellik olduğu görülmektedir. Liderlik rolünü genellikle daha zeki, güvenli, enerjik ve olgun çocuklar üstlenir. Küçük çocuklarda liderlik, çocuğun atılgan, konuşkan, yetenekli, güçlü olması ya da yeni oyunlar yaratmadaki üstünlüğüdür. Bu da onun sosyal uyum becerileri ile yakından ilişkilidir” (Çağdaş & Seçer, 2002).

2.1.5.3. Aile

Sosyal uyum sürecinin bireyin tüm yaşamı boyunca devam eden bir olgu olduğu düşünüldüğünde çocuğun ilk tecrübelerini yaşadığı aile içinde değer görmesi, desteklenmesi, sosyal becerilerin kazanılmasında ailede model alabileceği bir yetişkin bulunması, çocuğun ilerleyen yaşlarda sosyal yeterliliğe sahip olmasında etkili bir faktördür (Günindi, 2010).

Aile, çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Çocuğa yöneltilen davranış ve ona karşı takınan tavır, ilk yaşantıların örülmesinde büyük önem taşır (Yavuzer, 2005). Yaşamın ilk yıllarında sosyalleşebilme becerisinin gelişimi adına çocuğa tanınan deneyimlerin etkisi büyüktür. Çocuk sosyal bir birey olmayı öğrenirken kendisine model arar. Kişiliğin oluşumu için gerekli olan bu özdeşme, aile içindeki yakın üyelerle gerçekleşebilir.

Anne ve babaların çocuklarına karşı tutumlarının onların sosyal uyumunu etkilediğini ortaya koyan birçok araştırma vardır. Demokratik yaklaşım içinde olan ailelerin çocukların sosyal uyumu olumlu yönde etkilenir. Araştırma sonuçlarına göre; demokratik ve hoşgörülü evlerde büyüyen çocuklar arkadaşlık ilişkilerinde daha etkin, girişken, yaratıcı fikirler ortaya koyabilen, düşüncelerini rahatça ifade edebilen çocuklar olarak yetişmektedirler. Bu tür çocuklar kendini denetleme becerisini daha erken yaşlarda kazanmaktadırlar. Bunun aksine daha sert bir denetim altında büyüyen ya da değişken eğitim yöntemi uygulayan ailelerde yetişen çocuklarda karşı çıkma, saldırganlık benzeri yollarla kendini kabul ettirme, kendini ifade etmede zorlanma davranışları görülmektedir. Ayrıca; çocuğun yaşı küçük olduğu süre içinde aile üyeleri daha etkinken yaşı büyüdükçe aile dışındaki kişi ve arkadaşların etkisi daha da artarken ailenin etkisi azalmaktadır (Derman & Başal, 2013; Erdoğan, Yoleri, & Tetik, 2017; Kandır & Alpan, 2008).

Çocuğun sosyal gelişim sürecinde ailenin yardımları şöyle sıralanabilir (Yavuzer, 2005):

- 1) Grup içinde dengeli bir birey olabilmesi için çocuğa güven duygusu aşılar.
- 2) Çocuğun sosyal kabul görmesi için gereken ortamı hazırlar.

- 3) Çocuğun sosyal uyumu kazanabilmesi için toplum tarafında kabul edilen uygun davranış biçimlerini kapsayan bir model oluşturur.
- 4) Çocuğu hayata uyum sağlarken karşılaştığı sorunları çözüme ulaştırır.
- 5) Sosyal uyum için gereken davranışlarla ilgili, sözlü ve toplumsal alışkanlıkların kazanılmasına yardımcı olur.
- 6) Okul ve sosyal yaşamda başarılı olabilmesi için çocuğun yeteneklerini uyarır ve geliştirir.
- 7) Çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun arzuların gelişimine yardımcı olur.

Ailenin eğitim seviyesinin düşük olması, aile içi ilişkilerin istenilen nitelikte olmaması, çocuğun eğitiminde eksik ve yanlış uygulamalara neden olabilmektedir. Çocuğun davranışlarını kişilik özellikleri ve yetiştiği aile içindeki yaşadığı deneyimler etkilemektedir. Zira çocuk, yapısı itibariyle davranışlardan etkilenmekte olup bu davranışları taklit etmeye çalışmaktadır (Işık, 2007).

Sosyal uyum üzerine yapılan çalışmalar, ailenin çocuk üzerindeki ilk etkilerinin son derece önemli olduğunu kanıtlamıştır. Evlerinde yakın bir ilgiyle demokrasinin birleştiğini gören çocuklar, en etkin, özgür ve arkadaşlarıyla ilişkilerinde en başarılı olan çocuklar olmaktadır. Baldwin ve Watson'ın araştırmaları bu gerçeği doğrular niteliktedir. Araştırmacılara göre hoşgörülü ve demokratik evlerde büyüyen çocuklar, arkadaşlarıyla ilişkilerinde daha etkin, daha girişken, yaratıcı fikirler öne sürebilen, fikirlerini serbestçe söyleme eğiliminde olan çocuklar olmaktadır. Bu tür çocuklarda kendini denetleme becerisine daha erken rastlanmaktadır. Buna karşılık, daha sert bir denetim altında tutulan ya da eğitim yöntemleri değişken olan ailelerde büyüyen çocuklar ise, karşı çıkma ve saldırganlık gibi yollarla kendilerini kabul ettirmek istemekte ve kendi iç dünyalarını açıklamakta zorluk yaşamaktadırlar (Yavuzer, 2002).

Çocuğun sosyal ve duygusal uyumunda aile-çocuk etkileşimi, oldukça önemli bir yere sahiptir. Aile içi duygusal etkileşimin azalmasında anne ya da babadan birinin kaybı veya ayrılıkları ya da çocukları reddetme, ihmal etme, tutarsız davranma, aşırı koruyucu ya da aşırı hoşgörülü davranma gibi tavırlar gelmektedir. Çocuklarının ihtiyaçlarına cevap vermemeleri, duygusal etkileşimi azaltan ya da tamamen ortadan kaldıran diğer

etkenlerdir. Ailede duygusal etkileşim eksikliği tüm uyuma özellikle duygusal ve sosyal uyuma olumsuz etkide bulunmaktadır (Işık, 2007).

Çocuğun uyumlu bir insan olabilmesinin yolu, uyumlu bir aile ortamında büyütülmesinden geçmektedir. Uyumlu ilişkiler içinde, güvenli bir aile ortamında sevgi ve anlayış ile büyüyen çocuk olgunlaşır, kişilik kazanır. Sevdikçe güven duygusu pekişir, desteklendikçe özsaygısı artar. Anlayış gördükçe hoşgörülü olmayı, sorumluluk aldıkça bağımsız davranmayı öğrenir (Kuşin, 1991).

2.1.5.4. Arkadaşlar

Çocuğun sosyal yönden uyumu için insanlarla iletişim içinde olması gerekir. Aileden sonra iletişim kurabileceği ilk grup ise arkadaş ortamıdır. Arkadaş grubuyla kuracağı iletişim, aileden farklı, yeni tanıyacağı, yabancı insanlar oldukları için sosyal duyuşsal gelişim gelişime etkisi en az aile kadar etkili olacaktır. Çocuk aileden içinde bulunduğu dünyaya doğru kaydıkça, bu kişilerle birlikte olmaktan doyum sağlamayı öğrenmek zorundadır. Utangaç olsun ya da olmasın, yabancılara dostça yaklaşmanın yollarını öğrenmelidir. Çocukların ev dışı çevrelerindeki arkadaş ve diğer yetişkinlerle olan ilişkileri, olumlu ve doyum verici ise, onlar bu türlü bir sosyal ilişkiden memnun kalacaklar ve aynı ilişkilerin yinelenmesini isteyeceklerdir. Aksi durumda ise, dış dünyayla ilişkilerini kesecekler ve aile üyelerine döneceklerdir (Yavuzer, 2000).

Arkadaşlık kurmak, çocuklara öğrenme, gelişim ve beceri için yeni ortam ve koşullar sağlar. Bilişsel ve duygusal yönden desteklenir, sorumluluk almayı, haklarını korumayı, başkalarının sorumluluk ve haklarına saygılı olmayı öğrenmesine yardım eder. Çocuk böylece toplumsal hayatın kurallarını benimser. Akran grupları çocukların kendine olan güven duygusunu geliştirerek çekingenliği azaltır ve sosyal uyumunu kolaylaştırır. Arkadaşları bulunan çocuklar arkadaşı olmayanlara nazaran sosyal olarak daha yeterlidirler. Çocuklar arkadaşlarını yetenek ve olgunluk düzeyi kendine benzeyen yaşlıları arasından seçerler. Arkadaşlarının kendini desteklediğini düşünün çocuklar daha popüler, daha sosyal ve daha az davranış bozukluğu gösteren çocuklardır (Hartup, 2000).

Okula başlamayla birlikte görülmeye başlayan gruplaşmayla birlikte, sosyalleşmede de artış gözlemlenmeye başlanır. Çocuk daha az bencil ve saldırgan, buna karşılık daha

fazla grup bilincine sahip ve yardımsever olur. Arkadaş grubuyla ilişkiler sosyal tavırları etkiler ve bu tavırlar çocuğun diğer bireylere ve sosyal yaşama karşı tüm tutum ve davranışlarını içerir. Ayrıca bir gruba ait olma, çocuğa gurur ve statü duygusu da verir. Bu da çocuğun kendine yönelik benlik algısını olumlu yönde etkileyecektir. Arkadaşlık yoluyla çocuk, arkadaşının bir olaya öfkeyle tepki vermesine yol açan ve ardından bu olayı olumsuz sonuçlar doğuran bir biçimde nasıl yorumlayabildiğini düşünüp anlamaya başlar. Çocuğun olaylara başka birinin görüş açısından bakabilmesi; başka bir insanın tutum, duygu ve güdülerine ilişkin anlayışına dayanarak kendi davranışlarını düzenleyip çevresine uyum sağlamasına fırsat verir. Bu bilişsel gelişimler; sosyal becerilerin ve etkili kişisel ilişkilerin temelini oluşturan iki yeterliliği, çocuğun duygudaşlık kapasitesini ve sosyal yargıda bulunma gücünü artırır (Yavuzer, 2000).

2.1.5.5. Okul

Okul çocuk için akranlarının bir arada toplanabildiği güzel bir ortamdır. Okul eğitimi çocuğun kendi kendini keşfetmesine, onun bütün kabiliyetlerini ve imkanlarını ahenkli bir şekilde geliştirebilmesine, topluma bütün varlığı ile uymasında, en yüksek derecede verimli ve yapıcı olmasında, imkan vermesi yönlerinden zorunludur. Bu anaokullarından itibaren verilmeye çalışılırsa ve başlanırsa sonuç daha iyi olacaktır (Çakmaklı, 2007).

Aile ve arkadaş çevresi çocuğa, öteki bireylerle çalışma ve oynama alışkanlığı kazandırırken, okul toplumsal bir kurum olarak bu alışkanlığı sürdürür. İyi planlanmış bir okulun bu düzeydeki faaliyetleri, genellikle sosyo-ekonomik açıdan düşük düzeyde ve duygusal etkileşim açısından da yetersiz olan aile koşullarını telafi etme amacına yöneliktir. Bir başka deyişle, ailenin parçalanmış olması ya da bütünlüğünün koruduğu halde çeşitli nedenlerle işlevini gerçekleştirememesi, çocuğun ilgi ve sevgi gereksinimini karşılayamaması durumunda bu görevi okulun karşıladığı görülür. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki kalabalık bir aile ortamında yetersiz ilgi ve sevgiyle büyüyen çocuk, sınıf içindeki başarısı ve olumlu hareketleriyle öğretmenin dikkatini çekebilir ve takdirini kazanabilir. Böyle durumlarda çocuk, toplumda rolü olan bir birey olduğunu anlar ve kendine olan güvenini kazanır. Okul, öğrenciye, kendi gereksinme ve amaçlarıyla sosyal dünyasını bütünleştirerek doyum sağlayabilme olanağı hazırlar. Okul

çağında kurallar ve sosyal roller giderek önemli hale gelir. Çocuklar yaşıt arkadaşlardan oluşan destekleyici bir gruba uyum sağlamak ve ait olmak isterler. Bir akran grubuna uyum sağlamak ve yeterli sosyal becerilere sahip olma, çocuğun yüksek benlik algısı ulaşmasında oldukça önemli bir yer tutar (Yavuzer, 2000).

Toplumsal beklentilere uygunluk gösteren, kazanılmış davranış yeteneği olarak tanımlanabilen sosyal uyum, geniş anlamda bireyin doğumıyla başlayan bir evreyi, dar anlamda ise günlük davranış uyumunu kapsar (Işık, 2007). Başka bir deyişle sosyal uyum insanın çevresindeki insanlarla pozitif iletişimi ve dâhil olduğu gruba kendini öznel bir şekilde tanıtabilmesidir. Sosyal uyum yönden yeterli gelişimi gösteren kişilerin bireysel başarıları da artmaktadır. Bu bağlamda öğretmenler çocukların sosyal uyum yönünden gelişimlerine önem vermelidirler. Çocuklar okulda sadece akademik bilgi almazlar. Okul, çocukların geniş anlamda sosyalleşmeye başladığı bir yerdir. Burada diğer kişilerle yaşamlarını nasıl sürdürebileceğini öğrenirler. Yani hem kendileri hem de diğer insanlarla sağlıklı iletişim kurabilmeleri için gerekli olan sosyal ve duygusal gelişim için çeşitli olanaklara ulaşırlar. Okul sosyal bir ortamdır. Bu ortamda öğrenciler hem arkadaşları hem de öğretmenleri ile kurdukları iletişim sayesinde sosyal becerilerini geliştirmekte ve duygusal anlamda da sağlıklı bireyler olma yolunda ilerlemektedirler (Özden, 2006).

Bugünkü eğitim sistemlerinin temel amacı, topluma yapıcı ve yaratıcı güce sahip insan yetiştirmektir. Bunu gerçekleştirmek üzere okul, öğrenciye bağımsız düşünme yeteneğini geliştirme konusunda yardım eder. Bağımsız düşünebilme yetisine sahip, kendine güvene, çevresiyle uyumlu insan yetiştirmenin kurumsal ortamı ise yine okullardır.

Öğretmenler, anne babadan sonra çocukla en çok ilişkisi olan yetişkinlerdir. Öğretmen tarafından anlaşılma ve tanınma gereksinimi, sadece bir yetişkin tarafından değerlendirilme isteği değil, tanınarak ve anlaşılarak kendini tanıma ve anlama isteğidir (Gül, 2003).

Okul çağı aynı zamanda öğrencilerin gruplaşma çağıdır. Çocuğun akran ya da oyun gruplarından birine katılması çocuk için bir gereksinim olduğu kadar, onun sosyalleşmesi için bir zorunluluktur da. Çocuk bu evrede sadece başkalarının fikir ve tutumlarının bilincine varmakla kalmaz, aynı zamanda onların dikkat ve onayını

kazanmaya da özen gösterir. Hep kendi iç dürtülerine göre hareket etmiş olan çocuk, artık şimdiki değerlendirmelerinde büyüklerinin ölçülerini bulmaya ve onları kullanmaya çalışır. Çocuk on yaşına geldiğinde, duygularını sosyal grubun istekleri doğrultusunda değiştirme olanağına sahiptir. Böylelikle daha olgun bir davranış tipi gösterme yolunda ilk adımlarını atmaya başlar.

2.1.5.6. Sosyo-Ekonomik Düzey

Yavuzer'in 1972 yılında İstanbul'da yaptığı araştırma bulgularına göre, sosyo ekonomik seviye basamaklarından aşağı inildikçe çocuk hayat kavgasıyla başbaşa kalmakta, günümüzde bu durum her ne kadar oldukça azalmış olsa da, hatta bazen kendisine rehberlik edecek ebeveyninden yoksun olarak bu mücadeleye devam etmektedir. (Yavuzer, 1972).

Bozuk sosyo-ekonomik koşullar aile hayatını olumsuz etkilediği gibi çocukların kişiliğini de olumsuz etkiler. Yoksulluktan dolayı olumsuz koşullar altında yaşayan çocuk sürekli kaygı yaşamakta, bu duygu çocuğun kendine olan güvenini kaybetmesine neden olmaktadır. Çocuğun arkadaş çevresiyle arasında sosyo-ekonomik düzeyde büyük farkların olması çocuğun olumsuz benlik saygısı geliştirmesine ve daha üst sınıfta bulunma çabası çocuğu suça itmektir. Yapılan araştırma sonuçları, çocukların suç işlemleriyle yoksulluk ve onun getirdiği yaşam koşulları arasında yüksek derecede bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çeşitli nedenlerden dolayı ortaya çıkan ekonomik zorluklar suçun teşvik edilmesinde önemli bir rol oynadığı savunulmaktadır. Yoksulluk, suç üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak etki yapmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyinin düşüklüğü çocukları suça yönelten tek neden olmamakla beraber suçun işlenmesine zemin hazırlamaktadır (Yavuzer, 1996).

Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan aileler genelde daha çok çocuğa sahiptir. Sosyal güvenceleri yoktur, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelere nazaran çocuklarıyla daha az zaman geçirmekte, çocuklarıyla oyun oynamaya daha az zaman ayırmakta, çocuklarının olgunlaşmaya bağlı başarılarını daha az ödüllendirmektedirler. Erken dönemdeki bu yaşantılar çocuğun düşünme becerilerinin gelişimi yanında kişilerarası çatışmaları çözümüleme yeteneğini de etkilemektedir. Ayrıca erken yaşlarda yaşantının eksikliği, uygun olmayan ebeveyn davranışları sosyal uyum yanında akademik başarıyı da etkilemektedir (Collard, 1980, Akt. Işık, 2007, s. 17).

Gelişim psikologları, ailelerin ilgisizliğinin ve yoksulluğun çocukların sağlıklı bir sosyal uyum geliştirmesini tehdit ettiğini ileri sürmektedir. Düşük gelirli ailelerde özellikle dikkati yönlendirme stratejileri çocuğun sağlıklı sosyal uyumu açısından önem taşımaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyin risklerini azaltan en önemli faktör anne ve babaların çocuklarıyla hassas etkileşimidir (Raver, 1997).

2.1.5.7. Bilişim Teknolojileri

Çocuklar etkisi okuldan fazla olmasa da etkili bir dış faktör olan televizyonla çok yakından ilgilidir. Televizyonun çocuk davranışları üzerinde etkilerinin araştırıldığı çalışmalarda; ailelerin televizyona daha çok zaman ayırdıkça televizyon dışındaki aile etkinlikleriyle daha az ilgilendikleri sonucu çıkmaktadır. Aileler televizyonu daha çok çocuğu meşgul etmek sessiz kalmasını sağlamak amaçlı bir araç olarak kullanmaktadırlar. Bazı araştırmacılar ise televizyonun çocuğu oyundan alıkoyduğunu ileri sürmektedir. Televizyon yüzünden çocukların kas gelişimleri için gereken egzersiz yapma ya da yaratıcı bir biçimde arkadaşlarıyla oyun oynamak fırsatını kaçırdığını ifade etmektedirler. Ayrıca uzun süreyle televizyon izlemenin çocukları sosyal olmayan pasif insanlara dönüştürdüğünü savunmaktadırlar (Harris, 1986).

Okul öncesi çocukları karşlarına çıkan bilgiyi eleştirmeden, değerlendirmeden kabul ettikleri ve televizyon reklamlarındaki ürünle ilgili herhangi bir yargıya varmadıklarından bu reklamlardan derin bir şekilde etkilenirler. Araştırma sonuçlarına göre; okul öncesi çocuklar, izledikleri reklamların sembollerini ve reklam müziklerini hatırlar. Birçok çocuk televizyonda gördüğü oyuncak ya da yiyeceği ister (Harris, 1986). Dolayısıyla özellikle okul öncesi çocukların, televizyon, bilgisayar benzeri araçlarla sınırsız süreli ve kontrolsüz olarak bırakılması sosyal-duygusal uyumlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

2.1.6. Son Çocuklukta Sosyal ve Duygusal Gelişim

Son çocukluk döneminde çocuk okula gitmeye hazırlanmaktadır. Okula başlayan çocuklardan çeşitli zihinsel ve sosyal becerileri kazanması beklenir. Çocuk bu beklentilerin farkındadır ve okul başarısı bu beklentileri karşıladığında kendini başarılı hissederken karşılamadığında başarısız hisseder. Bu dönemde çocuk ailesi dışındaki çevrede kendini kanıtlayabilmek için okulda başarı sağlamak ve akranlarıyla iyi iletişim

kurma gibi kendi hakkında olumlu duyguya ihtiyaç duyar. Bu yaştaki kendini algılayışı, onun çocukluk ve yetişkinlik dönemi boyunca başarısı, sosyal etkileşimi ve duygusal durumu üzerinde önemli bir etki yaratacaktır (Aksoy, 2018).

Çağdaş eğitimin işlevi; öğrencilerin bedensel, psikolojik ve toplumsal yönlerden bir bütün olarak devamlı bir şekilde gelişmelerine, topluma aktif uyum yapabilecek mutlu ve üretken kişiler olarak yetişmelerine ortam sağlayarak yardım etmektir (Yeşilyaprak, 2002). Bunun için çocuğun toplumun bir üyesi haline gelmesi, topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirmesi, toplumda bir birey olduğunun bilincine varması için sosyal uyum becerilerini kazanması gerekir. İlköğretim yıllarında çocuğun sosyal ve duygusal uyum yönünden desteklenmesi çocuğun kişilik gelişimine ve akademik başarılarına katkısı da büyük olacaktır.

Bu dönem çocuğun, öz kimliğini aramaya başladığı beden ile beyin somut bir düzeyde işlev gören bir kaynak olarak kullanıldığı dönemdir. Bilişsel gelişiminin hızlandığı ve okulda çok sayıda beceri kazandığı bu dönemde, çocuğun sosyal ilişkilerinde de bir süreklilik ve tutarlılık görülür. Okula başlamadan önce erkek ya da kız ayırmaksızın grup kuran ve oyun oynayan çocuklar ilköğretim döneminde kendi cinsinden olan çocuklarla oynamayı tercih eder. Son çocukluk döneminde çocuk, kendisini sınıf, arkadaş ve oyun grubu içinde bulur. Bu da onu, ergenlerde olduğu gibi, kendi cinsiyetindeki grubun tüm faaliyetlerine katılmaya, arkadaşlarıyla iletişim kurmaya doğru yönlendirir. Son çocukluk döneminde görülen bazı toplumsal özellikler şöyle sıralanabilir (Yavuzer, 2005):

1) Kolay Etkilenme: Bu dönemde aşırı duyarlı olan çocuk aynı zamanda kolay etkilenmektedir. Çocuk, kendi arzularının diğer çocuklarla aynı yönde olduğuna inanır. Bu da onların bir gruba kabulünü kolaylaştırır. Hayatın hiçbir evresinde rastlanmayacak seviyede kolay etkilenme bu evrede görülür.

2) Karşıt Görüşte Olma: Çocuk, düşünceleri ve hareketleriyle diğer çocuklara karşıttır. Çocuk, akranlarının görüş ve fikirlerini kolayca paylaşıp kabul ederken daha büyük çocukların ya da yetişkinlerin görüşlerine karşı çıkar. Karşıt görüşte olma daha küçük çocuklarda görülen "negativizm"le, yani olumsuzlukla eşanlamlıdır. Karşıt görüşte olma, çocukluk dönemi boyunca devam eder.

3) Rekabet: Son çocukluk dönemindeki Çete Çağı (Gang Age) boyunca rekabet üç biçimde görülür:

- a) Grubun kendini tanıma amacına yönelik olarak grup üyeleri arasında süregelen rekabet,
- b) Kendi gruplarıyla rakip gruplar arasında çatışmalar,
- c) Grupla toplumu düzenleyen diğer sosyal kurumlar arasındaki çatışmalar.

Bunların her biri, çocuğun sosyalleşmesini farklı biçimde etkiler son Çocukluk dönemindeki rekabet, çoğunlukla kavgaya neden olur

4) Sorumluluk: Araştırma sonuçları; kalabalık ailede büyüyen çocukların zorunluluktan dolayı kendi işlerini yapma, küçük kardeşlerine bakma sorumluluklarından dolayı sorumluluk duygularının daha fazla geliştiğini ortaya koymaktadır. Kendi evlerinde sorumluluk almayı öğrenen çocuklar yalnızca başarılı bir uyum göstermeyle kalmamakta aynı zamanda grup içinde lider rolüne seçilen bir üye de olabilmektedirler.

Orta çocuklukta toplumsal gelişim görevleri vardır. En önemli toplumsal görevlerden üçü, kişisel bağımsızlık kazanma, yaşlılarla geçinmeyi öğrenme ve bir cinsiyet rolü öğrenmedir (Gander & Gardiner, 2004):

1) Kişisel bağımsızlık kazanma: Çocuklar okul yıllarının başlarında anne ve babalarından duygusal bağımsızlıklarını değil fiziksel bağımsızlıklarını kazanırlar. Bağımsızlık kazanma süreci orta çocukluğun bitimiyle de tamamlanmayan yavaş ilerleyen bir görevdir. Bu görevin tamamlanması ergenlik boyunca ve hatta yetişkinlikte de bir süre devam eder. Yavaş ilerlemesine rağmen birçok ilerleme kaydedilir. İkinci görev olan yaşlılarla geçinmeyi öğrenme, bağımsızlık kazanmayla yakından ilişkilidir ve akran grubu bunun başarılmasında destek ve olanak sağlar. Anne babalarla ve öğretmenlerle karşılıklı anlayışa dayalı ilişkilerin kurulması olan üçüncü görev de çocukların bağımsızlıklarını kazanmalarına yardım eder.

2) Yaşlılarla geçinmeyi öğrenme: Çocuk, yaşlılarıyla geçinmeyi öğrenir. Bu süreçte okul, yaşlılarla geçinmeyi öğrenme görevi ortaya çıkar ve okul bu görevin başarılmasında öncelikli ortamdır.

3) Uygun bir eril ya da dişil toplumsal rolü öğrenme: Ailede bebeklik sırasında gelişen bu görev orta çocuklukta çocuk anne ve babadan biriyle ya da diğeriyle özdeşleşerek pekiştirilir. Orta çocuklukta cinsiyet rolü beklentileri yaşıt gruplarına üye olmakla güçlenir.

Gelişimsel olarak okul çağındaki çocuk daha karmaşık ilişkilerin geliştirilmesi için hazırdır. Çocuk, duygu ve düşüncelerinden giderek daha çok haberdar olmaya başlar. Geçmiş zaman, bulunduğu zaman ve gelecek kavramlarını daha iyi algılar. Bu yaşta aileye olan bağlılığı eskisi gibi değildir ve kendine yönelik ilgileri de azalmıştır. Çocuk, arkadaşlık konusuyla ilgili olarak akranlarına daha çok güvenmeye, okul öncesi döneme göre arkadaşlarıyla daha fazla zaman geçirmeye başlar. Zaman içinde akranlarıyla çocukluk döneminin zevk ve hayal kırıklıklarını paylaşır.

Sekiz yaşında çocuk, daha önce kısmen yaşamış olduğu ilişkileri anlamaya başlar. Bir çok açıdan kararlı fikirler geliştirir ve imgelem ile gerçek arasındaki farkı anlar. Evde büyüklerin yanında bulunmak ister ancak burada sadece fiziksel yakınlık aramaz. Aynı zamanda yetişkinlerin dünyasını kavramaya yarayacak etkileşimlerin peşindedir (Sandström, 1982). Dokuz yaşında çocuk daha serbest, etrafına bağlılığı daha azdır. Heyecanlar gene oynaktır, aşırılıklara gider; fakat bu gidiş uzun ömürlü değildir. Her şeyin düzgün olmasını ister. Kaidelerden dışarıya çıkanlardan hoşlanmaz. Anne-baba'ya kızar, fakat onlarla iftihar eder. Rekabetten çok hoşlanır. Arkadaşına sadıktır, küçük kardeşini koruyucudur. Her şeyi yoruluncaya kadar yapar. Bedensel Őikâyetleri vardır ama bu, işlerini yapmasını önlemez. Espri ve Őakadan çok hoşlanır. Őakaları tekrar etmek ister. Bu yaşta hırslar sözlerde, kelimelerde ifadesini bulur. Bedensel hırs gösterisi pek yoktur. İnsanların yaptığını tenkide meyillidir. Dokuz yaşında korkular çok azalmıştır. Őimdi okulu başaramamak sıkıntı konusudur. Hatalarından utanırlar. Birbirlerini korkutmak zevkleridir. Dokuz yaşında heyecanlar daha dengelidir. Hayat daha basit, çocuk daha hürdür. Kendi kendine yeter ve sorumluluk duygusu gelişmektedir (Türek, 1992).

Çocukların davranışları, öğretmenleri ve akranlarıyla iletişimleri, akademik başarılarını doğrudan etkileyen bir etmendir. Öğretmenler çocukların sosyal ve duygusal gelişim özelliklerini bilmeli ve öğrencilere bu bilgiler doğrutusunda yaklaşmalıdır. Dereobalı

(2005) okul çağı çocuğunun sosyal ve duygusal gelişim özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır (Dereobalı , 2005):

- 1) Arkadaşlık ilişkileri giderek daha önemli hale gelir. Öğrenciler bir oyun grubunun üyesi olmak için çabalarlar.
- 2) Kurallara sıkı sıkıya bağlıdır. İlköğretimin ilk dönemlerinde kuralları sorgulamaksızın kabul ederler.
- 3) Kızlar kız arkadaşlarıyla, erkekler de erkek arkadaşlarıyla gruplaşarak oynarlar. Dördüncü ve beşinci sınıfta kız erkek çekişmesi yaşanır.
- 4) Başkalarının gözüyle de olayları görmeye başlarlar.
- 5) Oyunları daha organize hale gelir. Oyun grupları oluşmaya başlar. Bütün bireyler oyundaki rollerini daha iyi yerine getirir.
- 6) Bir gruba dahil olmak isterler.
- 7) Küçük çocukları korumaktan ve onlarla oynamaktan hoşlanırlar.
- 8) Okulda başarılı olmak çok önemlidir. Küçük bir başarısızlık onları üzer.
- 9) Öfkeleri daha kontrollü hale gelir.
- 10) Kendileri ve bedenleriyle barışıktırlar.

Bu dönemde duygusal gelişim açısından öğretmenin çocuklara yapabileceği en önemli yardım, her fırsatta duygularını dile getirmelerine olanak hazırlama olmalıdır. Her türlü olumlu ve olumsuz duygular sınıf içinde konuşulmalı, böylelikle çocuğun olumlu duygularını başkalarıyla paylaşarak mutlu olmasına, olumsuz duygularını başkalarıyla paylaşarak arınım (katarsis) sağlamasına çalışılmalıdır (Kılıççı, 2000).

2.2. Bilişim Teknolojileri

Bilişim teknolojileri kavramı günümüzde çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Bilişim teknolojisi, bilginin toplanmasında, işlenmesinde, depolanmasında, ağlar aracılığıyla bir yerden bir yere iletilip kullanıcıların hizmetine sunulmasında kullanılan iletişim ve bilgisayarlar dâhil bütün teknolojileri kapsayan teknolojilerdir. Bilişim teknolojisi iletişim ve bilgisayar sistemleriyle bağlanabilen bilgi hizmetlerinin tamamı için

kullanılan bir kavramdır. Bu sebeple sadece bilgisayardan oluşmaz. Televizyondan hesap makinasına, telefondan, çamaşır bulaşık makinasına kadar akla gelebilecek bir çok elektronik eşyanın bilişim teknolojileriyle bir ilişkisi bulunmaktadır. Bilişim teknolojisi diğer bütün disiplinler ile ilgidir ve bunun sonucu olarak çok farklı biçimlerde uygulanarak insanoğluna sınırsız bir etki ve gelişme olanağı sunar. Bilişim teknolojileri, bilişim toplumunun hammaddesi olan bilgiye istenildiği zaman ve mekânda hızlı bir şekilde ulaşılmasını sağlar. Bununla da yetinmeyip sürekli olarak yeni bilgilerin üretilmesine aracılık ederler. Bu teknolojilerle birlikte toplum yeniden şekillendirilmektedir (Şehit Hamza Yıldırım Ortaokulu, 2013).

Bilgi teknolojisi kavramı, iletişim ve bilgisayar sistemleriyle bağlanabilen bilgi hizmetlerinin tamamı için kullanılmaktadır. Donanım açısından bilgi teknolojilerinin unsurları; bilgisayar, internet, e-mail, e-ticaret, web tasarımlarından oluşmaktadır. Bilgi teknolojileri, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir ve gün geçtikçe hayatımızda daha fazla yer kaplamaya devam etmektedir. Bir toplumun gelişimi ve ilerlemesinde bilginin yaygınlığı ve ulaşılabilirliği önemli yer tutar. Bilişim teknolojileri araçlarının yaygınlığı ve amacına uygun kullanımının bir toplumun kalite seviyesiyle yakından ilgilidir denilebilir (Patır, Güven, & Tan, 2017).

Tüm dünyada ülkeler tarafından uygulamaya konulan bilim ve teknoloji politikaları, ülkelerin refah düzeyine doğrudan etki eden, siyasal ve sosyal gidişata yön veren, değişimle birlikte gelişim koşullarını ortaya çıkaran türden politiklardır. Teknolojinin bu derece etkin oluşu nedeniyle tüm ülkeler teknoloji üretmeye, başka ülkeler tarafından üretilen teknolojileri almaya, kullanmaya ve yaymaya yönelik olağanüstü bir çaba sarf etmektedirler (Yıldız, Ilgaz, & Seferoğlu, 2010).

2010-2018 yılları arası TÜİK Bilgi Toplumu İstatistikleri Tablo 2.1' de görülmektedir. Buna göre; 2018 yılında işletmelerde bilgisayar kullanım oranı %97; internet erişim oranı %95,3; web sitesi sahipliği %66,1 oranındadır. Hanelerde ise Bilgisayar kullanım oranı %59,6'dır. Erkeklerin %68,6'sı kadınlarınsa %50,6'sı bilgisayar kullanmaktadır. Hanelerde internet kullanım oranı %72,9 olarak ölçülmüştür. Erkeklerin %80,4'ü kadınlarınsa %65,5'i internetten kullanmaktadır. Hanelerde internete erişim oranı ise %8,38 olarak gerçekleşmiştir. İşyerlerinde 2011-2018 yılları arasında olağanüstü bir

artış görülmemektedir. Ancak hanelerde bilgisayar ve internet kullanım oranları 2011 yılına oranla 2018 yılında yüzde yüze yakın artış göstermiştir (TÜİK, 2018c).

Tablo 2.1

Bilgi Toplumu İstatistikleri (2011-2018)

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı	Bilgisayar Kullanımı	94.0	93.5	92.0	94.4	95.2	95.9	97.2	97.0
	İnternet Erişimi	92.4	92.5	90.8	89.9	92.5	93.7	95.9	95.3
	Web Sitesi Sahipliği	55.4	58.0	53.8	56.6	65.5	66.0	72.9	66.1
Hanelerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı	Bilgisayar Kullanımı	46.4	48.7	49.9	53.5	54.8	54.9	56.6	59.6
	- Erkek	56.1	59.0	60.2	62.7	64.0	64.1	65.7	68.6
	- Kadın	36.9	38.5	39.8	44.3	45.6	45.9	47.7	50.6
	İnternet Kullanımı	45.0	47.4	48.9	53.8	55.9	61.2	66.8	72.9
	- Erkek	54.9	58.1	59.3	63.5	65.8	70.5	75.1	80.4
	- Kadın	35.3	37.0	38.7	44.1	46.1	51.9	58.7	65.5
	Hanelerde İnternet erişimi	42.9	47.2	49.1	60.2	69.5	76.3	80.7	83.8

Kaynak: TÜİK, 2018c.

2018 yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması sonuçlarına göre 2018 yılı Ağustos ayında hanelerde %98,7 oranla en fazla akıllı cep telefonları kullanılmaktadır. Bunu sırasıyla %37,9 ile taşınabilir bilgisayarlar (dizüstü, netbook), %32,1 ile internete bağlanabilen televizyon (Smart TV), %28,4 ile tablet bilgisayarlar, %19,2 ile masaüstü bilgisayar ve %5,6 ile oyun konsolları takip etmektedir (TÜİK, 2018a). Verilere göre; bilgisayarı en fazla kullananlar 16-24 yaş aralığındaki gruptur ve 2017 yılında %68 olan oran 0,2 puan artarak %68,2 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında bu yaş grubunda yer alan erkeklerin %75,1'i kadınların %61'i bilgisayar kullanmaktadır. Bir önceki yıla göre erkeklerde bilgisayar kullanım oranları düşerken kadınların bilgisayar kullanım oranları artmıştır. Bilgisayar kullanımına paralel şekilde internet kullananların da çoğunluğu 16-24 yaş grubundadır. 2017 yılında %87,2 olan toplam internet kullanım oranı 2018 yılında %90,7 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılında erkeklerde internet kullanım oranı %91,5 iken 2018 yılında %94,7'ye çıkmıştır. Kadınlarda ise %82,9 olan internet kullanım oranı %94,7'ye çıkmıştır (TÜİK, 2018b).

2018 yılı Mayıs-Temmuz ayları arasında internet kullanan bireylerin interneti kişisel kullanma amaçları Tablo 2.2'de görülmektedir. İnternet kullananlar interneti en fazla sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj ya da fotoğraf paylaşımı için

kullanmıştır ve %84,1 oranındadır. Bunu sırasıyla %78,1 ile paylaşım sitelerinden video izleme ve %69,5 ile internet üzerinden telefonla görüşme/video görüşmesi yapmak amaçlı kullanımlar izlemiştir. Erkekler, interneti sırasıyla; sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf paylaşma, paylaşım sitelerinden video izleme ve mal ve hizmetler hakkında bilgi arama amaçlı kullanmışlardır. Kadınlar ise; sırasıyla sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf paylaşma, paylaşım sitelerinden video izleme ve sağlıkla ilgili bilgi arama amaçlı kullanmışlardır (TÜİK, 2018d).

Tablo 2.2

İnternet Kullanan Bireylerin İnterneti Kişisel Kullanma Amaçları (Mayıs-Temmuz/2018)

Kullanım Amacı	Toplam	Erkek	Kadın
E-Posta gönderme/alma	44.8	51.1	37.1
İnternet üzerinden telefonla görüşme/ video görüşmesi (webcam ile)	69.5	68.0	71.3
Sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb. içerik paylaşma	84.1	86.9	80.7
Mal ve hizmetler hakkında bilgi arama	67.8	71.5	63.3
Müzik dinlemek (Web radyosu dahil)	61.4	62.2	60.5
İnternet üzerinden TV izleme (canlı veya kaçırılan programlar dahil)	40.0	40.8	39.1
Ücretli video izleme	4.4	5.1	3.6
Paylaşım sitelerinden video izleme (Örn. YouTube)	78.1	80.0	75.9
Oyun oynama ya da indirme	35.3	40.3	29.3
Sağlıkla ilgili bilgi arama (yaralanma, hastalık, beslenme, vb.)	68.8	65.0	73.5
Web sitesi üzerinden bir doktordan randevu alma (sağlık kuruluşu veya hastane vb.)	34.7	34.7	34.8
Mal veya hizmet satışı	21.3	24.9	17.0
İnternet bankacılığı	39.5	49.8	27.0

Kaynak: TÜİK, 2018c.

BT açısından bakıldığında; mobil telefonlarda yaşanan gelişmeler, kişisel bilgisayar ve internet kullanımı bilgi pazarını genişleterek dünya ekonomisinin bütünleştirilmesinde önemli roller üstlenmiştir (Aydın, 2012). Hatta günümüzde bilişim teknolojilerinin gelişiminin günlük hayatta takip edilemeyecek bir hızda ve baş döndürücü bir hızda devam ettiği söylenebilir.

Erişimin bu kadar hızla ve yoğun olarak ilerlediği bilişim teknolojilerine ulaşma ve kullanma durumundan çocuk ve ergenlerin ne derecede yararlandıkları; olumlu ya da olumsuz biçimde nasıl etkilendikleri konusunda yapılan araştırmalar günden güne önem

kazanmakta; öte yandan yeni teknolojiler, bilinçlenme ve politika geliştirme adımlarından çok daha hızlı bir biçimde hayatımıza girmeye devam etmektedir.

2.2.1. Bilgisayarın Kısa Tarihçesi

Teknolojik alanda James Watt'ın 1765 yılında buhar makinesini bulması dünya tarihinde önemli ve belirleyici bir dönüm noktasıdır. Bu dönem Sanayi Devrimi olarak da adlandırılmış ve sanayi toplumunun doğmasına neden olmuştur. Sanayi devrimiyle gelişen teknolojilerin üretimde hızla yayılması, ekonomik alanlarda kullanılması yeni sosyal yapıların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu yapı Sanayi Toplumu olarak isimlendirilmiştir (Dalay, 2013).

Bilişim teknolojileri Sanayi Toplumu içinde yeni bir çığır açmıştır. Bilişim teknolojilerin ortaya çıkışı bilgisayarın icadıyla gerçekleşmiştir. Bilgisayarın tarihçesine bakıldığında bu tarih günümüzden yaklaşık 5.000 yıl önce abaküsün bulunmasına kadar dayandırılabilir. Günümüz teknolojisine ulaşana kadar bilgisayarın gelişimi tarihsel süreç içinde şöyle özetlenebilir (Namazcı, 2012):

- 1) Blaise Pascal vergi toplayıcısı olan babasına yardım etmek amacıyla Pascaline adını verdiği ilk hesap makinesini 1642 yılında icat etmiştir. Bu makine toplama işlemi yapan bir makinedir.
- 2) Alman Alman Leibniz 1673 yılında Pascalineyi geliştirmiş ve çarpma işlemi de yapabilen bir makine yapmıştır.
- 3) Fransız Charles Xavier 1820 yılında dört işlem yapabilen bir hesap makinesi icat etmiştir. 20-30 yıl öncesine kadar kullanılan Facit marka hesap makineleri bu makinenin bir benzeridir.
- 4) Charles Babbage 1822 yılında “fark” (Difference Engine) olarak adlandırdığı ve sayıların farklarının hesapladıktan sonra bu farkları birbirine ekleyerek hesaplama yapan bir cihaz tasarlamıştır. Babbage hayatı boyunca bu tarz cihazlar tasarlamaya devam etse de tam olarak hayata geçirememiştir. Ancak ilk cihazın tasarlandığı tarihten 200 yıl sonra 1991 yılında tamamlanabilmiştir.
- 5) Joseph Jacquard 1801 yılında dokunacak iplerin desenlerini kontrol etmek amacıyla delikli kartlar üretmiş ve bu kartlar sayesinde ikili sayma düzeninde çalışan bir dokuma

tezgahı tasarlamıştır. Delikli kartlar günümüzde kullanılan harddisk, hafıza kartları gibi donanımların temelini oluşturmaktadır.

6) Delikli kart fikrinden yola çıkan Babbage Analitik Makine adını verdiği bir cihaz tasarlamıştır. Bu makinenin yapımına da ancak 2011 yılında geçilmiştir. Matematikçi olan Ada Lovelace, Babbage'a maddi destek vermiş aynı zamanda günümüz algoritmasının temelini oluşturan algoritmalar tanımlamıştır.

7) Herman Hollerith delikli kart buluşunu kullanarak 1890 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) nüfus sayımında kullanılmak üzere "Tabulator" adını verdiği buluşunu gerçekleştirmiştir. 10 yılda yapılabilen nüfus sayımı bu makine sayesinde 6 haftada tamamlanmıştır. Bu başarı sonrası Hollerith 1924 yılında halen varlığını sürdüren ve ilk bilişim firması olan International Business Machines (IBM) firmasını kurmuştur.

8) Iowa Üniversitesi Profesörlerinden John Atansoff 1939 yılında "Boolean Algebra(boolean cebri)" bulmuştur. Bu cebirle 1 ve 0 kullanılarak ikili elektronik bilgisayar mantığı ortaya çıkarılmıştır (Potur, 2016).

9) Harvard Üniversitesi'nden Howard Aiken 1937 yılında ilk otomatik hesap makinesini (MARK-I) yapmıştır. Sonrasında 1943 yılında Pennsylvania Üniversitesinden J.P. Eckert, saniyede 5000 işlem yapan ve ağırlığı 30 ton gelen ilk işlevsel bilgisayar olan Elektronik Sayısal Doğrulayıcı ve Bilgisayarı (ENIAC) yapmıştır.

1951-1970 yılları arasında bilgisayarlar için vakum tüpleri, transistörler üretilmiş, ilk programlama dilleri (COBOL, FORTRAN, ALGOL) ve işletim sistemleri geliştirilmiş, üretilen bilgisayarlarda entegre devreler kullanılmıştır. 1970'li yıllardan sonra, bilgisayarların hacimleri küçülmüş, tek kullanıcı bilgisayarlar üretilmiştir. IBM, içinde sabit disk bulunan ilk kişisel bilgisayarı (PC/XT) 1983 yılında piyasaya sürmüştür. İlk popüler grafiksel işletim sistemi Apple tarafından 1984 yılında piyasaya sürülen Macintosh'dur. Aynı yıl IBM, PCAT olarak adlandırdığı yüksek performanslı ikinci kuşak bilgisayarını tanıtmıştır (Namazcı, 2012).

Abaküsten başlayarak ilk kişisel bilgisayarların icadından günümüze değil bilgisayarlar daha ileri teknolojiyle geliştirilmiş masaüstü bilgisayarları, dizüstü, tablet bilgisayar izlemiştir. Bilişim teknolojilerinin gelişimiyle beraber cep telefonları da geliştirilerek

bilgisayar özelliği bulunan cep telefonları üretilmiştir ve geliştirilerek üretimlerine halen devam edilmektedir.

2.2.2. Cep Telefonlarının Kısa Tarihçesi

1870'li yıllarda en yaygın iletişim aracı telgraftır ve çok sayıda bilim adamı telgrafi geliştirmek için çaba harcamıştır. Alexander Graham Bell 1876 yılında telefonu icat ederek iletişimde yeni bir çağır açmıştır. Telefonun icadından itibaren telefon önce Amerika Kıtasına sonra da tüm dünyaya yayılmıştır. İlk telefonun icadından günümüze dek telefonlar evrim geçirmiş ve günümüz akıllı telefonlarına kadar gelinmiştir.

İlk olarak 1895 yılında Markoni tarafından radyo sinyallerinin kablo kullanmadan aktarılmasıyla başlayan kablosuz iletişim, sonraki yüz yıl boyunca çok büyük ilerlemelere sahne olmuştur. 1906 yılında ilk kablosuz telefon görüşmesi gerçekleştirilmiştir. 1921 yılında ABD'nin Detroit şehrinde polis arabalarında bulunan telefonlarla polis merkezi tek yönlü olarak aranabilmıştır. Bunu takiben Motorola şirketi polis merkezinin aranabildiği ve polis merkezinden de aramaların da yapılabildiği araç telefonlarını 1941 yılında piyasaya sürmüştür. İlk ticari taşınabilir radyo-telefonun ortaya çıkması ise 1946 yılına denk gelmektedir. 1972 yılında ABD'deki Bell şirketi ilk kez günümüzdeki anlamıyla taşınabilir telefonun patentini almış; cep telefonlarının deneme amaçlı ilk kullanımları ise 1977'de Washington D.C. ve Chicago'da yapılmıştır (Yıldız, 2006).

Cep telefonu teknolojisi 1970'lerden bu yana bilinmekle beraber Global System for Mobile Communications (GSM), diğer bir deyişle "mobil iletişim için küresel sistem" için ilk adım 1982 yılında atılmıştır. Avrupa Birliği (AB) devlet başkanları GSM projesini onaylayarak 900 Mhz frekansının mobil iletişim için kullanılması kararını almışlardır. 1988 yılında ise AB tarafından GSM altyapısının özellikleri detaylı olarak belirlenmiş ve 10 GSM operatörüyle anlaşma imzalanmıştır. İngiltere'nin önerisiyle 1990 yılında 800 Mhz frekansının da GSM şebekelerine adapte edilmesi kararı alınmıştır. Bu tarihten itibaren mobil iletişim için gerekli standartlar belirlenerek, bu standartlar doğrultusunda cep telefonlarıyla baz istasyonlarının geliştirilmesine yönelik yoğun çalışmalar başlatılmıştır (Bal, 2013).

Yapılın yoğun çalışmaları 1988 ve 1989 yıllarında sonuç vererek devamında 1991 yılında Finlandiya'nın yerel GSM operatörü Radiolinja üzerinden yine Finlandiya'nın iletişim kuruluşu olan Nokia'nın 1011 modeli ile ilk cep telefonu görüşmesi gerçekleştirilmiştir. İlk dolaşım anlaşması Telecom Finlandiya ile İngiliz Vodafone firmaları arasında gerçekleştirilmiş ve iki ülke arasında cep telefonu görüşmeleri yapılmaya başlanmıştır. İlk Kısa Mesaj (SMS) . 1991 yılında gönderilmiştir. Türkiye'nin ilk GSM operatörü Turkcell'dir ve 1994 yılının Mart ayında hizmete başlamıştır. 3G olarak adlandırılan konuşma ve veri hizmetlerinin daha hızla aktarımını sağlayan iletişim sistemlerinin ilk örnekleri ise 2001 yılında Japonya'da, 2003 yılından itibaren Avrupa'da ve 30 Temmuz 2009 tarihinde de Türkiye'de kullanılmaya başlamıştır (Uğurlu, 2013).

GSM sisteminin ticarileşmesiyle birlikte cep telefonlarının ağırlıkları azaltılmış, boyutları küçültülmüş ve rahatlıkla her yere taşınabilecek hale getirilmiştir (Özaşçılar, 2009). Günümüzde her yaşta kullanıcının zevkine, kesesine uygun cep telefonları üretilmekte ve satılmaktadır. Yine günümüzde piyasada çok sayıda farklı marka, model ve özelliklere sahip cep telefonuna rastlamak mümkün olmaktadır.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü 2018 Yılı 3. Çeyrek Pazar Verileri Raporu'na göre (BTK, 2018):

- 1) Eylül 2018 sonu itibarı ile Türkiye'de yaklaşık %99,8 penetrasyon oranına karşılık gelen, makineler arası iletişim (M2M) aboneleri dâhil, toplam 80.637.67111 mobil abone bulunmaktadır
- 2) Toplam mobil abonelerin yaklaşık %88,2'si bireysel abonelerden oluşmaktadır.
- 3) 2018 yılı üçüncü üç aylık dönemde toplam SMS sayısının yaklaşık 21,307 milyon, Multimedya Mesaj (MMS) sayısının ise yaklaşık 14 milyon civarında gerçekleştiği görülmektedir.
- 4) 2018 yılı üçüncü çeyreğinde 459 dakika olan ortalama aylık mobil kullanım süresi ile Türkiye, yer verilen Avrupa ülkelerine kıyasla mobil telefonla en fazla görüşme yapan ülke olmuştur.
- 5) Mobil cihazların genellikle 9 yaş üstü kişiler tarafından kullanıldığı varsayımından hareketle 0-9 yaş nüfus ve M2M kullanıcıları hariç olmak üzere mobil penetrasyon

oranları hesaplanmıştır. Buna göre mobil penetrasyon oranının %113 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

6) 2018 yılı üçüncü üç aylık dönemde toplam SMS sayısının yaklaşık 21.307 milyon, MMS sayısının ise yaklaşık 14 milyon civarında gerçekleştiği belirlenmiştir.

BTK tarafından 2018 yılında yayımlanan elektronik haberleşme sektörüne ilişkin il-bazında yıllık istatistik bültenine göre Türkiye genelinde mobil telefon aboneliği 2012-2017 döneminde, %15 oranında artarak 77.903.347'ye çıkmış olup; mobil telefon aboneliği sayısına göre ilk 5 il olan İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Antalya'da sırasıyla %25, %13 %6, %16 ve %10 oranında yükselmiştir (BTK, 2018, s. ii). Tam sayı bilinmemekle birlikte Türkiye'de 2015 yılı itibariyle 15.708.609 cep telefonu ithal edilmiş, 1.526.326 cep telefonunun da üretimi gerçekleştirilmiştir. Kişilerin yurtdışından getirdiği cep telefonu sayısı ise 723.532'dir. Çalınan cep telefonlarına ilişkin 44.054 adet başvuru yapılmıştır (BTK, 2015).

2.2.3. Bilişim Teknolojileri Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi

Bilişim teknolojilerinin kullanımı sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşabilmektedir. Bu özelliklerden bazıları aşağıda incelenmiştir.

2.2.3.1. Cinsiyet

Aksüt ve Batur (2007) yaptıkları araştırmada ergenlerde erkeklerin kızlara oranla daha fazla internet kullandıklarını belirlemiştir. Erkekler haftada ortalama olarak 12 saat internet kullanırken kızlar ortalama 9 saat internet kullanmaktadırlar. Araştırma sonuçları; bilgisayar aracılığı ile internete bağlanmada cinsiyetler arası farklılıklar olduğunu (Schumacher & Morahan-Martin, 2001; Toruk, 2008) erkekler kızlara oranla beş kat daha uzun süre ile bilgisayar kullandığını göstermektedir (Jennings , 2000; Subrahmanyam, Greenfield, Kraut, & Gross, 2001). Kızların daha çok ödev yapmak (Colwell & Payne, 2000) elektronik posta göndermek, arkadaşlarıyla sohbet etmek (Subrahmanyam, Greenfield, Kraut, & Gross, 2001) amacıyla bilgisayar kullandıkları vurgulanırken (Chisholm, 2006; Ho & Lee, 2001; Subrahmanyam, Greenfield, Kraut, & Gross, 2001) erkeklerin boş zaman aktivitesi olarak kullanma oranının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Durdu, Hotomaroğlu, & Çağıltay, 2004; İnal & Çağıltay, 2005;

Toruk, 2008). 3 ve 5. sınıfa devam eden erkek öğrencilerin kızlara oranla bilgisayar oyunları oynayarak daha fazla zaman harcadıklarını, kızların internette e-posta göndererek arkadaşlarına daha fazla zaman harcadıklarını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Mumtaz, 2001). Erboy ve Vural (2010) ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileriyle yaptıkları araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla bilgisayar ve bilgisayar oyun bağımlılığına sahip olduğunu bulmuşlardır. Bu bağımlılık çocuklarda okula yabancılaşma sonucunu doğurmaktadır. Gentile (2009) 8 ila 18 yaş arası Amerikalı gençlerin bilgisayar oyun bağımlılığını incelediği araştırmasında erkeklerin kızlara oranla daha fazla ve daha uzun süre bilgisayar oyunu oynadıkları ve bilgisayar oyunlarına bağımlı olduklarını belirlemiştir. 6. ve 7. sınıf öğrencileriyle yapılan bir başka araştırma sonuçları erkeklerin bilgisayara bağımlılık eğilimlerinin kızlara oranla daha yüksek olduğunu göstermektedir (Yılmaz B. , 2008).

Cinsiyet farklılığının bilgisayarda oyun oynama ve oyun tercihlerinde de etkili olduğu bildirilmektedir (İnal & Çağıltay, 2005). Bilgisayarı oyun oynamak amacıyla kullanan kızların erkeklere göre daha az olduğu; kızların dövüş ve spor gibi oyunlardan uzak durdukları, bunun yerine hareket/serüven, bulmaca ve eğitici oyunları sıklıkla tercih ettikleri; erkeklerin ise şiddet içerikli/dövüş oyunlarını ve spor oyunlarını tercih ettikleri belirtilmektedir (Arnas, 2005; İnal & Çağıltay, 2005).

2.2.3.2. Yaş

Ho ve Lee (2001) tarafından yaş ortalaması 14 olan 2110 öğrenciyle Hong Kong'da yapılan araştırma sonuçları öğrencilerin günlük ortalama 137 dakikalarını bilgisayarda geçirdiklerini ortaya koymuştur. Ramos ve arkadaşları (2005) tarafından 5-14 yaş aralığındaki 479 çocukla yapılan araştırma sonuçlarına göre çocukların 462'sinin okulda haftada bir 30 ile 60 dakika arasında bilgisayar kullandıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde Jennings (2000) 4. ve 6. sınıfa devam eden öğrencilerin kitle iletişim araçlarının kullanım durumunu araştırdığı çalışmasında öğrencilik günde yaklaşık 30 dakika bilgisayar kullandıklarını belirlemiştir.

Mumtaz (2001) çocukların evde ve okulda bilgisayar kullanım alışkanlıklarını ve deneyimlerini araştırdığı çalışmasında evde bilgisayar kullanımı ile okulda bilgisayar kullanımı arasında bir farklılık olduğunu belirlemiştir. Üç ilköğretim okulunda 3. ve 5. sınıf öğrencileriyle yapılan araştırma sonuçları, çocukların bilgisayarı evde, okuldan

daha fazla kullandıklarını göstermektedir. Tüm çocukların ev bilgisayarlarında en popüler etkinliğin oyun oynamak olduğu belirlenmiştir. Okul bilgisayarında en sık görülen aktivite öğrencilerin sıkıcı olduğunu düşündüğü metin yazım işlemleridir. Öğrencilerin %39'u evde, %2'si okulda her gün bilgisayar kullanmaktadır.

Fairlie (2005) evde bilgisayarı olan 10 lise öğrencisiyle yaptığı araştırmada yaklaşık 9'unun okul ödevlerini tamamlamak için bilgisayar kullandığını belirlemiştir. Evde bilgisayarı bulunan çocukların % 95,2'sinin okula kayıtlı olduğunu, ev bilgisayarı olmayan çocukların sadece % 85,4'ünün okula kayıtlı olduğu belirlenmiştir.

Arnas (2005) yaşları 3 ile 18 arasında değişen 933 çocukla yaptığı araştırma sonunda 3-6 yaş grubundaki çocukların %16,7'sinin, 11-13 yaş grubundaki çocukların %31,6'sının, 14-18 yaş grubundaki çocukların %25,6' evinde bilgisayarları olduğunu ve günlük ortalama 49 saat bilgisayar kullandıklarını belirlemiştir. Bilgisayarın eğitim amaçlı olarak kullanımı 11-18 yaş grubunda daha fazla görülmektedir. 14-18 grubu çocuklar bilgisayarı daha çok sohbet etmek, eğlenmek ve internete girmek için kullanmaktadır. Tüm yaş grubu çocuklar bilgisayarı en fazla oyun oynamak amacıyla kullanmaktadırlar.

2.2.3.3. Ebeveynlerin Öğrenim Durumu ve Ebeveyn Tutumları

Bir çok aile çocuklarına daha iyi bir eğitim ortamı sağlayarak akademik başarılarını arttırmak ve onların bilgi çağından geri kalmaması için evlerine bilgisayar almakla beraber bilgisayarın çocukları üzerindeki olumsuz etkilerinden dolayı kaygılar taşımaktadırlar (Arnas, 2005; Cesur & Paker, 2007; Erişti, Kabakçı, & Kurt, 2008; Karahisar, 2014). Ebeveynler taşıdıkları bu kaygılara rağmen çocuklarının bir bilgisayarı olmamasını dezavantajlı bir durum olarak görmektedirler (Arnas, 2005; Erişti, Kabakçı, & Kurt, 2008; Subrahmanyam, Greenfield, Kraut, & Gross, 2001).

Anne-babaların bir kısım bilgisayarın çağın bir gerekliliği olduğunu düşünmekte, çocuklarını bilgisayar kullanma konusunda desteklemektedir. Bazıları ise bilgisayar kullanımını desteklemekle beraber, çocukları gerçek hayattan kopardığını, kullanımının kontrol altında tutulmasının gerektiğine inanmaktadır (Cesur & Paker, 2007). İlkokul mezunu olan ebeveynler öğrenim düzeyi yüksek olan ebeveynlere oranla bilgisayarın

kontrolsüz ve bilinçsiz kullanımının sorunlara daha yol açtığı konusunda ortak görüş bildirdikleri belirlenmiştir (Erişti, Kabakçı, & Kurt, 2008).

Ebeveynlerin öğrenim düzeyi arttıkça çocukların evdeki bilgisayarı gözleri önünde kullanma, kontrol sağlama isteklerinin de arttığı (Erişti, Kabakçı, & Kurt, 2008) bunun nedeninin ise ailelerin çocukları üzerinde bilgisayarın olumsuz etkileriyle ilgili yaşadıkları yoğun kaygı olduğu düşünülmektedir etkileri ile ilgili yaşadıkları yoğun kaygıdan kaynaklandığı düşünülmektedir (Erişti, Kabakçı, & Kurt, 2008; Subrahmanyam, Greenfield, Kraut, & Gross, 2001; Willoughby, 2008). Bu tür kaygılarla beraber ebeveynlerin öğrenim seviyeleri arttıkça internet ve bilgisayar kullanımında içerik filtreleme programlarının kullanımının arttığı belirlenmiştir (Erişti, Kabakçı, & Kurt, 2008).

Anne öğrenim düzeyine göre ergenlerin internet bağılıkları farklılaşmakla birlikte babaların öğrenim düzeyine göre bir farklılaşmamaktadır. Annesi lise mezunu olan ergenlerin internet bağımlılık puanları annesi okur yazar olmayanlardan yüksek bulunmuştur. Ergenlerin internet bağımlılık puanları algılanan ebeveyn tutumlarına göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır. İlgisiz tutum algısına sahip ergenlerin internet bağımlılık puanları koruyucu, otoriter ve demokratik olanlardan yüksektir. En düşük bağımlılık puanı ise demokratik tutum algılayan ergenlere aittir (Çevik & Çelikkaleli, 2010). Benzer şekilde ilkokul çocuklarının internet kullanımına karşı müsamahakâr ve ilgisiz tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarında internet kullanımı yüksekken, demokratik tutuma sahip ailelerde bu oran düşük olarak bulunmuştur. Ebeveynleri üniversite mezunu olan çocuklar daha fazla ebeveyn kontrolü altındayken ebeveynleri ilkokul mezunu olanlar daha az kontrol altında tutulmaktadır. Ebeveynin öğrenim düzeyi arttıkça kontrol daha da artmaktadır (Valcke, Bonte, De Wever, & Rots, 2010).

Ayas ve Horzum (2013) Samsun il merkezindeki üç farklı ilköğretim okulunda 2010–2011 öğretim yılının ikinci döneminde 407 öğrenciyle yapılan araştırmalarında internet kullanımı konusunda ailelerin 214'ünün ihmalkâr, 96'sının müsamahakâr, 83'ünün demokratik ve 14'ünün otoriter tutuma sahip olduklarını belirlemişlerdir. İnternet bağımlılığının oluşmasında ebeveynlerin ihmalkâr tutumlarının önemli rol oynadığı sonucuna varılmıştır.

2.2.3.4. Sosyo Ekonomik Durum

İnal ve Çağıltay (2005) farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip ailelerin ilköğretimde okuyan çocuklarıyla yaptıkları araştırma sonucunda bilgisayar sahipliği ve günlük kullanım sürelerinin değişkenlik gösterdiğini belirlemişlerdir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerde bilgisayar sahipliğinin ve günlük bilgisayar kullanma süresinin; yüksek sosyo-ekonomik düzeyi olan ailelerin çocuklarından oldukça düşük olduğunu ortaya koymuşlardır.

Düşük sosyo-ekonomik yapıya sahip bölgelerde çok sayıda internet kafeye rastlanmaktadır. Çocuklar bu kafeleri eğitim ya da oyun oynamak amacıyla kullanmaktadırlar (Erişti, Kabakçı, & Kurt, 2008). Evinde bilgisayar bulunmayan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyinin diğerlerine oranla görece olarak daha düşük olduğu, evinde bilgisayarı ve internet bağlantısı olmayan çocukların sıklıkla internet kafelerde vakit geçirdikleri, internet kafeleri daha çok bilgisayar oyunlarını oynamak amacıyla kullandıklarını belirleyen çalışmalar görülmektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi alt seviyelerde olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin üst sosyoekonomik düzey okullarda öğrenim gören öğrencilere göre bilgisayar oyunu oynamayı başka etkinliklere daha fazla tercih ettikleri vurgusu yapılmıştır (Erboy & Vural, 2010). Taşpınar ve Gümüş (2005) 81 ildeki internet kafe işletmecileri, internet kafe müşterileri, emniyet müdürlüğü yetkilileri ve 5 ildeki milli eğitim okul idarecileriyle internet ortamları ve bu ortamlardaki profili belirlemek amaçlı bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmaya 2748 kişi katılmıştır. İnternet kafelere çoğunlukla erkeklerin geldiği ve öğrenim düzeyi arttıkça internet kafeye gelme oranının arttığı belirlenmiştir. İnternet kafe işletmecileri, bu kafelerin öğrenciler için zararlı olmadığını düşünürken milli eğitim okul idarecileri aksine zararlı olduğunu düşünmektedirler. İnternet kafeleri kullanan öğrencilerse kısmen zararlı olduğunu düşünmektedirler. İnternet kafe müşterilerinin %51,9 gibi büyük çoğunluğunun çalışmadığı, %17,1'lik bölümünün aylık gelir düzeyinin ise o günkü ekonomik koşullar dikkate alındığında (250 TL) düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde internet kafe müşterilerinin ailelerinin aylık gelir miktarı ise yüzde 33,0 oranında 251–500 milyon lira arasındadır. İnternet kafe müşterilerinin yüzde 73,9'unun kendine ait bir bilgisayarı bulunmazken %81,9'unun ise kendisine ait bir internet bağlantısı bulunmamaktadır.

İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencileriyle yapılan bir araştırma öğrencilerin bilgisayar bağımlılığı gösterme eğilimlerinin buldukları okulun dolayısıyla ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığını göstermektedir. Özel okullarda

öğrenim gören bir başka deyişle sosyo-ekonomik düzeyi yüksek öğrencilerin bulunduğu okullarda öğrenim gören öğrencilerin bilgisayara bağımlılık eğilimlerinin devlet okullarında öğrenim görenlerden yüksek olduğu belirtilmektedir (Yılmaz B. , 2008).

2.3. İlgili Araştırmalar

Orhan ve Akkoyunlu (2004) ilköğretim öğrencilerinin internete erişim ve kullanım amaçlarını inceledikleri çalışmalarında öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun interneti sıklıkla kullandıklarını, yaş büyüdükçe internet kullanma oranında artış olduğunu belirlemişlerdir. 4.sınıf öğrencileri 3.sınıf öğrencilerine göre daha çok oyun oynamak, elektronik posta gönderip almak, derslerine sunum hazırlamak, çalışmalarını bilgisayar ortamında yazmak, arkadaşlarıyla iletişim kurmak, sosyal ağlara (Facebook / Tweeter vb) girmek, e-okuldan notlarını, devamsızlık durumunu görmek ve afiş hazırlamak gibi amaçlarla bilişim teknolojilerini kullanmaktadırlar. 4.sınıf öğrencilerinin 3. sınıf öğrencilerine göre bilişim teknolojileri kullanımının iletişim, eğlence ve eğitim ağırlıklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aksüt ve Batur (2007) internet perspektifinde ergenlerin sosyalleşme ve iletişim kurma sürecini lise ve yüksek okula giden 150 erkek ve 150 kız öğrenciyle incelemişlerdir. oluşmaktadır. Araştırma bulguları; erkeklerin kızlara nazaran daha fazla internet kullandıklarını, erkeklerin daha çok hareket içerikli oyunlar oynadıkları kızlarınsa internette mesajlaşma tercih ettiklerini göstermektedir. Araştırma sonucuna göre internetin ergenin sosyalleşmesini olumlu yönde etkilediği, sosyal uyumsuzluğunun en büyük nedeninin ilkokuldan başlayarak sürekli olarak bir sınav ortamında yaşamaları olduğu belirlenmiştir. Sürekli sınavlara hazırlanarak zaman harcayan çocukların daha fazla internet kullandıkları ve şiddete eğilimli oldukları görülmüştür.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından Gürcan ve arkadaşlarına (2008) yaptırılan araştırmayla uzun süre bilgisayar kullanımının obezite, görme ve kas-iskelet sistemiyle alakalı fiziksel sorunlar ve sosyal gelişimde olumsuzluklara yol açtığı gibi internet bağımlılığı gibi psiko-sosyal sorunlara da yol açtığı bildirilmiştir.

Erişti ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre; aile bireylerinin büyük çoğunluğunun internet/bilgisayar kullanımına bağlı olarak hemen hiç

psikososyal sorun yaşamadığı ortaya çıkmıştır. Çocukların, babalardan, babaların ise annelerden daha sık psikososyal sorun yaşadıkları ortaya çıkmış; aile bireylerinin internet kullanım süreleri arttıkça, yaşadıkları psikososyal sorunların da arttığı belirlenmiştir. Aile bireylerin internet/bilgisayar kullanımına bağlı olarak yaşadıkları psikososyal sorunların sıklığının internet kullanım süresine bağlı olarak arttığı; bireyin yaşına ve ailenin gelir düzeyinin artışına bağlı olarak ta azaldığı belirlenmiştir. Ayrıca, araştırmada en sık rapor edilen sorunlardan bir tanesinin mesajlaşma programı açık olmadığı zamanlarda bireyi kendisini huzursuz hissetmesidir.

Mercan ve arkadaşları (2009) bilgisayar destekli eğitim ve bilgisayar destekli öğretimin dünyada ve Türkiye'deki uygulamalarını değerlendirmişlerdir. Örnek olarak ilkokul ve ortaokullarda bilgisayar destekli eğitim ve öğretimin Matematik dersine etkisini incelemişlerdir. Bilgisayar kullanan öğrencilerin korkulduğu gibi sosyal ilişkilerden ve arkadaşlarından soyutlanmadığı, aksine bilgisayar aracılığıyla öğrencilerin işbirliği yapma ve birlikte problem çözme becerilerini öğrendikleri sonucuna varmışlardır.

Metreş (2010) İstanbul Şişli ilçesi, resmi ve özel ilköğretim okullarının ikinci basamağında öğrenim gören öğrencilerin bilgisayar kullanım düzeylerini incelemiştir. Çalışma 13 ilköğretim okulunun 6,7 ve 8. sınıflarında öğrenim gören 2304 öğrenciyle yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre; öğrencilerin %84,9'unun evinde bilgisayar olduğu %1,9'unda birden fazla bilgisayar olduğu, %51,6'sının odasında bulunduğu, %53,1'nin 1-2 saat kullandığı ve evlerinde kullandıkları belirlenmiştir. Devlet okullarında okuyanların çoğunlukla hafta içi özel okulda okuyanların ise hafta sonu bilgisayar kullandıkları belirlenmiştir. Erkeklerin kızlara oranla daha fazla bilgisayar kullandıkları, erkeklerin bilgisayarı daha çok oyun oynamak için kızlarınsa daha çok ödev yapmak, müzik dinlemek gibi amaçlarla kullandıkları belirlenmiştir. sınıf arttıkça bilgisayar kullanımının arttığı belirlenmiştir. 8. sınıflar 7. sınıflardan, 7 sınıflar 8. sınıflardan daha fazla bilgisayar kullanmaktadır. Annesi lise mezunu olanların ve babası üniversite mezunu olanların daha fazla bilgisayar kullandıkları belirlenmiştir.

Çevik ve Çelikkaleli (2010) ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığını; cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne-baba eğitim düzeylerine göre incelemişlerdir. Araştırmaya yaşları 14 ile 19 arasında değişen 437 ergen katılmıştır. Araştırma bulgularına göre arkadaş bağlılığı ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönde ve anlamlı

bir ilişki bulunmuştur. Erkekler kızlara oranla daha fazla internet bağımlılığına sahiptir. Aileleri ilgisiz tutum sergileyen ergenler daha fazla arkadaş bağıllığı ve internet bağımlılığı geliştirmektedir. Demokratik ailelerde ise arkadaş bağıllığı ve internet bağımlılığı daha düşüktür. Annesi lise mezunu olanlar ile annesi okur-yazar olmayanlar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi lise mezunu olanların internet bağımlılık düzeyleri annesi okur-yazar olmayanlardan yüksektir. Baba eğitim düzeyine göre internet bağımlılığında bir farklılık bulunamamıştır.

Çelen, ve arkadaşları (2011) Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi kapsamında Türkiye çapında kentsel ve kırsal bölgelerde 9-16 yaş arası 1018 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri ile görüşmeler yaparak çocukların internet kullanımını ve internet risklerini incelenmişlerdir. Araştırmaya katılan tüm çocukların internet kullandığı, %40'ının kendisine ait bilgisayarının olduğu, diğer %39'unun ise bilgisayarını diğer aile fertleri ile paylaştığı belirlenmiştir. Ebeveynlerin yalnızca %29'u İnternet'i kullanmaktadır. Erkek ebeveynlerin %49'u internet kullanırken kadın ebeveynlerin yalnızca %24'ü İnternet kullanmaktadır. Araştırma kapsamında yer alan diğer Avrupa ülkelerinde ise erkeklerin %87'si, kadınların ise %82'sinin internet kullandığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çocuklar, internet kullanımı sırasında karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilgili ailelerinden çok arkadaşlarından yardım alma eğiliminde oldukları görülmüştür. Herhangi bir İnternet riskiyle karşılaşmış çocukların yaklaşık yarısının bu durumu kimseyle paylaşmamış olduğu belirtilmektedir.

Horzum (2011) ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmaya 3,4 ve 5. sınıfa devam eden toplamda 889 öğrenci katılmıştır. Erkek öğrencilerin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeyleri kızlardan yüksek bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzeyi düşükçe bilgisayar oyun bağımlılığı artmaktadır. Oyunu bağımlılığı en fazla olan öğrenciler 4. sınıf öğrencileridir. Bunu sırasıyla 3 ve 5. sınıf öğrencileri izlemektedir. Evlerinde bilgisayar olup olmasına göre bağımlılık düzeyinde anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Yurttaş (2013) internet kullanım alışkanlıkları açısından ilköğretim 5, 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin durumu internet kullanımıyla ilgili ailelerin değerlendirmelerini belirlemek amaçlı anketli bir çalışma yapmıştır. Araştırmada; Ankara'da farklı sosyo

ekonomik veli profiline sahip bir kolej bir devlet okulu olmak üzere iki okulda 240 öğrenci ve 240 öğrenci velisiyle çalışılmıştır. Araştırma bulgularına göre; öğrencilerin tamamına yakını internet kullanmaktadır. Devlet okulunda okuyan öğrencileri internete haftada bir iki gün evlerinden girerken kolej öğrencileri her gün evlerinden ya da cep telefonlarında girmektedirler. İnternette kalma süresi kolej öğrencilerinde 2-3 saatken devlet okulundaki öğrenciler daha kısa süre kalmaktadır. Devlet okulu öğrencileri daha çok sosyal medya sitelerinde paylaşım yapmak için kullanmaktadırlar. Her iki okuldaki çocuklar da ödevler haricinde en fazla oyun aramak için internete girmektedirler ve yaşları arttıkça sosyal amaçlı internet kullanımını artmaktadır. Her iki okuldaki kız öğrenciler interneti sosyal amaçlı erkek öğrenciler oyun amaçlı kullanmaktadırlar. Devlet Okulu öğrencilerinin tamamına yakınının, Kolej öğrencilerinin yarısına yakınının evlerinde internet koruması bulunmaktadır.

Ayas ve Horzum (2013) ilköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumunu 2010–2011 öğretim yılının ikinci döneminde, Samsun İli Merkezindeki üç farklı ilköğretim okulunda ikinci kademedeki öğrenim gören toplam 407 öğrenci ile gerçekleştirildikleri çalışmayla araştırmışlardır. Araştırma bulgularına göre çocukların 214'ü ailelerinin internet tutumunu ihmalkâr, 96'sı müsamahakar, 83'ü demokratik ve 14'ü otoriter olarak algılamaktadır. Hem kız hem erkek öğrencilerde ihmalkâr tutum algılanmaktadır. Çocukların öğrenim gördükleri sınıf yükseldikçe aileler demokratik tutumdan ihmalkâr tutuma yönelmektedirler. 8. sınıftaki öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri 6 ve 7. sınıf öğrencilerinden yüksek bulunmuştur. İhmalkâr ailelerin çocuklarının internet bağımlılığı demokratik tutuma sahip ailelerden yüksek bulunmuştur. Bilgisayar kullanım becerisi arttıkça internet bağımlılığı artmaktadır. Çok iyi bilgisayar kullandığını söyleyen öğrenciler en yüksek bağımlılık puanına sahipken çok az bilgisayar kullanma becerisi olduğunu söyleyenler en düşük bağımlılık puanına sahiptir.

Özen (2014) 3. ve 4. sınıf öğrencileriyle yaptığı araştırmada; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha çok ödev yapmak, merak ettikleri konularda araştırma yapmak, derslerine sunum hazırlamak, okulda öğrendiklerini internetteki kaynaklardan tekrar etmek, bilmedikleri kelimelerin, atasözlerinin, deyimlerin anlamını öğrenmek, elektronik kitap (e-kitap) okumak, resim yapmak, afiş hazırlamak ve öğretmenin verdiği proje(ler) için veri toplamak amaçları ile bilişim teknolojilerini kullandıkları

belirlenmiştir. Erkek öğrencilerinse kızlara göre daha çok oyun oynamak, arkadaşlarıyla iletişim kurmak ve sosyal ağlara (Facebook / Tweeter vb) girmek gibi amaçlarla bilişim teknolojilerini kullandıkları belirlenmiştir.

Yılmaz ve arkadaşları (2014) lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerini Balıkesir ili Merkez ilçedeki 32 liseden 2853 öğrenci grubunun katıldığı bir çalışmayla araştırmışlardır. Araştırma bulgularına göre; lise öğrencilerinin %17'sinin düşük, %67'sinin orta ve %16'sının da yüksek düzeyde internet bağımlısı oldukları belirlenmiştir. Erkekler kızlara oranla daha fazla bağımlılık göstermektedirler. Lise öğrencilerinde öğrenim görülen sınıf düzeyi yükseldikçe bağımlılık azalmaktadır. Öğrenciler interneti en çok oyun oynamak amaçlı kullanmaktadırlar. Bunu sırasıyla sohbet amaçlı kullanım ve sosyal ağların kullanımı takip etmektedir. En az ödev araştırması yapmak için kullanmaktadırlar. 10 saat ve üzeri ve 7-9 saat internette kalanların bağımlılık düzeyleri 4-6 ve 1-3 saat kalanlardan yüksektir. Bu bulgular, internette kalma süresi arttıkça bağımlılığın da arttığını göstermektedir.

Karahisar (2014) internette çocukları bekleyen riskler ve medya okuryazarlığı ile ilgili 150 ilköğretim 8. sınıf öğrencisiyle bir çalışma yapmıştır. Öğrencilerin %90,7'sinin evinde bilgisayar vardır, %35,3'ünün kendi odasında ve %50'sinin ise taşınır bilgisayarı bulunmaktadır. %57,3'ü bilgisayar ve internet kullanmayı kendi kendine öğrenmiştir. Büyük çoğunluğu 5 yıldan daha uzun süredir bilgisayar kullanmaktadır. Öğrencilerin %28,8'i interneti ödev ve araştırma yapmak; %27,7'si müzik dinlemek, video izlemek, oyun oynamak; %23,1'i sosyal paylaşım sitelerinde vakit geçirmek ve %20,4'ü sohbet etmek amaçlı kullanmaktadır. Sosyal paylaşım sitesi olan Facebook'ta öğrencilerin büyük çoğunluğu tanımadığı kişileri arkadaş listesine eklememektedir ve bu öğrencilerin oranı %77,3'tür. Öğrencilerin %56,7'sinin ebeveynleri internet kullanımlarını kısıtlanmaktadır. Ebeveynlerin %34'ü öğrencilerin gezindikleri siteleri hiç kontrol etmemektedir. %54,7'si bazen kontrol ederken %11,3'ü sürekli kontrol etmektedir. Öğrencilerin %64,7'sinin bilgisayarında aile koruma şifresi bulunmazken %35,3'ünün bilgisayarında bulunmaktadır. Öğrencilerin %46,7'si interneti kullanırken şiddet ve cinsellik içeren yazı-görsel ve videolarla karşılaşırken %53,3'ü karşılaşmamaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu internette oyun oynamazken en fazla ilgi çeken oyun türü %37,3 ile savaş ve macera oyunlarıdır. Saldırganlık ve kavga diyen öğrencilerin oranı %7,3'tür. Öğrencilerin %18,7'si tanımadıklarıyla internette sohbet

etmektedir. Öğrencilerin %4'ü internetten bahis oynarken %40'ı internette karşılaştıkları olumsuz durumları ailesiyle paylaşmamaktadır.

Karaaslan (2015) ebeveyn ve çocukların dijital oyunlar ve dijital şiddet farkındalığını analiz etmiştir. Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören 100 öğrenci ve onların birer ebeveyniyle çalışılmıştır. Çalışma sonuçları; erkekler kızlara oranla kendilerini daha fazla bilgisayar oyunlarına kaptırmakta ve oyundaki karakterle bütünleşmektedirler. Bu durum onları mutlu etmektedir. Erkekler, daha çok strateji, aksiyon ve korku oyunlarını oynamayı tercih etmektedirler ve kızlara oranla çok daha fazla oynamaktadırlar. Erkekler oyunda gördükleri şiddeti kızlara oranla daha fazla günlük hayatlarına taşımaktadırlar.

Tanrıverdi ve Eraslan (2015) okul öncesi çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmayla okul öncesi çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasında pozitif yönlü ilişkiler olduğu sonucuna varılmıştır. Kız ve erkek çocukları arasında sosyal uyum düzeyinde anlamlı farklılık bulunmamakla birlikte kız ve erkek çocukları arasında sosyal uyumsuz düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkekler kızlara oranla daha fazla sosyal uyumsuzluk yaşamaktadırlar. Anne eğitim düzeyine göre annesi üniversite mezunu olanlarla ilkökul mezunları arasında sosyal uyumsuzluk düzeyinde anlamlı farklılık bulunmazken sosyal uyum düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi üniversite mezunlarının sosyal uyum düzeyleri ilkökul mezunu olanlardan yüksektir. Yaş gruplarına göre sosyal uyum düzeyinde 5-6 yaş grubundaki çocuklarla 3-4 yaş grubundakiler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 5-6 yaş grubundakilerin sosyal uyum düzeyleri 3-4 yaş grubundakilerden yüksektir. Sosyal uyumsuzluk düzeyi yaş arttıkça artış göstermektedir.

Çetinkaya ve Sütçü (2016) çocukların gözüyle ebeveynlerinin bilişim teknolojileri kullanımlarına yönelik kısıtlamaları ve nedenlerini araştırmışlardır. Araştırma yaşları 14 ile 16 arasında değişen 154 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Kız öğrencilerin %68'4'üne kısıtlama getirilirken erkek öğrencilerin %64,9'una kısıtlama getirilmiştir. Kısıtlama kızlarda daha fazladır. Tüm öğrencilerin %67'sine kısıtlama getirilmektedir. Kız öğrencilerin çoğunluğu anneleri, erkek öğrencilerin çoğunluğu babaları tarafından kısıtlanmaktadır. Hem anne hem babası tarafınan kısıtlanan kız öğrencilerin oranı %32

erkek öğrencilerin oranı %28'dir. En çok kısıtlama kızlarda %71,3 ile cep telefonlarda yapılırken erkeklerde bilgisayar kısıtlamasıdır ve %82 oranındadır. Kızlar en fazla mobil sosyal ağlardan kısıtlanırken erkekler elektronik oyunlardan kısıtlanmaktadır. Öğrenciler en fazla yeteri kadar ders çalışmadıkları için kısıtlanmaktadır.

Literatürde yer alan araştırmalar daha çok internet bağımlılığı ve çocukların sosyo-demografik özelliklerinde farklılaşıp farklılaşmadığı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bilişim teknolojileri kullanımının sosyal uyumsuzlukla ilişkisine yönelik çok fazla araştırmaya rastlanmakla birlikte yapılan araştırma sonuçları internet bağımlılığının ortaya çıktığını göstermektedir. Bunun yanında çocukların ağırlıklı olarak bilgisayarı çevrimdışı oyun oynama ya da internete bağlanma amaçlı kullandıklarını göstermektedir.

BÖLÜM 3: YÖNTEM

Bu bölümde yapılan araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile verilerin analizi ve yorumlanması hakkında bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar'a (2012, s. 79) göre "İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir." Bu kapsamda, 3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilgisayar kullanma alışkanlıkları ile sosyal-duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında, İstanbul'un Avrupa Yakasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren ilkokulların üç, dört, beş ve altıncı sınıflarına devam eden öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Avrupa Yakası'nı temsilen, İstanbul Ticaret Odası'nın 2011 yılında gerçekleştirdiği İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması verilerinden faydalanarak ekonomik düzeylerine göre alt, orta ve üst düzey olmak üzere belirlenmiş Sultangazi İlçesi'nden bir resmi okul, Kağıthane İlçesi'nden üç resmi ve bir özel okul ve Beşiktaş İlçesi'nden üç resmi okul olmak üzere toplam sekiz okulda öğrenim gören üç, dört, beş ve altıncı sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo 3.1'de araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik bilgileri yer almaktadır. Öğrencilerin %90.4'ü resmi (devlet) okullarında ve %9.6'sı özel okullarda eğitim ve öğretim görmektedir. Bu öğrencilerin sınıflara göre dağılımlarına bakıldığında, %21.4'ünün 3. sınıfta, %26.6'sının 4. sınıfta, %25.8'inin 5. sınıfta ve kalan %26.2'sinin 6. sınıfta kayıtlı oldukları görülmektedir. Öğrencilerin yaklaşık yarısı (%47.0) kız ve diğer yaklaşık yarısı (%53.0) erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 3.1

Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişken	Grup	<i>f</i>	%
Okul türü	Resmi	845	90.4
	Özel	90	9.6
	Toplam	935	100.0
Sınıf	3. sınıf	200	21.4
	4. sınıf	249	26.6
	5. sınıf	241	25.8
	6. sınıf	245	26.2
	Toplam	935	100.0
Cinsiyet	Kız	439	47.0
	Erkek	496	53.0
	Toplam	935	100.0
Annenin eğitim durumu	Okuryazar değil	49	5.2
	Okuryazar	61	6.5
	İlkokul	172	18.4
	Ortaokul	176	18.8
	Lise	190	20.3
	Üniversite	229	24.5
	Boş	58	6.2
	Toplam	935	100.0
Babanın eğitim durumu	Okuryazar değil	21	2.2
	Okuryazar	72	7.7
	İlkokul	133	14.2
	Ortaokul	169	18.1
	Lise	209	22.4
	Üniversite	258	27.6
	Boş	73	7.8
	Toplam	935	100.0
Ailenin ekonomik durumu	Çok iyi	332	35.5
	İyi	355	38.0
	Orta	226	24.2
	İyi değil	14	1.5
	Hiç iyi değil	4	0.4
	Boş	4	0.4
	Toplam	935	100.0
Okul başarı durumu	Çok başarılıyım	314	33.6
	Yeterince başarılıyım	383	41.0
	Ne başarılıyım, ne başarısızım	182	19.5
	Yeterince başarılı değilim	44	4.7
	Başarılı değilim	10	1.1
	Boş	2	0.2
Toplam	935	100.0	

Tablo 3.1'e göre; araştırmaya katılan öğrencilerin %5.2'sinin annesi ve %2.2'sinin babası okur-yazar değildir. En büyük anne eğitim grubunu %24.5 ile üniversite mezunları oluşturmaktadır. Benzer şekilde en büyük baba eğitim grubunu da %27.6 ile üniversite mezunları oluşturmaktadır. Öğrencilerin aile ekonomik durumlarına bakılınca öğrencilerin %35.5'i 'çok iyi', %38.0'i 'iyi', %24.2'si 'orta', %1.5'i 'iyi değil' ve %0.4'ü 'hiç iyi değil' diye belirtmişlerdir. Öğrenciler, okul başarılarını ise genellikle başarılı olarak ifade etmişlerdir; %33.6'sı 'çok başarılıyım' ve %41.0'i 'yeterince başarılıyım' demişlerdir. Öğrencilerin sadece %4.7'si yeterince başarılı olmadığını ve %1.1'i başarısız olduğunu düşünmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında üç bölümden oluşan anket kullanılmıştır. Ankette yer alan bölümler aşağıda yer aldığı gibidir.

3.3.1. Kişisel Bilgiler Formu

Araştırma tarafından hazırlanan formdur. Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları okul türü, okudukları sınıf, cinsiyetleri, anne ve baba eğitim durumu, öğrencinin ailesinin ekonomik durum algı düzeyi (çok iyi, iyi, orta, iyi değil, hiç iyi değil) öğrencinin okul başarısını algılama düzeyi (çok başarılıyım, yeterince başarılıyım, ne başarılıyım ne başarısızım, yeterince başarılı değilim, başarı değilim) olmak üzere 7 soru (6 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu soru) yer almaktadır (Ek 2).

3.3.2. Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları Anketi

Anketin ikinci bölümünde araştırma tarafından hazırlanan Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları Anketi kullanılmıştır. Ankette açık ve kapalı uçlu 10 soru yer almaktadır. Sorular yardımıyla; öğrencilerin bilgisayar, tablet, akıllı telefon kullanma düzeyleri, evlerinde kullanabildikleri bilgisayar, tablet ve akıllı telefon olup olmadığı, bilgisayar, tablet ve akıllı telefon kullanma süreleri, cep telefonu kullanarak internete girilen, oyun oynanan gün ve saatlerle ilgili veriler toplanmıştır. Ayrıca; bilgisayar, tablet ve cep telefonu kullanma amaçları 4'lü seçenek halinde (hiç, bazen, sık sık, çok sık) sorulmuş ve cevaplar alınmıştır. Bir süredir yaşadığı sorunlarla ilgili bir adet soru

sorulmuş ayrıca ilaç almalarını gerektiren bir hastalıkla ilgili tedavi görüp görmedikleri sorulmuştur (Ek 3).

3.3.3. Sosyal Yaşantılar Formu

Anketin son bölümünde ise öğrencilerin sosyal-duygusal uyum düzeylerini ölçmek üzere, araştırmacı tarafından yurtiçi ve yurt dışı alanyazın taraması ve konunun uzmanlarından alınan görüşler çerçevesinde geliştirilen 23 maddelik üç seçenekli, Likert tipi ‘Sosyal Yaşantılar Formu’ (bundan sonra kısaca ölçek olarak bahsedilecektir) yer almaktadır (Ek 4). Ölçekte yer alan ifadelerin tümü olumludur ve ‘Hiçbir zaman’ (1) ile ‘Her zaman’ (3) şeklinde kodlanmıştır. Seçeneklere ilişkin değerlendirmede kullanılan puan aralığı aşağıdaki gibidir.

<u>Seçenek</u>	<u>Puan Aralığı</u>
Hiçbir zaman	1.00 – 1.66
Bazen	1.67 – 2.33
Her zaman	2.34 – 3.00

Sosyal yaşantılar formunun faktör yapısı ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir. Faktör analizi bir faktörleşme ya da ortak faktör adı verilen yeni kavramları (değişkenleri) ortaya çıkarma ya da maddelerin faktör yük değerlerini kullanarak kavramların işlevsel tanımlarını elde etme süreci olarak da tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2007).

Öğrencilerin sosyal-duygusal uyum düzeylerini saptamak üzere tasarlanan ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizinde ölçeğin faktör yapılarını tanımlamak için döndürülmemiş Temel Bileşenler Analizi (TBA), daha sonra da döndürülmüş (varimax) temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Ölçekte yer alan her bir maddenin, öğrencileri sosyal-duygusal uyum bakımından ne derecede ayırt ettiğini değerlendirmek ve faktör analizi ile belirlenen boyutların güvenilirliklerini saptamak amacıyla ilk olarak Alpha modeli ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerleri (madde toplam korelasyonları) hesaplanarak Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısına bakılmıştır. İkinci olarak, toplam puana göre belirlenmiş üst %27 ve alt %27’lik grupların madde puanları arasındaki farkın anlamlılığı (ayırt ediciliği) için bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır.

Ölçek ile 935 öğrenciden toplanan verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelemeye tabi tutulmuştur. KMO değerinin 60'dan yüksek, Barlett-testinin ise anlamlı çıkması halinde verilerin faktör analizine uygun olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2007).

Tablo 3.2'de görüldüğü gibi sonuçlar (KMO = 0.960; $X^2 = 5302.604$; sd = 253 ve $p < .001$), veri grubunun faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, ölçeği oluşturan maddelerin faktör analizine uygun olduğunu ve ölçülen özelliğin, örneklemin seçildiği evrende çok boyutluluk özelliği taşıdığını ortaya koymaktadır. Barlett küresellik testi ise bize değişkenler arasında yeterli oranda ilişki olup olmadığını ve $p < .05$ 'ten düşük olması halinde değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Sipahi, Yurtkoru, & Çinko, 2006). Veri grubu için $p < .001$ olduğundan, değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve verilerin normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3.2

KMO ve Bartlett-testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklemin Uygunluğu Ölçümü		0.960
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık <i>Ki-Kare</i> (X^2)	5302.604
	Serbestlik Derecesi (sd)	253
	<i>P</i>	0.000

Ölçek bundan sonra açımlayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Temel bileşenler analizlerinden Principal Component Analysis, Varimax with Kaiser Normalization teknikleri kullanılmıştır.

Ölçeğin açıklayıcı faktör analizi sonuçları incelendiğinde, ölçekteki maddelerin öz değerleri 1'den büyük iki faktör altında toplandıkları görülmüştür (Tablo 3.3). İki faktör altında toplanan bu maddelerin ilki toplam varyansın %45.73'ünü ve ikincisi ise toplam varyansın %28.54'ünü, toplamda ise varyansın %74.27'sini açıkladıkları bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliği için toplam varyansın %40.0'ın üzerinde olması yeterli kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2007; Tavşancıl, 2006). Varimax rotasyon yöntemi kullanılarak uygulanan temel bileşenler faktör analizi sonucunda döndürülmüş faktör matrisi (Rotated Component Matrix) ölçeğin iki faktörlü yapısını teyit etmiştir. Matriste orijinal değişken ve onun faktörü arasındaki korelasyonlar bulunur, faktör ağırlığının

0.30 ve üzerinde olması gerekir (Kalaycı, 2006). Ancak, ölçeğin 23 maddesi ile yapılan faktör analizinde maddelerin aldıkları yük değerleri incelendiğinde, ölçeğin, “18. Okul eşyalarını kullanmada özenli olurum.” (.112), “14. Gerekli durumlarda sıraya geçer ve sıramı beklerim.” (.106) ve “10. Olumsuz duygularımı (üzüntülerimi, korkularımı, öfkemi) konuşarak anlatabilirim.” (.133) maddelerine ilişkin faktör yüklerinin düşük olduğu görülmüştür. Ölçekten bu üç maddenin çıkarılarak, faktör analizinin tekrar edilmesine karar verilmiştir.

Tablo 3.3

Ölçeğin Özdeğer Tablosu

Bileşen (Faktör)	Başlangıç Özdeğerleri			Karesi Alınmış Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans (%)	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans (%)	Kümülatif %
1	15.894	69.10	69.10	10.517	45.73	45.73
2	1.187	5.16	74.27	6.564	28.54	74.27
3	0.835	3.63	77.90			
4	0.734	3.19	81.09			
5	0.516	2.24	83.33			
6	0.430	1.87	85.20			
7	0.402	1.75	86.95			
8	0.347	1.51	88.46			
9	0.336	1.46	89.92			
10	0.297	1.29	91.21			
11	0.279	1.22	92.42			
12	0.253	1.10	93.52			
13	0.207	0.90	94.42			
14	0.193	0.84	95.26			
15	0.170	0.74	96.00			
16	0.161	0.70	96.70			
17	0.156	0.68	97.38			
18	0.134	0.58	97.96			
19	0.121	0.53	98.48			
20	0.105	0.46	98.94			
21	0.092	0.40	99.34			
22	0.079	0.34	99.68			
23	0.073	0.32	100.00			

Yenilenen faktör analizi sonrası, ölçeğin kalan 20 maddesinin de iki faktörlü bir yapı oluşturduğu görülmüştür (Tablo 3.4). 20 madde ile tekrarlanan faktör analizi sonrası ölçeğin yine iki faktörlü bir yapı oluşturduğu ve birinci faktörün toplam varyansın %47.09’unu, ikinci faktörün %29.09’unu ve birlikte toplam varyansın %76.18’ini açıkladığı bulunmuştur.

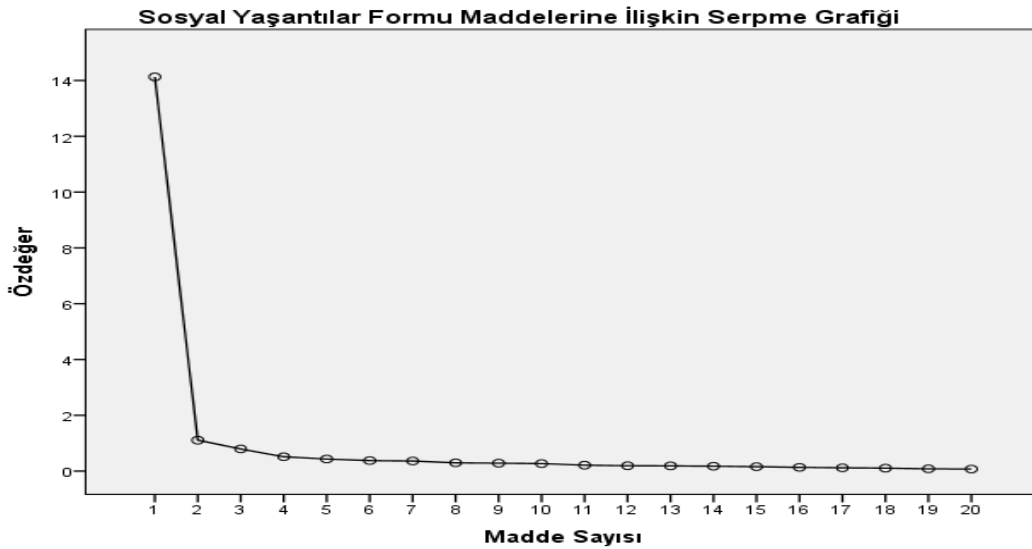
Tablo 3.4

Ölçeğin Yenilenen Özdeğer Tablosu

Bileşen (Faktör)	Başlangıç Özdeğerleri			Karesi Alınmış Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans (%)	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans (%)	Kümülatif %
1	14.128	70.64	70.64	9.418	47.09	47.09
2	1.108	5.54	76.18	5.819	29.09	76.18
3	0.794	3.97	80.15			
4	0.514	2.57	82.72			
5	0.432	2.16	84.88			
.						
.						
.						
20	0.074	0.37	100.00			

Metot: Temel Bileşenler Analizi

Ölçek maddelerine ilişkin serpm grafiği (Şekil 3.1) ve özdeğer tablosu birlikte incelendiğinde ölçeğin iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu teyit edilmektedir. Şekilden görüldüğü gibi 3 ve daha sonraki noktalardan sonraki bileşenlerin varyansa yaptıkları katkı son derece küçük ve birbirine yakın derecelerde olmaktadır. Büyüköztürk'e (2007) göre serpm grafiğinde takip edilen yüksek ivmeli, hızlı düşüşler önemli faktörlerin sayısı hakkında önemli bilgiler verir.

Şekil 3.1. Ölçeğin Yenilenen Özdeğer Tablosu

Ölçeğin 20 maddesi ile yapılan faktör analizi sonrası maddelerin aldıkları yük değerleri ise aşağıda, Tablo 3.5'de verilmiştir.

Tablo 3.5

Ölçeğin Faktör Yükleri

Madde	Bileşen	
	Faktör 1	Faktör 2
Madde 2	0.820	
Madde 3	0.810	
Madde 15	0.708	
Madde 16	0.698	
Madde 1	0.693	
Madde 6	0.608	
Madde 7	0.585	
Madde 4	0.584	
Madde 5	0.580	
Madde 13	0.564	
Madde 8	0.548	
Madde 11	0.544	
Madde 12	0.401	
Madde 9	0.390	
Madde 22		0.808
Madde 21		0.775
Madde 20		0.730
Madde 17		0.663
Madde 23		0.601
Madde 19		0.514

Döndürme Metodu: Varimax with Kaiser Normalization

Ölçeğin 20 maddesine ait döndürülmüş matris analizi sonucu yük değerleri ve faktör yapıları yukarıda, Tablo 3.5’de özetlenmiştir. Döndürülmüş matris analizi sonucu; ölçeğin birinci boyutunda yer alan 14 maddenin faktör yüklerinin 0.390 ile 0.820 arasında ve ikinci boyutunda yer alan 6 maddenin faktör yüklerinin ise 0.514 ile 0.808 arasında değiştiği bulunmuştur. Faktör yükü 0.30’un altında herhangi bir madde olmadığı için sonraki analizlerden (ölçekten) çıkarılmasına gerek yoktur.

Faktör analizleri sonrası ölçeğin ve elde edilen faktörlerde yer alan maddelerin güvenilirlik analizleri için Alpha modeli ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerleri hesaplanmıştır (Tablo 3.6). Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçek ve alt boyutlarının güvenilirliği aşağıdaki gibi değerlendirilmiştir.

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek/boyut güvenilir değildir,

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin/boyutun güvenilirliği düşük,

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek/boyut oldukça güvenilir, ve

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek/boyut yüksek derecede güvenilirdir (Kalaycı, 2006: s. 405).

Tablo 3.6

Ölçeğin Madde ve Faktörlerine Yönelik Güvenirlik Analizi

Faktör/Madde	r	A	Faktöre Ait α katsayısı			
Faktör 1	1. Yeni arkadaş ortamlarına girmekten hoşlanırım.	0.549	0.911	0,913		
	2. Arkadaşlarımla çeşitli konular hakkında sohbet etmekten hoşlanırım.	0.669	0.906			
	3. Yalnız başıma oynamaktansa arkadaşlarımla oynamayı tercih ederim.	0.631	0.908			
	4. Yalnız başıma çalışmaktansa arkadaşlarımla çalışmayı tercih ederim.	0.606	0.909			
	5. Eşyalarımı arkadaşlarımla paylaşabilirim.	0.611	0.908			
	6. Üzgün hisseden arkadaşlarımı teselli etmeye çalışırım.	0.720	0.904			
	7. Arkadaşlarımla istek ve ihtiyaçlarımı önemserim.	0.666	0.906			
	8. Kendimi arkadaşlarımla yerime koyarak onları anlamaya çalışırım.					
	9. Bana verilen görevleri ve ödevlerimi zamanında yaparım.	0.611	0.908			
	11. Arkadaşlarımla haklarına saygı gösteririm.	0.628	0.908			
	12. Oyunlarda kurallara uyarım.	0.667	0.906			
	13. Okul ve sınıf kurallarına uymaya özen gösteririm.	0.551	0.911			
	15. Günlük yaşamımda, teşekkür ederim, günaydın, iyi günler, lütfen gibi sözleri kullanırım.	0.690	0.905			
	16. Gerekli durumlarda özür dilerim.	0.713	0.904			
	Faktör 2	17. Arkadaşlarımla yaptığı komikliklere uygun tepkiler veririm.	0.633		0.812	0,842
		19. Oyunlarda ya da yarışmalarda kaybettiğimde yenilgiyi kabul ederim.	0.602		0.817	
20. Öfkelensem de kavga etmem.		0.633	0.812			
21. Haksızlığa uğradığımı düşündüğümde, bunu konuşarak ifade edebilirim.		0.656	0.809			
22. Arkadaşlarımla yaşadığım sorunları konuşarak çözmeye çalışırım.		0.668	0.807			
23. Gerekli olduğunda çevremdeki insanlardan yardım alabilirim.		0.369	0.835			
Ölçek			0.928			

r = Düzeltilmiş madde toplam korelasyonu
 α = Madde silindiğinde Cronbach Alpha katsayısı

Ölçeğin birinci alt boyutunu Tablo 3.6'da yer alan 14 madde oluşturmaktadır. İlk faktör için güvenirlilik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha = .913$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer, faktörü oluşturan maddelerin arasında güvenirliliğin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Her hangi bir madde faktörden (alt boyuttan) silindiğinde α katsayısının (alt boyutun güvenirlilik katsayısının) yükselmeyeceği görüldüğünden (son sütun: .904 ile .911 arasında) 14 maddenin de bu faktör altında kalmasına karar verilmiştir. Faktörün maddelerine ait Madde-Toplam Korelasyon katsayıları da maddeler arasında yeterli ilişki olduğunu göstermektedir (.549 ile .720 arasında değişmektedir).

Ölçeğin ikinci faktörü için güvenirlilik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha = .842$ olarak bulunmuştur ve Tablo 3.6'da verilmiş alt maddeden/ifadeden oluşmaktadır. Faktör için bulunan güvenirlilik katsayısı değeri (α) ikinci faktörün maddeleri arasında da güvenirliliğinin yüksek derecede olduğunu göstermektedir. Her hangi bir madde faktörden (ikinci alt boyuttan) silindiğinde α katsayısının (alt boyutun güvenirlilik katsayısının) yükselmeyeceği görüldüğünden (son sütun: .807 ile .8.5 arasında) altı maddenin de bu faktör altında kalmasına karar verilmiştir. Faktörün maddelerine ait

Madde-Toplam Korelasyon katsayıları da maddeler arasında yeterli ilişki olduğunu göstermektedir (.369 ile .668 arasında değişmektedir).

İki faktör için yapılan madde analizleri sonrası 20 maddelik ölçeğin bütünü için güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha = .928$ olarak bulunmuştur. Bu değer, maddelerin tek bir boyut (ölçek) altında da kullanılabilceğini, maddeleri arasında yüksek derecede güvenilirliğinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.7

Sosyal Yaşantılar Formu Maddelerinin Ayırt Ediciliklerine İlişkin Bağımsız Gruplar t-testi (n = 504)

Faktör/Madde	Alt-Üst %27	Betimsel İst.			T-testi			
		n	\bar{X}	Ss	t	sd	p	
Faktör 1	s1	Alt %27	252	2.11	0,67	-10,11	502	0,000**
		Üst %27	252	2.66	0,54			
	s2	Alt %27	252	2.58	0,57	-10,75	502	0,000**
		Üst %27	252	2.98	0,14			
	s3	Alt %27	252	2.42	0,61	-12,25	502	0,000**
		Üst %27	252	2.94	0,26			
	s4	Alt %27	252	2.63	0,58	-9,32	502	0,000**
		Üst %27	252	2.98	0,15			
	s5	Alt %27	252	2.48	0,64	-10,61	502	0,000**
		Üst %27	252	2.94	0,25			
	s6	Alt %27	252	1.96	0,68	-12,62	502	0,000**
		Üst %27	252	2.64	0,51			
	s7	Alt %27	252	2.40	0,63	-13,64	502	0,000**
		Üst %27	252	2.96	0,20			
	s8	Alt %27	252	2.21	0,69	-14,54	502	0,000**
		Üst %27	252	2.90	0,31			
s9	Alt %27	252	2.47	0,58	-11,10	502	0,000**	
	Üst %27	252	2.92	0,27				
s11	Alt %27	252	2.48	0,63	-9,72	502	0,000**	
	Üst %27	252	2.90	0,29				
s12	Alt %27	252	2.17	0,75	-9,26	502	0,000**	
	Üst %27	252	2.71	0,51				
s13	Alt %27	252	2.57	0,55	-11,49	502	0,000**	
	Üst %27	252	2.98	0,15				
s15	Alt %27	252	2.58	0,61	-8,67	502	0,000**	
	Üst %27	252	2.94	0,24				
s16	Alt %27	252	2.61	0,57	-10,86	502	0,000**	
	Üst %27	252	3.00	0,06				
Faktör 2	s17	Alt %27	252	2.39	0,65	-13,56	502	0,000**
		Üst %27	252	2.97	0,18			
	s19	Alt %27	252	2.30	0,71	-14,69	502	0,000**
		Üst %27	252	2.97	0,17			
	s20	Alt %27	252	2.35	0,62	-16,09	502	0,000**
		Üst %27	252	2.99	0,11			
	s21	Alt %27	252	2.12	0,64	-20,55	502	0,000**
		Üst %27	252	2.98	0,15			
s22	Alt %27	252	2.17	0,61	-20,88	502	0,000**	
	Üst %27	252	2.98	0,13				
s23	Alt %27	252	2.26	0,65	-15,24	502	0,000**	
	Üst %27	252	2.93	0,25				

**Fark $p < .001$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3.7'de görüleceği üzere, faktör ve madde analizleri sonrası ölçeğin kalan 20 maddesine ilişkin yapılan ayırt edicilik testi (alt-üst %27.0 gruplarının maddelere ilişkin

puanlarının karşılaştırılması) sonucunda, tüm maddelerin .001 düzeyinde anlamlı bir şekilde ayırt edici özelliği olduğu görülmüştür.

Ayırt edicilik testi sonrası ölçeğin faktörlerinde yer alan maddelerin ortak özellikleri dikkate alınarak; Faktör 1'e, 'Sosyal Yaşam Becerisi' ve Faktör 2'ye ise 'Çatışma ve Sorun Çözme Becerisi' boyutu denmesinin uygun olacağına karar verilmiştir.

Son olarak ölçeğin geneli ile alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir (Tablo 3.8). Değişkenler arasında bulunan ilişkiler (korelasyonlar) aşağıdaki kriterlere göre değerlendirilmiştir;

R	İlişki
0.00-0.25	Çok Zayıf
0.26-0.49	Zayıf
0.50-0.69	Orta
0.70-0.89	Yüksek
0.90-1.00	Çok Yüksek (Kalaycı, 2006, s.116)

Tablo 3.8

Sosyal Yaşantılar Formunun Genel ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları (n = 935)

Boyut/Ölçek	\bar{X}	ss	SYB	ÇSÇB	SDU (Genel)
Sosyal Yaşam Becerisi (SYB)	2.67	0.24	r = 1	.634** 0.000	.872** 0.000
Çatışma ve Sorun Çözme Becerisi (ÇSÇB)	2.66	0.32	r = 1	1	.931** 0.000
Sosyal /Duygusal Uyum (SDU)	2.66	0.25	r = 1	1	1

**Korelasyon (ilişki) 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Sosyal Yaşantılar Becerisi boyutu ile Çatışma ve Sorun Çözme Becerisi boyutu arasında pozitif yönde ve orta düzeyde ($r_{SYB*ÇSÇB} = .634; p < .001$), Sosyal Yaşantılar Becerisi boyutu ile ölçeğin geneli arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde güçlü bir ilişki ($r_{SYB*SDU} = .872, p < .001$) ve Çatışma ve Sorun Çözme Becerisi boyutu ile ölçeğin geneli arasında pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde güçlü bir ilişki ($r_{ÇSÇB*SDU} = .931, p < .001$) vardır.

3.4. Verilerin Toplanması

2016-2017 eğitim- öğretim yılı sonbahar döneminde ilkokul ve ortaokula devam eden öğrencilerle okul yönetimleri ve sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucu uygulamalar yapılmıştır. Uygulamacı öğrencilere anketin nasıl doldurulması gerektiği hakkında ön bilgilendirme yapmış, uygulama yapmadan önce bu çalışmanın bilimsel bir araştırma için kullanılacağı, cevapların gizli tutulacağı ve verilen cevapların doğruluğunun çalışmanın doğru sonuçlara ulaşabilmek açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Öğrencilerin anketteki “kişisel bilgiler” bölümünü doldurmaları sağlanmış, ardından anketin “bilgi teknolojileri kullanma alışkanlıkları” bölümü ve “sosyal yaşantı formu” sırasıyla uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

İlköğretim 3.- 6. sınıf öğrencilerinden Kişisel Bilgiler Formu, Bilgi Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları Anketi ve Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği yoluyla elde edilen verilerin genel analizleri için SPSS 20.0 paket programı kullanılmıştır.

Veriler ile analizlere geçilmeden önce eksiklikleri olup olmadığı, bir yanlışlık barındırıp barındırmadıkları ve araştırmanın amacı ile belirlenen sınırlar içinde olup olmadıkları keşfedici veri analizi ile (Exploratory Data Analysis) kontrol edilmiştir. Bundan sonra ise bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki dağılımlarının normallik varsayımlarına uygunluğu *Kolmogorov-Smirnov (K-S)* ile incelenmiş, normal dağılımı görülen değişkenler için parametrik testler, normal dağılımı görülmeyen değişkenler için ise parametrik olmayan (non-parametrik) testler uygulanmıştır.

Araştırma ile elde edilen verilerle ilgili aşağıdaki istatistikî çözümlenmeler yapılmıştır:

- 1) Örnekleme oluşturan öğrencilerin kişisel (demografik) özelliklerini ve bazı bilgi teknolojilerini kullanma alışkanlıklarını özetlemek açısından, değişkenlerinin frekans (f), yüzdeleri (%) hesaplanmıştır.
- 2) Öğrencilerin, Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği alt boyut ve geneli için ve bilgi teknolojilerini kullanma alışkanlıklarına ilişkin bazı değişkenlerin puanlarının ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (ss) değerleri hesaplanmıştır.

3) Öğrencilerin, bilişim teknolojilerini kullanma alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği puanlarının, demografik özelliklerine bağlı olarak farklılaşma gösterip göstermediği, normallik varsayımının sağlandığı durumlarda ilişkisiz (bağımsız) gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile normallik varsayımının sağlanmadığı durumda ise non-parametrik Kruskal-Wallis ve Ki-Kare (Chi-Square) testi ile incelenmiştir. ANOVA testi sonrası anlamlı fark bulunduğunda, hangi gruplar arasında fark olduğunu tespit etmek üzere post-hoc Scheffe testi, Kruskal-Wallis testi sonrası anlamlı fark bulunduğu durumda ise hangi gruplarlar arasında fark olduğunu bulmak üzere post-hoc Mann-Whitney testi uygulanmıştır.

Tüm istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Anlamlılık değeri .05'ten küçük ($p < .05$) bulunduğunda bağımsız değişkelerin grupları (kategorileri) arasındaki farklılıklar ve ilişkiler “anlamlı” olarak kabul edilmiş ve sonuçlar buna göre değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 4: BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, 3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilgisayar kullanma alışkanlıkları ile sosyal-duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için ele alınan amaçlar doğrultusunda yapılan istatistikî analizlere yer verilmiştir. Bulgular ve bunlara ait sonuçlar, araştırmanın amaçlarına/problemlerine uygun bir sıra ile tablolar halinde, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

4.1. 3.- 6. Sınıf Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıklarına Yönelik Bulgular

Bu alt bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin önce genel olarak bilişim teknolojilerini kullanım alışkanlıkları özetlenmiş, daha sonra ise bu alışkanlıklarının sınıf, cinsiyet, anne-babanın eğitim durumu, okul türü ve yaşanılan ilçenin sosyoekonomik durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

4.1.1. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarına Yönelik Bulgular

Tablo 4.1’de görüldüğü üzere, öğrencilerin büyük bir kısmı bilgisayarı iyi kullanmayı bildiklerini düşündükleri görülmektedir. Öğrencilerin sadece %2.2’si bilgisayar kullanmayı hiç bilmediğini ve %6.3’ü yeterince kullanmayı bildiklerini ifade etmektedir. Öğrencilerin %20.4’ü orta, %32.4’ü iyi düzeyde ve %38.6’sı çok iyi düzeyde bilgisayar kullanmayı bildiklerini belirtmektedir. Öğrencilerin genel olarak bilgisayarı kullanmayı bilme düzeyleri, $\bar{X}_{\text{Bilgisayar}} = 3.99 \pm 1.02$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4.1

Öğrencilerin Bilgisayar Kullanmayı Bilme Düzeyleri

Değişken	Grup	f	%
Bilgisayarı kullanmayı bilme düzeyi	Hiç bilmiyorum	21	2.2
	Yeterince iyi kullanmayı biliyorum	59	6.3
	Orta düzeyde kullanmayı biliyorum	191	20.4
	İyi düzeyde kullanmayı biliyorum	303	32.4
	Çok iyi düzeyde kullanmayı biliyorum	361	38.6
	Toplam	935	100.0

Tablo 4.2'ye göre; öğrencilerin tablet kullanmayı bilme düzeyleri bilgisayar kullanma düzeylerine benzemekle birlikte, oranlar tablet lehine biraz daha yüksektir. Öğrencilerin sadece %1.9'u tablet kullanmayı hiç bilmediğini ve %4.4'ü yeterince kullanmayı bildiklerini ifade etmektedir. Öğrencilerin %10.6'sı orta, %24.1'i iyi düzeyde ve %59'u çok iyi düzeyde tablet kullanmayı bildiklerini belirtmektedir. Öğrencilerin genel olarak tableti kullanmayı bilme düzeyleri, $\bar{X}_{\text{Tablet}} = 4.34 \pm 0.97$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4.2

Öğrencilerin Tablet Kullanmayı Bilme Düzeyleri

Değişken	Grup	f	%
Tableti kullanma düzeyi	Hiç bilmiyorum	18	1.9
	Yeterince iyi kullanmayı biliyorum	41	4.4
	Orta düzeyde kullanmayı biliyorum	99	10.6
	İyi düzeyde kullanmayı biliyorum	225	24.1
	Çok iyi düzeyde kullanmayı biliyorum	552	59.0
	Toplam	935	100.0

Tablo 4.3'e göre öğrencilerin akıllı telefonu kullanmayı bilme düzeyleri tablet kullanma düzeylerine çok benzemektedir. Öğrencilerin %5'i akıllı telefon kullanmayı hiç bilmediğini ve %5.9'u yeterince kullanmayı bildiğini söylerken, öğrencilerin %11.3'ü akıllı telefonu kullanmayı orta, %23.2'si iyi düzeyde ve %54.5'i çok iyi düzeyde bildiklerini belirtmektedir. Öğrencilerin genel olarak akıllı telefonu kullanmayı bilme düzeyleri, $\bar{X}_{\text{Akıllı Telefon}} = 4.16 \pm 1.15$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4.3

Öğrencilerin Akıllı Telefon Kullanmayı Bilme Düzeyleri

Değişken	Grup	f	%
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	Hiç bilmiyorum	47	5.0
	Yeterince iyi kullanmayı biliyorum	55	5.9
	Orta düzeyde kullanmayı biliyorum	106	11.3
	İyi düzeyde kullanmayı biliyorum	217	23.2
	Çok iyi düzeyde kullanmayı biliyorum	510	54.5
	Toplam	935	100.0

Tablo 4.4'e göre; araştırmaya katılan öğrencilerin %80.4'ünün evinde bilgisayar, %73.6'sının tablet ve %79.1'inin akıllı telefon vardır.

Tablo 4.4

Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olmasına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Evde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olma Durumu	Bilgisayar		Tablet		Akıllı telefon	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Var	752	80.4	688	73.6	740	79.1
Yok	163	17.4	222	23.7	174	18.6
Boş	20	2.1	25	2.7	21	2.2
Toplam	935	100.0	935	100.0	935	100.0

Tablo 4.5'e göre; öğrencilerin bilgisayar (%44.0), tablet (%42.0) ve akıllı telefonu (%52.2) en sık kullandıkları süre 1 saatten azdır. Süre arttıkça kullanma oranları da düşmektedir. '5 saat ve üstü' süresi bilgisayar kullanımı için %4.3; tablet kullanımı için %2.9 ve akıllı telefon kullanımı için %3.0'tür.

Tablo 4.5

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Her Bir Kullanışta Kullanma Sürelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Bilgisayarı, tableti ve akıllı telefonu bir oturumda ortalama kullanma süresi	Bilgisayar		Tablet		Akıllı telefon	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
1 saatten az	411	44.0	393	42.0	488	52.2
1-2 saat	292	31.2	276	29.5	205	21.9
3-4 saat	64	6.8	54	5.8	65	7.0
5 saat ve üstü	40	4.3	27	2.9	28	3.0
Boş	128	13.7	185	19.8	149	15.9
Toplam	935	100.0	935	100.0	935	100.0

Öğrencilerin bilgisayar, tablet gibi araçları haftanın hangi gün ve saatlerinde kullandıklarına ilişkin frekans ve yüzde dağılım tablosu (Tablo 4.6) bize öğrencilerin hafta içi günlerinde daha çok 15.00 - 21.00 arasında bir yığılma olduğunu göstermektedir. Hafta sonuna bakıldığında ise cumartesi ve pazar günü bu cihazların kullanım zamanlarının birbirine benzediği ve pazartesi - cumadan farklı olarak neredeyse tüm güne yayıldığını göstermektedir.

Tablo 4.6

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatlerde Kullandıklarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Gün ve saatler	Pazartesi		Salı		Çarşamba		Perşembe		Cuma		Cumartesi		Pazar	
	<i>f</i>	%	<i>F</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
06.00-09.00	120	12.8	64	6,8	64	6,8	73	7,8	65	7,0	100	10,7	81	8.7
09.00-12.00	43	4.6	53	5,7	49	5,2	43	4,6	40	4,3	97	10,4	89	9.5
12.00-15.00	81	8.7	58	6,2	80	8,6	54	5,8	75	8,0	165	17,6	172	18.4
15.00-18.00	206	22.0	169	18,1	184	19,7	174	18,6	196	21,0	160	17,1	177	18.9
18.00-21.00	131	14.0	165	17,6	143	15,3	178	19,0	174	18,6	166	17,8	170	18.2
21.00-24.00	37	4.0	51	5,5	43	4,6	49	5,3	60	6,4	102	10,9	86	9.2
Boş	317	33.9	375	40.1	372	39.8	364	38.9	325	34.7	145	15.5	160	17.1
Toplam	935	100.0	935	100.0	935	100.0	935	100.0	935	100.0	935	100.0	935	100.0

Öğrencilerin akıllı telefonu kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları haftanın gün ve saatleri, bir önceki cihazları kullanma zamanları ile paralellik göstermektedir (Tablo 4.7). Öğrenciler, hafta içi günlerinde daha çok 15.00-21.00 saatleri arası akıllı telefon kullanarak internete girmekte ve oyun oynamaktadır. Hafta sonu ise bütün güne, birbirine yakın oranlarla yayılmaktadır.

Tablo 4.7

Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdikleri ve Oyun Oynadıkları Gün ve Saatlere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Gün ve saatler	Pazartesi		Salı		Çarşamba		Perşembe		Cuma		Cumartesi		Pazar	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
06.00-09.00	105	11.2	47	5.0	59	6.3	55	5.9	54	5.8	60	6.4	76	8.1
09.00-12.00	49	5.2	49	5.2	50	5.3	29	3.1	39	4.2	83	8.9	81	8.7
12.00-15.00	65	7.0	44	4.7	69	7.4	54	5.8	69	7.4	123	13.2	125	13.4
15.00-18.00	150	16.0	142	15.2	142	15.2	140	15.0	144	15.4	152	16.3	147	15.7
18.00-21.00	140	15.0	169	18.1	141	15.1	166	17.8	169	18.1	156	16.7	148	15.8
21.00-24.00	40	4.3	36	3.9	39	4.2	45	4.8	51	5.5	86	9.2	87	9.3
Boş	386	41.3	448	47.9	435	46.5	446	47.6	409	43.6	275	29.3	271	29.0
Toplam	935	100,0	935	100,0	935	100,0	935	100,0	935	100,0	935	100,0	935	100,0

Tablo 4.8'e göre; öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu daha çok hangi amaçla kullandıklarına ilişkin yaptıkları değerlendirmeler sonucunda hesaplanan ortalama puan ve standart sapma değerlerine göre, öğrenciler bu cihazları en çok ödev yapmak için ($\bar{X}_{\text{Madde 6}} = 2,86 \pm 0,98$) ve en az da yeni insanlarla tanışmak için ($\bar{X}_{\text{Madde 9}} = 1,44 \pm 0,78$) kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.8

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Daha Çok Hangi Amaçla Kullandıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Kullanma Amacı	\bar{X}	SS
1-Film seyretmek için kullanırım.	2.10	0.82
2-Müzik dinlemek için kullanırım.	2.46	0.98
3-Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanırım.	2.44	1.04
4-Oyun oynamak için kullanırım.	2.81	0.99
5-Haberleri takip etmek için kullanırım.	1.80	0.97
6-Ödev yapmak için kullanırım.	2.86	0.98
7-Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanırım.	2.68	1.06
8-Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanırım.	2.17	1.05
9-Yeni insanlarla tanışmak için kullanırım.	1.44	0.78
10-Alışveriş yapmak için kullanırım.	1.45	0.79
11-Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanırım.	2.74	0.97
12-Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için kullanırım.	2.01	1.00
13-Elektronik posta göndermek için kullanırım.	1.57	0.87
14-Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanırım.	2.18	1.11
15-Diğer	2.99	0.64

Tablo 4.9’da öğrencilerin bir süredir yaşadıkları sorunların en sık olanından en az olanına göre dağılımları verilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere öğrencilerin en sık yaşadıkları sorun kendilerini yorgun hissetme durumudur (%47.0). Bunu, göz yorgunluğu (%36.0) ve baş ağrısı takip etmektedir (%34.3). Öğrencilerin, bir süredir en az yaşadıkları sorun ise (‘Diğer’ seçeneği hariç) yemek yeme düzenlerinin bozulması ile ilgili olandır (%14.2).

Tablo 4.9

Öğrencilerin Bir Süredir Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorun	f	%
Kendimi yorgun hissedirim	444	47.5
Göz yorgunluğu yaşarım	337	36.0
Baş ağrısı yaşarım	321	34.3
Uykusuz kalırım	301	32.2
Ağrılarım olur (eklem/kas)	209	22.4
Fazla abur-cubur yerim	199	21.3
Yemek yeme düzenim bozulur	133	14.2
Diğer	41	4.4

Tablo 4.10’a göre; araştırmaya katılan öğrencilerin %16.5’i tedavi gördükleri/ilacı almalarını gerektirir bir hastalıkları olduğunu, %80.9’u ise olmadığını belirtmiştir.

Tablo 4.10

Öğrencilerin Tedavi Gördükleri Bir Hastalıklarının Olup Olmadığına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Hastalık	<i>f</i>	%
Evet	154	16.5
Hayır	756	80.9
Boş	25	2.7
Toplam	935	100.0

4.1.2. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Sınıf Düzeyine Göre Farklaşp Farklaşmadığına Yönelik Bulgular

Yapılan ANOVA testi (tek yönlü varyans analizi) sonucunda, öğrencilerin sınıflarının bilgisayar ve tableti kullanmayı bilme düzeylerinde anlamlı bir farka neden olmazken, akıllı telefonu kullanmayı bilme düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [$F_{(3; 931)} = 9.29$ ve $p < .001$] (Tablo 4.11). Hangi sınıf öğrencilerinin akıllı telefon kullanma düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu araştırmaya yönelik yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 6. sınıf öğrencileri, 3 ve 4. sınıf öğrencilerine göre akıllı telefonu daha iyi düzeyde kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 3.94$; $\bar{X}_{4. sınıf} = 4.01$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 4.44$).

Tablo 4.11

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanmayı Bilme Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi

Değişken	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Anlamlı Farklar Testi
		N	\bar{X}	ss	F	Sig.	
Bilgisayarı kullanma düzeyi	3. sınıf	200	4.07	1.19	1.08	0.359	-
	4. sınıf	249	4.03	1.08			
	5. sınıf	241	3.91	0.98			
	6. sınıf	245	3.96	0.84			
Tableti kullanma düzeyi	3. sınıf	200	4.40	1.07	0.71	0.547	-
	4. sınıf	249	4.30	1.04			
	5. sınıf	241	4.29	0.93			
	6. sınıf	245	4.38	0.82			
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	3. sınıf	200	3.94	1.33	9.29	0.000**	3, 4 ile 6
	4. sınıf	249	4.01	1.25			
	5. sınıf	241	4.22	1.08			
	6. sınıf	245	4.44	0.86			

Tablo 4.12'ye göre; öğrencilerin sınıfları ile evlerinde tablet olması arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, sınıf ile bilgisayar ve akıllı telefon arasında anlamlı bir ilişki

bulunmuştur. 6. sınıfa giden öğrencilerin evlerinde bilgisayar bulunma ihtimali diğer sınıflardaki öğrencilerden daha fazladır ($X^2 = 11.18$; $sd = 3$ ve $p = .011$). İkinci olarak, 6. sınıfa giden öğrencilerin evlerinde akıllı telefon bulunma ihtimalinin 3. sınıflara giden öğrencilerden daha fazla olduğu bulunmuştur ($X^2 = 15.18$; $sd = 3$ ve $p = .002$).

Tablo 4.12

Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle Sınıf Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Cihaz/Sınıf		Sınıf				Ki-Kare testi		
		3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	X^2	sd	P
Evde bilgisayar	Var	152	190	197	213	11.18	3	0.011*
	Yok	44	51	40	28			
Evde tablet	Var	148	183	179	178	0.19	3	0.980
	Yok	46	60	56	60			
Evde akıllı telefon	Var	145	193	188	214	15.18	3	0.002*
	Yok	49	48	50	27			

* $p < .05$

Yapılan ANOVA testi sonucunda, öğrencilerin sınıflarının bilgisayar ve akıllı telefonu kullanma sürelerinde anlamlı bir farka neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.13). Öğrencilerin sınıfı tableti kullanma sürelerinde ise anlamlı bir farklılaşmaya neden olmamaktadır ($p = .082$).

1) Öğrencilerin sınıf düzeyleri, onların bilgisayarı kullanma sürelerinde farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 8.31$ ve $p = .000$]. Hangi sınıf öğrencilerinin bilgisayar kullanma sürelerinde fark olduğunu araştırmaya yönelik yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 6. sınıf öğrencileri bilgisayarı, 3, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinden daha uzun süre kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 1.57$; $\bar{X}_{4. sınıf} = 1.65$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 1.63$; ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 1.88$).

2) Öğrencilerin sınıf düzeyleri, onların akıllı telefonu kullanma sürelerinde de farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 6.09$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 6. sınıf öğrencileri akıllı telefonu da 3, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinden daha uzun süre kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 1.40$; $\bar{X}_{4. sınıf} = 1.47$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 1.50$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 1.72$).

Tablo 4.13

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Değişken	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Anlamli Farklar Testi
	n	\bar{X}	Ss	F	p	
Bilgisayarı kullanma süresi	200	1.57	0.73	8.31	0.000**	6 ile 1. 2. 3
	249	1.65	0.85			
	241	1.63	0.67			
	245	1.88	0.95			
Tableti kullanma süresi	200	1.55	0.74	3.24	0.082	-
	249	1.73	0.85			
	241	1.52	0.67			
	245	1.67	0.81			
Akıllı telefonu kullanma süresi	200	1.40	0.70	6.09	0.000**	6 ile 1. 2. 3
	249	1.47	0.79			
	241	1.50	0.75			
	245	1.72	0.87			

Tablo 4.14'e göre; araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile bilgisayar, tablet gibi araçları kullandıkları gün ve saat arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile incelenmiş ve haftanın tüm günleri için bu cihazları kullanma saatleri ile sınıfları arasında anlamlı ilişki olduğu 0.001 ($p < .001$) düzeyinde bulunmuştur. Hangi saatlerde hangi sınıf öğrencilerinin bu cihazları daha çok kullandıkları Ki-Kare testindeki "Adjusted Residuals" değerlerine bakılarak incelenmiştir. Buna göre, hafta içi günlerin tümünde de 3, 4 ve 5. sınıf öğrencileri bilgisayar, tablet gibi araçları 06:00 ile 21:00 saatleri içinde farklı oranlarda 6. sınıf öğrencilerinden daha çok kullanırken, saat 21:00 ile 24:00 arası 6. sınıf öğrencileri bu cihazları daha çok kullanmaktadır. Hafta sonu ise (cumartesi ve pazar günleri), 6. sınıflar günün tüm zamanlarında bu cihazları diğer öğrencilerden daha çok kullanmaktadır.

Tablo 4.14

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatte Kullandığı Durumu İle Sınıf Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	Sınıf (n)				Ki-Kare		
	3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	X ²	Sd	P
Pazartesi	119	140	165	194	124.54	15	0.000**
Salı	102	121	162	175	102.28	15	0.000**
Çarşamba	103	114	156	190	90.71	15	0.000**
Perşembe	107	122	153	189	84.84	15	0.000**
Cuma	106	129	179	196	91.16	15	0.000**
Cumartesi	153	211	210	216	51.21	15	0.000**
Pazar	153	208	208	206	43.28	15	0.000**

Tablo 4.15'e göre; Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile akıllı telefon ile internete girdiği ve oyun oynadığı gün ve saatler arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-Kare testi ile incelenmiş ve haftanın tüm günleri için anlamlı bir ilişki olduğu 0.001 düzeyinde bulunmuştur. sınıflara bağlı olarak öğrencilerin akıllı telefon ile internete girdiği ve oyun oynadığı gün ve saatler karşılaştırıldığında, bir önceki analize benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Hafta içi günlerin tümünde de 3, 4 ve 5. sınıf öğrencileri daha çok 06:00 ile 21:00 saatleri içinde akıllı telefon ile internete girip oyun oynarken, 6. sınıf öğrencileri bu cihazlarla daha çok saat 21:00 ile 24:00 arasında internete girip oyun oynamaktadır. Hafta sonu ise, 6. sınıf öğrencileri günün tüm zamanlarında bu cihazlarla diğer öğrencilerden daha çok internete girip oynamaktadır.

Tablo 4.15

Öğrencilerin Akıllı Telefon Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Sınıf Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	Sınıf				Ki-Kare		
	3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	X ²	Sd	P
Pazartesi	104	115	146	184	109,21	15	0.000**
Salı	77	104	133	173	90,26	15	0.000**
Çarşamba	89	102	128	181	76,18	15	0.000**
Perşembe	79	105	131	174	80,45	15	0.000**
Cuma	82	121	142	181	56,70	15	0.000**
Cumartesi	124	161	173	202	41,37	15	0.000**
Pazar	121	169	173	201	57,52	15	0.000**

Araştırmaya katılan öğrencilerin, bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma amaçlarını öğrenmek amacıyla 'Diğer' seçeneği hariç 14 adet ifade verilmiştir. Yapılan

ANOVA testi sonucunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfın, 10 ifade (amaç) için farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.16). Buna göre;

1) Öğrencilerin sınıf düzeyleri, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu film seyretme amaçlı kullanma düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 4.17$ ve $p = .006$]. Hangi sınıf öğrencilerinin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu film seyretmek için kullanma düzeylerinde fark olduğunu araştırmaya yönelik yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 6. sınıf öğrencileri bu cihazları film seyretmek için, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinden daha çok kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 2.04$; $\bar{X}_{4. sınıf} = 2.04$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 2.26$).

2) Öğrencilerin sınıf düzeyleri, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu müzik dinleme amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 13,30$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 3. sınıf öğrencileri bu cihazları müzik dinlemek için, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinden daha az kullanmaktadır. Yine, 4. sınıf öğrencileri bu cihazları müzik dinlemek için 6. sınıf öğrencilerinden daha az kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 2.17$; $\bar{X}_{4. sınıf} = 2.37$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 2.55$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 2.72$).

3) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf, onların cihazları program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 11.38$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 3. sınıf öğrencileri bu cihazları program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için, 4, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinden daha az kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 2.10$; $\bar{X}_{4. sınıf} = 2.43$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 2.52$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 2.66$).

4) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu oyun oynamak amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 5.90$ ve $p = .001$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 3. sınıf öğrencileri bu cihazları oyun oynamak için 6. sınıf öğrencilerinden daha az kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 2.58$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 2.97$).

5) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu ödev yapmak amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 13.27$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 3 ve 4. sınıf öğrencileri bu

cihazları ödev yapmak için 5 ve 6. sınıf öğrencilerinden daha az kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 2.56$; $\bar{X}_{4. sınıf} = 2.78$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 3.10$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 2.97$).

6) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu aile ve arkadaşlarla iletişim kurma amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 35.97$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 3. sınıf öğrencileri bu cihazları aile ve arkadaşlarla iletişim kurma amaçlı olarak 4, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinden ve 4. sınıf öğrencileri de 5 ve 6. sınıf öğrencilerinden daha az kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 2.13$; $\bar{X}_{4. sınıf} = 2.55$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 2.97$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 2.98$).

7) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu tanıdıklarıyla uzun süreli sohbet amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 30.92$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 3 ve 4. sınıf öğrencileri bu cihazları tanıdıklarıyla uzun süreli sohbet için 5 ve 6. sınıf öğrencilerinden daha az kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 1.73$; $\bar{X}_{4. sınıf} = 1.98$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 2.35$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 2.56$).

8) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu merak ettiği konuları araştırmak ve bilgi edinmek amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 3.04$ ve $p = .028$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 3. sınıf öğrencileri bu cihazları merak ettiği konuları araştırmak ve bilgi edinmek için 5 ve 6. sınıf öğrencilerinden daha az kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 2.52$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 2.88$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 2.84$).

9) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu elektronik posta gönderme amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 6.27$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 3. sınıf öğrencileri bu cihazları elektronik posta göndermek için 5 ve 6. sınıf öğrencilerinden daha az kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 1.40$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 1.68$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 1.68$).

10) Son olarak, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu sosyal paylaşım ortamlarına katılma amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(3; 931)} = 30.80$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 3. sınıf öğrencileri bu cihazları sosyal paylaşım ortamlarına katılma amaçlı olarak

4, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinden ve 4. sınıf öğrencileri de 6. sınıf öğrencilerinden daha az kullanmaktadır ($\bar{X}_{3. sınıf} = 1.65$; $\bar{X}_{4. sınıf} = 2.13$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 2.24$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 2.61$).

Tablo 4.16

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Değişken	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Anlamlı Fark
		n	\bar{X}	ss	F	P	
Film seyretmek için	3. sınıf	200	2.04	0.80	4.17	0.006*	6 ile 3, 4
	4. sınıf	249	2.04	0.82			
	5. sınıf	241	2.06	0.77			
	6. sınıf	245	2.26	0.86			
Müzik dinlemek için	3. sınıf	200	2.17	0.86	13.30	0.000**	3 ile 5, 6 4 ile 6
	4. sınıf	249	2.37	0.98			
	5. sınıf	241	2.55	0.98			
	6. sınıf	245	2.72	1.00			
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanım.	3. sınıf	200	2.10	0.99	11.38	0.000**	3 ile 4, 5, 6
	4. sınıf	249	2.43	1.04			
	5. sınıf	241	2.52	0.99			
	6. sınıf	245	2.66	1.05			
Oyun oynamak için kullanım.	3. sınıf	200	2.58	0.97	5.90	0.001*	3 ile 6
	4. sınıf	249	2.81	1.00			
	5. sınıf	241	2.83	0.95			
	6. sınıf	245	2.97	0.99			
Haberleri takip etmek için kullanım.	3. sınıf	200	1.77	1.00	1.65	0.177	-
	4. sınıf	249	1.74	1.04			
	5. sınıf	241	1.92	0.95			
	6. sınıf	245	1.77	0.89			
Ödev yapmak için kullanım.	3. sınıf	200	2.56	1.08	13.27	0.000**	3, 4 ile 5, 6
	4. sınıf	249	2.78	1.05			
	5. sınıf	241	3.10	0.84			
	6. sınıf	245	2.97	0.87			
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanım.	3. sınıf	200	2.13	1.00	35.97	0.000**	3 ile 4, 5, 6 4 ile 5, 6
	4. sınıf	249	2.55	1.02			
	5. sınıf	241	2.97	0.97			
	6. sınıf	245	2.98	1.02			
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanım.	3. sınıf	200	1.73	0.91	30.92	0.000**	3, 4 ile 5, 6
	4. sınıf	249	1.98	0.96			
	5. sınıf	241	2.35	1.03			
	6. sınıf	245	2.56	1.08			
Yeni insanlarla tanışmak için kullanım.	3. sınıf	200	1.41	0.74	0.99	0.396	-
	4. sınıf	249	1.40	0.79			
	5. sınıf	241	1.43	0.77			
	6. sınıf	245	1.51	0.82			

*Fark $p < .05$ düzeyinde, **fark $p < .001$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4.16 (Devam)

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Değişken	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Anlamlı Fark
		n	\bar{X}	ss	F	p	
Alışveriş yapmak için kullanırım.	3. sınıf	200	1.44	0.75	0.15	0.928	-
	4. sınıf	249	1.43	0.82			
	5. sınıf	241	1.45	0.78			
	6. sınıf	245	1.48	0.83			
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanırım.	3. sınıf	200	2.52	0.99	3.04	0.028*	3 ile 5, 6
	4. sınıf	249	2.69	1.00			
	5. sınıf	241	2.88	0.96			
	6. sınıf	245	2.84	0.93			
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için kullanırım.	3. sınıf	200	1.87	1.00	2.27	0.079	-
	4. sınıf	249	1.99	1.02			
	5. sınıf	241	2.11	0.99			
	6. sınıf	245	2.04	1.01			
Elektronik posta göndermek için kullanırım.	3. sınıf	200	1.40	0.72	6.27	0.000**	3 ile 5, 6
	4. sınıf	249	1.48	0.83			
	5. sınıf	241	1.68	0.94			
	6. sınıf	245	1.68	0.91			
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanırım.	3. sınıf	200	1.65	0.91	30.80	0.000**	3 ile 4, 5, 6 4 ile 6
	4. sınıf	249	2.13	1.16			
	5. sınıf	241	2.24	1.04			
	6. sınıf	245	2.61	1.07			

Tablo 4.17'ye göre; öğrencilerin sınıflarına bağlı olarak bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanması ile bir süredir yaşadığı sorunlar arasında ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile incelenmiş ve öğrencilerin sınıfları ile sadece ağrıları (kas/eklem) arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($X^2 = 9.50$; $sd = 3$ ve $p = .023$). Test sonucuna göre 6. sınıf öğrencileri (%28.2) 3. sınıf öğrencilerinden (%16.0) daha çok ağrı sorunu yaşamaktadır. Diğer sorunlar bakımından ise öğrencilerin sınıflarının ayırt ediciliği olmadığı anlaşılmaktadır ($p > .05$).

Tablo 4.17

Öğrencilerin Sınıflarına Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Sorun		Sınıf (n)				Ki-Kare testi		
		3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	X^2	sd	p
Kendimi yorgun hissederim	Evet	98	117	111	118	0.45	3	0.930
	Hayır	102	132	130	127			
Uykusuz kalırım	Evet	67	78	70	86	2.29	3	0.515
	Hayır	133	171	171	159			
Ağrılarım olur (eklem/kas)	Evet	32	56	52	69	9.50	3	0.023*
	Hayır	168	193	189	176			
Göz yorgunluğu yaşarım	Evet	79	94	76	88	3.48	3	0.324
	Hayır	121	155	165	157			
Baş ağrısı yaşarım	Evet	74	81	80	86	1.19	3	0.755
	Hayır	126	168	161	159			
Yemek yeme düzenim bozulur	Evet	35	40	29	29	4.54	3	0.209
	Hayır	165	209	212	216			
Fazla abur-cubur yerim	Evet	38	52	49	60	2.28	3	0.516
	Hayır	162	197	192	185			

4.1.3. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Cinsiyete Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

Tablo 4.18’de görüldüğü üzere, yapılan t-testi sonucuna göre öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır ($p < .05$). Buna göre;

1) Kız ve erkek öğrencilerin bilgisayar kullanma düzeyleri anlamlı bir şekilde farklı olup bu fark erkek öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 4.53$ ve $p = .000$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, erkek öğrencilerin bilgisayarı kullanma düzeyleri daha yüksektir ($\bar{X}_{Kız} = 3.83$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 4.13$).

2) Kız ve erkek öğrencilerin tableti kullanma düzeyleri de anlamlı bir şekilde farklı olup bu fark yine erkek öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 2.31$ ve $p = .021$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, erkek öğrencilerin tableti kullanma düzeyleri daha yüksektir ($\bar{X}_{Kız} = 4.26$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 44.41$).

3) Kız ve erkek öğrencilerin akıllı telefonu kullanma düzeyleri de anlamlı bir şekilde farklı olup bu fark yine erkek öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 2.02$ ve $p = .044$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, erkek öğrencilerin akıllı telefonu kullanma düzeyleri daha yüksektir ($\bar{X}_{Kız} = 4.08$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 4.23$).

Tablo 4.18

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanmayı Bilme Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T-testi (n = 935)

Cihaz	Cinsiyet	Betimsel İst.			t-testi		
		n	\bar{X}	ss	t	sd	p
Bilgisayarı kullanma düzeyi	Kız	439	3.83	1.06	4.53	933	0.000**
	Erkek	496	4.13	0.96			
Tableti kullanma düzeyi	Kız	439	4.26	1.01	2.31	933	0.021*
	Erkek	496	4.41	0.91			
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	Kız	439	4.08	1.20	2.02	933	0.044*
	Erkek	496	4.23	1.10			

Tablo 4.19'a göre öğrencilerin cinsiyetleri ile evlerinde bilgisayar, tablet ve akıllı telefon olması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Başka bir ifadeyle, öğrencilerin evlerinde bilgisayar, tablet ve akıllı telefon olması cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 4.19

Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Cihaz/Cinsiyet		Cinsiyet		Ki-Kare testi		
		Kız (n)	Erkek (n)	X^2	sd	p
Evde bilgisayar	Var	355	397	0.02	1	0.881
	Yok	78	85			
Evde tablet	Var	313	375	2.68	1	0.102
	Yok	115	107			
Evde akıllı telefon	Var	357	383	2.24	1	0.135
	Yok	73	101			

Tablo 4.20'ye göre; yapılan t-testi sonucuna göre öğrencilerin bilgisayar ve tableti kullanma süreleri cinsiyetlerine göre farklılaşırken ($p = .000$), akıllı telefonu kullanma süreleri ise farklılaşmamaktadır ($p = .231$). Buna göre;

1) Kız ve erkek öğrencilerin bilgisayar kullanma süreleri anlamlı bir şekilde farklı olup bu fark erkek öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 7.14$ ve $p = .000$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, erkek öğrencilerin bilgisayar kullanma süreleri daha uzundur ($\bar{X}_{Kız} = 1.46$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 1.6$).

2) Kız ve erkek öğrencilerin tableti kullanma süreleri de anlamlı bir şekilde farklı olup bu fark yine erkek öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 3.87$ ve $p = .000$]. Gruplara ait ortalama

puanlara bakıldığında, erkek öğrencilerin tableti kullanma süreleri kız öğrencilerden daha uzundur ($\bar{X}_{Kız} = 1.50$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 1.72$).

Tablo 4.20

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t-testi (n = 935)

Cihaz	Cinsiyet	Betimsel İst.			t-testi		
		n	\bar{X}	ss	t	sd	p
Bilgisayarı kullanma süresi	Kız	439	1.46	0.69	7.14	933	0.000**
	Erkek	496	1.86	0.89			
Tableti kullanma süresi	Kız	439	1.50	0.69	3.87	933	0.000**
	Erkek	496	1.72	0.82			
Akıllı telefonu kullanma süresi	Kız	439	1.50	0.80	1.20	933	0.231
	Erkek	496	1.57	0.79			

**Fark $p < .001$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4.21'e göre; öğrencilerin cinsiyetleri ile bilgisayar, tablet gibi araçları kullandıkları gün ve saatler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Başka bir ifadeyle, öğrencilerin bilgisayar, tablet gibi araçları kullandıkları gün ve saatler cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 4.21

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatte Kullandığı Durumu İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	Cinsiyet		Ki-Kare		
	Kız (n)	Erkek (n)	X^2	Sd	p
Pazartesi	274	344	7.45	5	0.189
Salı	242	318	1.38	5	0.927
Çarşamba	241	322	3.86	5	0.570
Perşembe	247	324	3.93	5	0.560
Cuma	259	351	2.16	5	0.826
Cumartesi	351	439	8.09	5	0.152
Pazar	338	437	6.33	5	0.275

Tablo 4.22'ye göre; öğrencilerin cinsiyetleri ile akıllı telefonu kullanarak internete girdiği ve oyun oynadığı gün ve saatler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Başka bir ifadeyle, öğrencilerin akıllı telefonu kullanarak internete girdiği ve oyun oynadığı gün ve saatler cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 4.22

Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	Cinsiyet		Ki-Kare		
	Kız (n)	Erkek (n)	χ^2	sd	p
Pazartesi	237	312	1.90	5	0.862
Salı	212	275	2.78	5	0.735
Çarşamba	219	281	4.52	5	0.478
Perşembe	214	275	2.17	6	0.904
Cuma	225	301	4.10	5	0.536
Cumartesi	310	350	7.42	5	0.191
Pazar	299	365	5.46	5	0.363

Yapılan t-testi sonucunda öğrencilerin cinsiyetinin, amaçlara ilişkin 14 ifadeden 7'si için anlamlı bir farklılaşma nedeni olduğu bulunmuştur (Tablo 4.23). Buna göre;

1) Kız ve erkek öğrencilerin bu cihazları müzik dinleme amaçlı kullanma düzeylerinde anlamlı bir fark olup bu fark kız öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 2.94$ ve $p = .003$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, kız öğrencilerin cihazları müzik dinleme amaçlı kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Kız} = 2.56$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 2.38$).

2) Kız ve erkek öğrencilerin bu cihazları program, film, müzik, oyun vb. indirme/yükleme amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir fark olup bu fark erkek öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 7.41$ ve $p = .000$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, erkek öğrencilerin cihazları program, film, müzik, oyun vb. indirme/yükleme amaçlı kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Kız} = 2.18$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 2.67$).

3) Kız ve erkek öğrencilerin bu cihazları oyun oynama amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir fark olup bu fark yine erkek öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 9.48$ ve $p = .000$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, erkek öğrencilerin cihazları oyun oynama amaçlı kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Kız} = 2.50$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 3.08$).

4) Kız ve erkek öğrencilerin bu cihazları haber takip etme amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir fark olup bu fark yine erkek öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 2.98$ ve $p =$

.003]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, erkek öğrencilerin cihazları haber takip etme amaçlı kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Kız} = 1.70$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 1.89$).

5) Kız ve erkek öğrencilerin bu cihazları yeni insanlarla tanışma amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir fark olup bu fark yine erkek öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 4.03$ ve $p = .000$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, erkek öğrencilerin bu cihazları yeni insanlarla tanışma amaçlı kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Kız} = 1.33$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 1.54$).

6) Kız ve erkek öğrencilerin bu cihazları alışveriş yapma amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir fark olup bu fark yine erkek öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 3.25$ ve $p = .001$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, erkek öğrencilerin bu cihazları alışveriş yapma amaçlı kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Kız} = 1.36$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 1.53$).

7) Son olarak, kız ve erkek öğrencilerin bu cihazları elektronik posta gönderme amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir fark olup bu fark yine erkek öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 5.07$ ve $p = .000$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, erkek öğrencilerin bu cihazları elektronik posta gönderme amaçlı kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Kız} = 1.42$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 1.70$).

Tablo 4.23

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T-testi (n = 935)

Amaç	Cinsiyet	Betimsel İst.			T-testi		
		n	\bar{X}	ss	t	sd	p
Film seyretmek için kullanım.	Kız	439	2.05	0.78	1.76	933	0.079
	Erkek	496	2.15	0.85			
Müzik dinlemek için kullanım.	Kız	439	2.56	0.95	2.94	933	0.003*
	Erkek	496	2.38	0.99			
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanım.	Kız	439	2.18	0.93	7.41	933	0.000**
	Erkek	496	2.67	1.07			
Oyun oynamak için kullanım.	Kız	439	2.50	0.94	9.48	933	0.000**
	Erkek	496	3.08	0.94			
Haberleri takip etmek için kullanım.	Kız	439	1.70	0.92	2.98	933	0.003*
	Erkek	496	1.89	1.00			
Ödev yapmak için kullanım.	Kız	439	2.89	0.99	0.81	933	0.418
	Erkek	496	2.84	0.96			
Ailem ve arkadaşarımla iletişim kurmak için kullanım.	Kız	439	2.63	1.04	1.34	933	0.180
	Erkek	496	2.72	1.07			
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanım.	Kız	439	2.14	1.02	0.96	933	0.336
	Erkek	496	2.20	1.07			
Yeni insanlarla tanışmak için kullanım.	Kız	439	1.33	0.66	4.03	933	0.000**
	Erkek	496	1.54	0.87			
Alışveriş yapmak için kullanım.	Kız	439	1.36	0.70	3.25	933	0.001*
	Erkek	496	1.53	0.86			
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanım.	Kız	439	2.80	0.96	1.82	933	0.069
	Erkek	496	2.68	0.98			
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için kullanım.	Kız	439	2.01	0.98	0.04	933	0.972
	Erkek	496	2.01	1.03			
Elektronik posta göndermek için kullanım.	Kız	439	1.42	0.75	5.07	933	0.000**
	Erkek	496	1.70	0.94			
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanım.	Kız	439	2.14	1.09	1.00	933	0.315
	Erkek	496	2.22	1.12			

Tablo 4.24'e göre; öğrencilerin cinsiyetlerine bağlı olarak bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanması ile bir süredir yaşadığı sorunlar arasında ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile incelenmiş ve öğrencilerin cinsiyeti ile sadece ağrıları (kas/eklem) arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($X^2 = 5.66$; $sd = 1$ ve $p = .017$). Test sonucuna göre erkek öğrenciler (%25,4) kız öğrencilerinden (%18,9) daha çok ağrı sorunu yaşamaktadır. Diğer sorunlar bakımından ise öğrencilerin kız veya erkek olmasının ayırt ediciliği yoktur ($p > .05$).

Tablo 4.24

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Cihaz/Sınıf		Cinsiyet		Ki-Kare testi		
		Kız (n)	Erkek (n)	X ²	sd	p
Kendimi yorgun hissedirim	Evet	206	238	0.11	1	0.746
	Hayır	233	258			
Uykusuz kalırım	Evet	147	154	0.63	1	0.426
	Hayır	292	342			
Ağrılarım olur (eklem/kas)	Evet	83	126	5.66	1	0.017*
	Hayır	356	370			
Göz yorgunluğu yaşarım	Evet	162	175	0.27	1	0.607
	Hayır	277	321			
Baş ağrısı yaşarım	Evet	153	168	0.10	1	0.753
	Hayır	268	328			
Yemek yeme düzenim bozulur	Evet	58	75	0.70	1	0.404
	Hayır	381	421			
Fazla abur-cubur yerim	Evet	92	107	0.05	1	0.818
	Hayır	347	389			

4.1.4. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

Yapılan ANOVA testi sonucunda annenin eğitim durumunun öğrencilerin bilgisayar ve akıllı telefonu kullanma düzeylerinde farklılaşmaya neden olduğu ancak tableti kullanma düzeylerinde bir farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur (Tablo 4.25). Buna göre;

1) Annenin eğitim durumunun, öğrencilerin bilgisayarı kullanma düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [$F_{(5; 899)} = 7.86$ ve $p = .000$] (Tablo 4.25). Hangi eğitim grupları arasında anlamlı fark olduğunu araştırmaya yönelik yapılan post-hoc Scheffe testine göre; annesi okuryazar olmayan öğrencilerin bilgisayarı kullanma düzeyleri diğer tüm öğrencilerden daha düşüktür ($\bar{X}_{\text{Okuryazar değil}} = 3.37$; $\bar{X}_{\text{Okuryazar}} = 4.03$; $\bar{X}_{\text{İlkokul}} = 3.97$; $\bar{X}_{\text{Ortaokul}} = 4.15$; $\bar{X}_{\text{Lise}} = 3.96$ ve $\bar{X}_{\text{Üniversite}} = 4.05$).

2) Annenin eğitim durumunun, öğrencilerin akıllı telefonu kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [$F_{(5; 899)} = 8.06$ ve $p = .000$] (Tablo 4.25). Post-hoc Scheffe testine göre; annesi okuryazar olmayan öğrencilerin akıllı telefonu kullanma düzeyleri annesi ilkököl, ortaokul, lise ve üniversite mezunu öğrencilerden (Grup 3, 4, 5 ve 6) daha düşüktür ($\bar{X}_{\text{Okuryazar değil}} = 3.49$; $\bar{X}_{\text{İlkokul}} = 4.13$; $\bar{X}_{\text{Ortaokul}} = 4.19$; $\bar{X}_{\text{Lise}} = 4.34$ ve $\bar{X}_{\text{Üniversite}} = 4.26$).

Tablo 4.25

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Düzeylerinin Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 877)

Değişken	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Anlamlı Farklar Testi
		n	\bar{X}	ss	F	Sig.	
Bilgisayarı kullanma düzeyi	Okuryazar değil (1)	49	3.37	1.40	7.86	0.000**	1 ile diğer hepsi
	Okuryazar (2)	61	4.03	1.13			
	İlkokul (3)	172	3.97	0.99			
	Ortaokul (4)	176	4.15	0.89			
	Lise (5)	190	3.96	1.03			
	Üniversite (6)	229	4.05	0.94			
Tableti kullanma düzeyi	Okuryazar değil (1)	49	4.02	1.33	2.28	0.055	-
	Okuryazar (2)	61	4.33	1.14			
	İlkokul (3)	172	4.23	1.01			
	Ortaokul (4)	176	4.34	0.89			
	Lise (5)	190	4.36	0.96			
	Üniversite (6)	229	4.46	0.81			
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	Okuryazar değil (1)	49	3.49	1.45	8.06	0.000**	1 ile 3, 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	61	4.03	1.26			
	İlkokul (3)	172	4.13	1.10			
	Ortaokul (4)	176	4.19	1.07			
	Lise (5)	190	4.34	1.05			
	Üniversite (6)	229	4.26	1.09			

Annelerin eğitim durumu ile öğrencilerin evlerinde bilgisayar, tablet akıllı telefon bulunması arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 4.26). Buna göre;

1) Annesi ilkököl, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin evlerinde bilgisayar bulunma ihtimali, annesi okuryazar olmayan ve okuryazar olan öğrencilerden daha yüksektir ($X^2 = 64.46$; $sd = 5$ ve $p = .000$).

2) Annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin evlerinde tablet bulunma ihtimali, annesi okuryazar olmayan, okuryazar, ilkököl ve ortaokul mezunu olan öğrencilerden daha yüksektir ($X^2 = 53.03$; $sd = 5$ ve $p = .000$).

3) Son olarak, annesi okuryazar, ilkököl, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin evlerinde akıllı telefon bulunma ihtimali, annesi okuryazar olmayan öğrencilerden daha yüksektir ($X^2 = 36.99$; $sd = 5$ ve $p = .000$).

Tablo 4.26

Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle Annenin Eğitim Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Cihaz/Sınıf		Eğitim Durumu						Ki-Kare testi		
		OYD	OY	İO	OO	Lise	Ünv.	X^2	sd	p
Evde bilgisayar	Var	19	43	140	134	162	212	64.46	5	0.000**
	Yok	22	16	29	41	26	16			
Evde tablet	Var	27	36	108	119	156	197	53.03	5	0.000**
	Yok	17	22	62	51	32	25			
Evde akıllı telefon	Var	25	44	131	131	160	207	36.99	5	0.000**
	Yok	18	12	40	41	29	20			

Yapılan ANOVA testi sonucunda, annenin eğitim durumunun öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma sürelerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 4.27).

Tablo 4.27

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Değişken	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Anlamlı Farklar Testi
		n	\bar{X}	Ss	F	Sig.	
Bilgisayarı kullanma süresi	Okuryazar değil (1)	33	1.45	0.62	1.18	0.318	-
	Okuryazar (2)	51	1.61	0.83			
	İlkokul (3)	152	1.72	0.86			
	Ortaokul (4)	147	1.66	0.77			
	Lise (5)	165	1.59	0.77			
	Üniversite (6)	214	1.72	0.85			
Tableti kullanma süresi	Okuryazar değil (1)	33	1.69	1.00	0.45	0.813	-
	Okuryazar (2)	51	1.61	0.91			
	İlkokul (3)	152	1.64	0.81			
	Ortaokul (4)	147	1.54	0.65			
	Lise (5)	165	1.64	0.75			
	Üniversite (6)	214	1.65	0.76			
Akıllı telefonu kullanma süresi	Okuryazar değil (1)	33	1.29	0.59	1.16	0.326	-
	Okuryazar (2)	51	1.39	0.83			
	İlkokul (3)	152	1.53	0.81			
	Ortaokul (4)	147	1.52	0.79			
	Lise (5)	165	1.60	0.77			
	Üniversite (6)	214	1.54	0.82			

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile bilgisayar, tablet gibi araçları kullandıkları gün ve saat arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-Kare testi ile

incelenmiş ve perşembe günü dışında haftanın tüm günleri için bu cihazları kullanma saatleri ile annenin eğitim durumu arasında anlamlı ilişki olduğu 0.05 ve 0.001 düzeyinde bulunmuştur (Tablo 4.28). Hangi saatlerde hangi gruptaki öğrencilerin bu cihazları daha çok kullandıkları ki-kare testindeki “Adjusted Residuals” değerlerine bakılarak incelenmiştir. Buna göre, hem hafta içi hem de cumartesi ve pazar günlerinde, annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler 15:00-18:00 ve 18:00-21:00 saatlerinde bu cihazları diğer öğrencilerden daha çok kullanırken, diğer saatlerde ise diğer öğrencilere bu cihazları daha fazla kullanmaktadır.

Tablo 4.28

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatte Kullanma Durumu İle Annenin Eğitimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	Eğitim Durumu						Ki-kare		
	OYD	OY	İÖ	OO	Lise	Ünv.	X^2	sd	p
Pazartesi	27	44	116	116	137	146	56.36	25	0.000**
Salı	26	43	103	111	120	131	53.91	25	0.000**
Çarşamba	23	40	104	108	126	137	41.09	25	0.022*
Perşembe	26	41	110	107	126	135	32.79	25	0.136
Cuma	23	37	111	115	140	152	58.80	25	0.000**
Cumartesi	28	52	144	151	168	205	64.25	25	0.000**
Pazar	30	50	146	151	161	196	63.67	25	0.000**

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile akıllı telefonu kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları gün ve saatler arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-Kare testi ile incelenmiş ve cumartesi günü dışında haftanın tüm günleri için bu cihazı kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları saatler ile annenin eğitim durumu arasında anlamlı ilişki olduğu 0.05 ve 0.001 düzeyinde bulunmuştur (Tablo 4.29). Hangi saatlerde hangi öğrencilerin akıllı telefon kullanarak daha çok internete girdiği ve oyun oynadığı ki-kare testindeki “Adjusted Residuals” değerlerine bakılarak incelenmiştir. Buna göre, cumartesi hariç haftanın diğer tüm günlerinde annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler 15:00-18:00 ile 18:00-21:00 saatleri arasında akıllı telefonu kullanarak internete girme ve oyun oynama davranışı göstermektedir.

Tablo 4.29

Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Annenin Eğitim Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	Eğitim Durumu						Ki-kare		
	OYD	OY	İO	OO	Lise	Ünv.	X^2	sd	p
Pazartesi	24	43	94	111	126	128	57.23	25	0.000**
Salı	22	39	80	98	114	114	63.81	25	0.000**
Çarşamba	23	36	90	97	118	116	70.20	25	0.000**
Perşembe	20	35	87	95	114	118	46.76	30	0.026*
Cuma	22	38	86	100	127	130	49.63	25	0.002*
Cumartesi	27	38	116	133	143	164	37.06	25	0.057
Pazar	31	42	121	132	141	160	48.30	25	0.003*

Yapılan ANOVA testi sonucunda, annenin öğrenim durumunun öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma amaçlarından 7 tanesi için farklılaşma nedeni olduğu bulunmuştur (Tablo 4.30). Buna göre;

1) Annenin öğrenim durumunun, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu program, film, müzik, oyun vb. indirme/yükleme amaçlı kullanma düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [$F_{(5; 899)} = 6.02$ ve $p = .001$]. Post-hoc Scheffe testine göre; annesi ortaokul veya üstü bir öğrenim kurumundan mezun olan öğrenciler bu cihazları program, film, müzik, oyun vb. indirme/yükleme için annesi okuryazar olmayan ve okuryazar olan öğrencilerinden daha çok kullanmaktadır (\bar{X} Okuryazar değil = 2.17; \bar{X} Okuryazar = 2.22; \bar{X} İlkokul = 2.55; \bar{X} Ortaokul = 2.49; \bar{X} Lise = 2.55 ve \bar{X} Üniversite = 2.54).

2) Annenin öğrenim durumu, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu oyun oynama amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(5; 899)} = 6.18$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; annesi okuryazar olmayan öğrenciler bu cihazları oyun oynamak için diğer tüm öğrencilerden daha az kullanmaktadır (\bar{X} Okuryazar değil = 2.32; \bar{X} Okuryazar = 2.74; \bar{X} İlkokul = 2.62; \bar{X} Ortaokul = 2.80; \bar{X} Lise = 2.96 ve \bar{X} Üniversite = 2.97).

3) Annenin öğrenim durumu, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu ailesi ve arkadaşlarıyla iletişim kurma amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(5; 899)} = 6.60$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; annesi okuryazar olmayan öğrenciler bu cihazları arkadaşlarıyla iletişim kurmak için

annesini ortaokul, lise ve üniversite mezunu öğrencilerden daha az kullanmaktadır (\bar{X} Okuryazar değil = 2.22; \bar{X} Ortaokul = 2.75; \bar{X} Lise = 2.92 ve \bar{X} Üniversite = 2.94).

4) Annenin öğrenim durumu, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu tanıdıklarıyla uzun süreli sohbet amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(5; 899)} = 6.82$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; annesi okuryazar olmayan öğrenciler bu cihazları tanıdıklarıyla uzun süreli sohbet için annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu öğrencilerden daha az kullanmaktadır (\bar{X} Okuryazar değil = 1.62; \bar{X} Ortaokul = 2.25; \bar{X} Lise = 2.35 ve \bar{X} Üniversite = 2.30).

5) Annenin öğrenim durumu, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu merak ettiği konuları araştırmak ve bilgi edinmek amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(5; 899)} = 5.37$ ve $p = .032$]. Post-hoc Scheffe testine göre; annesi okuryazar olmayan öğrenciler bu cihazları merak ettiği konuları araştırmak ve bilgi edinmek için diğer tüm öğrencilerden daha az kullanmaktadır (\bar{X} Okuryazar değil = 2.32; \bar{X} Okuryazar = 2.69; \bar{X} İlkokul = 2.79; \bar{X} Ortaokul = 2.83; \bar{X} Lise = 2.79 ve \bar{X} Üniversite = 2.84).

6) Annenin öğrenim durumu, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu birilerine sormaya çekindikleri/utandıkları konular hakkında bilgi edinme amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(5; 899)} = 5.42$ ve $p = .005$]. Post-hoc Scheffe testine göre; annesi okuryazar olmayan öğrenciler bu cihazları birilerine sormaya çekindikleri/utandıkları konular hakkında bilgi edinmek için diğer tüm öğrencilerden daha az kullanmaktadır (\bar{X} Okuryazar değil = 1.98; \bar{X} Okuryazar = 2.04; \bar{X} İlkokul = 2.08; \bar{X} Ortaokul = 2.11; \bar{X} Lise = 2.14 ve \bar{X} Üniversite = 2.16).

7) Son olarak, annenin öğrenim durumu, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu sosyal paylaşım ortamlarına katılma amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(5; 899)} = 5.31$ ve $p = .006$]. Post-hoc Scheffe testine göre; annesi okuryazar olmayan öğrenciler bu cihazları sosyal paylaşım ortamlarına katılma amaçlı olarak annesi ilköğretim, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerden daha az kullanmaktadır (\bar{X} Okuryazar değil = 1.64; \bar{X} İlkokul = 2.25; \bar{X} Ortaokul = 2.32; \bar{X} Lise = 2.27 ve \bar{X} Üniversite = 2.22).

Tablo 4.30

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Değişken	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Anlamlı Fark
		n	\bar{X}	ss	F	p	
Film seyretmek için	Okuryazar değil (1)	49	1.96	0.82	2.14	0.058	-
	Okuryazar (2)	61	2.05	1.04			
	İlkokul (3)	172	1.96	0.74			
	Ortaokul (4)	176	2.13	0.76			
	Lise (5)	190	2.15	0.78			
	Üniversite (6)	229	2.19	0.82			
Müzik dinlemek için	Okuryazar değil (1)	49	2.20	0.99	1.41	0.390	-
	Okuryazar (2)	61	2.52	0.99			
	İlkokul (3)	172	2.42	0.97			
	Ortaokul (4)	176	2.50	0.98			
	Lise (5)	190	2.52	1.00			
	Üniversite (6)	229	2.48	0.97			
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	2.17	1.11	6.02	0.001*	1, 2 ile 3, 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	61	2.22	1.14			
	İlkokul (3)	172	2.55	0.97			
	Ortaokul (4)	176	2.49	1.02			
	Lise (5)	190	2.55	1.01			
	Üniversite (6)	229	2.54	1.03			
Oyun oynamak için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	2.32	0.87	6.18	0.000**	1 ile diğerleri
	Okuryazar (2)	61	2.74	0.93			
	İlkokul (3)	172	2.62	1.01			
	Ortaokul (4)	176	2.80	0.96			
	Lise (5)	190	2.96	0.97			
	Üniversite (6)	229	2.97	0.97			
Haberleri takip etmek için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	1.75	0.99	1.94	0.085	-
	Okuryazar (2)	61	2.11	1.15			
	İlkokul (3)	172	1.84	1.00			
	Ortaokul (4)	176	1.87	0.97			
	Lise (5)	190	1.78	0.92			
	Üniversite (6)	229	1.70	0.94			
Ödev yapmak için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	2.73	1.03	1.79	0.112	-
	Okuryazar (2)	61	2.82	1.12			
	İlkokul (3)	172	2.88	1.01			
	Ortaokul (4)	176	3.03	0.93			
	Lise (5)	190	2.90	0.93			
	Üniversite (6)	229	2.76	0.95			
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	2.22	1.04	6.60	0.000**	1 ile 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	61	2.50	1.07			
	İlkokul (3)	172	2.59	1.08			
	Ortaokul (4)	176	2.75	1.04			
	Lise (5)	190	2.92	1.02			
	Üniversite (6)	229	2.94	1.03			
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	1.62	0.83	6.82	0.000**	1 ile 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	61	2.02	1.12			
	İlkokul (3)	172	2.03	1.01			
	Ortaokul (4)	176	2.25	1.09			
	Lise (5)	190	2.35	1.04			
	Üniversite (6)	229	2.30	1.02			
Yeni insanlarla tanışmak için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	1.46	0.81	0.35	0.885	-
	Okuryazar (2)	61	1.48	0.84			
	İlkokul (3)	172	1.41	0.83			
	Ortaokul (4)	176	1.50	0.81			
	Lise (5)	190	1.44	0.73			
	Üniversite (6)	229	1.42	0.76			

Tablo 4.30 (Devam)

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Değişken	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Anlamlı Fark
		n	\bar{X}	ss	F	p	
Alışveriş yapmak için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	1.44	0.74	1.63	0.150	-
	Okuryazar (2)	61	1.50	0.85			
	İlkokul (3)	172	1.31	0.68			
	Ortaokul (4)	176	1.48	0.85			
	Lise (5)	190	1.43	0.73			
	Üniversite (6)	229	1.52	0.86			
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	2.32	0.94	5.37	0.032*	1 ile diğerleri
	Okuryazar (2)	61	2.69	1.05			
	İlkokul (3)	172	2.79	1.04			
	Ortaokul (4)	176	2.83	1.02			
	Lise (5)	190	2.79	0.92			
	Üniversite (6)	229	2.84	0.90			
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	1.98	0.95	5.42	0.005*	1 ile diğerleri
	Okuryazar (2)	61	2.04	1.01			
	İlkokul (3)	172	2.08	1.04			
	Ortaokul (4)	176	2.11	1.06			
	Lise (5)	190	2.14	1.04			
	Üniversite (6)	229	2.16	0.90			
Elektronik posta göndermek için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	1.44	0.78	1.34	0.247	-
	Okuryazar (2)	61	1.60	0.97			
	İlkokul (3)	172	1.44	0.81			
	Ortaokul (4)	176	1.61	0.91			
	Lise (5)	190	1.60	0.89			
	Üniversite (6)	229	1.63	0.88			
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanım.	Okuryazar değil (1)	49	1.64	0.93	5.31	0.006*	1 ile 3, 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	61	2.09	1.16			
	İlkokul (3)	172	2.25	1.15			
	Ortaokul (4)	176	2.32	1.11			
	Lise (5)	190	2.27	1.11			
	Üniversite (6)	229	2.22	1.07			

Tablo 31' e göre; annenin eğitim durumuna bağlı olarak bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanması ile bir süredir yaşadığı sorunlar arasında ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile incelenmiş ve anlamlı bir ilişki bulunamamıştır Yaşanan sorunlar bakımından annenin eğitim durumunun ayırt ediciliği olmadığı anlaşılmaktadır ($p > .05$).

Tablo 4.31

Öğrencilerin Anne Eğitimine Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Cihaz/Sınıf		Eğitim Durumu						Ki-Kare testi		
		OYD	OY	İO	OO	Lise	Ünv.	X ²	sd	p
Kendimi yorgun hissedirim	Evet	24	32	79	84	92	102	1.63	5	0.889
	Hayır	25	29	93	92	98	127			
Uykusuz kalırım	Evet	22	23	59	56	50	73	7.84	5	0.165
	Hayır	27	38	113	120	140	156			
Ağrılarım olur (eklem/kas)	Evet	7	10	38	44	48	50	4.74	5	0.448
	Hayır	42	51	134	132	142	179			
Göz yorgunluğu yaşarım	Evet	19	21	64	68	67	71	3.26	5	0.660
	Hayır	30	40	108	108	123	158			
Baş ağrısı yaşarım	Evet	20	17	58	66	59	75	3.87	5	0.569
	Hayır	29	44	114	110	131	154			
Yemek yeme düzenim bozuktur	Evet	8	13	24	26	24	26	4.67	5	0.457
	Hayır	41	48	148	150	166	203			
Fazla abur-cubur yerim	Evet	12	14	38	37	42	48	0.43	5	0.994
	Hayır	37	47	134	139	148	181			

4.1.5. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklaşp Farklaşmadığına Yönelik Bulgular

Babanın eğitim durumunun öğrencilerin bilgisayar ve akıllı telefonu kullanma düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığı non-parametrik Kruskal-Wallis testi ile incelenmiş ve babanın eğitim durumunun anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 4.32).

Tablo 4.32

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Düzeylerinin Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal-Wallis Testi (n = 862)

Değişken	Grup	Betimsel İst.		KW Test			Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	x ²	sd	p	
Bilgisayarı kullanma düzeyi	Okuryazar değil (1)	21	456.62	5.19	5	0.393	-
	Okuryazar (2)	72	383.32				
	İlkokul (3)	133	437.20				
	Ortaokul (4)	169	432.60				
	Lise (5)	209	451.70				
	Üniversite (6)	258	422.88				
Tableti kullanma düzeyi	Okuryazar değil (1)	21	389.57	7.44	5	0.190	-
	Okuryazar (2)	72	425.80				
	İlkokul (3)	133	407.17				
	Ortaokul (4)	169	444.21				
	Lise (5)	209	413.38				
	Üniversite (6)	258	455.40				
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	Okuryazar değil (1)	21	410.67	10.08	5	0.073	-
	Okuryazar (2)	72	362.95				
	İlkokul (3)	133	418.87				
	Ortaokul (4)	169	427.93				
	Lise (5)	209	454.36				
	Üniversite (6)	258	442.66				

Babanın eğitim durumu ile öğrencilerin evlerinde bilgisayar, tablet akıllı telefon bulunması arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 4.33). Buna göre;

1) Babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin evlerinde bilgisayar bulunma ihtimali, babası okuryazar olmayan ve okuryazar olan öğrencilerden daha yüksektir ($X^2 = 45.12$; $sd = 5$ ve $p = .000$).

2) Babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin evlerinde tablet bulunma ihtimali, babası okuryazar olmayan ve okuryazar olan öğrencilerden daha yüksektir ($X^2 = 57.84$; $sd = 5$ ve $p = .000$).

3) Son olarak, babası okuryazar, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin evlerinde akıllı telefon bulunma ihtimali, babası okuryazar olmayan öğrencilerden daha yüksektir ($X^2 = 35.81$; $sd = 5$ ve $p = .000$).

Tablo 4.33

Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle Babanın Eğitim Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Cihaz/Sınıf		Eğitim Durumu						Ki-Kare testi		
		OYD	OY	İÖ	OO	Lise	Ünv.	X ²	sd	p
Evde bilgisayar	Var	12	46	104	121	178	235	45,12	5	0,000**
	Yok	8	22	24	46	28	22			
Evde tablet	Var	8	43	57	112	157	226	57,84	5	0,000**
	Yok	11	27	44	51	47	25			
Evde akıllı telefon	Var	9	448	103	123	174	229	35,81	5	0,000**
	Yok	10	18	28	42	32	27			

Yapılan Kruskal-Wallis testi sonucunda, babanın eğitim durumunun öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma sürelerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 4.34).

Tablo 4.34

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal-Wallis Testi (n = 862)

Değişken	Grup	Betimsel İst.		KW Test			Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Bilgisayarı kullanma süresi	Okuryazar değil (1)	21	344.15	5.00	5	0.416	-
	Okuryazar (2)	72	374.16				
	İlkokul (3)	133	410.46				
	Ortaokul (4)	169	365.43				
	Lise (5)	209	365.58				
	Üniversite (6)	258	369.25				
Tableti kullanma süresi	Okuryazar değil (1)	21	326.68	6.36	5	0.272	-
	Okuryazar (2)	72	330.14				
	İlkokul (3)	133	338.70				
	Ortaokul (4)	169	369.32				
	Lise (5)	209	324.25				
	Üniversite (6)	258	357.49				
Akıllı telefonu kullanma süresi	Okuryazar değil (1)	21	364.22	4.42	5	0.491	-
	Okuryazar (2)	72	331.51				
	İlkokul (3)	133	345.46				
	Ortaokul (4)	169	369.70				
	Lise (5)	209	369.55				
	Üniversite (6)	258	377.24				

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumu ile bilgisayar, tablet gibi araçları kullandıkları gün ve saat arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-Kare testi ile incelenmiş ve çarşamba ile perşembe günü dışında haftanın tüm günleri için bu cihazları kullanma saatleri ile babanın eğitim durumu arasında anlamlı ilişki olduğu 0.05 ve

0.001 düzeyinde bulunmuştur (Tablo 4.35). Hangi saatlerde hangi gruptaki öğrencilerin bu cihazları daha çok kullandıkları Ki-Kare testindeki “Adjusted Residuals” değerlerine bakılarak incelenmiştir. Buna göre, haftanın tüm günleri (çarşamba ve perşembe hariç) babası lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler akşam saatlerinde, saat 18:00-21:00 arasında bu cihazları diğer öğrencilerden daha çok kullanmaktadır. Diğer saatlerde ise diğer öğrenciler bu cihazları daha çok kullanmaktadır.

Tablo 4.35

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Telefonu Hangi Gün ve Saatte Kullanma Durumu İle Babanın Eğitimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	Eğitim Durumu						Ki-kare		
	OYD	OY	İÖ	OO	Lise	Ünv.	X ²	sd	p
Pazartesi	10	49	91	120	144	158	51,06	25	0,002*
Salı	12	44	84	110	128	143	44,75	25	0,009*
Çarşamba	11	44	84	108	131	150	34,78	25	0,092
Perşembe	11	44	88	107	133	152	30,92	25	0,192
Cuma	9	41	89	111	139	178	41,08	25	0,023*
Cumartesi	14	56	115	144	180	229	46,57	25	0,006*
Pazar	13	54	112	149	174	220	58,58	25	0,000**

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumu ile akıllı telefonu kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları gün ve saatler arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-Kare testi ile incelenmiş ve perşembe, cumartesi ve pazar günleri dışında haftanın diğer günleri için bu cihazı kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları saatler ile babanın eğitim durumu arasında anlamlı ilişki olduğu 0.05 ve 0.001 düzeyinde bulunmuştur (Tablo 4.36). Hangi saatlerde hangi öğrencilerin bu cihazları kullanarak daha çok internete girdiği ve oyun oynadığı ki-kare testindeki “Adjusted Residuals” değerlerine bakılarak incelenmiştir.

Tablo 4.36

Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Babanın Eğitim Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	Eğitim Durumu						Ki-kare		
	OYD	OY	İO	OO	Lise	Ünv.	X^2	sd	p
Pazartesi	9	44	71	110	135	146	52.80	25	0.001*
Salı	9	40	64	97	122	129	40.57	25	0.025*
Çarşamba	5	39	71	100	122	136	44.79	25	0.009*
Perşembe	8	37	63	99	121	134	36.87	25	0.181
Cuma	9	39	67	96	132	152	42.14	25	0.017*
Cumartesi	13	41	91	125	156	187	33.98	25	0.108
Pazar	13	44	95	135	151	180	28.86	25	0.270

Yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testi sonucunda, babanın eğitim durumunun öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma amaçlarından 6 tanesi için farklılaşma nedeni olduğu bulunmuştur (Tablo 4.37). Buna göre;

1) Babanın öğrenim durumunun, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu film seyretme amaçlı kullanma düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [$X^2 = 12,48$; sd = 5 ve $p = .029$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; babası okuryazar olmayan öğrenciler bu cihazları film seyretmek için babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerinden daha az kullanmaktadır (Sıra Ortalaması Okuryazar değil = 364.88; Sıra Ortalaması Ortaokul = 428.10; Sıra Ortalaması Lise = 435.85 ve Sıra Ortalaması Üniversite = 441.79).

2) Babanın öğrenim durumu, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu oyun oynama amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$X^2 = 13.53$; sd = 5 ve $p = .019$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; babası okuryazar olmayan ve okuryazar olan öğrenciler bu cihazları oyun oynamak için babası lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerden daha az kullanmaktadır (Sıra Ortalaması Okuryazar değil = 382.40; Sıra Ortalaması Okuryazar = 376.40; Sıra Ortalaması Lise = 449.68 ve Sıra Ortalaması Üniversite = 443.60).

3) Babanın öğrenim durumu, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu haberleri takip etme amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$X^2 = 14.18$; sd = 5 ve $p = .015$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; babası okuryazar olmayan öğrenciler bu cihazları haber takip etmek için diğer tüm öğrencilerden daha az

kullanmaktadır (Sıra Ortalaması Okuryazar değil = 380.52; Sıra Ortalaması Okuryazar = 449.35; Sıra Ortalaması İlkokul = 442.46; Sıra Ortalaması Ortaokul = 443.86 Sıra Ortalaması Lise = 430.58 ve Sıra Ortalaması Üniversite = 447.04).

4) Babanın öğrenim durumu, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu ödev yapmak amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$X^2 = 17.36$; $sd = 5$ ve $p = .004$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; babası okuryazar olmayan öğrenciler bu cihazları ödev yapmak için babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerden daha az kullanmaktadır (Sıra Ortalaması Okuryazar değil = 327.86; Sıra Ortalaması İlkokul = 444.73; Sıra Ortalaması Ortaokul = 446.72 Sıra Ortalaması Lise = 444.91 ve Sıra Ortalaması Üniversite = 449.46).

5) Babanın öğrenim durumu, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu ailesi ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$X^2 = 15.70$; $sd = 5$ ve $p = .008$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; babası okuryazar olmayan ve okuryazar olan öğrenciler bu cihazları ailesi ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak için diğer öğrencilerden daha az kullanmaktadır (Sıra Ortalaması Okuryazar değil = 346.43; Sıra Ortalaması Okuryazar = 358.59; Sıra Ortalaması İlkokul = 426.75; Sıra Ortalaması Ortaokul = 429.14; Sıra Ortalaması Lise = 435.05 ve Sıra Ortalaması Üniversite = 438.03).

6) Son olarak, babanın öğrenim durumu, öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu tanıdığı insanlarla uzun süre rahatça sohbet etme amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$X^2 = 12.20$; $sd = 5$ ve $p = .032$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; babası okuryazar olmayan öğrenciler bu cihazları tanıdığı insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerden daha az kullanmaktadır (Sıra Ortalaması Okuryazar değil = 398.02; Sıra Ortalaması Ortaokul = 425.27; Sıra Ortalaması Lise = 436.87 ve Sıra Ortalaması Üniversite = 431.87).

Tablo 4.37

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal-Wallis Testi (n = 862)

Değişken	Grup	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Film seyretmek için	Okuryazar değil (1)	21	364.88	12.48	5	0.029*	1 ile 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	72	394.40				
	İlkokul (3)	133	408.48				
	Ortaokul (4)	169	428.10				
	Lise (5)	209	435.85				
	Üniversite (6)	258	441.79				
Müzik dinlemek için	Okuryazar değil (1)	21	390.76	3.32	5	0.652	-
	Okuryazar (2)	72	408.30				
	İlkokul (3)	133	442.68				
	Ortaokul (4)	169	446.90				
	Lise (5)	209	439.93				
	Üniversite (6)	258	418.61				
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	384.57	10.38	5	0.065	-
	Okuryazar (2)	72	402.38				
	İlkokul (3)	133	417.88				
	Ortaokul (4)	169	425.85				
	Lise (5)	209	412.07				
	Üniversite (6)	258	469.90				
Oyun oynamak için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	382.40	13.53	5	0.019*	1, 2 ile 5, 6
	Okuryazar (2)	72	376.40				
	İlkokul (3)	133	404.47				
	Ortaokul (4)	169	410.86				
	Lise (5)	209	449.68				
	Üniversite (6)	258	443.60				
Haberleri takip etmek için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	380.52	14.18	5	0.015*	1 ile diğerleri
	Okuryazar (2)	72	449.35				
	İlkokul (3)	133	442.46				
	Ortaokul (4)	169	443.86				
	Lise (5)	209	430.58				
	Üniversite (6)	258	447.04				
Ödev yapmak için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	327.86	17.36	5	0.004*	1 ile 3, 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	72	393.59				
	İlkokul (3)	133	444.73				
	Ortaokul (4)	169	446.72				
	Lise (5)	209	444.91				
	Üniversite (6)	258	449.46				
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	346.43	15.70	5	0.008*	1, 2 ile 3, 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	72	358.59				
	İlkokul (3)	133	426.75				
	Ortaokul (4)	169	429.14				
	Lise (5)	209	435.05				
	Üniversite (6)	258	438.03				
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	398.02	12.20	5	0.032*	1 ile 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	72	406.05				
	İlkokul (3)	133	416.46				
	Ortaokul (4)	169	425.27				
	Lise (5)	209	436.87				
	Üniversite (6)	258	431.87				
Yeni insanlarla tanışmak için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	445.00	5.04	5	0.412	-
	Okuryazar (2)	72	429.49				
	İlkokul (3)	133	439.03				
	Ortaokul (4)	169	456.73				
	Lise (5)	209	428.38				
	Üniversite (6)	258	413.08				

Tablo 4.37 (Devam)

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal-Wallis Testi (n = 862)

Değişken	Grup	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Alışveriş yapmak için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	503.88	6.17	5	0.290	-
	Okuryazar (2)	72	442.65				
	İlkokul (3)	133	400.36				
	Ortaokul (4)	169	431.88				
	Lise (5)	209	434.94				
	Üniversite (6)	258	435.51				
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	323.76	10.14	5	0.071	-
	Okuryazar (2)	72	372.81				
	İlkokul (3)	133	453.92				
	Ortaokul (4)	169	433.56				
	Lise (5)	209	438.03				
	Üniversite (6)	258	438.46				
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	378.19	9.53	5	0.090	-
	Okuryazar (2)	72	407.90				
	İlkokul (3)	133	479.52				
	Ortaokul (4)	169	446.96				
	Lise (5)	209	421.74				
	Üniversite (6)	258	415.46				
Elektronik posta göndermek için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	397.36	5.06	5	0.408	-
	Okuryazar (2)	72	412.97				
	İlkokul (3)	133	425.01				
	Ortaokul (4)	169	420.06				
	Lise (5)	209	458.90				
	Üniversite (6)	258	428.09				
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanırım.	Okuryazar değil (1)	21	367.21	8.91	5	0.113	-
	Okuryazar (2)	72	374.75				
	İlkokul (3)	133	444.15				
	Ortaokul (4)	169	432.69				
	Lise (5)	209	458.85				
	Üniversite (6)	258	423.11				

Tablo 4.38'e göre; babanın eğitim durumuna bağlı olarak bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanması ile bir süredir yaşadığı sorunlar arasında ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile incelenmiş ve anlamlı bir ilişki bulunamamıştır Yaşanan sorunlar bakımından babanın eğitim durumunun ayırt ediciliği olmadığı anlaşılmaktadır ($p > .05$).

Tablo 4.38

Öğrencilerin Babanın Eğitimine Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Cihaz/Sınıf		Eğitim Durumu						Ki-Kare testi		
		OYD	OY	İÖ	OO	Lise	Ünv.	X ²	sd	p
Kendimi yorgun hissederim	Evet	10	35	65	81	97	116	0.78	5	0.978
	Hayır	11	37	68	88	112	142			
Uykusuz kalırım	Evet	8	28	45	58	62	76	3.83	5	0.575
	Hayır	13	44	88	111	147	182			
Ağrılarım olur (eklem/kas)	Evet	3	9	25	38	50	68	8.45	5	0.133
	Hayır	18	63	108	131	159	190			
Göz yorgunluğu yaşarım	Evet	6	25	50	62	77	88	1.18	5	0.947
	Hayır	15	47	83	107	132	170			
Baş ağrısı yaşarım	Evet	6	20	46	59	73	88	1.68	5	0.891
	Hayır	15	52	87	110	136	170			
Yemek yeme düzenim bozuktur	Evet	3	14	20	31	21	30	8.53	5	0.129
	Hayır	18	58	113	138	188	228			
Fazla abur-cubur yerim	Evet	5	19	27	41	42	54	2.18	5	0.823
	Hayır	16	53	106	128	167	204			

4.1.6. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Okul Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

Yapılan t-testi sonucuna göre öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma düzeyleri öğrenim gördükleri okul türüne göre farklılaşmamaktadır ($p > .05$) (Tablo 4.39).

Tablo 4.39

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Düzeylerinin Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t-testi (n = 935)

Cihaz	Okul Türü	Betimsel İst.			T – testi		
		n	\bar{X}	ss	t	sd	p
Bilgisayarı kullanma düzeyi	Resmi	845	3.99	1.04	0.54	933	0.592
	Özel	90	3.93	0.88			
Tableti kullanma düzeyi	Resmi	845	4.34	0.98	0.06	933	0.955
	Özel	90	4.34	0.78			
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	Resmi	845	4.16	1.16	0.03	933	0.979
	Özel	90	4.17	1.06			

Yapılan Ki-Kare Testi sonucuna göre öğrencilerin evlerinde bilgisayar ve tabletin olması okul türüne göre farklılaşırken ($p < .05$), evde akıllı telefonun olması ise farklılaşmamaktadır ($p > .05$) (Tablo 4.40). Buna göre, özel okullara giden öğrencilerin

evlerinde hem bilgisayar ($X^2 = 16,58$; $sd = 1$ ve $p < .001$), hem de tablet olması ($X^2 = 10,91$; $sd = 1$ ve $p < .05$) ihtimali resmi okullarda okuyan öğrencilerden daha yüksektir.

Tablo 4.40

Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle Okul Türü Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Cihaz/Sınıf		Okul Türü		Ki-Kare testi		
		Resmi (n)	Özel (n)	X^2	sd	p
Evde bilgisayar	Var	664	88	16.58	1	0.000**
	Yok	161	2			
Evde tablet	Var	608	80	10.91	1	0.001*
	Yok	213	9			
Evde akıllı telefon	Var	668	72	0.06	1	0.806
	Yok	156	18			

Yapılan t-testi sonucuna göre öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma süreleri öğrenim gördükleri okul türüne göre farklılaşmamaktadır ($p > .05$) (Tablo 4.41).

Tablo 4.41

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T-testi (n = 935)

Cihaz	Okul Türü	Betimsel İst.			t-testi		
		n	\bar{X}	ss	t	sd	p
Bilgisayarı kullanma süresi	Resmi	845	1.67	0.82	0.06	805	0.952
	Özel	90	1.67	0.82			
Tableti kullanma süresi	Resmi	845	1.63	0.77	0.49	748	0.623
	Özel	90	1.58	0.77			
Akıllı telefonu kullanma süresi	Resmi	845	1.53	0.80	0.26	784	0.798
	Özel	90	1.55	0.75			

Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türü ile bilgisayar, tablet gibi araçları kullandıkları gün ve saat arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile incelenmiş ve haftanın ilk üç günü için bu cihazları kullanma saatleri ile okul türü arasında anlamlı ilişki olduğu 0.05 düzeyinde bulunmuştur (Tablo 4.42). Hangi saatlerde hangi sınıf öğrencilerinin bu cihazları daha çok kullandıkları ki-kare testindeki “Adjusted Residuals” değerlerine bakılarak incelenmiştir. Buna göre, resmi okullarda okuyan öğrenciler her üç günde de saat 9:00-15:00 ve 21:00-24:00 arası bu cihazları daha çok kullanmaktadır.

Tablo 4.42

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatte Kullanma Durumu İle Okul Türü Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	Okul Türü		Ki-kare		
	Resmi (n)	Özel (n)	X^2	sd	p
Pazartesi	555	63	11.61	5	0.041*
Salı	500	60	15.43	5	0.009*
Çarşamba	502	61	11.27	5	0.046*
Perşembe	513	58	7.75	5	0.171
Cuma	538	72	7.62	5	0.178
Cumartesi	709	81	9.63	5	0.087
Pazar	703	72	7.48	5	0.187

Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türü ile akıllı telefon ile internete girdiği ve oyun oynadığı gün ve saatler arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-Kare testi ile incelenmiş ve haftanın sadece ilk günü için anlamlı bir ilişki olduğu 0.05 düzeyinde bulunmuştur (Tablo 4.43). Okul türüne bağlı olarak öğrencilerin akıllı telefon ile internete girdiği ve oyun oynadığı saatler karşılaştırıldığında, bir önceki analize benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Resmi okullarda okuyan öğrenciler pazartesi günü, saat 9:00-15:00 ve 21:00-24:00 arası özel okullarda öğrenim gören öğrencilerden daha çok akıllı telefon ile internete girmekte ve oyun oynamaktadır.

Tablo 4.43

Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Okul Türü Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	Okul Türü		Ki-kare		
	Resmi (n)	Özel (n)	X^2	sd	p
Pazartesi	493	56	17.99	5	0.003*
Salı	434	53	5.58	5	0.350
Çarşamba	447	53	8.55	5	0.129
Perşembe	437	52	6.76	5	0.344
Cuma	470	56	5.75	5	0.332
Cumartesi	593	67	4.92	5	0.426
Pazar	607	57	1.60	5	0.902

Yapılan T-testi sonucunda öğrencilerin okulunu, amaçlara ilişkin 14 ifadeden üçü için anlamlı bir farklılaşma nedeni olduğu bulunmuştur (Tablo 4.44). Buna göre;

1) Resmi ve özel okullarda okuyan öğrencilerin bu cihazları tanıdığı insanlarla uzun süre rahatça sohbet amaçlı kullanma düzeylerinde anlamlı bir fark olup bu fark özel okullarda okuyan öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 3.82$ ve $p = .000$]. Gruplara ait ortalama

puanlara bakıldığında, özel okullarda okuyan öğrencilerin cihazları tanıdığı insanlarla uzun süre rahatça sohbet amaçlı kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Resmi} = 2.13$ ve $\bar{X}_{Özel} = 2.57$).

2) Resmi ve özel okullarda okuyan öğrencilerin bu cihazları birilerine sormaya çekindiği konular hakkında bilgi edinme amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir fark olup bu fark resmi okullarda okuyan öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 3.10$ ve $p = .002$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, resmi okullarda okuyan öğrencilerin cihazları birilerine sormaya çekindiği konular hakkında bilgi edinme amaçlı kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Resmi} = 2.04$ ve $\bar{X}_{Özel} = 1.70$).

3) Resmi ve özel okullarda okuyan öğrencilerin bu cihazları elektronik posta gönderme amaçlı kullanma düzeylerinde anlamlı bir fark olup bu fark özel okullarda okuyan öğrenciler lehinedir [$t_{(933)} = 3.09$ ve $p = .002$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, özel okullarda okuyan öğrencilerin cihazları elektronik posta gönderme amaçlı kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Resmi} = 1.54$ ve $\bar{X}_{Özel} = 1.83$).

Tablo 4.44

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t-testi (n = 935)

Amaç	Okul Türü	Betimsel İst.			T-testi		
		n	\bar{X}	ss	t	sd	p
Film seyretmek için kullanırım.	Resmi	845	2.09	0.81	1.71	933	0.088
	Özel	90	2.24	0.89			
Müzik dinlemek için kullanırım.	Resmi	845	2.46	0.97	0.49	933	0.627
	Özel	90	2.51	1.04			
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanırım.	Resmi	845	2.43	1.04	1.32	933	0.189
	Özel	90	2.58	1.04			
Oyun oynamak için kullanırım.	Resmi	845	2.80	0.98	0.83	933	0.405
	Özel	90	2.89	1.01			
Haberleri takip etmek için kullanırım.	Resmi	845	1.81	0.98	1.05	933	0.292
	Özel	90	1.70	0.91			
Ödev yapmak için kullanırım.	Resmi	845	2.87	0.99	0.31	933	0.759
	Özel	90	2.83	0.89			
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanırım.	Resmi	845	2.66	1.06	1.36	933	0.176
	Özel	90	2.82	1.02			
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanırım.	Resmi	845	2.13	1.04	3.82	933	0.000**
	Özel	90	2.57	1.06			
Yeni insanlarla tanışmak için kullanırım.	Resmi	845	1.45	0.79	0.88	933	0.379
	Özel	90	1.37	0.75			
Alışveriş yapmak için kullanırım.	Resmi	845	1.44	0.79	1.01	933	0.314
	Özel	90	1.53	0.82			
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanırım.	Resmi	845	2.75	0.98	1.28	933	0.202
	Özel	90	2.61	0.88			
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için.	Resmi	845	2.04	1.01	3.10	933	0.002*
	Özel	90	1.70	0.89			
Elektronik posta göndermek için kullanırım.	Resmi	845	1.54	0.85	3.09	933	0.002*
	Özel	90	1.83	0.95			
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanırım.	Resmi	845	2.17	1.11	0.67	933	0.502
	Özel	90	2.26	1.12			

Öğrencilerin okul türüne bağlı olarak bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanması ile bir süredir yaşadığı sorunlar arasında ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile incelenmiş anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$) (Tablo 4.45).

Tablo 4.45

Öğrencilerin Okul Türüne Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Yaşanan Sorunlar/Okul Türü		Okul Türü		Ki-Kare testi		
		Resmi (n)	Özel (n)	X ²	sd	p
Kendimi yorgun hissedirim	Evet	409	35	2.95	1	0.086
	Hayır	436	55			
Uykusuz kalırım	Evet	273	28	0.05	1	0.817
	Hayır	572	62			
Ağrılarım olur (eklem/kas)	Evet	189	20	0.01	1	0.975
	Hayır	656	70			
Göz yorgunluğu yaşarım	Evet	314	23	4.75	1	0.029*
	Hayır	531	67			
Baş ağrısı yaşarım	Evet	291	30	0.04	1	0.834
	Hayır	554	60			
Yemek yeme düzenim bozulur	Evet	122	11	0.33	1	0.567
	Hayır	723	79			
Fazla abur-cubur yerim	Evet	168	21	0.25	1	0.617
	Hayır	667	69			

4.1.7. Bilişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıklarının Yaşanılan İlçenin Sosyoekonomik Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

Yapılan ANOVA testi (tek yönlü varyans analizi) sonucunda, öğrencilerin yaşadıkları ilçenin bilgisayar kullanma düzeylerinde anlamlı bir farka neden olmazken ($p > .05$), tablet ve akıllı telefonu kullanmayı bilme düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğunu bulunmuştur (Tablo 4.46);

1) Öğrencilerin tableti kullanma düzeylerinin ilçeye göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 931)} = 3.62$ ve $p = .027$]. Post-hoc Scheffe testine göre; Beşiktaş İlçesindeki öğrencilerin tableti kullanma düzeyleri Kağıthane İlçesindeki öğrencilerden yüksektir ($\bar{X}_{\text{Beşiktaş}} = 4.46$ ve $\bar{X}_{\text{Kağıthane}} = 4.27$).

2) Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma düzeylerinin de ilçeye göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 931)} = 8.53$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; Beşiktaş İlçesindeki öğrencilerin akıllı telefonu kullanma düzeyleri Kağıthane ve Sultangazi İlçesindeki öğrencilerden daha yüksektir ($\bar{X}_{\text{Beşiktaş}} = 4.40$; $\bar{X}_{\text{Kağıthane}} = 4.07$ ve $\bar{X}_{\text{Sultangazi}} = 4.03$).

Tablo 4.46

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Düzeylerinin İlçe Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Değişken	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Anlamlı Farklar Testi
		n	\bar{X}	ss	F	Sig.	
Bilgisayarı kullanma düzeyi	Beşiktaş (1)	282	3.96	0.99	0.12	0.884	-
	Kâğıthane (2)	523	4.00	1.04			
	Sultangazi (3)	130	3.98	1.04			
Tableti kullanma düzeyi	Beşiktaş (1)	282	4.46	0.86	3.62	0.027*	1 ile 2
	Kâğıthane (2)	523	4.27	1.01			
	Sultangazi (3)	130	4.33	0.99			
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	Beşiktaş (1)	282	4.40	0.97	8.53	0.000**	1 ile 2, 3
	Kâğıthane (2)	523	4.07	1.21			
	Sultangazi (3)	130	4.03	1.21			

Yaşanılan ilçe ile öğrencilerin evlerinde bilgisayar, tablet akıllı telefon bulunması arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 4.47). Buna göre;

- 1) Beşiktaş ve Kağıthane’de yaşayan öğrencilerin evlerinde bilgisayar bulunma ihtimali, Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrencilerden daha yüksektir ($X^2 = 32.48$; sd = 2 ve $p = .000$).
- 2) Beşiktaş ve Kağıthane’de yaşayan öğrencilerin evlerinde tablet bulunma ihtimali, Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrencilerden daha yüksektir ($X^2 = 42.27$; sd = 2 ve $p = .000$).
- 3) Son olarak, Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrencilerin evlerinde akıllı telefon bulunma ihtimali, Kağıthane ve Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrencilerden daha yüksektir ($X^2 = 48.90$; sd = 2 ve $p = .000$).

Tablo 4.47

Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon Olması Durumu İle İlçe Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Cihaz/Sınıf		İlçe			Ki-Kare testi		
		Beşiktaş	Kağıthane	Sultangazi	X^2	sd	p
Evde bilgisayar	Var	254	412	86	32.48	2	0.000**
	Yok	26	96	41			
Evde tablet	Var	233	388	67	42.27	2	0.000**
	Yok	44	121	57			
Evde akıllı telefon	Var	265	389	86	48.90	2	0.000**
	Yok	16	122	36			

Yapılan ANOVA testi sonucunda, öğrencilerin yaşadıkları ilçenin bilgisayar ve akıllı telefonu kullanma sürelerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 4.48).

Tablo 4.48

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Sürelerinin İlçe Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Değişken	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Anlamlı Farklar Testi
		n	\bar{X}	ss	F	Sig.	
Bilgisayarı kullanma süresi	Beşiktaş (1)	282	1.70	0.82	0.27	0.761	-
	Kağıthane (2)	523	1.65	0.81			
	Sultangazi (3)	130	1.67	0.88			
Tableti kullanma süresi	Beşiktaş (1)	282	1.62	0.70	0.33	0.721	-
	Kağıthane (2)	523	1.63	0.83			
	Sultangazi (3)	130	1.56	0.72			
Akıllı telefonu kullanma süresi	Beşiktaş (1)	282	1.57	0.78	0.57	0.566	-
	Kağıthane (2)	523	1.51	0.80			
	Sultangazi (3)	130	1.55	0.79			

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları ilçe ile bilgisayar, tablet gibi araçları kullandıkları gün ve saat arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile incelenmiş ve Cumartesi günü hariç haftanın tüm günleri için bu cihazları kullanma saatleri ile yaşadıkları ilçe arasında anlamlı ilişki olduğu 0.05 ve 0.001 düzeyinde bulunmuştur (Tablo 4.49). Hangi saatlerde hangi ilçede yaşayan öğrencilerin bu cihazları daha çok kullandıkları ki-kare testindeki “Adjusted Residuals” değerlerine bakılarak incelenmiştir. Buna göre, tüm günlerde Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrenciler bilgisayar, tablet gibi araçları 06:00 ile 15:00 saatleri içinde daha çok kullanırken, Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler bu cihazları saat 15:00’ten sonra diğer iki ilçede yaşayan öğrencilere göre daha fazla kullanmaktadır.

Tablo 4.49

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet Gibi Araçları Hangi Gün ve Saatte Kullandığı Durumu İle Yaşanılan İlçe Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	İlçe			Ki-kare		
	Beşiktaş	Kağıthane	Sultangazi	X^2	sd	p
Pazartesi	188	325	105	62.45	10	0.000**
Salı	162	295	103	61.89	10	0.000**
Çarşamba	174	294	95	55.84	10	0.000**
Perşembe	173	302	96	35.94	10	0.000**
Cuma	190	322	98	43.00	10	0.000**
Cumartesi	294	431	110	16.24	10	0.093
Pazar	241	423	111	19.14	10	0.039*

Öğrencilerin yaşadıkları ilçe ile akıllı telefon ile internete girdiği ve oyun oynadığı gün ve saatler arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-Kare testi ile incelenmiş ve cumartesi ve pazar günleri hariç haftanın tüm günleri için anlamlı bir ilişki olduğu 0.05 ve 0.001 düzeyinde bulunmuştur (Tablo 4.50). Yaşanılan ilçelere bağlı olarak öğrencilerin akıllı telefon ile internete girdiği ve oyun oynadığı gün ve saatler karşılaştırıldığında, bir önceki analize (Tablo 4.49) benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Hafta içi günlerin tümünde Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrenciler akıllı telefonu 06:00 ile 15:00 saatleri içinde daha çok kullanarak internete girip oyun oynarken, Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler bu cihazı saat 15:00'ten sonra diğer iki ilçede yaşayan öğrencilere göre daha fazla kullanarak internete girmekte ve oyun oynamaktadır.

Tablo 4.50

Öğrencilerin Akıllı Telefonu Kullanarak İnternete Girdiği ve Oyun Oynadığı Gün ve Saatler İle Yaşanılan İlçe Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Gün	İlçe			Ki-kare		
	Beşiktaş	Kağıthane	Sultangazi	X^2	sd	p
Pazartesi	160	289	100	88,03	10	0,000**
Salı	144	251	92	37,37	10	0,000**
Çarşamba	150	257	93	67,12	10	0,000**
Perşembe	153	246	90	24,83	12	0,016*
Cuma	169	266	91	45,18	10	0,000**
Cumartesi	207	355	98	13,21	10	0,212
Pazar	209	348	107	16,10	10	0,097

Yapılan ANOVA testi sonucunda, öğrencilerin yaşadıkları ilçenin 8 ifade (amaç) için farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.51). Buna göre;

1) Öğrencilerin yaşadıkları ilçe, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu film seyretme amaçlı kullanma düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(2; 932)} = 3.54$ ve $p = .029$]. Post-hoc Scheffe testine göre; Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler bu cihazları film seyretmek için daha çok kullanmaktadır ($\bar{X}_{\text{Beşiktaş}} = 2.21$; $\bar{X}_{\text{Kağıthane}} = 2.06$ ve $\bar{X}_{\text{Sultangazi}} = 2.04$).

2) Öğrencilerin yaşadıkları ilçe, onların cihazları program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(2; 932)} = 7.47$ ve $p = .001$]. Post-hoc Scheffe testine göre; Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler bu cihazları program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için daha çok kullanmaktadır ($\bar{X}_{\text{Beşiktaş}} = 2.62$; $\bar{X}_{\text{Kağıthane}} = 2.33$ ve $\bar{X}_{\text{Sultangazi}} = 2.49$).

3) Öğrencilerin yaşadıkları ilçe, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu oyun oynamak amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(2; 932)} = 13.33$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler bu cihazları oyun oynamak için daha çok kullanmaktadır ($\bar{X}_{\text{Beşiktaş}} = 3.05$; $\bar{X}_{\text{Kağıthane}} = 2.68$ ve $\bar{X}_{\text{Sultangazi}} = 2.73$).

4) Öğrencilerin yaşadıkları ilçe, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu haber takip etme amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(2; 932)} = 3.95$ ve $p = .020$]. Post-hoc Scheffe testine göre; Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrenciler bu cihazları haber takip etmek için daha çok kullanmaktadır ($\bar{X}_{\text{Beşiktaş}} = 1.76$; $\bar{X}_{\text{Kağıthane}} = 1.77$ ve $\bar{X}_{\text{Sultangazi}} = 2.02$).

5) Öğrencilerin yaşadıkları ilçe, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu ödev yapmak amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(2; 932)} = 3.14$ ve $p = .044$]. Post-hoc Scheffe testine göre; Sultangazi İlçesinde yaşayan bu cihazları ödev yapmak için daha çok kullanmaktadır ($\bar{X}_{\text{Beşiktaş}} = 2.78$; $\bar{X}_{\text{Kağıthane}} = 2.81$ ve $\bar{X}_{\text{Sultangazi}} = 3.04$).

6) Öğrencilerin yaşadıkları ilçe, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu aile ve arkadaşlarla iletişim kurma amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(2; 932)} = 4.41$ ve $p = .012$]. Post-hoc Scheffe testine göre; Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrencileri bu cihazları aile ve arkadaşlarla iletişim kurma amaçlı

olarak daha çok kullanmaktadır ($\bar{X}_{\text{Beşiktaş}} = 2.83$; $\bar{X}_{\text{Kağıthane}} = 2.62$ ve $\bar{X}_{\text{Sultangazi}} = 2.59$).

Tablo 4.51

Öğrencilerin Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanma Amaçlarının Yaşanılan İlçe Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Değişken	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Anlamlı Fark
		n	\bar{X}	ss	F	p	
Film seyretmek için	Beşiktaş (1)	282	2.21	0.82	3.54	0.029*	1 ile 2, 3
	Kağıthane (2)	523	2.06	0.81			
	Sultangazi (3)	130	2.04	0.80			
Müzik dinlemek için	Beşiktaş (1)	282	2.52	1.00	0.64	0.528	-
	Kağıthane (2)	523	2.44	0.97			
	Sultangazi (3)	130	2.44	0.95			
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanım.	Beşiktaş (1)	282	2.62	0.97	7.47	0.001*	1 ile 2, 3
	Kağıthane (2)	523	2.33	1.05			
	Sultangazi (3)	130	2.49	1.06			
Oyun oynamak için kullanım.	Beşiktaş (1)	282	3.05	0.93	13.33	0.000**	1 ile 2, 3
	Kağıthane (2)	523	2.68	0.99			
	Sultangazi (3)	130	2.73	1.00			
Haberleri takip etmek için kullanım.	Beşiktaş (1)	282	1.76	0.92	3.95	0.020*	3 ile 1, 2
	Kağıthane (2)	523	1.77	0.96			
	Sultangazi (3)	130	2.02	1.09			
Ödev yapmak için kullanım.	Beşiktaş (1)	282	2.78	0.93	3.14	0.044*	3 ile 1, 2
	Kağıthane (2)	523	2.81	1.00			
	Sultangazi (3)	130	3.04	0.98			
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanım.	Beşiktaş (1)	282	2.83	1.05	4.41	0.012*	1 ile 2, 3
	Kağıthane (2)	523	2.62	1.04			
	Sultangazi (3)	130	2.59	1.10			
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanım.	Beşiktaş (1)	282	2.19	1.03	1.71	0.182	-
	Kağıthane (2)	523	2.20	1.06			
	Sultangazi (3)	130	2.02	1.03			
Yeni insanlarla tanışmak için kullanım.	Beşiktaş (1)	282	1.40	0.73	3.77	0.024*	3 ile 1, 2
	Kağıthane (2)	523	1.42	0.77			
	Sultangazi (3)	130	1.61	0.92			
Alışveriş yapmak için kullanım.	Beşiktaş (1)	282	1.46	0.79	0.99	0.372	-
	Kağıthane (2)	523	1.42	0.79			
	Sultangazi (3)	130	1.53	0.82			
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanım.	Beşiktaş (1)	282	2.76	0.88	0.92	0.398	-
	Kağıthane (2)	523	2.70	1.02			
	Sultangazi (3)	130	2.82	0.98			
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için.	Beşiktaş (1)	282	1.98	0.95	4.19	0.015*	3 ile 1, 2
	Kağıthane (2)	523	1.97	1.01			
	Sultangazi (3)	130	2.25	1.07			
Elektronik posta göndermek için.	Beşiktaş (1)	282	1.59	0.83	1.07	0.343	-
	Kağıthane (2)	523	1.53	0.86			
	Sultangazi (3)	130	1.65	0.97			
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanım.	Beşiktaş (1)	282	2.29	1.06	1.85	0.158	-
	Kağıthane (2)	523	2.13	1.13			
	Sultangazi (3)	130	2.17	1.10			

Tablo 4.51'e göre;

7) Öğrencilerin yaşadıkları ilçe, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu yeni insanlarla tanışmak amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(2; 932)} = 3.77$ ve $p = .024$]. Post-hoc Scheffe testine göre; Sultangazi

İlçesinde yaşayan öğrencileri bu cihazları yeni insanlarla tanışma amaçlı olarak daha çok kullanmaktadır (\bar{X} Beşiktaş = 1.40; \bar{X} Kağıthane = 1.42 ve \bar{X} Sultangazi = 1.61).

8) Son olarak, öğrencilerin yaşadıkları ilçe, onların bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu merak ettiği konuları araştırmak ve bilgi edinmek amaçlı kullanma düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya yol açmaktadır [$F_{(2; 932)} = 4.19$ ve $p = .015$]. Post-hoc Scheffe testine göre; Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrenciler bu cihazları merak ettiği konuları araştırmak ve bilgi edinmek için daha çok kullanmaktadır (\bar{X} Beşiktaş = 1.98; \bar{X} Kağıthane = 1.97 ve \bar{X} Sultangazi = 2.25).

Tablo 4.52'ye göre; öğrencilerin yaşadıkları ilçeye bağlı olarak bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanması ile bir süredir yaşadığı sorunlar arasında ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile incelenmiş ve yaşanan ilçe ile ağrıları (kas/eklem) ($X^2 = 6.65$; $sd = 2$ ve $p = .037$) ve göz yorgunluğu ($X^2 = 12.69$; $sd = 2$ ve $p = .002$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ki-kare testinin sonucuna göre; Kağıthane İlçesinde yaşayan öğrencilerin ağrı ve göz yorgunluğu sorunu yaşama oranları Beşiktaş ve Sultangazi İlçelerinde yaşayan öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha düşüktür.

Tablo 4.52

Öğrencilerin Yaşanılan İlçeye Bağlı Olarak Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefonu Kullanması İle Bir Süredir Yaşadığı Sorunlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi (n = 935)

Cihaz/Sınıf		İlçe			Ki-Kare testi		
		Beşiktaş	Kağıthane	Sultangazi	X^2	sd	p
Kendimi yorgun hissedirim	Evet	137	241	66	1.12	2	0.573
	Hayır	145	282	64			
Uykusuz kalırım	Evet	83	167	51	3.95	2	0.139
	Hayır	199	356	79			
Ağrılarım olur (eklem/kas)	Evet	76	101	32	6.65	2	0.037*
	Hayır	206	422	98			
Göz yorgunluğu yaşarım	Evet	109	166	62	12.69	2	0.002*
	Hayır	173	357	68			
Baş ağrısı yaşarım	Evet	94	181	46	0.21	2	0.902
	Hayır	188	342	84			
Yemek yeme düzenim bozulur	Evet	34	79	20	1.56	2	0.458
	Hayır	248	444	110			
Fazla abur-cubur yerim	Evet	53	123	23	3.60	2	0.165
	Hayır	229	400	107			

4.2. 3.- 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerine Yönelik Bulgular

Bu alt bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin önce genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri özetlenmiş, daha sonra ise sınıf, cinsiyet, anne-babanın eğitim durumu, okul türü ve yaşanılan ilçenin sosyoekonomik durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

4.2.1. Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerine Yönelik Bulgular

Tablo 4.53'e göre, araştırmaya katılan ölçeğin geneli ve alt boyutları için bulunan ortalama puanlar oldukça yüksek ve birbirine yakın çıkmıştır. Öğrencilerin sosyal yaşam becerisi puanları $\bar{X}_{\text{Sosyal yaşam becerisi}} = 2.67 \pm 0.28$ çok az bir farkla çatışma ve sorun çözme becerisinden yüksektir, $\bar{X}_{\text{Çatışma ve sorun çözme becerisi}} = 2.66 \pm 0.28$.

Tablo 4.53

Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzelerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut/Ölçek	Betimsel İstatistikler		
	n	\bar{X}	ss
Sosyal Yaşam Becerisi	935	2.67	0.28
Çatışma ve Sorun Çözme Becerisi	935	2.66	0.35
Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği	935	2.67	0.29

4.2.2. Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Sınıflara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

Yapılan ANOVA testi sonucunda, öğrencilerin sınıflarının sosyal duygusal uyum ölçeğinin geneli ve alt boyutları bakımından anlamlı bir farklılaşımaya neden olduğu görülmüştür (Tablo 4.54). Buna göre;

1) Öğrencilerin sınıfları, sosyal yaşam becerisi düzeylerinde anlamlı bir farklılaşımaya neden olmaktadır [$F_{(3; 931)} = 8.76$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 6. sınıf öğrencilerinin sosyal yaşam beceri düzeyleri, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinden daha düşüktür ($\bar{X}_{4. \text{sınıf}} = 2.69$; $\bar{X}_{5. \text{sınıf}} = 2.67$ ve $\bar{X}_{6. \text{sınıf}} = 2.57$).

2) Öğrencilerin sınıfları, çatışma ve sorun çözme becerisi düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşımaya neden olmaktadır [$F_{(3; 931)} = 6.80$ ve $p = .003$]. Post-hoc Scheffe testine

göre; yine, 6. sınıf öğrencilerinin çatışma ve sorun çözme beceri düzeyleri, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinden daha düşüktür ($\bar{X}_{4. sınıf} = 2.69$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 2.65$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 2.58$).

3) Son olarak, öğrencilerin sınıfları, sosyal duygusal uyum düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya neden olmaktadır [$F_{(3; 931)} = 7.21$ ve $p = .000$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 6. sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal uyum düzeyleri, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinden daha düşüktür ($\bar{X}_{4. sınıf} = 2.69$; $\bar{X}_{5. sınıf} = 2.66$ ve $\bar{X}_{6. sınıf} = 2.58$).

Tablo 4.54

Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Boyut/Ölçek	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Anlamlı Farklar Testi
		n	\bar{X}	ss	F	Sig.	
Sosyal Yaşam Becerisi	3. sınıf (1)	200	2.64	0.30	8.76	0.000**	4 ile 2, 3
	4. sınıf (2)	249	2.69	0.26			
	5. sınıf (3)	241	2.67	0.26			
	6. sınıf (4)	245	2.57	0.28			
Çatışma ve Sorun Çözme Becerisi	3. sınıf (1)	200	2.61	0.37	6.80	0.003*	4 ile 2, 3
	4. sınıf (2)	249	2.69	0.32			
	5. sınıf (3)	241	2.65	0.33			
	6. sınıf (4)	245	2.58	0.35			
Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği	3. sınıf (1)	200	2.63	0.31	7.21	0.000**	4 ile 2, 3
	4. sınıf (2)	249	2.69	0.27			
	5. sınıf (3)	241	2.66	0.27			
	6. sınıf (4)	245	2.58	0.29			

Yapılan t-testi sonucunda, öğrencilerin cinsiyetinin sosyal duygusal uyum ölçeğinin geneli ve alt boyutları bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu görülmüştür (Tablo 4.55). Buna göre;

1) Kız ve erkek öğrencilerin sosyal yaşam becerisi düzeylerinde anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın kız öğrenciler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(933)} = 4.25$ ve $p = .000$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, kız öğrencilerin sosyal yaşam beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Kız} = 2.69$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 2.61$).

2) Kız ve erkek öğrencilerin çatışma ve sorun çözme becerisi düzeylerinde de anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın yine kız öğrenciler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(933)} = 4.22$ ve $p = .000$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, kız öğrencilerin çatışma ve sorun çözme beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Kız} = 2.68$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 2.59$).

3) Son olarak, kız ve erkek öğrencilerin sosyal duygusal uyum düzeylerinde de anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın yine kız öğrenciler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(933)} = 4.59$ ve $p = .000$]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, kız öğrencilerin sosyal duygusal uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{Kız} = 2.69$ ve $\bar{X}_{Erkek} = 2.60$).

Tablo 4.55

Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t-testi (n = 935)

Boyut/Ölçek	Cinsiyet	Betimsel İst.			T-testi		
		n	\bar{X}	ss	t	sd	p
Sosyal Yaşam Becerisi	Kız	439	2.69	0.26	4.25	933	0.000**
	Erkek	496	2.61	0.29			
Çatışma ve Sorun Çözme Becerisi	Kız	439	2.68	0.33	4.22	933	0.000**
	Erkek	496	2.59	0.35			
Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği	Kız	439	2.69	0.28	4.59	933	0.000**
	Erkek	496	2.60	0.29			

Yapılan ANOVA testi sonucunda, annenin eğitim durumunun sadece sosyal duygusal uyum ölçeğinin çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutu bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu görülmüştür [$F_{(3, 931)} = 6.25$ ve $p = .009$] (Tablo 4.55). Buna göre; post-hoc Scheffe testine göre; annesi okur yazar olmayan ve okuryazar olan (Grup 1. 2) öğrencilerin çatışma ve sorun çözme becerisi diğer öğrencilerden daha düşüktür ($\bar{X}_{Okuryazar\ değıil} = 2.52$; $\bar{X}_{Okuryazar} = 2.53$; $\bar{X}_{İlkokul} = 2.64$; $\bar{X}_{Ortaokul} = 2.65$; $\bar{X}_{Lise} = 2.68$ ve $\bar{X}_{Üniversite} = 2.65$).

Tablo 4.56

Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Anova Testi (n = 935)

Boyut/Ölçek	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Anlamlı Farklar Testi
		n	\bar{X}	ss	F	Sig.	
Sosyal Yaşam Becerisi	Okuryazar değil (1)	49	2.59	0.29	1.27	0.277	-
	Okuryazar (2)	61	2.64	0.28			
	İlkokul (3)	172	2.64	0.29			
	Ortaokul (4)	176	2.62	0.25			
	Lise (5)	190	2.67	0.27			
	Üniversite (6)	229	2.66	0.29			
Çatışma ve Sorun Çözme Becerisi	Okuryazar değil (1)	49	2.52	0.33	6.25	0.009*	1. 2 ile 3. 4. 5. 6
	Okuryazar (2)	61	2.53	0.45			
	İlkokul (3)	172	2.64	0.35			
	Ortaokul (4)	176	2.65	0.34			
	Lise (5)	190	2.68	0.31			
	Üniversite (6)	229	2.65	0.34			
Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği	Okuryazar değil (1)	49	2.58	0.28	1.83	0.105	-
	Okuryazar (2)	61	2.59	0.33			
	İlkokul (3)	172	2.64	0.30			
	Ortaokul (4)	176	2.62	0.27			
	Lise (5)	190	2.68	0.27			
	Üniversite (6)	229	2.65	0.29			

Yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testi sonucunda, babanın eğitim durumunun sosyal duygusal uyum ölçeğinin geneli ve alt boyutları bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu görülmüştür (Tablo 4.57). Buna göre;

1) Babanın eğitim durumu öğrencilerin sosyal yaşam becerisi düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olmaktadır ($X^2 = 12.23$; $sd = 5$ ve $p = .032$). Post-hoc Mann-Whitney testine göre; babası okur yazar olmayan ve okuryazar olan (Grup 1, 2) öğrencilerin sosyal yaşam becerisi diğer öğrencilerden (Grup 3, 4, 5 ve 6) daha düşüktür.

2) Babanın eğitim durumu öğrencilerin çatışma ve sorun çözme becerisi düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya neden olmaktadır ($X^2 = 11.23$; $sd = 5$ ve $p = .047$). Post-hoc Mann-Whitney testine göre; babası okur yazar olmayan ve okuryazar olan (Grup 1, 2) öğrencilerin çatışma ve sorun çözme becerisi diğer öğrencilerden (Grup 3, 4, 5 ve 6) daha düşüktür.

3) Son olarak, Babanın eğitim durumu öğrencilerin sosyal duygusal uyum düzeylerinde de anlamlı bir farklılaşmaya neden olmaktadır ($X^2 = 14.15$; $sd = 5$ ve $p = .015$). Post-hoc

Mann-Whitney testine göre; babası okur yazar olmayan ve okuryazar olan (Grup 1, 2) öğrencilerin sosyal duygusal uyum düzeyleri diğer öğrencilerden (Grup 3, 4, 5 ve 6) daha düşüktür.

Tablo 4.57

Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Değişken	Grup	Betimsel İst.		KW Test			Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X^2	sd	p	
Sosyal Yaşam Becerisi	Okuryazar değil (1)	21	359.74	12.23	5	0.032*	1, 2 ile 3, 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	72	381.26				
	İlkokul (3)	133	464.95				
	Ortaokul (4)	169	445.81				
	Lise (5)	209	447.56				
	Üniversite (6)	258	444.49				
Çatışma ve Sorun Çözme Becerisi	Okuryazar değil (1)	21	349.00	11.23	5	0.047*	1, 2 ile 3, 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	72	366.74				
	İlkokul (3)	133	454.06				
	Ortaokul (4)	169	442.75				
	Lise (5)	209	450.54				
	Üniversite (6)	258	441.52				
Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği	Okuryazar değil (1)	21	350.62	14.15	5	0.015*	1, 2 ile 3, 4, 5, 6
	Okuryazar (2)	72	365.07				
	İlkokul (3)	133	462.64				
	Ortaokul (4)	169	450.70				
	Lise (5)	209	452.92				
	Üniversite (6)	258	443.39				

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Yapılan t-testi sonucunda, okul türünün öğrencilerin sosyal duygusal uyum ölçeğinin geneli ve alt boyutları bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 4.58).

Tablo 4.58

Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Okul Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t-testi (n = 935)

Boyut/Ölçek	Okul Türü	Betimsel İst.			T-testi		
		n	\bar{X}	ss	t	sd	p
Sosyal Yaşam Becerisi	Resmi	845	2.64	0.28	0.61	933	0.541
	Özel	90	2.66	0.27			
Çatışma ve Sorun Çözme Becerisi	Resmi	845	2.64	0.35	0.39	933	0.696
	Özel	90	2.62	0.32			
Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği	Resmi	845	2.64	0.29	0.06	933	0.952
	Özel	90	2.64	0.26			

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Yapılan ANOVA testi sonucunda, yaşanılan ilçenin öğrencilerin sosyal duygusal uyum ölçeğinin geneli ve alt boyutları bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 4.59).

Tablo 4.59

Öğrencilerin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Yaşanılan İlçeye Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi (n = 935)

Boyut/Ölçek	Grup	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Anlamlı Farklar Testi
		n	\bar{X}	ss	F	Sig.	
Sosyal Yaşam Becerisi	Beşiktaş (1)	282	2.65	0.27	0.22	0.802	-
	Kağıthane (2)	523	2.65	0.28			
	Sultangazi (3)	130	2.63	0.30			
Çatışma ve Sorun Çözme Becerisi	Beşiktaş (1)	282	2.64	0.32	0.39	0.677	-
	Kağıthane (2)	523	2.64	0.36			
	Sultangazi (3)	130	2.61	0.36			
Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği	Beşiktaş (1)	282	2.64	0.27	0.36	0.697	-
	Kağıthane (2)	523	2.64	0.30			
	Sultangazi (3)	130	2.62	0.30			

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

4.3. Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Bu alt bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin önce genel olarak bilişim teknolojilerini kullanım alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkiler özetlenmiş, daha sonra ise bu alışkanlıklar ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin sınıf, cinsiyet, anne-babanın eğitim durumu, okul türü ve yaşanılan ilçenin sosyoekonomik durumuna göre farklılaşım farklılaşmadığı araştırılmıştır.

Araştırmaya katılan bilişim teknolojilerini kullanma alışkanlıkları ve sosyal duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkilere yönelik yapılan analizler sonucunda (Tablo 4.60);

1) Öğrencilerin evde bilgisayar olması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.001 ve 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine evde akıllı telefon bulunması ile genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ve 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

2) Öğrencilerin bilgisayarı ve tableti kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında

negatif yönde 0,01 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine evde akıllı telefonu kullanma süresi ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında negatif yönde ve 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

3) Öğrencilerin cihazlarla haber takibi yapması ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.01 ve 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla ödev yapması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde 0.01 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin, cihazlarla, merak ettiği konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde 0.01 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

4) Öğrencilerin uykusuz kalması ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde 0.01 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin ağırlarının olması ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında negatif yönde 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin fazla abur-cubur yemesi ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde 0.05 ve 0.01 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.60

Öğrencilerin Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular (n = 935)

BT Kullanım Alışkanlıkları/Sosyal Duygusal Uyum	SYB	ÇSÇB	Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği
Bilgisayarı kullanma düzeyi	-	-	-
Tableti kullanma düzeyi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	-	-	-
Evde bilgisayar olması	$p = .000^{**}$	$p = .013^*$	$p = .029^*$
Evde tablet olması	-	-	-
Evde akıllı telefon olması	-	-	$p = .036^*$
Bilgisayarı kullanma süresi	$p = .003^{**}$	$p = .006^{**}$	$p = .000^{**}$
Tableti kullanma süresi	$p = .000^{**}$	$p = .008^{**}$	$p = .001^{**}$
Akıllı telefonu kullanma süresi	$p = .026^*$	-	-
Cihazların kullanıldığı gün/saatler	-	-	-
Cihazlarla oyun oynanan gün/saatler	-	-	-
<i>Bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma amacı</i>			
Film seyretmek için kullanırım.	-	-	-
Müzik dinlemek için kullanırım.	-	-	-
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanırım.	-	-	-
Oyun oynamak için kullanırım.	-	-	-
Haberleri takip etmek için kullanırım.	$p = .000^{**}$	-	$p = .018^*$
Ödev yapmak için kullanırım.	$p = .002^{**}$	$p = .007^{**}$	$p = .000^{**}$
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanırım.	-	-	-
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanırım.	-	-	-
Yeni insanlarla tanışmak için kullanırım.	-	-	-
Alışveriş yapmak için kullanırım.	-	-	-
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .001^{**}$	$p = .003^{**}$
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için.	-	-	-
Elektronik posta göndermek için kullanırım.	-	-	-
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanırım.	-	-	-
<i>Yaşanan sorunlar</i>			
Kendimi yorgun hissedirim	-	-	-
Uykusuz kalırım	$p = .000^{**}$	-	$p = .000^{**}$
Ağrılarım olur (eklem/kas)	$p = .021^*$	-	-
Göz yorgunluğu yaşarım	-	-	-
Baş ağrısı yaşarım	-	-	-
Yemek yeme düzenim bozulur	-	-	-
Fazla abur-cubur yerim	$p = .002^{**}$	-	$p = .011^*$

* $p < .05$, ** $p < .01$

Araştırmaya katılan bilişim teknolojilerini kullanma alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin sınıf alt kategorilerine bağlı olarak yapılan analizler sonucunda (Tablo 4.61);

1) Öğrencilerin akıllı telefon kullanma düzeyleri ile sosyal beceri, çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutları ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ve 0.01 düzeyinde, 6. sınıflar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

- 2) Öğrencilerin akıllı telefon bulunması ile sosyal beceri, çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutları ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ve 0.05 düzeyinde, 6. sınıflar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
- 3) Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde 0.05 düzeyinde, 5 ve 6. sınıflar aleyhine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
- 4) Öğrencilerin cihazlarla ödev yapması, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanması ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.01 düzeyinde, 5 ve 6. sınıflar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine, öğrencilerin cihazları tanıdığı insanlarla sohbet için, elektronik posta gönderme ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde 0.01 düzeyinde, 5 ve 6. sınıflar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
- 5) Öğrencilerin ağırlarının olması ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında negatif yönde 0.05 düzeyinde, 6. sınıflar aleyhine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.61

Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935)

BT Kullanım Alışkanlıkları/Sosyal Duygusal Uyum	SYB	ÇSÇB	Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği
Bilgisayarı kullanma düzeyi	-	-	-
Tableti kullanma düzeyi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	$p = .002^{**}$	$p = .003^{**}$	$p = .002^{**}$
Evde bilgisayar olması	-	-	-
Evde tablet olması	-	-	-
Evde akıllı telefon olması	$p = .012^*$	$p = .020^*$	$p = .016^*$
Bilgisayarı kullanma süresi	-	-	-
Tableti kullanma süresi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma süresi	$p = .024^*$	-	$p = .021^*$
Cihazların kullanıldığı gün/saatler	-	-	-
Cihazlarla oyun oynanan gün/saatler	-	-	-
<i>Bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma amacı</i>			
Film seyretmek için kullanırım.	-	-	-
Müzik dinlemek için kullanırım.	-	-	-
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanırım.	-	-	-
Oyun oynamak için kullanırım.	-	-	-
Haberleri takip etmek için kullanırım.	-	-	-
Ödev yapmak için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .000^{**}$	$p = .000^{**}$
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .003^{**}$	$p = .001^{**}$
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanırım.	$p = .002^{**}$	-	$p = .002^{**}$
Yeni insanlarla tanışmak için kullanırım.	-	-	-
Alışveriş yapmak için kullanırım.	-	-	-
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanırım.	-	-	-
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için.	-	-	-
Elektronik posta göndermek için kullanırım.	$p = .003^{**}$	-	$p = .002^{**}$
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanırım.	$p = .000^{**}$	-	$p = .001^{**}$
<i>Yaşanan sorunlar</i>			
Kendimi yorgun hissedirim	-	-	-
Uykusuz kalırım	-	-	-
Ağrılarım olur (eklem/kas)	$p = .013^*$	-	-
Göz yorgunluğu yaşarım	-	-	-
Baş ağrısı yaşarım	-	-	-
Yemek yeme düzenim bozulur	-	-	-
Fazla abur-cubur yerim	-	-	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

Araştırmaya katılan bilişim teknolojilerini kullanma alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin cinsiyet alt kategorilerine bağlı olarak yapılan analizler sonucunda (Tablo 4.62);

1) Öğrencilerin akıllı telefon kullanma düzeyleri ile sosyal beceri, çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutları ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ve 0.05 düzeyinde, kız öğrencileri lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

2) Öğrencilerin evlerinde akıllı telefon bulunması ile genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ve 0.05 düzeyinde, kız öğrencileri lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

3) Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutları ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 düzeyinde, kızlar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

4) Öğrencilerin cihazlarla müzik dinleme, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanması, tanıdığı insanlarla sohbet, yeni insanlarla tanışma, merak ettiği konuları araştırma ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.01 düzeyinde, kız öğrencileri lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.62

Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935)

BT Kullanım Alışkanlıkları/Sosyal Duygusal Uyum	SYB	ÇSÇB	Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği
Bilgisayarı kullanma düzeyi	-	-	-
Tableti kullanma düzeyi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	$p = .012^*$	$p = .014^*$	$p = .013^*$
Evde bilgisayar olması	-	-	-
Evde tablet olması	-	-	-
Evde akıllı telefon olması	-	-	$p = .026^*$
Bilgisayarı kullanma süresi	-	-	-
Tableti kullanma süresi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma süresi	$p = .022^*$	$p = .023^*$	$p = .020^*$
Cihazların kullanıldığı gün/saatler	-	-	-
Cihazlarla oyun oynanan gün/saatler	-	-	-
<i>Bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma amacı</i>			
Film seyretmek için kullanımım.	-	-	-
Müzik dinlemek için kullanımım.	$p = .008^{**}$	-	$p = .011^*$
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanımım.	-	-	-
Oyun oynamak için kullanımım.	-	-	-
Haberleri takip etmek için kullanımım.	-	-	-
Ödev yapmak için kullanımım.	-	-	-
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanımım.	$p = .000^{**}$	-	$p = .000^{**}$
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanımım.	$p = .009^{**}$	-	$p = .011^*$
Yeni insanlarla tanışmak için kullanımım.	$p = .002^{**}$	-	$p = .001^{**}$
Alışveriş yapmak için kullanımım.	-	-	-
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanımım.	$p = .000^{**}$	-	$p = .000^{**}$
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için.	-	-	-
Elektronik posta göndermek için kullanımım.	-	-	-
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanımım.	$p = .009^{**}$	-	$p = .012^*$
<i>Yaşanan sorunlar</i>			
Kendimi yorgun hissedirim	-	-	-
Uykusuz kalırım	-	-	-
Ağrılarım olur (eklem/kas)	-	-	-
Göz yorgunluğu yaşarım	-	-	-
Baş ağrısı yaşarım	-	-	-
Yemek yeme düzenim bozulur	-	-	-
Fazla abur-cubur yerim	-	-	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

Araştırmaya katılan bilişim teknolojilerini kullanma alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin annenin eğitim düzeyi alt kategorilerine bağlı olarak yapılan analizler sonucunda (Tablo 4.63);

1) Öğrencilerin evde bilgisayar ve akıllı telefon bulunması ile sosyal beceri ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.001 düzeyinde, annesi ilköğretim, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

2) Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 düzeyinde, annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

3) Öğrencilerin cihazlarla müzik dinleme, haberleri takip etme, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanması ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma düzeyleri ile sosyal beceri ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.01 düzeyinde, annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla program, film, müzik, oyun indirme, ödev yapma için kullanma ve birilerine sormaya çekindikleri konuları hakkında bilgi edinme ile çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.01 düzeyinde, yine annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin tanıdıkları ile rahatça sohbet etme, yeni insanlarla tanışma ve merak ettiği konuları araştırmak için kullanma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.01 düzeyinde, annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.63

Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935)

BT Kullanım Alışkanlıkları/Sosyal Duygusal Uyum	SYB	ÇSÇB	Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği
Bilgisayarı kullanma düzeyi	-	-	-
Tableti kullanma düzeyi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	-	-	-
Evde bilgisayar olması	$p = .000^{**}$	-	$p = .010^*$
Evde tablet olması	-	-	-
Evde akıllı telefon olması	$p = .007^{**}$	-	$p = .012^*$
Bilgisayarı kullanma süresi	-	-	-
Tableti kullanma süresi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma süresi	$p = .022^*$	-	$p = .021^*$
Cihazların kullanıldığı gün/saatler	-	-	-
Cihazlarla oyun oynanan gün/saatler	-	-	-
<i>Bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma amacı</i>			
Film seyretmek için kullanırım.	-	-	-
Müzik dinlemek için kullanırım.	$p = .009^{**}$	-	$p = .010^*$
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanırım.	-	$p = .006^{**}$	$p = .005^{**}$
Oyun oynamak için kullanırım.	-	-	-
Haberleri takip etmek için kullanırım.	$p = .009^{**}$	-	$p = .011^*$
Ödev yapmak için kullanırım.	-	$p = .000^{**}$	$p = .000^{**}$
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanırım.	$p = .002^{**}$	-	$p = .002^{**}$
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .000^{**}$	$p = .000^{**}$
Yeni insanlarla tanışmak için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .001^{**}$	$p = .001^{**}$
Alışveriş yapmak için kullanırım.	-	-	-
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .000^{**}$	$p = .000^{**}$
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için.	-	$p = .004^{**}$	$p = .003^{**}$
Elektronik posta göndermek için kullanırım.	-	-	-
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanırım.	$p = .000^{**}$	-	$p = .000^{**}$
<i>Yaşanan sorunlar</i>			
Kendimi yorgun hissedirim	-	-	-
Uykusuz kalırım	-	-	-
Ağrılarım olur (eklem/kas)	-	-	-
Göz yorgunluğu yaşarım	-	-	-
Baş ağrısı yaşarım	-	-	-
Yemek yeme düzenim bozulur	-	-	-
Fazla abur-cubur yerim	-	-	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

Araştırmaya katılan bilişim teknolojilerini kullanma alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin babanın eğitim düzeyi alt kategorilerine bağlı olarak yapılan analizler sonucunda (Tablo 4.64);

1) Öğrencilerin evde bilgisayar ve akıllı telefon bulunması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.001 düzeyinde, babası ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

2) Öğrencilerin bilgisayar ve akıllı telefonu kullanma süreleri ile çatışma ve sorun çözme becerisi arasında pozitif yönde 0.05 düzeyinde, babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

3) Öğrencilerin cihazlarla film seyretme ve müzik dinleme düzeyleri ile genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.01 düzeyinde, babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin program, film, müzik, oyun indirme ve haberleri takip düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.01 düzeyinde, babası lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin ödev yapma, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanma, tanıdıkları ile rahatça sohbet etme, merak ettiği konuları araştırma ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.01 düzeyinde, babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.64

Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935)

BT Kullanım Alışkanlıkları/Sosyal Duygusal Uyum	SYB	ÇSÇB	Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği
Bilgisayarı kullanma düzeyi	-	-	-
Tableti kullanma düzeyi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	-	-	-
Evde bilgisayar olması	$p = .007^{**}$	$p = .010^*$	$p = .011^*$
Evde tablet olması	-	-	-
Evde akıllı telefon olması	$p = .009^{**}$	$p = .011^*$	$p = .010^*$
Bilgisayarı kullanma süresi	-	$p = .008^{**}$	-
Tableti kullanma süresi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma süresi	-	$p = .012^*$	-
Cihazların kullanıldığı gün/saatler	-	-	-
Cihazlarla oyun oynanan gün/saatler	-	-	-
<i>Bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma amacı</i>			
Film seyretmek için kullanırım.	-	-	$p = .014^*$
Müzik dinlemek için kullanırım.	-	-	$p = .009^{**}$
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanırım.	$p = .006^{**}$	-	$p = .011^*$
Oyun oynamak için kullanırım.	-	-	-
Haberleri takip etmek için kullanırım.	$p = .009^{**}$	-	$p = .010^*$
Ödev yapmak için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .001^{**}$	$p = .001^{**}$
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanırım.	$p = .003^{**}$	$p = .004^{**}$	$p = .003^{**}$
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .000^{**}$	$p = .000^{**}$
Yeni insanlarla tanışmak için kullanırım.	-	-	-
Alışveriş yapmak için kullanırım.	-	-	-
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .001^{**}$	$p = .000^{**}$
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için.	$p = .000^{**}$	$p = .002^{**}$	$p = .001^{**}$
Elektronik posta göndermek için kullanırım.	-	-	-
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanırım.	$p = .002^{**}$	$p = .003^{**}$	$p = .002^{**}$
<i>Yaşanan sorunlar</i>			
Kendimi yorgun hissedirim	-	-	-
Uykusuz kalırım	-	-	-
Ağrılarım olur (eklem/kas)	-	-	-
Göz yorgunluğu yaşarım	-	-	-
Baş ağrısı yaşarım	-	-	-
Yemek yeme düzenim bozulur	-	-	-
Fazla abur-cubur yerim	-	-	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

Araştırmaya katılan bilişim teknolojilerini kullanma alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin okul türü alt kategorilerine bağlı olarak yapılan analizler sonucunda (Tablo 4.65);

1) Öğrencilerin evde bilgisayar ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.001 düzeyinde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

2) Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.01 düzeyinde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

3) Öğrencilerin cihazlarla film seyretme ve müzik dinleme düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 düzeyinde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin program, film, müzik, oyun indirme ve haberleri takip düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.01 düzeyinde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin merak ettiği konuları araştırma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ve 0.01 düzeyinde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmaya katılan bilişim teknolojilerini kullanma alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin yaşanılan sosyoekonomik çevre (ilçe) alt kategorilerine bağlı olarak yapılan analizler sonucunda (Tablo 4.66);

1) Öğrencilerin bilgisayar ve akıllı telefonu kullanma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 düzeyinde, Beşiktaş ve Kağıthane İlçelerinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

2) Öğrencilerin evde bilgisayar ve akıllı telefon bulunması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde 0.05 düzeyinde, Beşiktaş ve Kağıthane İlçelerinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.65

Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Okul Türü Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935)

BT Kullanım Alışkanlıkları/Sosyal Duygusal Uyum	SYB	ÇSÇB	Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği
Bilgisayarı kullanma düzeyi	-	-	-
Tableti kullanma düzeyi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	-	-	-
Evde bilgisayar olması	$p = .007^{**}$	$p = .012^*$	$p = .010^*$
Evde tablet olması	-	-	-
Evde akıllı telefon olması	-	-	-
Bilgisayarı kullanma süresi	-	-	-
Tableti kullanma süresi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma süresi	$p = .000^{**}$	$p = .001^{**}$	$p = .001^{**}$
Cihazların kullanıldığı gün/saatler	-	-	-
Cihazlarla oyun oynanan gün/saatler	-	-	-
<i>Bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma amacı</i>			
Film seyretmek için kullanırım.	$p = .017^*$	-	-
Müzik dinlemek için kullanırım.	$p = .021^*$	-	-
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanırım.	$p = .009^{**}$	-	$p = .011^*$
Oyun oynamak için kullanırım.	-	-	-
Haberleri takip etmek için kullanırım.	$p = .006^{**}$	-	$p = .010^*$
Ödev yapmak için kullanırım.	-	-	-
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanırım.	-	-	-
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanırım.	-	-	-
Yeni insanlarla tanışmak için kullanırım.	-	-	-
Alışveriş yapmak için kullanırım.	-	-	-
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanırım.	$p = .001^{**}$	$p = .002^{**}$	$p = .002^{**}$
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için.	-	-	-
Elektronik posta göndermek için kullanırım.	-	-	-
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanırım.	-	-	-
<i>Yaşanan sorunlar</i>			
Kendimi yorgun hissedirim	-	-	-
Uykusuz kalırım	-	-	-
Ağrılarım olur (eklem/kas)	-	-	-
Göz yorgunluğu yaşarım	-	-	-
Baş ağrısı yaşarım	-	-	-
Yemek yeme düzenim bozulur	-	-	-
Fazla abur-cubur yerim	-	-	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

3) Öğrencilerin cihazlarla film seyretme ve müzik dinleme düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında pozitif yönde 0.01 düzeyinde, Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin program, film, müzik, oyun indirme, ödev yapma, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanma ve merak ettiği konuları araştırma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.01 düzeyinde, Beşiktaş ve Kağıthane İlçelerinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin haberleri takip etme, tanıdıkları ile rahatça sohbet etme ve yeni insanlarla tanışma ile sosyal yaşam becerisi ve genel olarak sosyal

duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.05 ve 0.01 düzeyinde, Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.66

Öğrencileri Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Yaşanılan Sosyoekonomik Çevre (İlçe) Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular (n = 935)

BT Kullanım Alışkanlıkları/Sosyal Duygusal Uyum	SYB	ÇSÇB	Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği
Bilgisayarı kullanma düzeyi	$p = .019^*$	$p = .021^*$	$p = .016^*$
Tableti kullanma düzeyi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma düzeyi	$p = .011^*$	$p = .017^*$	$p = .019^*$
Evde bilgisayar olması	$p = .026^*$	$p = .031^*$	$p = .028^*$
Evde tablet olması	-	-	-
Evde akıllı telefon olması	$p = .022^*$	$p = .026^*$	$p = .021^*$
Bilgisayarı kullanma süresi	-	-	-
Tableti kullanma süresi	-	-	-
Akıllı telefonu kullanma süresi	-	-	-
Cihazların kullanıldığı gün/saatler	-	-	-
Cihazlarla oyun oynanan gün/saatler	-	-	-
<i>Bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma amacı</i>			
Film seyretmek için kullanırım.	$p = .006^{**}$	-	-
Müzik dinlemek için kullanırım.	$p = .009^{**}$	-	-
Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .000^{**}$	$p = .000^{**}$
Oyun oynamak için kullanırım.	-	-	-
Haberleri takip etmek için kullanırım.	$p = .007^{**}$	-	$p = .010^*$
Ödev yapmak için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .001^{**}$	$p = .000^{**}$
Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .004^{**}$	$p = .002^{**}$
Tanıdığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanırım.	$p = .006^{**}$	-	$p = .011^*$
Yeni insanlarla tanışmak için kullanırım.	$p = .002^{**}$	-	$p = .010^*$
Alışveriş yapmak için kullanırım.	-	-	-
Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanırım.	$p = .000^{**}$	$p = .002^{**}$	$p = .000^{**}$
Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için.	-	-	-
Elektronik posta göndermek için kullanırım.	-	-	-
Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanırım.	$p = .006^{**}$	-	$p = .011^*$
<i>Yaşanan sorunlar</i>			
Kendimi yorgun hissedirim	-	-	-
Uykusuz kalırım	-	-	-
Ağrılarım olur (eklem/kas)	-	-	-
Göz yorgunluğu yaşarım	-	-	-
Baş ağrısı yaşarım	-	-	-
Yemek yeme düzenim bozulur	-	-	-
Fazla abur-cubur yerim	-	-	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

BÖLÜM V: SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın amaçlarında belirtilen ve dördüncü bölümde yer alan bulgulardan hareketle elde edilmiş sonuçlara, araştırmadan elde edilen sonuçların çeşitli araştırmalarla karşılaştırılarak yorumlanmasına ve sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

Araştırma 3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojileri kullanma alışkanlıklarının sosyal duygusal uyum düzeylerine etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada öğrencilerin bazı demografik özellikleri ve bilişim teknolojileri kullanma alışkanlıkları belirlenerek sosyal duygusal gelişimlerine etkisi ile karşılaştırılmıştır.

5.1. Yargı

Araştırma amaçlarıyla ilgili yapılan analizler sonucunda ulaşılan yargılar üç alt başlık halinde aşağıda yer almaktadır.

5.1.1. 3.- 6. Sınıf Öğrencilerinin Bilişim Teknolojileri Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Ulaşılan Yargılar

Araştırmanın birinci amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre, 3.- 6. sınıf Öğrencilerinin çoğunluğunun evinde bir bilgisayar, tablet ve akıllı telefon olduğu, olmayanların sayısının çok düşük olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu çok iyi düzeyde kullandığını düşünmektedirler ve günlük kullanım süresi 1 saatten az olanlar çoğunluktadır. Öğrenciler bilgisayar, tablet ya da akıllı telefonlarını kullanarak en fazla pazartesi ve cumartesi günlerinde internete girmekte ya da oyun oynamaktadırlar. Öğrenciler bilgisayar, tablet ve akıllı telefonlarını en fazla diğer (belirtilmeyen amaçlar) nedenlerle kullanmaktadırlar. Bilişim teknolojileri araçlarının kullanımından dolayı öğrencilerin yaşadıkları sorunların başında yorgunluk hissi gelmektedir. Bunu göz yorgunluğu ve baş ağrısı izlemektedir. En az yaşanan sorun ise yeme düzenindeki bozulmadır.

Araştırmanın ikinci amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre, öğrencilerin bilgisayar ve tablet kullanma düzeylerine göre sınıflar düzeyinde anlamlı bir farklılık yokken akıllı

telefon kullanma düzeyinde 3 ve 4. sınıf öğrencileriyle 6. sınıf öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. sınıf düzeyi arttıkça akıllı telefon, tablet ya da bilgisayar kullanım süreleri de artmaktadır. 3, 4 ve 5. sınıf öğrencileri 06:00 ile 21:00 saatleri içinde farklı oranlarda 6. sınıf öğrencilerinden daha çok bilişim teknolojileri araçlarını kullanırken; 6. sınıf öğrencileri bu cihazları daha çok 21:00 ile 24:00 saatleri arasında kullanmaktadır. 6. sınıf öğrencileri bu cihazları 3 ve 4. sınıf öğrencilerine göre film seyretmek için daha fazla kullanmaktadırlar. 5. ve 6. sınıf öğrencileri müzik dinlemek için 3. sınıf öğrencilerinden; 6. sınıf öğrencileri 4. sınıflardan daha fazla kullanmaktadırlar. Program, film, müzik vb. indirmek ya da yüklemek için 4, 5 ve 6. sınıf öğrencileri 3. sınıf öğrencilerinden daha fazla kullanmaktadır. 6. sınıf öğrencileri 3. sınıf öğrencilerinden daha fazla oyun oynamak için kullanmaktadırlar. 5. ve 6. sınıf öğrencileri ödev yapmak ya da tanıdığı insanlarla uzun süre rahat sohbet etmek 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden daha fazla kullanmaktadırlar. 4,5 ve 6. sınıf öğrencileri 3. sınıf öğrencilerinden daha fazla; 5. ve 6. sınıf öğrencileri 4. sınıflardan daha fazla aileleri ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak için kullanmaktadırlar. 5. ve 6. sınıf öğrencileri merak ettiği konuları araştırmak ve elektronik posta göndermek için 3. sınıf öğrencilerinden daha fazla kullanmaktadırlar. Uzun süre bilişim teknoloji araçları kullanmayla yaşanan sorunlar arasındaki ilişkide sadece ağrılarının olması arasında ilişki bulunmuştur. 6. sınıf öğrencileri 3. sınıf öğrencilerinden daha fazla bu sorunu yaşamaktadırlar.

Araştırmanın üçüncü amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; erkeklerin bilgisayar, tablet ya da akıllı telefon kullanma bilme düzeyleri kızlardan yüksek bulunmuştur. Erkeklerin kızlardan daha fazla bilgisayar ya da tablet kullandıkları belirlenmiştir. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre müzik dinlemek için daha fazla kullanmaktadırlar. Erkekler kız öğrencilere göre; program, film, müzik vb indirmek, oyun oynamak, haberleri takip etmek, yeni insanlarla tanışmak, alışveriş yapmak elektronik posta göndermek için daha fazla kullanmaktadırlar. Bilişim teknolojileri araçları kullanma sonucu ortaya çıkan sorunlarla ilgili olarak erkek öğrenciler kız öğrencilere oranla daha fazla eklem, kas ağrısı yaşamaktadırlar. Cinsiyete göre evde bilgisayar, tablet ya da akıllı telefon bulunması, bilgisayar, tablet gibi araçların kullanıldığı gün ve saat, akıllı telefonla internete girme ve oyun oynama farklılık göstermemektedir.

Araştırmanın dördüncü amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; anne eğitim durumlarına göre tablet kullanma düzeylerinde anlamlı farklılık yokken baba eğitim durumuna göre bilişim teknolojileri araçları kullanma düzeylerinde tüm araçlar için anlamlı farklılık bulunamamıştır. Annesi okur-yazar olmayanların bilgisayar kullanma düzeyleri anneleri diğer tüm eğitim düzeyindeki çocuklardan düşüktür. Evde bilgisayar, tablet, akıllı telefon bulunması ile annenin eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin evinde bilgisayar bulunma düzeyi annesi okuyazar olan ya da olmayan öğrencilerden yüksektir. Annesi lise ya da üniversite mezunu olan öğrencilerin evlerinde tablet bulunma düzeyi annesi diğer eğitim seviyelerinde olanlardan yüksektir. Annesi okuyazar olmayan öğrencilerin evlerinde akıllı telefon bulunma düzeyi annesi diğer eğitim düzeylerine sahip olanlardan düşüktür. Babası okuyazar olmayan ya da olan öğrencilerin evlerinde bilgisayar ve tablet bulunma düzeyi babası diğer eğitim düzeyinde olanlardan düşüktür. Annenin ve babanın eğitim durumuna göre; bilgisayar, tablet ya da akıllı telefon kullanma sürelerinde anlamlı farklılık yoktur. Anne ve babanın eğitim durumu ile bilgisayar, tablet gibi araçların hangi gün ve saatte kullanma durumları arasında çarşamba ve perşembe günleri hariç diğer günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, hem hafta içi hem de cumartesi ve pazar günlerinde, annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler 15:00-18:00 ve 18:00-21:00 saatlerinde bu cihazları diğer öğrencilerden daha çok kullanırken, diğer saatlerde ise diğer öğrencilere bu cihazları daha fazla kullanmaktadır. Babası lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler akşam saatlerinde, saat 18:00-21:00 arasında bu cihazları diğer öğrencilerden daha çok kullanmaktadır. Annenin eğitim durumu ile akıllı telefon kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları gün ve saatler arasında cumartesi ve pazar, baba eğitim durumuna göre buna ek olarak perşembe günü hariç diğer günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, cumartesi hariç haftanın diğer tüm günlerinde annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler 15:00-18:00 ile 18:00-21:00 saatleri arasında akıllı telefonu kullanarak internete girme ve oyun oynama davranışı göstermektedir. Babası lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler akşam saatlerinde, saat 18:00-21:00 arasında bu cihazları diğer öğrencilerden daha çok kullanmaktadır. Annesi okuyazar olan ya da olmayan öğrenciler bu araçları, program, film, müzik, oyun vb. indirmek amacıyla annesi diğer eğitim düzeyine sahip olanlardan daha fazla

kullanmaktadır. Annesi okuryazar olmayan öğrenciler oyun oynamak, merak ettiği konuları araştırmak, birilerine sormaya çekindiği ya da utandığı konular hakkında bilgi edinmek amacıyla annesi diğer eğitim düzeyinde olanlardan daha az bu araçları kullanmaktadır. Annesi okuryazar olmayan öğrenciler bu araçları annesi ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olanlardan daha az ailesi ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak ya da tanıdığı insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanmaktadırlar. Annesi okuryazar olmayan öğrenciler bu araçları sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için annesi ilkokul, ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olanlardan daha az kullanmaktadırlar. Babası okuryazar olmayan öğrenciler bu araçları, film seyretmek, tanıdığı insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek amacıyla babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olanlardan daha az kullanmaktadır. Babası okuryazar olan ya da olmayan öğrenciler oyun oynamak için babası lise ya da üniversite mezunu olan öğrencilerden daha az bu araçları kullanmaktadırlar. Babası okuryazar olmayan öğrenciler haberleri takip etmek için babası diğer eğitim düzeyine sahip olanlardan daha az bu araçları kullanmaktadırlar. Babası okuryazar olmayan öğrenciler ödev yapmak amacıyla babası ilkokul, ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olanlardan daha az bu araçları kullanmaktadırlar. Babası okuryazar olmayan ya da olan öğrenciler aile ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak için babası diğer eğitim düzeylerine sahip olanlardan daha az bu araçları kullanmaktadırlar.

Araştırmanın beşinci amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; okul türüne göre öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefon kullanma düzeylerinde anlamlı farklılık yoktur. Evde akıllı telefon bulunması ile okul türü arasında bir ilişki bulunmazken evde bilgisayar ve tablet bulunması ile okul türü arasında anlamlı bir ilişki vardır. Özel okullara giden öğrencilerin evlerinde hem bilgisayar hem de tablet bulunma düzeyi resmi okullarda okuyan öğrencilerden daha yüksektir. Öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma sürelerinde okul türüne göre anlamlı farklılık yoktur. Okul türü ile bilgisayar, tablet gibi araçların hangi gün ve saatte kullanma durumları arasında perşembe, cuma, cumartesi ve pazar günleri hariç diğer günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Resmi okullarda okuyan öğrenciler her üç günde de saat 9:00-15:00 ve 21:00-24:00 arası bu cihazları özel okullarda okuyanlardan daha çok kullanmaktadır. Okul türü ile akıllı telefon kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları gün ve saatler ile sadece pazartesi günü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Resmi

okullarda okuyan öğrenciler pazartesi günü, saat 9:00-15:00 ve 21:00-24:00 arası özel okullarda öğrenim gören öğrencilerden daha çok akıllı telefon ile internete girmekte ve oyun oynamaktadır. Öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefon kullanma amaçları okul türüne göre bazı amaçlarda farklılık göstermektedir. Özel okulda okuyanlar tanıdığı insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek, elektronik posta göndermek için bu araçları resmi okullarda okuyulardan daha fazla kullanmaktadırlar. Resmi okullarda okuyanlar birilerine sormaya çekindiği ya da utandıği konular hakkında bilgi edinmek için özel okullarda okuyulardan daha fazla bu araçları kullanmaktadırlar. Okul türü ile bilişim teknolojileri araçları kullanmadan kaynaklı yaşanan sorunlar arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Araştırmanın altıncı amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; öğrencilerin yaşadığı ilçeye göre öğrencilerin bilgisayar kullanma düzeylerinde anlamlı farklılık yokken, tablet ve akıllı telefon kullanma düzeylerinde anlamlı farklılık vardır. Beşiktaş İlçesindeki öğrencilerin tablet ve akıllı telefon kullanma düzeyleri Kağıthane İlçesindeki öğrencilerden yüksektir. Evde bilgisayar, tablet akıllı telefon bulunması ile yaşanan ilçe arasında anlamlı bir ilişki vardır. Beşiktaş ve Kağıthane İlçesindeki öğrencilerin evlerinde bilgisayar ve tablet bulunma düzeyi Sultangazi İlçesindeki öğrencilerden yüksektir. Beşiktaş İlçesindeki öğrencilerin evlerinde akıllı telefon bulunma düzeyi Kağıthane ve Sultangazi İlçesindeki öğrencilerden yüksektir. Öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma sürelerinde yaşadıkları ilçeye göre anlamlı farklılık yoktur. Yaşanılan ilçe ile bilgisayar, tablet gibi araçların hangi gün ve saatte kullanma durumları arasında cumartesi ve pazar günleri hariç diğer günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. tüm günlerde Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrenciler bilgisayar, tablet gibi araçları 06:00 ile 15:00 saatleri içinde daha çok kullanırken, Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler bu cihazları saat 15:00'ten sonra diğer iki ilçede yaşayan öğrencilere göre daha fazla kullanmaktadır. Yaşanılan ilçe ile akıllı telefon kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları gün ve saatler ile cumartesi ve pazar hariç tüm günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hafta içi günlerin tümünde Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrenciler akıllı telefonu 06:00 ile 15:00 saatleri içinde daha çok kullanarak internete girip oyun oynarken, Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler bu cihazı saat 15:00'ten sonra diğer iki ilçede yaşayan öğrencilere göre daha fazla kullanarak internete girmekte ve oyun oynamaktadır. Öğrencilerin bilgisayar, tablet ve

akıllı telefon kullanma amaçları yaşanan ilçeye göre çeşitli amaçlarda farklılık göstermektedir. Beşiktaş ilçesindeki öğrenciler film seyretmek, program, film, müzik, oyun vb. indirmek, oyun oynamak, ailesi ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak için Kağıthane ve Sultangazi İlçesindeki öğrencilerden daha fazla bu araçları kullanmaktadırlar. Sultangazi İlçesindeki öğrenciler haberleri takip, yeni insanlarla tanışmak, birilerine sormaya çekindiği ya da utandığı konular hakkında bilgi edinmek amacıyla Beşiktaş ve Kağıthane İlçesindeki öğrencilerden daha fazla bu araçları kullanmaktadırlar. Yaşanılan ilçe ile ; eklem ve kas ağrıları, göz yorgunluğu sorunları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kağıthane İlçesinde yaşayan öğrencilerin ağrı ve göz yorgunluğu sorunu yaşama oranları Beşiktaş ve Sultangazi İlçelerinde yaşayan öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha düşüktür.

5.1.2. 3.- 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal/Duygusal Uyum Düzeylerine İlişkin Ulaşılan Yargılar

Araştırmanın birinci amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; öğrencilerin sosyal yaşam beceri düzeyleri çatışma ve sorun çözme becerilerinden çok düşük bir farkla yüksektir.

Araştırmanın ikinci amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; öğrencilerin sınıflarına göre sosyal/duygusal uyum düzeyleri ana boyutta ve alt boyutlarda farklılaşmaktadır. 6. sınıf öğrencilerinin sosyal yaşam beceri düzeyleri, çatışma ve sorun çözme beceri düzeyleri ve sosyal/duygusal uyum düzeyleri 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden düşüktür.

Araştırmanın üçüncü amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; öğrencilerin cinsiyetlerine göre; sosyal/duygusal uyum düzeyleri ana boyutta ve alt boyutlarda farklılaşmaktadır. Kız öğrencilerin sosyal yaşam beceri düzeyleri, çatışma ve sorun çözme beceri düzeyleri ve sosyal/duygusal uyum düzeyleri erkek öğrencilerden yüksektir.

Araştırmanın dördüncü amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; anne eğitim durumuna göre; öğrencilerin sosyal yaşam beceri düzeyleri ve genel sosyal/duygusal uyum düzeyi farklılaşmazken çatışma ve sorun çözme becerisi farklılaşmaktadır. Annesi okur yazar olmayan ya da okuryazar olan öğrencilerin çatışma ve sorun çözme beceri düzeyleri annesi ilkokul, ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olanlardan düşüktür. Baba eğitim durumuna göre; öğrencilerin sosyal/duygusal uyum düzeyleri ana

boyutta ve alt boyutlarda farklılaşmaktadır. Babası okuryazar olmayan ya da okuryazar olan öğrencilerin sosyal yaşam beceri düzeyleri, çatışma ve sorun çözme beceri düzeyleri ve sosyal/duygusal uyum düzeyleri babası ilkokul, ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olanlardan düşüktür.

Araştırmanın beşinci amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; okul türüne göre; öğrencilerin sosyal/duygusal uyum düzeyleri ana boyutta ve alt boyutlarda farklılaşmamaktadır.

Araştırmanın altıncı amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; yaşanan ilçeğe göre; öğrencilerin sosyal/duygusal uyum düzeyleri ana boyutta ve alt boyutlarda farklılaşmamaktadır.

5.1.3. 3.- 6. Sınıf Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıklar ve Sosyal/Duygusal Uyum Düzeylerine Arasındaki İlişkiye Yönelik Ulaşılan Yargılar

Araştırmanın birinci amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; öğrencilerin evde bilgisayar, akıllı telefon olması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin bilgisayarı ve tableti kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında; evde akıllı telefonu kullanma süresi ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında negatif yönde düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla haber takibi yapması ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla ödev yapması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin, cihazlarla, merak ettiği konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin uykusuz kalması ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin ağırlarının olması ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin fazla abur-cubur yemesi ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmanın ikinci amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; öğrencilerin akıllı telefon kullanma düzeyleri ile sosyal beceri, çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutları ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ve kız öğrencileri lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin akıllı telefon bulunması ile genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ve kız öğrencileri lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutları ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, kızlar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla müzik dinleme, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanması, tanıdığı insanlarla sohbet, yeni insanlarla tanışma, merak ettiği konuları araştırma ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, kız öğrencileri lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmanın üçüncü amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; öğrencilerin akıllı telefon kullanma düzeyleri ve akıllı telefonları bulunması ile sosyal beceri, çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutları ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 6. sınıflar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde, 5 ve 6. sınıflar aleyhine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla ödev yapması, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanması ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, 5 ve 6. sınıflar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine, öğrencilerin cihazları tanıdığı insanlarla sohbet için, elektronik posta gönderme ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde, 5 ve 6. sınıflar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin ağırlarının olması ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında negatif yönde, 6. sınıflar aleyhine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmanın dördüncü amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; öğrencilerin evde bilgisayar ve akıllı telefon bulunması ile sosyal beceri ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, annesi ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri

arasında pozitif yönde, annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla müzik dinleme, haberleri takip etme, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanması ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma düzeyleri ile sosyal beceri ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla program, film, müzik, oyun indirme, ödev yapma için kullanma ve birilerine sormaya çekindikleri konuları hakkında bilgi edinme ile çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, yine annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin tanıdıkları ile rahatça sohbet etme, yeni insanlarla tanışma ve merak ettiği konuları araştırmak için kullanma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin evde bilgisayar ve akıllı telefon bulunması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin bilgisayar ve akıllı telefonu kullanma süreleri ile çatışma ve sorun çözme becerisi arasında pozitif yönde, babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla film seyretme ve müzik dinleme düzeyleri ile genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin program, film, müzik, oyun indirme ve haberleri takip düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, babası lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin ödev yapma, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanma, tanıdıkları ile rahatça sohbet etme, merak ettiği konuları araştırma ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmanın beşinci amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; evde bilgisayar bulunması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla film seyretme ve müzik dinleme düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında pozitif yönde özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin program, film, müzik, oyun indirme ve haberleri takip düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin merak ettiği konuları araştırma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmanın altıncı amacıyla ilgili analizlerin sonucuna göre; öğrencilerin bilgisayar ve akıllı telefonu kullanma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, Beşiktaş ve Kâğıthane İlçelerinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin evde bilgisayar ve akıllı telefon bulunması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde, Beşiktaş ve Kağıthane İlçelerinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla film seyretme ve müzik dinleme düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında pozitif yönde, Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin program, film, müzik, oyun indirme, ödev yapma, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanma ve merak ettiği konuları araştırma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, Beşiktaş ve Kağıthane İlçelerinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin haberleri takip etme, tanıdıkları ile rahatça sohbet etme ve yeni insanlarla tanışma ile sosyal yaşam becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum

düzeyleri arasında pozitif yönde, Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

5.2. Tartışma

Araştırma amaçlarıyla ilgili yapılan analizler sonucunda ulaşılan yargıların literatürle tartışması üç alt başlık halinde aşağıda yer almaktadır.

5.2.1. 3.- 6. Sınıf Öğrencilerinin Bilişim Teknolojileri Kullanma Alışkanlarına İlişkin Tartışma

1) Birinci amaç (3.- 6. sınıf Öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanım alışkanlıkları nasıldır?): 3.- 6. sınıf Öğrencilerinin çoğunluğunun evinde bir bilgisayar, tablet ve akıllı telefon vardır. Olmayanların sayısı çok düşüktür. Bu bulgular alanyazındaki birçok araştırma sonucuyla örtüşmektedir (Erişti, Kabakçı, & Kurt, 2008; Fairlie, 2005; Kara, Hatun, Aydoğan, Babaoğlu, & Gökalp, 2003; Karahisar,2014; Metreş, 2010; Taylan, Kara, & Durğun, 2017). Öğrencilerin çoğunluğu bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu çok iyi düzeyde kullandığını düşünmektedirler ve günlük kullanım süresi 1 saatten az olanlar çoğunluktadır. Araştırma bulgularımıza yakın şekilde Jennings (2000) 4. ve 6. sınıf öğrencileriyle yaptığı araştırmada öğrencilerin günde 30 dakika bilgisayar kullandıklarını belirlemiştir. Ramos ve arkadaşları (2005) 5-14 yaş grubundaki çocuklarla yaptıkları araştırmayla haftada bir kez 30-60 dakika okulda bilgisayar kullandıklarını belirlemişlerdir. Ho ve Lee (2001) yaş ortalaması 14 olan çocuklarla yaptığı araştırma sonucunda günlük 137 dakika bilgisayar kullandıklarını belirlemişlerdir. Bizim bulgularımızın üstünde bir süredir. Yalçın ve Duran (2017) 5,6 ve 7. sınıf öğrencilerinin ebeveynleriyle yaptıkları araştırmada öğrencilerin 1 saatten az bilgisayar kullandıklarını belirlemişlerdir. Öğrenciler bilgisayar ve tabletleri 15:00-18:00 saatleri arasında kullanmaktadırlar ve pazartesi ile cuma günlerinde yoğunlaşmaktadır. Metreş (2010) tarafından yapılan araştırmada bizim bulgularımızın aksine bilgisayar kullanımının hafta sonunda yoğunlaştığı görülmektedir. Akıllı telefonlarını kullanarak internete girdikleri ya da oyun oynadıkları saatler bilgisayar ve tablet kullandıkları saatlerle aynıdır. Ancak pazartesi ve cumartesi gününde yoğunlaşmaktadır. Akıllı telefonlarla ilgili alanyazında bir araştırmaya rastlanmamıştır. Öğrenciler bilgisayar, tablet ve akıllı telefonlarını en fazla diğer (belirtilmeyen amaçlar)

nedenlerle kullanmaktadırlar. Bunu ödev yapmak, oyun oynamak ve merak ettiklerini konuyu araştırmak, bilgi edinmek izlemektedir. Son üç sırada ise sırasıyla; elektronik posta gönderme, alışveriş yapma ve başka insanlarla tanışma yer almaktadır. Alanyazında bulgularımıza paralel araştırmalara rastlanmaktadır. Erişti ve arkadaşları (2008), Cesur ve Parker (2007) çocuklar arasında bilgisayarın en yaygın kullanım amaçlarının oyun oynamak, sohbet etmek, eğlenmek ve ödev yapmak olduğunu belirlemişlerdir. Bilişim teknolojileri araçlarının kullanımından dolayı öğrencilerin yaşadıkları sorunların başında yorgunluk hissi gelmektedir. Bunu göz yorgunluğu ve baş ağrısı izlemektedir. En az yaşanan sorun ise yeme düzenindeki bozulmadır. Erişti ve arkadaşları (2008), Fairlie (2005), Gürcan ve arkadaşları (2008) ve Mustafaoğlu ve arkadaşları (2018) bulgularımıza benzer şekilde en sık yaşanan fizyolojik sorunu göz yorgunluğu ya da göz kızarıklığı olarak belirlemişlerdir. Bunu sırt ve eklem ağrısı takip etmektedir. Brown (2011) yaptığı araştırmayla bilişim teknolojilerini kullanan okul öncesi ve okul çağındaki çocuklarda sinirli davranışlar, dikkat dağınıklığı, fiziksel hareketsizlik, obezite ve uyku sorunlarının ortaya çıktığını belirlemişlerdir. Teknoloji kullanımının aşır olması, yemek yeme ve uyuma için ayrılması gereken sürenin oyuna ayrılması şeklinde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Bunun yanında çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimleri üzerinde birçok olumsuz duruma zemin hazırlamaktadır. Bazı araştırmalar erken çocukluk döneminde bilişim teknolojileri kullanımının bu çocuklarda dilsel, sosyal, duygusal, bilişsel ve motor gelişiminde gecikmelerin ortaya çıkmasına neden olduğunu; çocukların paylaşma ve işbirliği becerilerinin gelişimini engellediğini, motivasyonlarını azalttığını ve sorumluluk alma becerilerinin gelişimini engellediğini ortaya koymaktadır (Pagani, Fitzpatrick, Barnett, & Dubow, 2010; Plowman, McPake, & Stephen, 2010). Ev ve okul ortamında dijital teknoloji kullanımındaki artışın çocuklarda kas-iskelet sistemi problemlerindeki artışla ilişkilendirildiği araştırmalar yer almaktadır. Teknolojiyle erken yaşta tanışan çocuklar yetişkinler için tasarlanmış olan araçları kullandıklarından yetişkinlere oranlara kas-iskelet sorunları yaşama riskleri daha fazla olmaktadır. (Harris & Straker, Survey of Physical Ergonomics Issues Associated With School Childrens' Use of Laptop Computers, 2000; Kelly, Dockrell, & Galvin, 2009; Oates, Evaizs, & Hedge, 1999). Teknolojik araçların aşırı kullanımıyla ilişkili olarak kas-iskelet sistemindeki rahatsızlıkların cinsiyet, yaş gibi fiziksel faktörlere; baş ağrısı, karın ağrısı gibi psikolojik faktörlere bağılı olarak arttığı

bildirilmektedir (Courtenay, Straker, Pollock, & Smith, 2015). 6. sınıf öğrencilerinin bilgisayar kullanımıyla kas-iskelet sistemi rahatsızlıkları arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmada, öğrencilerin yarısı, vücutlarının en az bir bölümünde rahatsızlık yaşadığını, bunun en fazla boyun, sırt ve omuz bölgesinde olduğunu belirtmişlerdir (Jacobs, Hudak, & McGiffert, 2009). 10-17 yaş grubu öğrencilerle yapılan araştırma sonuçları, öğrencilerin %60'ının bilgisayar kullanımı esnasında boyun-sırt ağrısı yaşadığını göstermektedir (Harris & Straker, Survey of Physical Ergonomics Issues Associated With School Childrens' Use of Laptop Computers, 2000). 9-10 yaş grubu öğrencilerle yapılan araştırma sonuçları okulda 15-25 dakika süren bilgisayar dersi süresince kas-iskelet sistemi problemi yaşadıklarını, bunu daha Mouse kullanırken yaşadıklarını göstermektedir (Breen, Pyper, Rusk, & Dockrell, 2007). Tablet kullanımının masaüstü bilgisayar kullanımına nazaran daha fazla kas faaliyetlerini gerektirdiği, bunun da duruş bozukluğu, kas-iskelet sistemi ağrularına neden olduğu belirlenmiştir. Bu problemlerin sadece erken çocukluk döneminde yaşanmadığı yetişkinlik döneminde de artarak devam ettiği ortaya konulmuştur (Harris, Straker, Pollock, & Smith, 2015; Straker, ve diğerleri, 2008). Öğrencilerin çoğunluğunun tedavi gerektiren bir hastalığı bulunmamaktadır.

2) İkinci amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanım alışkanlıkları sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?): Öğrencilerin bilgisayar ve tablet kullanma düzeylerine göre sınıflar düzeyinde anlamlı bir farklılık yokken akıllı telefon kullanma düzeyinde 3 ve 4. sınıf öğrencileriyle 6. sınıf öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. sınıf düzeyi arttıkça akıllı telefon kullanma düzeyleri artmaktadır. sınıf düzeyine göre evde tablet bulunup bulunmaması anlamlı farklılık göstermezken bilgisayar ya da akıllı telefon bulunması farklılaşmaktadır. 6. sınıfa giden öğrencilerin evinde bilgisayar ya da akıllı telefon olma düzeyi diğer sınıflardan yüksektir. Öğrencilerin tablet kullanma süreleri sınıflarına göre farklılaşmazken bilgisayar ve akıllı telefon kullanma süreleri farklılaşmaktadır. 6. sınıf öğrencileri diğer sınıftaki öğrencilerden daha uzun süre bilgisayar ya da akıllı telefon kullanmaktadır. sınıf düzeyleri arttıkça akıllı telefon kullanma süreleri de artmaktadır. Öğrencilerin buldukları sınıfla bilgisayar ve tablet kullandıkları gün ve saat arasında; öğrencilerin akıllı telefon kullanarak internete girdiği ve oyun oynadığı gün ve saatler ile sınıf değişkeni arasında tüm gün ve sınıflar arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bilgisayar,

tablet gibi araçlar, akıllı telefon kullanarak internete girme ve oyun oynanan günlere göre; 3, 4 ve 5. sınıf öğrencileri 06:00 ile 21:00 saatleri içinde farklı oranlarda 6. sınıf öğrencilerinden daha çok kullanırken ve oyun için akıllı telefonu kullanırken; saat 21:00 ile 24:00 arası 6. sınıf öğrencileri bu cihazları daha çok kullanmakta ve akıllı telefonlarıyla daha fazla internete girerek oyun oynamaktadır. Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanım amaçlarına göre sınıf değişkenine göre; 6. sınıf öğrencileri 3 ve 4. sınıf öğrencilerine göre film seyretmek için daha fazla kullanılmaktadırlar. 5. ve 6. sınıf öğrencileri müzik dinlemek için 3. sınıf öğrencilerinden; 6. sınıf öğrencileri 4. sınıflardan daha fazla kullanılmaktadırlar. Program, film, müzik vb. indirmek ya da yüklemek için 4, 5 ve 6. sınıf öğrencileri 3. sınıf öğrencilerinden daha fazla kullanılmaktadır. 6. sınıf öğrencileri 3. sınıf öğrencilerinden daha fazla oyun oynamak için kullanılmaktadırlar. 5. ve 6. sınıf öğrencileri ödev yapmak ya da tanıdığı insanlarla uzun süre rahat sohbet etmek 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden daha fazla kullanılmaktadırlar. 4,5 ve 6. sınıf öğrencileri 3. sınıf öğrencilerinden daha fazla; 5. ve 6. sınıf öğrencileri 4. sınıflardan daha fazla aileleri ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak için kullanılmaktadırlar. 5. ve 6. sınıf öğrencileri merak ettiği konuları araştırmak ve elektronik posta göndermek için 3. sınıf öğrencilerinden daha fazla kullanılmaktadırlar. Uzun süre bilişim teknoloji araçları kullanmayla yaşanan sorunlar arasındaki ilişkide sadece ağrıların olması arasında ilişki bulunmuştur. 6. sınıf öğrencileri 3. sınıf öğrencilerinden daha fazla bu sorunu yaşamaktadırlar. Araştırmamızla birebir örtüşen çalışmaya rastlanmamakla beraber Matraş (2010) 6. sınıf öğrencilerinin 7 ve 8. sınıf öğrencilerine oranla hafta içi, hafta sonu ve tüm hafta içinde daha az bilgisayar kullandıklarını belirlemiştir. Evinde bilgisayar olan öğrenciler evinde bilgisayar olmayanlardan daha fazla bilgisayar kullanılmaktadırlar. Wartella ve ark. (2002) 12-14 yaş grubu çocukların bilgisayarı diğer yaş gruplarına göre daha uzun süre kullandıklarını belirlemiştir. En fazla kullanım amaçları ise elektronik posta göndermek, haberleri takip etmek, sohbet etmek gibi amaçlardır. 15-17 yaş grubundakiler 12-14 yaş grubuna göre daha uzun süreli bilgisayar kullanılmaktadırlar (Aktaran: Metreş (2010). Arnas (2005) yaptığı araştırmada 11-13 yaş grubundaki çocukların bilgisayara ve bilgisayarda oyun oynamaya diğer etkinliklerden daha uzun süre ayırdıklarını belirlemiştir. Mumtaz (2001) 3. ve 5. sınıf öğrencileriyle yaptığı araştırmayla tüm çocukların ev bilgisayarlarında en popüler etkinliğin oyun oynamak olduğunu belirlemiştir. Orhan ve Akkoyunlu (2004) 4,5,6,7 ve 8. sınıf

öğrencileriyle yaptıkları araştırmayla öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun interneti sıklıkla kullandıklarını, yaşları büyüdükçe internet kullanma alışkanlıklarının arttığını belirlemişlerdir. Oyun amaçlı kullanım yaş büyüdükçe azalırken bilgiye ulaşma, haberleşme amaçlı kullanımın arttığı belirlenmiştir.

3) Üçüncü amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanım alışkanlıkları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?): Erkeklerin bilgisayar, tablet ya da akıllı telefon kullanma bilme düzeyleri kızlardan yüksek bulunmuştur. Cinsiyete göre akıllı telefon kullanma süresi farklılık göstermezken; erkeklerin kızlardan daha fazla bilgisayar ya da tablet kullandıkları belirlenmiştir. Bu araştırmanın bulgularına benzer şekilde alanyazındaki araştırma sonuçları erkeklerin kızlara oranla daha fazla bilgisayar ve internet kullandıklarını göstermektedir (Aksüt ve Batur, 2007; Jennings, 2000; Metreş, 2010; Subrahmanyam, Greenfield, Kraut, & Gross, 2001). Cinsiyete göre bilgisayar tablet ve akıllı telefon kullanma amaçları bazı amaçlara göre farklılık göstermektedir. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre müzik dinlemek için daha fazla kullanmaktadırlar. Erkekler kız öğrencilere göre; program, film, müzik vb indirmek, oyun oynamak, haberleri takip etmek, yeni insanlarla tanışmak, alışveriş yapmak elektronik posta göndermek için daha fazla kullanmaktadırlar. Bu araştırma bulgularına benzer şekilde Metreş (2010) kızların bilgisayarı müzik dinlemek ya da ödev yapmak için kullandıklarını erkeklerinse oyun oynamak için kullandıklarını belirlemiştir. Tor ve Erden (2004) 6,7 ve 8. sınıf öğrencileriyle yaptıkları araştırmada, kız ve erkek öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanma tercihleri aynıdır. İnternete bağlanma ilk sırada yer alırken bunu ders çalışma/ödev yapma ve sohbet etme/oyun oynama takip etmektedir. Karaarslan (2015) yaptığı araştırmada ortaöğretimde okuyan erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla bilgisayar oyunu oynadıklarını belirlemiştir. 3 ve 5. sınıfa devam eden erkek öğrencilerin kızlara oranla bilgisayar oyunları oynayarak daha fazla zaman harcadıklarını, kızların internette e-posta göndererek arkadaşlarına daha fazla zaman harcadıklarını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Mumtaz, 2001). Erboy ve Vural (2010) ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileriyle yaptıkları araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla bilgisayar ve bilgisayar oyun bağımlılığına sahip olduğunu bulmuşlardır. Cinsiyete göre bilişim teknolojileri araçları kullanma sonucu ortaya çıkan sorunlarla ilgili olarak erkek öğrenciler kız öğrencilere oranla daha fazla eklem, kas ağrısı

yaşamaktadırlar. Alanyazında bu konuda bir araştırmaya rastlanmamakla beraber bu durumun nedeni olarak erkek çocukların kız çocuklardan daha uzun süre bilgisayar başında kalmaları gösterilebilir. Cinsiyete göre evde bilgisayar, tablet ya da akıllı telefon bulunması, bilgisayar, tablet gibi araçların kullanıldığı gün ve saat, akıllı telefonla internete girme ve oyun oynama farklılık göstermemektedir.

4) Dördüncü amaç (3.-6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanım alışkanlıkları anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?): Öğrencilerin anne eğitim durumlarına göre tablet kullanma düzeylerinde anlamlı farklılık yoktur. Annesi okur-yazar olmayanların bilgisayar kullanma düzeyleri anneleri diğer tüm eğitim düzeyindeki çocuklardan düşüktür. Annesi ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olanların akıllı telefon kullanma düzeyleri annesi okuryazar olmayanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi arttıkça bilgisayar kullanım düzeyi de artmaktadır. Evde bilgisayar, tablet, akıllı telefon bulunması ile annenin eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin evinde bilgisayar bulunma düzeyi annesi okuryazar olan ya da olmayan öğrencilerden yüksektir. Annesi lise ya da üniversite mezunu olan öğrencilerin evlerinde tablet bulunma düzeyi annesi diğer eğitim seviyelerinde olanlardan yüksektir. Annesi okuryazar olmayan öğrencilerin evlerinde akıllı telefon bulunma düzeyi annesi diğer eğitim düzeylerine sahip olanlardan düşüktür. Annenin eğitim durumuna göre; bilgisayar, tablet ya da akıllı telefon kullanma sürelerinde anlamlı farklılık yoktur. Annenin eğitim durumu ile bilgisayar, tablet gibi araçların hangi gün ve saatte kullanma durumları arasında çarşamba ve perşembe günleri hariç diğer günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, hem hafta içi hem de Cumartesi ve Pazar günlerinde, annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler 15:00-18:00 ve 18:00-21:00 saatlerinde bu cihazları diğer öğrencilerden daha çok kullanırken, diğer saatlerde ise diğer öğrencilere bu cihazları daha fazla kullanmaktadır. Annenin eğitim durumu ile akıllı telefon kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları gün ve saatler arasında cumartesi ve pazar hariç diğer günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, Cumartesi hariç haftanın diğer tüm günlerinde annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler 15:00-18:00 ile 18:00-21:00 saatleri arasında akıllı telefonu kullanarak internete girme ve oyun oynama davranışı göstermektedir. Öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefon kullanma amaçları annenin eğitim durumuna göre bazı amaçlarda

farklılık göstermektedir. Annesi okuryazar olan ya da olmayan öğrenciler bu araçları, program, film, müzik, oyun vb. indirmek amacıyla annesi diğer eğitim düzeyine sahip olanlardan daha fazla kullanmaktadır. Annesi okuryazar olmayan öğrenciler oyun oynamak, merak ettiği konuları araştırmak, birilerine sormaya çekindiği ya da utandığı konular hakkında bilgi edinmek amacıyla annesi diğer eğitim düzeyinde olanlardan daha az bu araçları kullanmaktadır. Annesi okuryazar olmayan öğrenciler bu araçları annesi ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olanlardan daha az ailesi ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak ya da tanıdığı insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanmaktadırlar. Annesi okuryazar olmayan öğrenciler bu araçları sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için annesi ilkokul, ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olanlardan daha az kullanmaktadırlar. Annenin eğitim durumuna göre; bilişim teknolojileri araçları kullanmadan kaynaklı yaşanan sorunlar arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Öğrencilerin baba eğitim durumlarına göre bilgisayar, tablet ve akıllı telefon kullanma düzeylerinde anlamlı farklılık yoktur. Evde bilgisayar, tablet, akıllı telefon bulunması ile babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Babası okuryazar olmayan ya da olan öğrencilerin evlerinde bilgisayar ve tablet bulunma düzeyi babası diğer eğitim düzeyinde olanlardan düşüktür. Babası okuryazar olmayan öğrencilerin evinde akıllı telefon bulunma düzeyi babası diğer eğitim düzeylerinde olanlardan düşüktür. Babanın eğitim durumuna göre; bilgisayar, tablet ya da akıllı telefon kullanma sürelerinde anlamlı farklılık yoktur. Babanın eğitim durumu ile bilgisayar, tablet gibi araçların hangi gün ve saatte kullanma durumları arasında anne eğitim durumunda olduğu gibi çarşamba ve perşembe günleri hariç diğer günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Babası lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler akşam saatlerinde, saat 18:00-21:00 arasında bu cihazları diğer öğrencilerden daha çok kullanmaktadır. Diğer saatlerde ise diğer öğrenciler bu cihazları daha çok kullanmaktadır. Babanın eğitim durumu ile akıllı telefon kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları gün ve saatler arasında perşembe, cumartesi ve pazar hariç diğer günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefon kullanma amaçları babanın eğitim durumuna göre bazı amaçlarda farklılık göstermektedir. Babası okuryazar olmayan öğrenciler bu araçları, film seyretmek, tanıdığı insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek amacıyla babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olanlardan daha az kullanmaktadır. Babası okuryazar olan ya da

olmayan öğrenciler oyun oynamak için babası lise ya da üniversite mezunu olan öğrencilerden daha az bu araçları kullanmaktadırlar. Babası okuryazar olmayan öğrenciler haberleri takip etmek için babası diğer eğitim düzeyine sahip olanlardan daha az bu araçları kullanmaktadırlar. Babası okuryazar olmayan öğrenciler ödev yapmak amacıyla babası ilkokul, ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olanlardan daha az bu araçları kullanmaktadırlar. Babası okuryazar olmayan ya da olan öğrenciler aile ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak için babası diğer eğitim düzeylerine sahip olanlardan daha az bu araçları kullanmaktadırlar. Babanın eğitim durumu ile bilişim teknolojileri araçları kullanmadan kaynaklı yaşanan sorunlar arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Bu araştırmanın bulgularının aksine Metreş (2010) annesi ilköğretim mezunu olanlar hafta içi, hafta sonu ve tüm haftada annesi lise ya da üniversite mezunu olanlardan daha fazla bilgisayar kullanmaktadırlar. İlkokul mezunu olan annelerin çocuklarının bilgisayarı daha kısa süre kullandıkları ve eğitim düzeyi arttıkça kullanım süresinin de arttığı belirlenmiştir. Arnas (2005) tarafından yapılan araştırmaya göre anne ve babaların eğitim düzeyi arttıkça evdeki bilişim teknolojileri araçlarının sayısı da artmaktadır. Babaların eğitim durumlarına göre öğrencilerin bilgisayar kullanma sürelerinin yalnız hafta sonu için babası üniversite ve üzeri eğitilmiş olan öğrencilerin babası ilkokul mezunu olan öğrencilere göre kullanım sürelerinin daha uzun olduğu belirlenmiştir. Çevik ve Çelikkaleli (2010) annesi lise mezunu olanların internet bağımlılık düzeylerini annesi okur-yazar olmayanlardan yüksek bulurken, baba eğitim düzeyine göre internet bağımlılığında bir farklılık bulunamamıştır. Çavuş ve arkadaşları (2016) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeyinin kızlardan daha yüksek olduğunu, anne eğitim düzeyi ve aile gelir seviyesi arttıkça bağımlılık düzeyinin arttığını tespit etmişlerdir. Çetinkaya (2008) sekizinci sınıf öğrencileriyle yaptığı araştırmayla; öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyi arttıkça bilişim teknolojileri yeterlik algılarının ve derse karşı tutumlarının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Özmuşul (2008) ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileriyle yaptığı araştırmayla, öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyi arttıkça, bilişim teknolojilerinden yararlanma düzeylerinin arttığını belirlemiştir. Tor ve Erden (2004) anne ve babası bilgisayar kullanmayı bilen 6,7,8. sınıf öğrencilerinin bilgisayarı daha çok kullandıklarını tespit etmişlerdir.

5) Beşinci amaç 3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanım alışkanlıkları devam edilen okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?): Okul türüne göre öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefon kullanma düzeylerinde anlamlı farklılık yoktur. Evde akıllı telefon bulunması ile okul türü arasında bir ilişki bulunmazken evde bilgisayar ve tablet bulunması ile okul türü arasında anlamlı bir ilişki vardır. Özel okullara giden öğrencilerin evlerinde hem bilgisayar hem de tablet bulunma düzeyi resmi okullarda okuyan öğrencilerden daha yüksektir. Öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma sürelerinde okul türüne göre anlamlı farklılık yoktur. Okul türü ile bilgisayar, tablet gibi araçların hangi gün ve saatte kullanma durumları arasında perşembe, cuma, cumartesi ve pazar günleri hariç diğer günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Resmi okullarda okuyan öğrenciler her üç günde de saat 9:00-15:00 ve 21:00-24:00 arası bu cihazları özel okullarda okuyanlardan daha çok kullanmaktadır. Okul türü ile akıllı telefon kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları gün ve saatler ile sadece pazartesi günü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Resmi okullarda okuyan öğrenciler pazartesi günü, saat 9:00-15:00 ve 21:00-24:00 arası özel okullarda öğrenim gören öğrencilerden daha çok akıllı telefon ile internete girmekte ve oyun oynamaktadır. Öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefon kullanma amaçları okul türüne göre bazı amaçlarda farklılık göstermektedir. Özel okulda okuyanlar tanıdığı insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek, elektronik posta göndermek için bu araçları resmi okullarda okuyanlardan daha fazla kullanmaktadırlar. Resmi okullarda okuyanlar birilerine sormaya çekindiği ya da utandığı konular hakkında bilgi edinmek için özel okullarda okuyanlardan daha fazla bu araçları kullanmaktadırlar. Okul türü ile bilişim teknolojileri araçları kullanmadan kaynaklı yaşanan sorunlar arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu araştırmanın bulgularına benzer şekilde Metreş (2010) tüm hafta, hafta içi ve hafta sonlarında okul türüne göre öğrencilerin bilgisayar kullanım sürelerinde anlamlı farklılık bulamamıştır. Bilgisayar kullanım süreleri aynı zaman diliminde benzerlik göstermektedir. Yurttaş (2013) yaptığı çalışmada resmi ve özel okullardaki öğrencilerin tamamı ödevler haricinde en fazla oyun aramak için internete girmektedirler ve yaşları arttıkça sosyal amaçlı internet kullanımları artmaktadır.

6) Altıncı amaç 3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanım alışkanlıkları yaşadıkları ilçeye göre farklılaşmakta mıdır?): Öğrencilerin yaşadığı ilçeye göre öğrencilerin bilgisayar kullanma düzeylerinde anlamlı farklılık yokken, tablet ve akıllı

telefon kullanma düzeylerinde anlamlı farklılık vardır. Beşiktaş ilçesindeki öğrencilerin tablet ve akıllı telefon kullanma düzeyleri Kağıthane ilçesindeki öğrencilerden yüksektir. Evde bilgisayar, tablet akıllı telefon bulunması ile yaşanan ilçe arasında anlamlı bir ilişki vardır. Beşiktaş ve Kağıthane ilçesindeki öğrencilerin evlerinde bilgisayar ve tablet bulunma düzeyi Sultangazi ilçesindeki öğrencilerden yüksektir. Beşiktaş ilçesindeki öğrencilerin evlerinde akıllı telefon bulunma düzeyi Kağıthane ve Sultangazi ilçesindeki öğrencilerden yüksektir. Öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu kullanma sürelerinde yaşadıkları ilçeye göre anlamlı farklılık yoktur. Yaşanılan ilçe ile bilgisayar, tablet gibi araçların hangi gün ve saatte kullanma durumları arasında cumartesi ve pazar günleri hariç diğer günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. tüm günlerde Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrenciler bilgisayar, tablet gibi araçları 06:00 ile 15:00 saatleri içinde daha çok kullanırken, Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler bu cihazları saat 15:00'ten sonra diğer iki ilçede yaşayan öğrencilere göre daha fazla kullanmaktadır. Yaşanılan ilçe ile akıllı telefon kullanarak internete girdikleri ve oyun oynadıkları gün ve saatler ile cumartesi ve pazar hariç tüm günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hafta içi günlerin tümünde Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrenciler akıllı telefonu 06:00 ile 15:00 saatleri içinde daha çok kullanarak internete girip oyun oynarken, Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler bu cihazı saat 15:00'ten sonra diğer iki ilçede yaşayan öğrencilere göre daha fazla kullanarak internete girmekte ve oyun oynamaktadır. Öğrencilerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefon kullanma amaçları yaşanan ilçeye göre çeşitli amaçlarda farklılık göstermektedir. Beşiktaş ilçesindeki öğrenciler film seyretmek, program, film, müzik, oyun vb. indirmek, oyun oynamak, ailesi ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak için Kağıthane ve Sultangazi ilçesindeki öğrencilerden daha fazla bu araçları kullanmaktadırlar. Sultangazi ilçesindeki öğrenciler haberleri takip, yeni insanlarla tanışmak, birilerine sormaya çekindiği ya da utandığı konular hakkında bilgi edinmek amacıyla Beşiktaş ve Kağıthane ilçesindeki öğrencilerden daha fazla bu araçları kullanmaktadırlar. Yaşanılan ilçe ile ; eklem ve kas ağrıları, göz yorgunluğu sorunları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kağıthane ilçesinde yaşayan öğrencilerin ağrı ve göz yorgunluğu sorunu yaşama oranları Beşiktaş ve Sultangazi ilçelerinde yaşayan öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Alanyazındaki araştırmalar ağırlıklı olarak sosyo-ekonomik çevre dikkate alınarak yapılmış çok az sayıda araştırmada bölge adı belirtilmiştir. İnal

ve Çağltay (2005) farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip bölgelerde yaşayan ilköğretim öğrencileriyle yaptıkları araştırmada ailesi düşük sosyo-ekonomik yapıya sahip olan öğrencilerin bilgisayara sahip olma, günlük bilgisayar kullanma süresinin yüksek sosyo-ekonomik yapıdaki aileye sahip öğrencilerden oldukça düşük olduğunu belirlemişlerdir. Erboy ve Vural, (2010) 4. ve 5. sınıf öğrencileriyle yaptıkları araştırmada sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin evlerinde bilgisayar bulunma düzeyini sosyo-ekonomik düzeyi yüksek öğrencilerden düşük bulmuşlardır. Bu öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanmak için sıklıkla internet kafelerde vakit geçirdiklerini ve bu kafelerde daha çok bilgisayar oyunu oynadıklarını belirlemişlerdir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilere bilgisayar oyunu oynamayı diğer sosyal etkinliklere göre daha fazla tercih ettikleri belirlenmiştir. Gümüş (2005) yaptığı araştırmayla Erboy ve Vural (2010) tarafından yapılan çalışmaya benzer sonuçlara ulaşmıştır. Yılmaz (2008) ise aksine özel okullarda öğrenim gören öğrencilerin bilgisayara bağımlılık eğilimlerinin devlet okullarında öğrenim görenlerden yüksek olduğunu belirlemiştir. Erişti ve arkadaşları (2008) özel okulda okuyan öğrencilerin de devlet okulunda okuyan öğrencilerinde cep telefonundan internete bağlanabildiklerini vurgulamışlardır. Sosyo-ekonomik düzeyleri ne olursa olsun öğrenci velilerinin her iki okulda da okuyan öğrencileri ileri teknolojiye sahip cep telefonu aldıklarını belirlemişlerdir.

5.2.2. 3.- 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal/Duygusal Uyum Düzeylerine İlişkin Tartışma

1) Birinci amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal uyum düzeyleri nedir?): Öğrencilerin sosyal yaşam becerileri, çatışma ve sorun çözme becerileri ve sosyal/duygusal uyum düzeyleri yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal yaşam beceri düzeyleri çatışma ve sorun çözme becerilerinden çok düşük bir farkla yüksektir. Bu araştırmanın bulgularına paralel olarak Günindi (2010), Tanrıverdi ve Eraslan (2015) okul öncesi çocuklarla Çelik (2018) üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmada araştırmaya katılan çocuk ve öğrencilerin sosyal/duygusal uyum düzeylerini yüksek bulmuşlardır.

2) İkinci amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal uyum düzeyleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?): Öğrencilerin sınıflarına göre sosyal/duygusal uyum

düzeyleri ana boyutta ve alt boyutlarda farklılaşmaktadır. 6. sınıf öğrencilerinin sosyal yaşam beceri düzeyleri, çatışma ve sorun çözme beceri düzeyleri ve sosyal/duygusal uyum düzeyleri 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden düşüktür. Bu araştırma bulgularının aksine Çelik (2018) üniversite 4. sınıf öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerini 1. sınıf öğrencilerinden yüksek bulmuştur. Aynı zamanda sınıf arttıkça sosyal uyum düzeyi de artış göstermektedir. Yine benzer şekilde Yeğen (2008) 10 ve 11. sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada 11. sınıf öğrencilerin sosyal uyum düzeyini 10. sınıf öğrencilerinin sosyal uyum düzeyinden yüksek bulmuştur.

3) Üçüncü amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal uyum düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?): Öğrencilerin cinsiyetlerine göre; sosyal/duygusal uyum düzeyleri ana boyutta ve alt boyutlarda farklılaşmaktadır. Kız öğrencilerin sosyal yaşam beceri düzeyleri, çatışma ve sorun çözme beceri düzeyleri ve sosyal/duygusal uyum düzeyleri erkek öğrencilerden yüksektir. Bu araştırma bulgularına benzer şekilde Tanrıverdi ve Eraslan (2015), Günindi (2010) okul öncesindeki kız çocukların sosyal uyum düzeylerini erkeklerden yüksek bulmuştur. Bu araştırmanın bulgularının aksine Çelik (2018), Yeğen (2008) yaptığı çalışmada cinsiyete göre sosyal uyum düzeyinde erkek öğrenciler ve kadın öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulamamıştır. Yine aynı araştırmaya göre yaş arttıkça sosyal uyum düzeyi de artmaktadır.

4) Dördüncü amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal uyum düzeyleri anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?): Anne eğitim durumuna göre; öğrencilerin sosyal yaşam beceri düzeyleri ve genel sosyal/duygusal uyum düzeyi farklılaşmazken çatışma ve sorun çözme becerisi farklılaşmaktadır. Annesi okur yazar olmayan ya da okuryazar olan öğrencilerin çatışma ve sorun çözme beceri düzeyleri annesi ilkökul, ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olanlardan düşüktür. Baba eğitim durumuna göre; öğrencilerin sosyal/duygusal uyum düzeyleri ana boyutta ve alt boyutlarda farklılaşmaktadır. Babası okuryazar olmayan ya da okuryazar olan öğrencilerin sosyal yaşam beceri düzeyleri, çatışma ve sorun çözme beceri düzeyleri ve sosyal/duygusal uyum düzeyleri babası ilkökul, ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olanlardan düşüktür. Bu araştırma bulgularına paralel olarak Tanrıverdi ve Eraslan (2015) annesi üniversite mezunu olan çocukların sosyal uyum düzeylerini annesi ilkökul mezunu olanlardan yüksek bulmuşlardır. Günindi (2010; Tanrıverdi ve Eraslan (2015), Çelik (2018) ve Yeğen (2008) ise anne ve baba eğitim durumlarına göre sosyal uyumda

anlamli farklilik bulamamislardir. Aydın (2012) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırma sonucunda anneleri/babaları lise mezunu olanların sosyal uyum düzeyleri annesi/babası ilköğretim mezunu olanlardan; annesi lisans mezunu olanların sosyal uyum düzeyleri annesi yüksek lisans mezunu olanlardan; babası yüksek lisans mezunu olanların sosyal uyum düzeyleri babası lisans mezunu olanlardan yüksek bulunmuştur. Tuncel (2005) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada anne ve baba eğitim durumuna göre sosyal uyum düzeylerinde anlamlı farklılık bulamamıştır.

5) Beşinci amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal uyum düzeyleri devam edilen okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?): Okul türüne göre; öğrencilerin sosyal/duygusal uyum düzeyleri ana boyutta ve alt boyutlarda farklılaşmamaktadır. Yeğen (2008) bu bulgulara benzer şekilde devlet liselerinde ve özel liselerde öğrenim gören öğrenciler arasında sosyal uyum düzeyinde anlamlı farklılık bulamamıştır.

6) Altıncı amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal uyum düzeyleri yaşanan ilçeye göre farklılaşmakta mıdır?): Yaşanılan ilçeye göre; öğrencilerin sosyal/duygusal uyum düzeyleri ana boyutta ve alt boyutlarda farklılaşmamaktadır. Bu araştırma bulgularına benzer şekilde Yeğen (2008) sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı farklılık bulamamıştır. Bu bulguların aksine Çelik (2018) sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin sosyal uyum düzeylerini de yüksek bulmuştur. Sosyo-ekonomik düzey yüksekten kötüye doğru gittikçe sosyal uyum düzeyi de azalmaktadır.

5.2.3. 3.- 6. Sınıf Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıklar ve Sosyal/Duygusal Uyum Düzeylerine Arasındaki İlişkiye Yönelik Tartışma

1) Birinci amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojileri kullanım alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında ilişki var mıdır?): Öğrencilerin evde bilgisayar olması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Yine evde akıllı telefon bulunması ile genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin bilgisayarı ve tableti kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Yine evde akıllı telefonu kullanma süresi ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla haber takibi yapması ile sosyal yaşam

becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla ödev yapması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin, cihazlarla, merak ettiği konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin uykusuz kalması ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin ağrılarının olması ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin fazla abur-cubur yemesi ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

2) İkinci amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojileri kullanım alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında cinsiyet alt gruplarında ilişki var mıdır?): Öğrencilerin akıllı telefon kullanma düzeyleri ile sosyal beceri, çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutları ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ve kız öğrencileri lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin akıllı telefon bulunması ile genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde ve kız öğrencileri lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutları ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, kızlar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla müzik dinleme, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanması, tanıdığı insanlarla sohbet, yeni insanlarla tanışma, merak ettiği konuları araştırma ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, kız öğrencileri lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

3) Üçüncü amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojileri kullanım alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında sınıf düzeyleri alt gruplarında ilişki var mıdır?): Öğrencilerin akıllı telefon kullanma düzeyleri ile sosyal beceri, çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutları ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 6. sınıflar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin akıllı telefon bulunması ile sosyal beceri, çatışma ve sorun çözme becerisi alt boyutları ve genel

sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif 6. sınıflar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında negatif yönde, 5 ve 6. sınıflar aleyhine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla ödev yapması, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanması ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, 5 ve 6. sınıflar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine, öğrencilerin cihazları tanıdığı insanlarla sohbet için, elektronik posta gönderme ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde, 5 ve 6. sınıflar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin ağrılarının olması ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında negatif yönde, 6. sınıflar aleyhine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

4) Dördüncü amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojileri kullanım alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında anne baba eğitim düzeyleri alt gruplarında ilişki var mıdır?): Öğrencilerin evde bilgisayar ve akıllı telefon bulunması ile sosyal beceri ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, annesi ilkököl, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla müzik dinleme, haberleri takip etme, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanması ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma düzeyleri ile sosyal beceri ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla program, film, müzik, oyun indirme, ödev yapma için kullanma ve birilerine sormaya çekindikleri konuları hakkında bilgi edinme ile çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, yine annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin tanıdıkları ile rahatça sohbet etme, yeni insanlarla tanışma ve merak ettiği konuları araştırmak için kullanma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, annesi ilkököl, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin evde bilgisayar ve akıllı telefon bulunması ile sosyal

yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin bilgisayar ve akıllı telefonu kullanma süreleri ile çatışma ve sorun çözme becerisi arasında pozitif yönde, babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla film seyretme ve müzik dinleme düzeyleri ile genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin program, film, müzik, oyun indirme ve haberleri takip düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, babası lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin ödev yapma, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanma, tanıdıkları ile rahatça sohbet etme, merak ettiği konuları araştırma ve sosyal paylaşım ortamlarına katılma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

5) Beşinci amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojileri kullanım alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında devam edilen okul türler alt gruplarında ilişki var mıdır?): Araştırmaya katılan 3-6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanma alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin okul türü alt kategorilerine bağlı olarak yapılan analizler sonucunda, öğrencilerin evde bilgisayarları olması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin akıllı telefonu kullanma süreleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla film seyretme ve müzik dinleme düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında pozitif yönde özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin program, film, müzik, oyun indirme ve haberleri takip düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde,

özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin merak ettiği konuları araştırma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde 0.01 düzeyinde, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

6) Altıncı amaç (3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojileri kullanım alışkanlıkları ile sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında yaşanan ilçenin sosyoekonomik durumu alt gruplarında ilişki var mıdır?) Öğrencilerin bilgisayar ve akıllı telefonu kullanma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, Beşiktaş ve Kâğıthane İlçelerinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin evde bilgisayar ve akıllı telefon bulunması ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında da pozitif yönde, Beşiktaş ve Kağıthane İlçelerinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin cihazlarla film seyretme ve müzik dinleme düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi düzeyleri arasında pozitif yönde, Sultangazi İlçesinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin program, film, müzik, oyun indirme, ödev yapma, aile ve arkadaşlarla iletişim için kullanma ve merak ettiği konuları araştırma düzeyleri ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, Beşiktaş ve Kağıthane İlçelerinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, öğrencilerin haberleri takip etme, tanıdıkları ile rahatça sohbet etme ve yeni insanlarla tanışma ile sosyal yaşam becerisi ve genel olarak sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde, Beşiktaş İlçesinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Alanyazında 3.- 6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanma alışkanlıkları ile sosyal-duygusal uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bununla beraber bilişim teknolojileri kullanımının ortaya çıkardığı sosyal sorunlara ilişkin çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Kutner ve Olsen (2008) yaptıkları araştırmayla video oyunlarında bulunan şiddet ile gerçek hayat arasında güçlü bir bağ bulunduğu ve bu oyunların çocuklarda toplumsal soyutlanmaya, çevreleriyle kaynaşma ve iletişim yetersizliklerine yol açtığı sonucuna varmışlardır (Akt. Mustafaoğlu ve arkadaşları, 2018). King ve arkadaşları (2014) cep telefonlarının

panik bozukluğu olan hastalarda rutin kullanımıyla ilgili duygusal değişiklikleri/semptomları araştırdıkları çalışmada akıllı telefonların toplum üzerinde davranışları, alışkanlıkları, sosyal yapıyı ve kişiliği değiştiren biyo-psiko-sosyal etkilerinin olduğunu belirlemişlerdir. Akıllı telefon kullanımındaki artışın nedenleri olarak; pasif, agresif, sosyal açıdan uyumsuzluk, anti-sosyal özelliklere sahip olma, moral bozukluğunun sıklığı ve sık anksiyete yaşama olduğunu ortaya koymuşlardır. Sevi ve arkadaşları (2014) yaptıkları araştırma sonucunda çocukların ders sırasında akıllı telefonlarıyla ilgilenmelerinin hem kendilerinin hem de sınıftaki diğer çocukların dikkatini dağıttığını belirlemişlerdir. Telefonun çocuğun elinden alınmak istenmesi ya da kapatması istendiğinde ise çatışmaya benzerlik psikolojik davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir. Yen ve arkadaşları (2009) Güney Tayvan'daki sorunlu cep telefonu kullanımının belirtileri, fonksiyonel bozukluk ve ergenlerde depresyon ile ilişkisini araştırdıkları çalışmada; akıllı telefonlarla fazla zaman geçiren ergen öğrencilerin arkadaşlarıyla ve aileleriyle olan ilişkilerinin zayıfladığını, akademik başarılarının düştüğünü belirlemişlerdir. Rosen ve arkadaşları (2014) yaptıkları araştırmayla; dijital oyun ve oyuncaklara çocukların ayırdığı sürenin uzaması akranlarıyla yüz yüze iletişimlerinin azalmasına sebep olduğunu; bununla birlikte kişisel gelişimleri için faydalı olan grup oyunlarına katılmalarını azalttığını, gelişimlerine sınırlı katkıda bulunan bireysel oyunları daha fazla tercih etmelerine sebep olduğunu ortaya koymuşlardır. Yalçın ve Duran (2017) 5, 6 ve 7. sınıflara devam eden çocuklarla ve bu çocukların anne veya babalarıyla yaptığı araştırma sonucunda; çocukların kendilerini internet bağımlısı olarak görmediklerini belirlemişlerdir. Ebeveynler ise aksine; çocuklarının çok fazla internet kullandıklarını, arkadaş ve sosyal çevrelerinden uzak olduğunu; buna bağlı olarak okul başarılarının düştüğünü düşünmektedirler. Ayrıca sonuçlar ebeveynlerin; çocuklarının internet kullanımını engellediklerinde olumsuz tepkiyle karşılaştıkları, çocuklarının internet bağımlılığını kontrol etmekte güçlük çektiklerini göstermektedir.

Araştırma esnasında veya araştırma öncesinde katılımcı öğrencilerle herhangi bir gözlemin, mülakatın yapılamamış olması, ebeveynlerden ya da öğretmenlerden veri toplanmamış olması problem durumunu bir bütün olarak yorumlanabilmesinde sınırlılık teşkil etmektedir.

5.3. Öneriler

Araştırma bulgu ve sonuçları doğrultusunda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik öneriler bu başlık altında yer almaktadır.

5.3.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. İlerleyen zamanlarda konuyla ilgili araştırma yapacaklara; çalışmanın nitel sorularla desteklenerek yapılması daha gerçekçi sonuçların ortaya çıkmasını sağlayacağı düşünülmektedir.
2. İlerleyen zamanlarda konuyla ilgili araştırma yapacaklara; 3.-6. sınıf öğrencilerinin bilişim teknolojileri kullanma alışkanlıklarının toplumsal yabancılaşmalarına etkisi ve şiddet eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin de araştırılması önerilebilir.
3. Bilişim teknolojileri kullanma alışkanlıklarının sosyal duygusal uyum düzeylerine etkilerine yönelik çocukların algısı ve aynı çocukların ailelerinin ve öğretmenlerinin algısı karşılaştırılabilir.

5.3.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Her ne kadar bilişim teknolojileri alışkanlıkları ile sosyal yaşam becerisi, çatışma ve sorun çözme becerisi ve genel sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında düşük derecede bir ilişki bulunsa da bir ilişkinin varlığı ortadadır. Bu bağlamda uygulayıcı ve ebeveynlere aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Milli Eğitim Bakanlığı ve Milli Eğitim Müdürlükleri'nin çalışmaları dahilinde bilişim teknolojilerini etkili ve verimli kullanabilme, bilişim teknolojilerinin öğrencilerin psikososyal gelişimlerine etkileri konularında öğrencileri ve velileri bilgilendirici seminerler düzenlenmelidir.
2. Talim Terbiye Kurulu yapmakta olduğu müfredat ile ilgili çalışmalarda, çocuklara medya okur-yazarlığının iyi öğretilmesi, bilişim teknolojileri araçlarının belirli amaçlar doğrultusunda kullanılmasının gerektiği ve her şeyde olduğu gibi bilişim teknolojilerinin fazla kullanımının da onlara zarar verebileceği gibi kazanımları derslere ilişkili bir şekilde eklemelidir.

3. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin bilgisayar, tablet ve özellikle cep telefonu kullanma davranışlarıyla çocuklara iyi bir model olması; ebeveynlerin çocuklarının yanında çok gerekmedikçe bu araçlarla meşgul olmaması, öğretmenlerin ders esnasında ya da teneffüslerde sürekli cep telefonuyla uğraşan bir kişi olarak görülmemesi için ilgili STKlar ve medya ile işbirliğine girilerek kamu spotu çalışmaları yapılmalıdır.
4. Okullardaki rehberlik birimi faaliyetleri kapsamında öğrencilere ve velilere yönelik eğitimler yapılabilir ve bu eğitimlerde, doğum günü gibi özel günlerde çocuklara teknolojik araçlar ya da oyuncaklar yerine küçük yaştan itibaren yaşlarına uygun kitaplar hediye edilmesi, anne, babanın internetten kitap okumak yerine basılı kitapları çocukların önünde okuyarak örnek olması önerilmelidir. Yine bu eğitimlerde belirli yaşın altındaki çocuklara kendilerine özel bilgisayar, tablet ya da akıllı telefon alınmamasına yönelik velilere uyarılarda bulunulmalı, kullanım süresinin önemine dikkat çekilmelidir.
5. Yapılan çalışma sonucu bilişim teknolojileri kullanmanın değil kullanım süresinin sosyal duygusal gelişime olumsuz etkisi olduğu göz önünde bulundurulursa, yazılım şirketlerinin öğrencilerin bu teknolojilerle geçirdikleri süreyi yönetmeye yönelik çeşitli koruyucu uygulamalar geliştirmeleri faydalı olacaktır. Bu uygulamalar, anne babalara çocuklarının zaman yönetimi konusunda büyük yardımcı olacaktır.
6. Yayınevleri bilişim teknolojileri kullanım şekilleri hakkında anne babalara bilgilendirici rehber kitaplar yayımlayarak ebeveynlerin konu hakkında bilinçlenmesinde yardımcı olmalıdırlar.

KAYNAKÇA

- AÇEV Okulöncesi (t.y.). *Ekolojik Yaklaşım*. <http://www.acevokuloncesi.org/ogrenme-ortami/aile-katilimi/teorik-yaklasimlar> adresinden 11 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Ağır, M. S. (2014). Duygusal ve sosyal gelişim bağlamında kişilik gelişimi. A. Bakioğlu (Ed), *Eğitim Psikolojisi* içinde (ss. 69-100). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aksoy, F. (2018). Okul öncesi dönemdeki gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri okula uyumlarını yordar mı? *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 91-105.
- Aksüt, M. & Batur, Z. (2007, Şubat). İnternet perspektifinde ergenlerin sosyalleşme ve iletişim kurma süreci. *Akademik Bilişim'07 - IX. Akademik Bilişim Konferansı* içinde (ss. 39-43). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Anderson, C. & Bushman, B. (2001). Effects of violent video games on aggressive behavior, aggressive cognition, aggressive affect, physiological arousal, and prosocial behavior: a meta-analytic review of the scientific literature. *Psychological Science*, 12, 353-359.
- Arnas, Y. A. (2005). 3-18 Yaş grubu çocukların ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 4(4), 59-66.
- Arslan, E. & Arı, R. (2008). Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama, güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 53-60.
- Aslan, S. (2015). Üniversite Yaşamına Uyum Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(4), 132-145.
- Atak, H., Tatlı, C., Çokamay, G., Büyükpabuşcu, H. ve Çok, F. (2016). Yetişkinliğe geçiş: Türkiye'de demografik ölçütler bağlamında kuramsal bir gözden geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(3), 204-227.

- Avcıoğlu, H. (2005). *Etkinliklerle sosyal beceri öğretimi*. Ankara: Kök Yayınları.
- Ayas, T. & Horzum, M. (2013). İlköğretim ğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 46-57.
- Aydın, A. (2018). *5-6 yaş okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal duygusal uyumu, anne babaların evlilik doyumu ve aile yılmazlığı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Aydın, E. (2012). *niversite ğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri sosyal uyum ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aydın, İ. (2012). Bilişim sektörü ve Türkiye'nin sektördeki potansiyeli. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 1(1), 180-200.
- Bakırcıoğlu, R. (2002). *ocuk ruh sağlığı ve uyum bozuklukları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bal, E. (2013). *Teknoloji ağında cep telefonu kullanım alışkanlıkları ve motivasyonlar: Selçuk niversitesi ğrencileri üzerine bir inceleme* (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1999). Social Cognitive Theory: An agentic perspective. *Asian Journal of Social Psychology*, 2, 21-41.
- Baran, G. (1993). *0-6 Yaş ocuğunda davranış problemleri*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Başaran, M., Akar, C. & Ulu, M. (2015). İlkokullarda dil becerilerinin ğretimi amacıyla bilişim teknolojileri kullanımına ilişkin ğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 16-32.
- Bayhan, P., & Artan, İ. (2004). *ocuk gelişimi ve eğitimi*. Ankara: Morpa Kültür Yayınları.

- Bayrak, Ö. & Bülbül, T. (2013). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin yükseköğretim yaşamına uyum düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *SAÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3, 6-20.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal Öğrenme Kuramı ve eğitimde uygulanması. *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 198-210.
- Beauvais, C. & Jenson, J. (2002). *Social cohesion: Updating the state of the research*. Ottawa: Canadian Policy Research Networks.
- Berk, L. (2006). *Child development (Book aAlone) (7th .baskı)*. Boston: Allyn & Bacon.
- Bilgi, A. (2005). *Bilgisayar oyunu oynayan ve oynamayan ilköğretim öğrencilerinin saldırganlık, depresyon ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Börk, S. (2017). *Down sendromlu öğrencilerin cinsel eğitim alma sürecinde öğretmen ve aile görüşlerinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Breen, R., Pyper, S., Rusk, Y. & Dockrell, S. (2007). An investigation of children's posture and discomfort during computer use. *Ergonomics*, 50(10), 1582-1592.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: research perspectives. *Developmental Psychology*, 22(6), 723-742.
- Brown, A. (2011). Media use by children younger than 2 years. *Pediatrics*, 128(5), 1040-1045.
- BTK. (2015). *Elektronik Kimlik Bilgisini Haiz Cihazlara Dair İstatistikler (2015)*. <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/slug/bi-m-web-2015-4-ab-v4-5a560f62ef1fb.pdf> adresinden 11 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- BTK. (2018). *Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin İl Bazında Yıllık İstatistik Bülteni 2018*. <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/yillik-il-istatistikleri/elektronik-haberlesme-sektorune-iliskin-il-bazinda-yillik-istatistik-bulteni-2018.pdf> adresinden 11 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- BTK. (2018). *Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri Raporu - 2018 Yılı 3. Çeyrek*. <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/pazar-verileri/2018-3->

ceyrekraporu-26-12-18-kurum-disi.pdf adresinden 11 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.

Bulut, Ş. (2000). *Altı yaş çocuklarında davranış problemleri ile anne ve öğretmenlerin uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Burger, J. (2010). *Personality* (8. baskı). Australia: Wadsworth Publishing.

Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (7. baskı.). Ankara: Pegem Akademi.

Caplan, S. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18(5), 553-575.

Cesur, S. & Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: Çocukların TV programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 106-125.

Ceyhan, E. & Ceyhan, A. (2011). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve internet kullanımının gelişimsel sonuçları. A. Kuzu. (Ed), *Bilgisayar II içinde* (ss. 165-188). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Chisholm, J. F. (2006). Cyberspace violence against girls and adolescent females. *Annals New York Academy Of Sciences*, 1087(1), 74-89.

Colwell, J. & Payne, J. (2000). Negative correlates of computer game play in adolescents. *British Journal of Psychology*, 91(3), 295-310.

Courtenay, H., Straker, L., Pollock, C. & Smith, A. (2015). Children, computer exposure and musculoskeletal outcomes: the development of pathway models for school and home computer related musculoskeletal outcomes. *Ergonomics*, 58(10), 1611-1623.

Crick, B. (2000). Essays on Citizenship. *The Curriculum Journal* , 12 (2), 367-368.

Çağdaş, A. & Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Çağlar, D. (1981). *Uyumsuz çocuklar ve eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Çakmaklı, K. (2007). *Çocuk ve gençte sosyal gelişim*. İstanbul: Yağmur Yayınları.

- Çavuş, S., Ayhan, B. ve Tuncer, M. (2016). Bilgisayar oyunları ve bağımlılık: üniversite öğrencileri üzerine bir alan araştırması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 43, 265-289.
- Çelen, F., Çelik, A. & Seferoğlu, S. (2011, Şubat). Çocukların internet kullanımları ve onları bekleyen çevrim-içi riskler. *Akademik Bilişim '11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı* içinde (ss. 645-652). Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Çelik, M. (2018). *Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin fonksiyonel olmayan tutumlar ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya:
- Çetinkaya, L. & Sütçü, S. (2016). Çocukların gözüyle ebeveynlerinin bilişim teknolojileri kullanımlarına yönelik kısıtlamaları ve nedenleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 7(1), 79-116.
- Çetinkaya, Y. (2008). *Information and communication technology education in primary schools: students' competencies, attitudes and needs* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çevik, G. & Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin Arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.
- Dalay, İ. (2013). *Yönetimin Tarihsel Gelişimi*. <http://ismaildalay.blogspot.com/2013/11/yonetimin-tarihsel-gelisimi.html> adresinden 11 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Demir, E. (2006). *Birey ve aile yaşamına ilişkin konularda internet kullanımının etkisinin belirlenmesi*. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirdağ, M. (2017). Bağlanma Teorisi'nin kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 76-90.
- Dereobalı , N. (2005). *Okul çağında çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Derman, M. & Başal, H. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Derman, O. (2008, Mart). Ergenlerde psikososyal gelişim. *Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi* içinde (ss. 19-21). İstanbul: İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi.
- Doğan, H. (2010). *Afyonkarahisar ilinde özel eğitim kurumlarında 9–11 yaşlarındaki engellilerde 12 haftalık düzenli egzersizlerin, bazı fiziksel ve fizyolojik parametreleri üzerine etkilerinin araştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyonkarahisar:
- Domino, G. & Affonso, D. (1990). A personality measure of Erikson's life stages: The inventory of psychosocial balance. *Journal of Personality Assessment*, 54(3-4), 576-588.
- Dökmen, Ü. (2010). *Varolmak Gelişmek Uzlaşmak* (1. baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Durdu, M. (2013). *Duyuşsal davranış eğitimi programının erinlik dönemi çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Durdu, P., Hotomaroğlu, A. & Çağıltay, K. (2004, Mayıs). Türkiye'deki Öğrencilerin bilgisayar oyunu oynama alışkanlıları ve oyun tercihleri: ODTÜ ve Gazi Ünivesitesi öğrencileri arası bir karşılaştırma. *Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı* içinde (ss. 1-6). Ankara: TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi.
- Erboy, E. & Vural, R. (2010). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin bilgisayar bağımlılığını etkileyen faktörler. *Ege Eğitim Dergisi*, 11(1), 39-58.
- Erdoğan, N., Yoleri, S. ve Tetik, G. (2017). Ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların mizaç özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 226-239.
- Erikson, E. (1993). Eight ages of man. In *Childhood and Society* (pp. 220-250). London: Paladin Grafton Book.

- Erişti, D. S., Kabakçı, I. & Kurt, A. (2008). *İnternet kullanımı ve aile araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Eser, M. (2008). *Ana babaların cinsel kimlik gelişimiyle ilgili tutumların çocuğun cinsel kimlik kazanmasına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Fairlie, R. W. (2005). The effects of home computers and school enrollment. economics of education review. *Economics of Education Review*, 24(5), 533-547.
- Feeney, J., Noller, P. & Roberts, N. (2000). Attachment and Close Relationships. Clyde. In A. Hendrick ve S.S. Hendrick (Eds), *Close Relationships: A Sourcebook* (pp. 184-201). London: Sage Publications.
- Gander, M. & Gardiner, H. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi* (Çevb A. Dönmez, N. Çelen., ve B. Onur) (5. baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Geçtan, E. (1997). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar* (13. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gentile, D. (2009). Pathological video-game use among youth ages 8 to 18. *Psychological Science*, 20(5), 594-602.
- Gerrig, R. (2012). *Psychology and Life* (20.baskı). Boston: Pearson.
- Goodstein, L. & Lanyon, R. (1975). *Adjustment, behavior, and personality*. Boston: Addison-Wesley .
- Gökdağ, R. (2011). Sosyal Etki ve Sosyal Güç. S. Ünlü (Ed.), *Sosyal Psikoloji-I* içinde (ss. 56-71). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Gül, G. (2003). Öğrencinin benlik kavramının gelişiminde öğretmenin rolü. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 77, 8-11.
- Günay, Ö. (2015). *Hollywood'un 2000'li yıllardaki hedef kitlesi olarak gençlik ve gençliğin bilişsel gelişimlerinin fantastik sinemaya yansımaları: bir örnek olarak yüzüklerin efendisi üçlemesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

- Günindi, Y. (2010). *Anasınınına devam eden altı yaş çocuklarına uygulanan sosyal uyum beceri eğitimi programının çocukların sosyal uyum becerilerinin gelişimine etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara:
- Gürcan, A., Özhan, S., & Uslu, R. (2008). *Dijital oyunlar ve çocuklar üzerindeki etkileri*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Gürses, İ. & Kılavuz, M. (2011). Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 153-166.
- Harris, C. & Straker, L. (2000). Survey of physical ergonomics issues associated with school childrens' use of laptop computers. *International Journal Of Industrial Ergonomics* ., 26(3), 37-346.
- Harris, C., Straker, L., Pollock, C. & Smith, A. (2015). Children, Computer exposure and musculoskeletal outcomes: the development of pathway models for school and home computer-related musculoskeletal outcomes. *Ergonomics*, 58(10), 1611-1623.
- Harris, J. (1986). *Stranger in two worlds*. New York: Macmillan.
- Hartup, W. (2000). The Company They Keep Friendships and Their Developmental Significance. In *Childhood Social Development*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Haugland, S. & Wright, J. (1997). *Young children and technology: A world of discovery*. New York: Allyn ve Bacon.
- Hazan, C. & Shaver, P. R. (1994). Bağlanma (Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve). *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-2.
- Ho, S. & Lee, T. (2001). Computer usage and its relationship with adolescent lifestyle in Hong Kong. *Journal of Adolescent Health*, 29(4), 258-266.
- Hogben, M. & Byrne, D. (1998). Using Social Learning Theory to explain individual differences in human sexuality. *The Journal of Sex Research*, 35(1), 58-71.

- Holden, G. W. (2014). *Parents and the dynamics of child rearing* (2.baskı). California: SAGE Publications.
- Horzum, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 56-68.
- İnal, Y. & Çağıltay, K. (2005). *İlköğretim Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Oynama Alışkanlıkları ve Oyun Tercihlerini Etkileyen Faktörler*. http://www.simge.metu.edu.tr/conferences/TF_oyun.pdf adresinden 10 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- İnözü, M. (2012). Klinik Psikoloji. Z. Cemalcılar (Ed.), *Psikolojiye Giriş* içinde (ss. 192-223). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Jacobs, K., Hudak, S. & McGiffert, J. (2009). Computer-related posture and musculoskeletal discomfort in middle school students. *Work*, 32(1), 275-283.
- Jennings , N. (2000). *Across the dijital divide: children, families and schools in the information society*. (Unpublished Doctoral Dissertation). The University Of Texas: Austin, ABD.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (2. baskı). Ankara: Asil Yayınları.
- Kalyencioğlu, D. & Kutlu, Y. (2010). Ergenlerin aile işlevi algılarına göre uyum düzeyleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 18(2), 56-62.
- Kandemir , F. (2018). Ekolojik Kuram bağlamında dinî gelişim psikolojisi. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 22(3), 1433-1456.
- Kandır, A. & Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum*, 10(4), 33-38.
- Kaplan, L. (1965). *Foundations of human behavior*. New York: Harper & Row Publishers.
- Kara, B., Hatun, Ş., Aydoğan, M., Babaoğlu, K. & Gökalp, A. (2003). Kocaeli İlindeki lise öğrencilerinde sağlık açısından riskli davranışların değerlendirilmesi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46(1), 30-37.

- Karaaslan, İ. (2015). Dijital oyunlar ve dijital şiddet farkındalığı: ebeveyn ve çocuklar üzerinde yapılan karşılaştırmalı bir analiz. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(36), 806-818.
- Karagülle, A. & Çaycı, B. (2014). Ağ toplumunda sosyalleşme ve yabancılaşma. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(1), 1-9.
- Karahisar, T. (2014). İnternette çocukları bekleyen riskler ve medya okuryazarlığı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(4), 82-95.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler* (23. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, F. (t.y.). *Telefonun İcadı*. <http://ari.cankaya.edu.tr/~figen/telefon.htm> adresinden 11 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Kelly, G., Dockrell, S. & Galvin, R. (2009). Computer use in school: its effect on posture and discomfort in schoolchildren. *Work*, 32(3), 321-328.
- Keskinkılıç, S. B. (2005). *Ortaöğretim okullarında kitaplık işleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara:
- Kılıççı, Y. (2000). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- King, A. L., Valença, A. M., Silva, A. C., Sancassiani, F., Machado, S. & Nardi, A. E. (2014). “Nomophobia”: Impact of cell phone use interfering with symptoms and emotions of individuals with panic disorder compared with a control group. *Clin Pract Epidemiol Ment Health*, 10(1), 28–35.
- Köse, N. (2015). Ergenlerde akran ilişkilerinin mutluluk düzeyine etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(4), 1-6.
- Kuşin, İ. (1991). *Okulöncesinde aile ve okul işbirliği*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Kütükte, Z. (2010). *İlköğretim öğretmenlerinin performans ve proje ödevlerine ilişkin algı görüş ve uygulama durumları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat:
- Levent, B. (2011). *sınıf öğretmenlerinin kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya:

- Malone, Y. (2002). Social Cognitive Theory and Choice Theory: A compatibility analysis. *International Journal of Reality Therapy*, 22(1), 10-132.
- Mercan, M., Filiz, A., Göçer, İ. & Özsoy, N. (2009, Şubat). Bilgisayar destekli eğitim ve bilgisayar destekli öğretimin dünyada ve türkiyede uygulamaları. *Akademik Bilişim '09 - XI. Akademik Bilişim Konferansı* içinde (ss. 369-372). Şanlıurfa: Harran Üniversitesi.
- Metreş, Ö. (2010). *İstanbul Şişli İlçesi, resmi ve özel ilköğretim okullarının ikinci basamağında öğrenim gören öğrencilerin bilgisayar kullanımı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul:
- Mumtaz, S. (2001). Children' s enjoyment and perception of computer use in the home and the school. *Computers & Education*, 36(4), 347-362.
- Muslu, G. ve Bolışık, B. (2009). Çocuk ve gençlerde internet kullanımı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(5), 445-450.
- Mustafaoğlu, R., Yasacı, Z., Zirek, E. ve Özdiñler, A. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 1-21.
- Namazcı, H. Ü. (2012). *Herkes için temel bilgisayar ve internet kılavuzu*. İstanbul: Bayrak Matbaası.
- Oates, S., Evaizs, G. ve Hedge, A. (1999). An anthropometric and postural risk assessment of children's school computer work environments. *Cornputers in the Schools*, 14(3/4), 55-63.
- Oktay, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem* (2. baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Orhan, F. ve Akkoyunlu, B. (2004). İlköğretim öğrencilerinin internet kullanımları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(26), 107-116.
- Özaşçılar, M. (2009). *Cep telefonu kullanımının sosyolojik boyutu: bireysel güvenlik ve günlük hayattaki yeri* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

- Özden, E. (2006). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal uyumlarına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özen, Ç. (2014). *İlkokul öğrencilerinin okul dışında bilişim teknolojilerine erişim olanakları ve kullanım amaçlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Özgüngör, S. ve Kapıkıran, N. (2011). Erikson'un Psikososyal gelişim dönemleri ölçeklerinin türk kültürüne uygunluğunun karşılaştırmalı olarak incelenmesi: ön bulgular. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 114-126.
- Özkurt, Y. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimlerinin ve sosyal uyum durumlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Özmuş, M. (2008). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanma düzeylerinin incelenmesi* (Kilis İli Örneği) (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep
- Öztürk, S. (2006). *Aile içi iletişimin ergenin duygusal sağlığına etkisi (Keçiören İlçesi örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pagani, L., Fitzpatrick, C., Barnett, T. & Dubow, E. (2010). Prospective associations between early childhood television exposure and academic, psychosocial, and physical well-being by middle childhood. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 164(5), 425-431.
- Patır, S., Güven, M. & Tan, M. (2017). Bingöl İli hane halkının bilgi teknolojisi kullanım oranı ve yaşam kalitesinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *İktisadiyat*, 1(1), 115-132.
- Plowman, L., McPake, J. & Stephen, C. (2010). The Technologisation of childhood? young children and technology in the home. *Children & Society*, 24(1), 63-74.

- Potur, A. (2016). *Bilgisayarın kısa tarihçesi*. <http://img.eba.gov.tr/394/25c/8d4/1ba/0a3/9c4/ad8/92e/3af/f45/6d3/47a/d38/000/001/39425c8d41ba0a39c4ad892e3af/f456d347ad38000001.pdf?name=Bilgisayar%C4%B1n%20K%C4%B1sa%20Tarih%C3%A7esi.pdf> adresinden 11 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Ramos, E., James, C. & Bear-Lehman, J. (2005). Children's computer usage: are they at risk of developing repetitive strain injury?, *Work*, 25(2), 143-154.
- Raver, C. (1997). Poor children gain social competence from sensitive interaction with parent. *Brown University Child&Adolescent Behavior Letter*, 13(7), 1-2.
- Rosen, L., Lim, A., Felt, J., Carrier, L., Cheever, N., Lara-Ruiz. ve diğerleri (2014). Media and technology use predicts ill-being among children, preteens and teenagers independent of the negative health impacts of exercise and eating habits. *Computers In Human Behavior*, 35, 364-375.
- Salman, S. (2018). Psikanalitik Yaklaşım açısından baba-oğul ilişkisi: Gişe memuru ve beş vakit filmler. *SineFilozofi Dergisi*, 3(5), 145-159.
- Sandström, C. (1982). *Çocuk ve gençlik psikolojisi*. . İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Sayan, H. (2016). Okul öncesi eğitimde teknoloji kullanımı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(13), 67-83.
- Schumacher, P., & Morahan-Martin, J. (2001). Gender, internet and computer attitudes and experiences. *Computers in Human Behavior*, 17(1), 95-110.
- Secer, M. (2010). *İlköğretim öğrencileri ve öğretmenlerinin performans görevleri ve bu görevlerde internet kullanımı hakkındaki görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin:
- Selimbacaoğlu, A. (2009). Farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki ilköğretim okullarında okuyan öğrencilerin anne-babalarının değerlendirmesine göre uyum sorunları (Kırşehir İl örneği). *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(32), 32-42.
- Sevi, O., Odabaşoğlu, G., Genç, Y., Soykal, İ. & Öztürk, Ö. (2014). Cep telefonu envanteri: standardizasyonu ve kişilik özellikleriyle ilişkisinin incelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 15(1), 15-22.

- Sezer, Ö. (2005). Kadınların uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 87-101.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. & Çinko, M. (2006). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le veri analizi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Sonuvar, B. & Pehlivan Türk, B. (1999). Çocuk ve ergenlerde konversiyon bozukluğu. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Dergisi*; 1(1), 62-67.
- Straker, L., Coleman, J., Skoss, R., Maslen, B., Burgess-Limerick, R. & Pollock, C. (2008). A comparison of posture and muscle activity during tablet computer, desktop computer and paper use by young children. *Ergonomics*, 51(4), 540–555.
- Subrahmanyam, K., Greenfield, P., Kraut, R. & Gross, E. (2001). The impact of computer use on children's and adolescents' development. *Applied Developmental Psychology*, 22, 7-30.
- Şehit Hamza Yıldırım Ortaokulu. (2013). *Bilişim Teknolojisi Nedir?* http://hamzayildirim.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/06/27/709216/icerikler/bilisi-m-teknolojisi-nedir_399424.html adresinden 15 Aralık 2017 tarihinde edinilmiştir.
- Tanrıverdi, H. ve Eraslan, N. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal uyum & beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasındaki ilişki. *KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 9-23.
- Taşpınar, M. & Gümüş, Ç. (2005). Ülkemizde internet kafelerin ortam ve kullanıcı profili: bilgi toplumu açısından değerlendirme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 80-93.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Taylan, H., Kara, H. & Durğun, A. (2017). Ortaokul ve lise öğrencilerinin bilgisayar oyunu oynama alışkanlıkları ve oyun tercihleri üzerine bir araştırma. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 78-87.

- TDK. (t.y.). *Uyum*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c8241fca68156.44001890 adresinden 8 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.:
- TEDMEM. (2014). *Bir Çocuğu Yetiştirmek Tüm Toplumun Görevidir*. <https://tedmem.org/mem-notlari/gorus/bir-cocugu-yetistirmek-tum-toplumun-gorevidir> adresinden 12 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Terkan, N., & Taylan, A. (2010, Nisan). İnternet ve çocukların korunması: ebeveny kontrolü. 2. *Uluslararası Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşim Konferansı* içinde (ss. 338-342). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Tezcan, M. (1984). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Çağ Matbaası.
- Tor, H. & Erden, O. (2004). İlköğretim öğrencilerinin bilgi teknolojilerinden yararlanma düzeyleri üzerine bir araştırma. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(1), 120-130.
- Toruk, İ. (2008). Üniversite gençliğinin medya kullanma alışkanlıkları üzerine bir analiz. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 475-488.
- Tuzcuoğlu, N. (1995). Psikanaliz Kuramı ve özellikleri. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (7), 275-285.
- TÜİK. (2018a). *Hanelerde bilişim teknolojileri bulunma oranı*. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2602 adresinden 7 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- TÜİK. (2018b). Son üç ay içinde bireylerin yaş grubuna ve cinsiyetine göre bilgisayar ve internet kullanım oranları. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2599 adresinden 7 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- TÜİK. (2018c). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması, 2018*. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27819> adresinden 9 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- TÜİK. (2018d). *Son üç ay içinde internet kullanan bireylerin interneti kişisel kullanma amaçları*. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2603 adresinden 9 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.

- Türek, İ. (1992). *En son psikolojik bilgiler eşliğinde doğumdan ergenliğe ruhsal gelişim ve bozukluklar*. İzmir: Korucu Matbaası.
- Tüzün, O. & Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.
- Uğurlu, E. G. (2013). Tarih ve kavram olarak yeni iletişim teknolojileri. T. V. Yüzer, & M.E. Mutlu (Ed), *Yeni iletişim teknolojileri içinde* (ss. 2-23). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B. & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55(2), 454-464.
- Willoughby, T. (2008). A short-term longitudinal study of internet and computer game use by adolescent boys and girls: prevalence, frequency of use and psychosocial predictors. *Developmental Psychology*, 44(1), 195-204.
- Xavier, A. (1996). *Integrated Approach to Personality Theories*. <https://pdfs.semanticscholar.org/2063/c2257feb7d5bc22293c364037789aabc48f9.pdf> adresinden 10 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Yalçın, H. & Duran , Z. (2017). Çocukların iletişim araçları ve internet kullanma durumu ile aile-çocuk internet bağımlılık düzeyleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(23), 219-236.
- Yavuzer, H. (1972). *Çocuklarda psiko-sosyal gelişmenin ölçülmesi*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk eğitimi El Kitabı* (2. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Yavuzer, H. (2002). *Çocuk eğitimi el kitabı* (14. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2007). *Ana-Baba ve çocuk* (19. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Yeğen, B. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal uyumları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Kadıköy İlçesi Örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) . Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul:
- Yen, C.-F., Tang, T.-C., Yen, J.-Y., Lin, H.-C., Huang, C.-F., Liu, S.-C. ve diğerleri. (2009). Symptoms of problematic cellular phone use, functional impairment and its association with depression among adolescents in Southern Taiwan. *Journal of Adolescence*, 32(4), 863–873.
- Yeşilyaprak, B. (2002). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi* (12.baskı.). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldız, B., Ilgaz, H., & Seferoğlu, S. (2010, Şubat). Türkiye’de bilim ve teknoloji politikaları: 1963’den 2013’e kalkınma planlarına genel bir bakış. *Akademik Bilişim’10 - XII. Akademik Bilişim Konferansı* içinde (ss. 457-464). Muğla: Muğla Üniversitesi.
- Yıldız, M. (2006). Kamu siyasaları açısından cep telefonu teknolojisi ve Mobil Devlet. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(1), 241-263.
- Yılmaz, B. (2008, Mayıs). İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin bilgisayara yönelik bağımlılık gösterme eğilimlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *6. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı* içinde (ss. 1-136). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Yılmaz, E., Şahin, Y., Haseski, H. & Erol, O. (2014). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir İli örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 4(1), 133-144.
- Yılmaz, M. & Benli, N. (2010). İlköğretim I. Kademedeki verilen performans görevlerinin veli görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 287-302.
- Yorğancı, D. (2018). Çocukların sosyal medya kullanımlarına yönelik yetişkin tutumları üzerine nitel bir inceleme. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 181-201.
- Yörükoğlu, A. (1978). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Özgür Yayınları.

Yurttas, G. (2013). *İnternet kullanım alışkanlıkları açısından ilköğretim 5.-6.-7.-8. sınıf öğrencilerinin durumu - internet kullanımı ile ilgili ailelerin değerlendirmeleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Yüksel, M. & Yılmaz, E. (2016). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(3), 1031-1042.

Zembat, R. & Unutkan, Ö. (2001). *Okul öncesi dönemde çocuğun sosyalleşmesinde ailenin yeri*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

EKLER

Ek 1: İstanbul İl Müdürlüğü İzin Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.1638189
Konu: Didem ER

12.02.2016

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi: a) 01.02.2016 tarih ve 1600023980 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 12.02.2016 tarih ve 1613157 sayılı oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Didem ER'in "**3-6 Sınıf Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları ile Sosyal Duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" konulu tezine dair araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması**, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılmasını, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Mustafa YİĞİT
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İl Millî Eğitim Müdürlüğü
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Ek 2: Kişisel Bilgiler Formu

Sevgili Öğrenci,

Bu araştırma sizlerin bilgisayar, tablet ve akıllı telefon kullanma alışkanlıklarınızı belirlemek için yapılmaktadır. Sorularda doğru-yanlış cevap yoktur. Sadece senden her maddeyi dikkatli bir şekilde okuyarak, kendine uygun bulduğun seçeneği (X) şeklinde işaretlemeni istiyoruz. Bu çalışma gönüllülük esasına dayanmaktadır o yüzden istediğin zaman yarıda bırakabilirsin. Cevapların araştırma amacıyla kullanılacak ve bilgiler saklı tutulacaktır. Soruları içtenlikle yanıtlayarak bize yardımcı olduğun için teşekkür ederiz.

Didem ER
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER

- Okulun aşağıdakilerden hangisidir?**
 Resmi okul
 Özel okul
- Kaçıncı sınıftasın?**
.....
- Cinsiyetin nedir?**
 Kız
 Erkek
- Annenin eğitim durumu nedir?**
 Okur-yazar değil
 Okur-yazar
 İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Üniversite
- Babanın eğitim durumu nedir?**
 Okur-yazar değil
 Okur-yazar
 İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Üniversite
- Sence ailenin ekonomik durumu nasıl?**
 Çok iyi
 İyi
 Orta
 İyi değil
 Hiç iyi değil
- Sence okul başarın nasıl?**
 Çok başarılıyım
 Yeterince başarılıyım
 Ne başarılıyım, ne başarısızım.
 Yeterince başarılı değilim.
 Başarılı değilim.

Ek 3: Bilişim Teknolojilerini Kullanma Alışkanlıkları Anketi

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİ KULLANMA ALIŞKANLIKLARI ANKETİ

8. Bilgisayarı kullanmayı ne kadar biliyorsunuz?

- Çok iyi düzeyde kullanmayı biliyorum.
 İyi düzeyde kullanmayı biliyorum.
 Orta düzeyde kullanmayı biliyorum.
 Yeterince iyi kullanmayı biliyorum.
 Hiç bilmiyorum.

9. Tablet kullanmayı ne kadar biliyorsunuz?

- Çok iyi düzeyde kullanmayı biliyorum.
 İyi düzeyde kullanmayı biliyorum.
 Orta düzeyde kullanmayı biliyorum.
 Yeterince iyi kullanmayı biliyorum.
 Hiç bilmiyorum.

10. Akıllı telefon kullanmayı ne kadar biliyorsunuz?

- Çok iyi düzeyde kullanmayı biliyorum.
 İyi düzeyde kullanmayı biliyorum.
 Orta düzeyde kullanmayı biliyorum.
 Yeterince iyi kullanmayı biliyorum.
 Hiç bilmiyorum.

11. Tabloya bakarak evinizde sizin kullanabileceğiniz bilgisayar, tablet veya akıllı telefon olup olmadığını belirtir misin?

Bilgisayar	Tablet	Akıllı telefon
☐ Evet var	☐ Evet var	☐ Evet var
☐ Hayır yok	☐ Hayır yok	☐ Hayır yok

12. Bilgisayarı, tablet veya akıllı telefonu her bir kullanışta ortalama ne kadar süre kullanıyorsunuz?

Bilgisayar	Tablet	Akıllı telefon
☐ 1 saatten az	☐ 1 saatten az	☐ 1 saatten az
☐ 1-2 saat	☐ 1-2 saat	☐ 1-2 saat
☐ 3-4 saat	☐ 3-4 saat	☐ 3-4 saat
☐ 5 saat ve üstü	☐ 5 saat ve üstü	☐ 5 saat ve üstü

13. Aşağıdaki tabloya bakarak, bilgisayar, tablet gibi araçları hangi gün ve hangi saatlerde kullandığınızı kutucuklara çarpı (X) işareti koyarak belirtir misin?

	06:00-09:00 arası	09:00-12:00 arası	12:00-15:00 arası	15:00-18:00 arası	18:00-21:00 arası	21:00-24:00 arası
Pazartesi						
Salı						
Çarşamba						
Perşembe						
Cuma						
Cumartesi						
Pazar						

14. Aşağıdaki tabloda, cep telefonu kullanarak internete girdiğin, oyun oynadığın, gün ve saatleri kutucuklara çarpı (X) işareti koyarak belirtir misin?

	06:00-09:00 arası	09:00-12:00 arası	12:00-15.00 arası	15:00-18:00 arası	18:00-21:00 arası	21:00- 24:00 arası
Pazartesi						
Salı						
Çarşamba						
Perşembe						
Cuma						
Cumartesi						
Pazar						

15. Aşağıdaki tabloda, bilgisayar, tablet ve cep telefonu kullanma amaçları bulunmaktadır. Tabloyu inceleyerek bu araçları daha çok hangi amaçlarla kullandığınızı belirtir misin?

Bilgisayar, tablet, cep telefonu kullanım amaçları:	Hiç	Bazen	Sık sık	Çok sık
1-Film seyretmek için kullanırım.				
2-Müzik dinlemek için kullanırım.				
3-Program, film, müzik, oyun vb. indirmek/yüklemek için kullanırım.				
4-Oyun oynamak için kullanırım.				
5-Haberleri takip etmek için kullanırım.				
6-Ödev yapmak için kullanırım.				
7-Ailem ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için kullanırım.				
8-Tandığım insanlarla uzun süre rahatça sohbet etmek için kullanırım.				
9-Yeni insanlarla tanışmak için kullanırım.				
10-Alışveriş yapmak için kullanırım.				
11-Merak ettiğim konuları araştırmak, bilgi edinmek için kullanırım.				
12-Birilerine sormaya çekindiğim/utandığım konular hakkında bilgi edinmek için kullanırım.				
13-Elektronik posta göndermek için kullanırım.				
14-Sosyal paylaşım ortamlarına katılmak için kullanırım.				
15-Diğer (lütfen belirtiniz).....				

16. Aşağıdaki sorunlardan hangilerini bir süredir yaşıyorsun? (Birden fazla seçeneğe işaretleyebilirsin.)

- Kendimi yorgun hissedirim
- Uykusuz kalırım
- Ağrılarımlı olur (eklem/kas)
- Göz yorgunluğu yaşarım
- Baş ağrısı yaşarım
- Yemek yeme düzenim bozulur
- Fazla abur-cubur yerim
- Diğer (varsa belirtiniz)

17. Tedavi gördüğün/ilâç almanı gerektiren herhangi bir hastalığın var mı?

- Evet var **Varsa nedir?**
- Hayır yok

Ek 4: Sosyal Yaşantılar Formu

Sosyal Yaşantılar Formu

**Merhaba,
Aşağıdaki ifadeleri senin için uygun olan kutucuğa
çarpı (X) işareti koyarak doldurur musun?**

Sıra No	Ölçek maddeleri	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1	Yeni arkadaş ortamlarına girmekten hoşlanırım.			
2	Arkadaşlarımın haklarına saygı gösteririm.			
3	Günlük yaşamımda, teşekkür ederim, günaydın, iyi günler, lütfen gibi sözleri kullanırım.			
4	Oyunlarda kurallara uyarım.			
5	Eşyalarımı arkadaşlarımla paylaşabilirim.			
6	Öfkelensem de kavga etmem.			
7	Arkadaşlarımın istek ve ihtiyaçlarını önemserim.			
8	Haksızlığa uğradığımı düşündüğümde, bunu konuşarak ifade edebilirim.			
9	Bana verilen görevleri ve ödevlerimi zamanında yaparım.			
10	Olumsuz duygularımı (üzüntülerimi, korkularımı, öfkemi) konuşarak anlatabilirim.			
11	Arkadaşlarımla çeşitli konular hakkında sohbet etmekten hoşlanırım.			
12	Yalnız başıma çalışmaktansa arkadaşlarımla çalışmayı tercih ederim.			
13	Okul ve sınıf kurallarına uymaya özen gösteririm.			
14	Gerekli durumlarda sıraya geçer ve sıramı beklerim.			
15	Yalnız başıma oynamaktansa arkadaşlarımla oynamayı tercih ederim.			
16	Gerekli durumlarda özür dilerim.			
17	Arkadaşlarımın yaptığı komikliklere uygun tepkiler veririm.			
18	Okul eşyalarını kullanmada özenli olurum.			
19	Oyunlarda ya da yarışmalarda kaybettiğimde yenilgiyi kabul ederim.			
20	Üzgün hisseden arkadaşlarımı teselli etmeye çalışırım.			
21	Kendimi arkadaşlarımın yerine koyarak onları anlamaya çalışırım.			
22	Arkadaşlarımla yaşadığım sorunları konuşarak çözmeye çalışırım.			
23	Gerektiğinde çevremdeki insanlardan yardım alabilirim.			